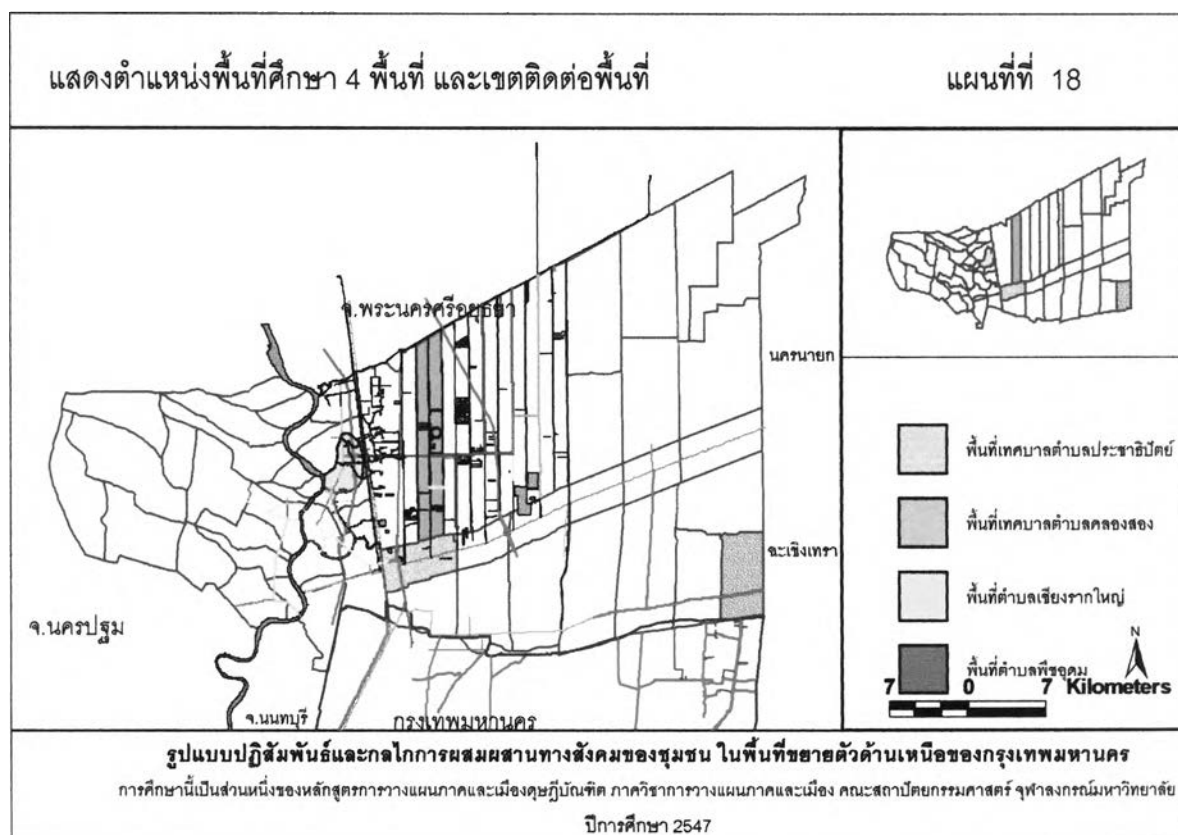

บทที่ 5

รูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชน ในพื้นที่ขยายตัวด้านเหนือของกรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์และการอภิปรายผลการวิจัยส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์รูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนแต่ละชุมชน ระหว่างชุมชนกับชุมชนและชุมชนกับเมืองใหญ่จากปรากฏการณ์ที่มีอยู่ในพื้นที่ ด้วยข้อมูลที่ได้จากการสอบถามตามแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ในแต่ละชุมชน ตามแนวกรอบแนวคิดของการศึกษา ของชุมชนตัวอย่างศึกษาในพื้นที่ขยายตัวด้านเหนือของกรุงเทพมหานคร จังหวัดปทุมธานี 4 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนตัวอย่างศึกษาพื้นที่เทศบาลตำบลประชาธิปไตย ชุมชนตัวอย่างศึกษาพื้นที่เทศบาลตำบลคลองสอง ชุมชนตัวอย่างศึกษาพื้นที่ตำบลเชียงรากใหญ่ และชุมชนตัวอย่างศึกษาพื้นที่ตำบลพิชอุดม (แผนที่ที่ 18) แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านแรกภาพรวมทางด้านกายภาพและลักษณะข้อมูลทั่วไป ด้านที่สองรูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนแต่ละชุมชนและด้านที่สามการเปรียบเทียบรูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนทั้ง 4 ชุมชน โดยมีผลการ

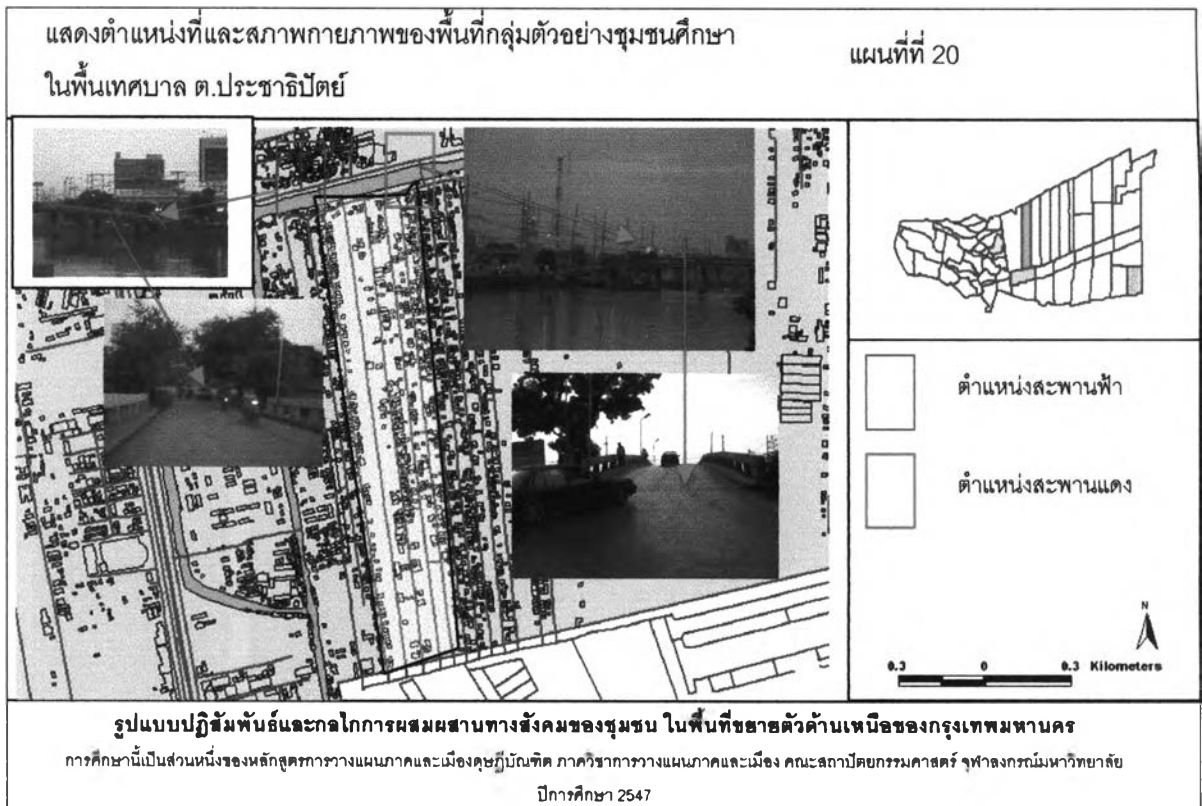
5.1 พื้นที่เทศบาลตำบลประชาธิปไตย

ชุมชนประชาธิปไตยหมู่ 3 ซอยที่ 60 – 43 เป็นพื้นที่ชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย รวมชุมชนจำนวน 6 ซอย อยู่ในเขตเทศบาลตำบลประชาธิปไตย ตั้งอยู่ด้านใต้ของพื้นที่เทศบาลตำบลประชาธิปไตย ติดคลองรังสิตและติดถนนรังสิต-นครนายก อยู่ในพื้นที่ประมาณ 400 ไร่ มีสภาพกายภาพ ประชากร เศรษฐกิจและสังคม ดังนี้ (แผนที่ที่ 19)

5.1.1 สภาพกายภาพ ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์

ที่ตั้งกลุ่มตัวอย่างชุมชน ตั้งอยู่บริเวณแนวคลองรังสิตคลองหนึ่งด้านใต้ถนนรังสิต-นครนายกหรือทางหลวงหมายเลข 305 เขตพื้นที่ศึกษาเริ่มจากบริเวณสะพานฟ้าจนถึงบริเวณสะพานแดง ระยะทางห่างกันประมาณ 400 เมตร (แผนที่ที่ 20) อยู่ในพื้นที่ประมาณ 400 ไร่ พื้นที่ด้านทิศเหนือติดแนวคลองรังสิตและถนนรังสิต-นครนายก ด้านทิศใต้ติดพื้นที่ ต.คูคต ด้านทิศตะวันตกติดคลองหนึ่งขนานกับถนนพหลโยธิน ด้านทิศตะวันออกเป็นหมู่บ้านจัดสรรและที่ดินจัดสรรทั้งของรัฐและเอกชน

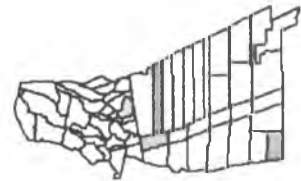
สภาพกายภาพของพื้นที่ศึกษา พื้นที่ชุมชนจะเป็นพื้นที่ราบ ลักษณะเป็นพื้นที่จัดสรรพื้นที่ที่ถูกแบ่งเป็นซอยย่อย ๆ เป็นแนวยาวและมีการจัดสรรพื้นที่เป็นขนาดเล็ก ๆ ตามแนวขวางในลักษณะของที่ดินจัดสรรทั่วไป ในทุกซอยจะมีบ้านคนอยู่อาศัยเป็นกลุ่มชุมชน ยกเว้นซอยที่อยู่ระหว่างซอย 50 และซอย 43 จะเป็นซอยที่เจ้าของหมู่บ้านจัดสรรซื้อที่ไว้เพื่อเก็งกำไรและสร้างหมู่บ้านจัดสรร แต่บางส่วนยังไม่ได้ทำประโยชน์ในพื้นที่ทำให้ในซอยดังกล่าวมีบ้านคนอยู่อาศัยไม่กี่หลังคาเรือนมีเฉพาะต้นซอยและท้ายซอยเท่านั้น ในแต่ละซอยจะมีความยาวเท่ากันหมดประมาณ 1.5 กิโลเมตร

โครงสร้างหลักทางกายภาพของชุมชนได้แก่การมีถนนที่สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้สะดวก โดยสามารถเข้าถึงด้วยเส้นทางหลักได้แก่เส้นทางรังสิต-นครนายก ซึ่งอยู่ด้านหน้าของชุมชนเลยคลองรังสิต เส้นทางดังกล่าวเป็นเส้นทางที่มีรถประจำทางระหว่างจังหวัดผ่านหลายสาย และในพื้นที่ใกล้เคียงมีจุดต่อเชื่อมรถขนส่งมวลชนกรุงเทพบริเวณศูนย์การค้าฟิวเจอร์พาร์ครังสิต ทำให้คนในชุมชนเดินทางได้สะดวกและรวดเร็วในการเดินทางไปในทิศทางต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีทางเข้าถึงชุมชนด้านใต้ ซึ่งมีทางเข้าด้านถนนวิภาวดีรังสิต เป็นซอยข้างโรงพยาบาลธัญญารักษ์เข้าสู่ชุมชนได้ และยังสามารถเข้าถึงชุมชนได้จากชุมชนวัดลาดสนุ่นเขตเทศบาลตำบลคูคตซึ่งมีพื้นที่ติดกันทางด้านทิศใต้ของพื้นที่ชุมชน (แผนที่ที่ 21)

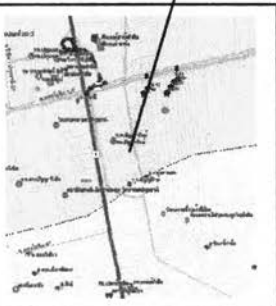
แสดงตำแหน่งที่ตั้งสถานที่สำคัญบริเวณใกล้เคียงและลักษณะทางกายภาพของพื้นที่กลุ่มตัวอย่างชุมชนศึกษาในพื้นที่เทศบาล ต.ประชาธิปัตย์

แผนที่ที่ 21

รูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนในพื้นที่ขยายตัวด้านเหนือของกรุงเทพมหานคร

การศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2547

สภาพแวดล้อมของการอยู่อาศัยโดยทั่วไปในชุมชน ในแต่ละชุมชนจะมีหัวหน้าชุมชน และกรรมการชุมชนในการดูแลความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ซึ่งทำหน้าที่คล้าย ๆ ผู้ใหญ่บ้าน จะดูแล ทั้งทางด้านความปลอดภัยความเป็นระเบียบเรียบร้อยของการอยู่อาศัยในชุมชนร่วมกัน ซึ่งทำให้ชุมชน ส่วนใหญ่ค่อนข้างจะมีสิ่งแวดล้อมของการอยู่อาศัยที่ดี (ภาพที่ 38) ยกเว้นในซอยที่มีพื้นที่จัดสรรที่ว่าง อยู่และยังไม่มีมีการสร้างบ้านทำให้พื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นที่ทิ้งขยะ ประกอบกับมีน้ำท่วมขังในพื้นที่ว่าง นั้นทำให้กลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งที่ลำคัญของคนในชุมชน (ภาพที่ 39)

จากการสำรวจสภาพกายภาพพื้นที่ พบว่าสิ่งแวดล้อมและสภาพที่อยู่อาศัยของชุมชน ประกอบด้วยที่อยู่อาศัย (ภาพที่ 40) อาคารและสิ่งก่อสร้างที่มีความหลากหลายในพื้นที่ ประเภทที่อยู่อาศัยมีทั้งบ้านเดี่ยวชั้นเดียว สองชั้น มีลักษณะเป็นบ้านไม้และคอนกรีตหรือครึ่งไม้ครึ่งคอนกรีต ทาวน์เฮ้าส์ อาคารพาณิชย์ หอพัก และบ้านเช่า พื้นที่ที่คนไปทำกิจกรรมร่วมกันส่วนใหญ่จะไปใช้พื้นที่ของวัดโดยในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงชุมชนจะมีวัด 2 วัด ได้แก่ วัดคลองหนึ่งแก้วนิมิตร และวัดธรรมสุขใจหรือวัดขอยสามัคคี โดยวัดทั้งสองจะอยู่ด้านใต้ของขอยหรือท้ายขอย ห่างกันประมาณ 200 เมตร และในแต่ละขอยไม่มีพื้นที่สาธารณะให้ประชาชนใช้สอยร่วมกันได้และไม่มีสถานที่ให้เด็กเล่น แต่บริเวณด้านหน้าขอยของชุมชนริมคลองรังสิตจะมีพื้นที่สาธารณะที่จัดไว้ให้ทำกิจกรรมร่วมกัน

5.1.2 การพัฒนาและการขยายตัวของชุมชน

ชุมชนกลุ่มตัวอย่างตั้งอยู่ริมคลองรังสิตเลียบถนนสายรังสิต-นครนายก ลักษณะที่อยู่อาศัยและการตั้งบ้านเรือนคนในชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษาจะมีความหลากหลายของประเภทที่อยู่อาศัยและกิจกรรมในพื้นที่ โดยเฉพาะกิจกรรมด้านการค้าและบริการ ที่อยู่อาศัยและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมีพัฒนาการและการขยายตัวอย่างรวดเร็วในพื้นที่และพื้นที่โดยรอบ (ภาพที่ 41) และเมื่อพิจารณาจากภาพถ่ายทางอากาศในปี พ.ศ. 2516 (ภาพที่ 42) จะเห็นว่าพื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่ลุ่ม ว่าง โล่ง มีน้ำท่วมพื้นที่โดยเฉพาะในช่วงฤดูน้ำหลากเนื่องจากอุทกภัยของรังสิต ในปี พ.ศ. 2534 จะเห็นได้ว่าเริ่มมีที่อยู่อาศัยเข้ามาอยู่ในพื้นที่บางส่วน จากการสอบถามประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่บอกว่าพื้นที่ดังกล่าวมีการจัดทำเป็นพื้นที่จัดสรรราคาไม่แพงมากนักในขณะที่ยังมีครั้งแรก ตารางวาละ ประมาณ 2,000 บาท เมื่อมาซื้อที่ได้ปลูกบ้านอยู่ในช่วงแรกสภาพของทางเดินและถนนจะเป็นลูกรังดิน เมื่อฝนตกน้ำจะท่วมขัง ยังไม่มีกิจกรรมการค้าและการบริการเช่นในปัจจุบัน การเดินทางยังไม่สะดวก คนเริ่มเข้ามาอยู่มากขึ้นเมื่อมีถนนและรถประจำทางผ่าน การเกิดขึ้นของโรงงานอุตสาหกรรมรวมถึงห้างสรรพสินค้าที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากชุมชนและเป็นจุดเชื่อมต่อรถประจำทางทำให้พื้นที่นี้มีผู้มาอยู่อาศัยมากขึ้น มีการสร้างที่อยู่อาศัยเพื่อการอยู่อาศัยเองและการสร้างที่อยู่อาศัยเพื่อแบ่งเป็นห้องเช่า และอพาร์ทเมนท์ให้เช่า โดยห้องเช่าและอพาร์ทเมนท์มีหลายระดับและหลายราคาตามสภาพของห้องและทำเลที่ตั้ง ทำให้มีคนเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่อย่างหลากหลายและมีสิ่งบริการในพื้นที่ชุมชนเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะร้านค้าทั้งประเภทของชำและของสด อาคารพาณิชย์ ตลาดสถานบริการทางการแพทย์ ร้านสะดวกซื้อเปิด 24 ชั่วโมง เป็นต้น

ภาพที่ 41 แสดงลักษณะการตั้งบ้านเรือนและสิ่งก่อสร้างและประเภทที่อยู่อาศัยของชุมชนตัวอย่างศึกษาในพื้นที่เทศบาล ต.ประชาธิปไตย

พัฒนาและการขยายตัวของชุมชน ในพื้นที่ศึกษาและบริเวณใกล้เคียง จากการเปรียบเทียบภาพถ่ายทางอากาศ ปี พ.ศ. 2516, 2524, 2534 และ ปี พ.ศ. 2543 จะเป็นการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและการขยายตัวของกรังก่อสร้างในพื้นที่อย่างชัดเจน (ภาพที่ 42)

ในปี พ.ศ. 2516 จะเห็นว่า ที่อยู่อาศัยและสิ่งก่อสร้างจะกระจายตัวเป็นแนวตามริมคลองรังสิต โดยเฉพาะบริเวณเขตพื้นที่ศึกษาจะเห็นได้ว่า ที่อยู่อาศัยและอาคารต่าง ๆ จะเกาะตามแนวคลองรังสิตและคลองหนึ่งด้านทิศใต้ของชุมชน ยังไม่มีที่อยู่อาศัยเกิดขึ้นภายในพื้นที่ศึกษา พื้นที่มีลักษณะเป็นที่ว่างราบลุ่มริมคลองทั่วไป โครงสร้างหลักทางกายภาพของพื้นที่ที่สำคัญได้แก่ ถนนสายรังสิต-นครนายกและถนนพหลโยธิน และคลองรังสิตและเป็นเส้นทางการคมนาคมที่สำคัญ

ในปี พ.ศ. 2524 ที่อยู่อาศัยและสิ่งก่อสร้างเริ่มมีความหนาแน่นมากขึ้นในแนวเดิม โดยเฉพาะด้านตะวันตกของคลองหนึ่งและและด้านเหนือของคลองรังสิต ส่วนด้านเหนือของพื้นที่ศึกษาและบริเวณโดยรอบภายในพื้นที่ศึกษายังไม่มีเปลี่ยนแปลงมากนัก

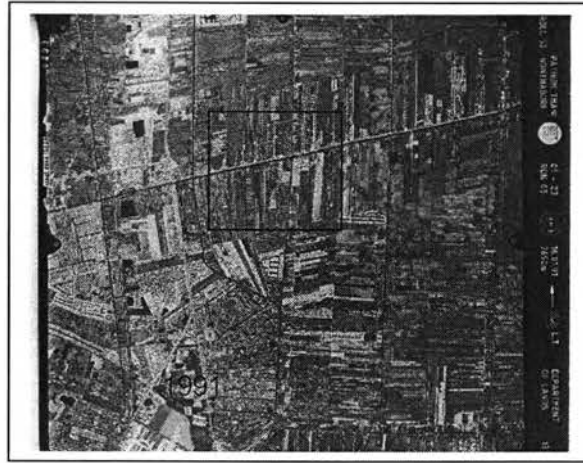
ในปี พ.ศ. 2530 ในพื้นที่ศึกษามีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน มีการสร้างที่อยู่อาศัยตามลักษณะของการจัดสรรพื้นที่ เป็นแนวยาวจากด้านหน้าที่ติดคลองรังสิตลงมาด้านใต้ของชุมชน เริ่มต้นจากประมาณซอย 51 ไปด้านคลองหนึ่งด้านทิศตะวันตก จากภาพถ่ายจะเห็นว่ามีการเกิดขึ้นแล้วปัจจุบันคือวัดธรรมะสุขใจ และมีการสร้างสะพานข้ามคลองเพื่อเข้าสู่ถนนสายรังสิต-นครนายกเห็นแนวสะพานฟ้าและสะพานแดงซึ่งเป็นขอบเขตของพื้นที่ศึกษาชัดเจน

ในปี พ.ศ. 2534 ในพื้นที่ศึกษามีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน มีอาคารและสิ่งก่อสร้างประเภทที่อยู่หนาแน่นเกือบทุกซอย ตั้งแต่ซอยที่ 60 ในปัจจุบัน และบริเวณโดยรอบ นอกจากนี้มีการสร้างโครงข่ายการคมนาคมขนส่งเพิ่มขึ้น จะเห็นได้จากภาพถ่ายทางอากาศ ปี 2534 (แผนที่ที่ 40) มีถนนวิภาวดี-รังสิตเกิดขึ้นแล้วและเชื่อมต่อกับถนนพหลโยธิน มีการสร้างทางข้ามและทางกั้นบริเวณฟิวเจอร์พาร์ครังสิตในปัจจุบัน ทำให้บริเวณแนวถนนพหลโยธินและถนนสายรังสิตนครนายกมีการสร้างที่อยู่อาศัยและอาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นและหนาแน่นขึ้นเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2530 ส่วนบริเวณแนวคลองรังสิตการเกาะตัวของที่อยู่อาศัยตามแนวคลองลดลง แต่เพิ่มความหนาแน่นในพื้นที่ด้านในมากขึ้นโดยเฉพาะในบริเวณพื้นที่ศึกษา และด้านเหนือของคลองรังสิตจากภาพถ่ายทางอากาศจะเห็นได้อย่างชัดเจน

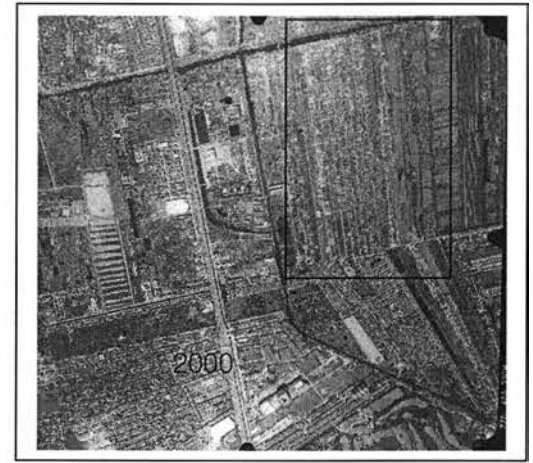
ในปี พ.ศ. 2543 มีอาคารและสิ่งปลูกสร้างอย่างหนาแน่นเกือบเต็มพื้นที่บริเวณพื้นที่ศึกษาและบริเวณใกล้เคียงมีการสร้างศูนย์การค้า มีการสร้างถนนเชื่อมต่อข้ามคลองและข้ามทางต่างระดับมาทางด้านถนนสายรังสิต-นครนายก ทำให้พื้นที่บริเวณดังกล่าวกลายเป็นศูนย์กลางเชื่อมต่อการคมนาคมและเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการอยู่อาศัย การค้าและพาณิชยกรรมต่าง ๆ รวมถึง การตั้งโรงงานอุตสาหกรรมด้วย เนื่องจากการเดินทางไปมาสะดวก

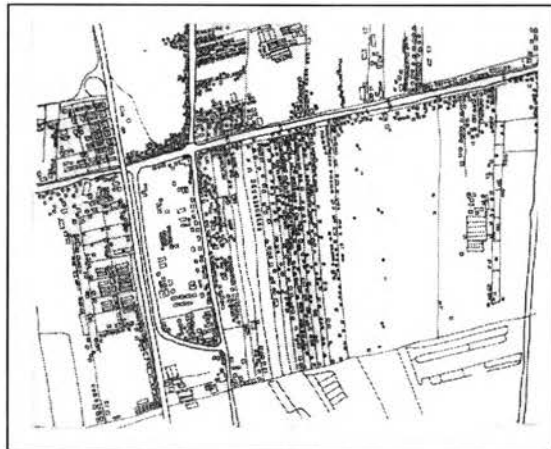
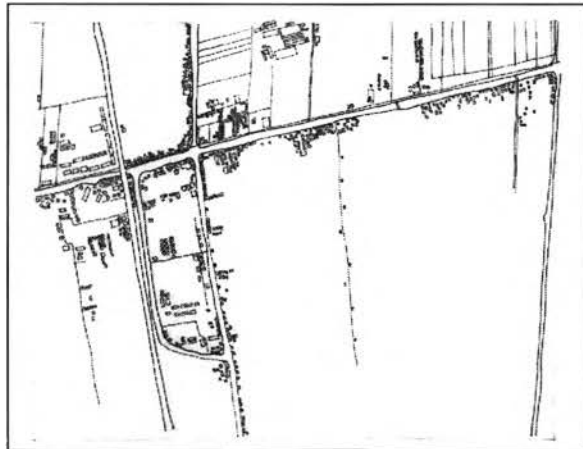
2516

2534

2546

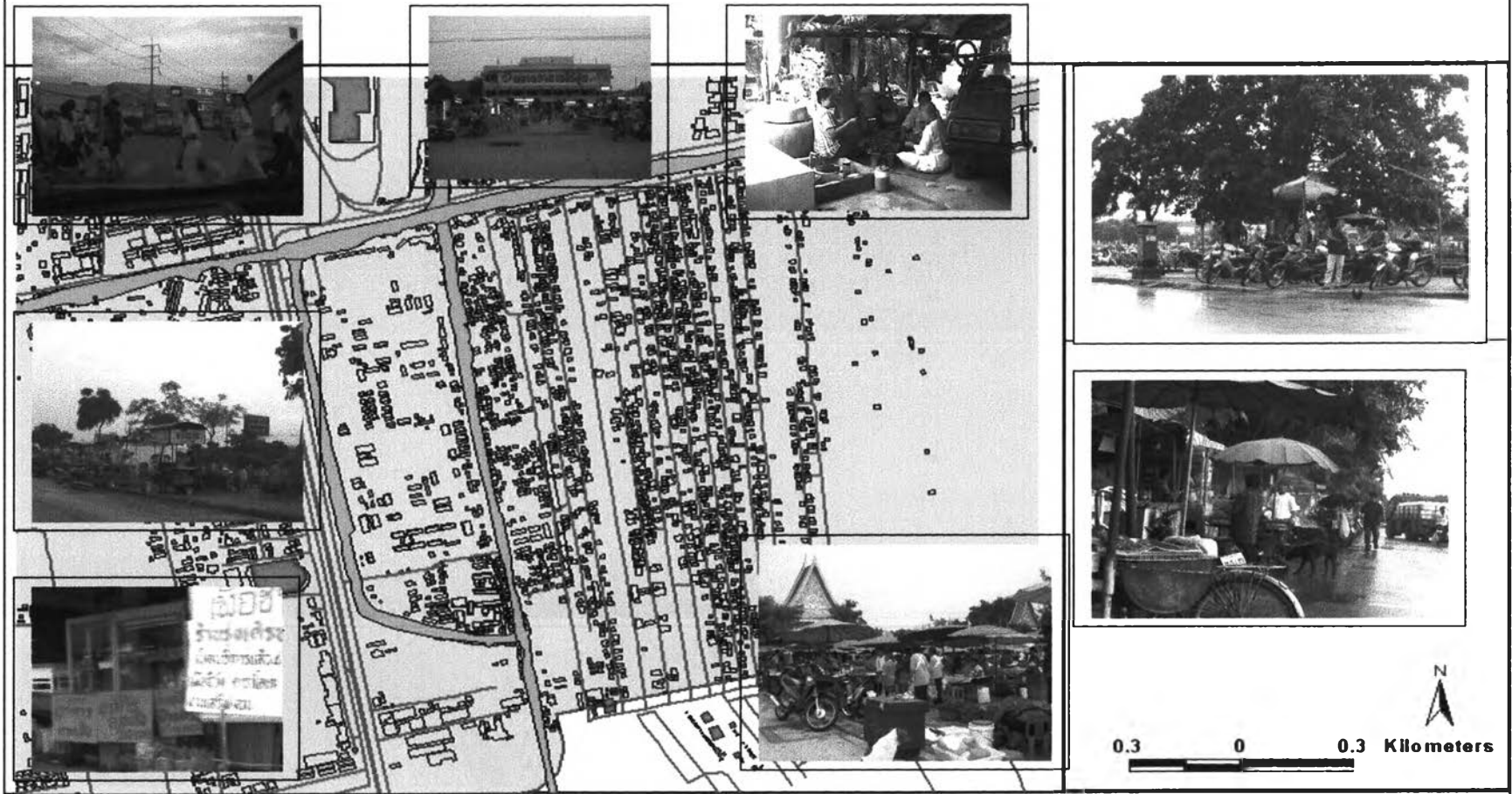
ภาพที่ 42 แสดงลักษณะการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากภาพถ่ายทางอากาศของชุมชนตัวอย่างศึกษาและพื้นที่บริเวณใกล้เคียงในพื้นที่เทศบาล ต.ประชาธิปัตย์
ปี พ.ศ. 2516 พ.ศ. 2534 และ พ.ศ. 2546

เมื่อพิจารณาลักษณะทางด้านกายภาพในด้านทำเลที่ตั้งและความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่แล้วจะเห็นได้ว่า ทำเลที่ตั้งของพื้นที่ของเทศบาลตำบลประชาธิปไตยอยู่ในรัศมีการเดินทางในระยะที่ใกล้กับเขตกรุงเทพมหานคร มีระยะทางห่างจากเขตติดต่อกรุงเทพมหานครวัดจากระยะตามเส้นทางถนนพหลโยธินประมาณ 7 กิโลเมตร มีเส้นทางคมนาคมและการขนส่งที่สามารถเดินทางเข้าสู่กรุงเทพมหานครได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว และในพื้นที่บริเวณดังกล่าวมีศูนย์การค้า ตลาด แหล่งบริการและแหล่งงานที่สำคัญตั้งกระจายตัวอยู่รอบบริเวณพื้นที่ในรัศมี 20 กิโลเมตรของเส้นทาง การเดินทางตามเส้นทางถนนสายหลักและสายรองจากทำเลที่ตั้งของพื้นที่ (แผนที่ที่ 22) ซึ่งพื้นที่และสิ่ง บริการในพื้นที่โดยรอบบริเวณดังกล่าวทำหน้าที่การเป็นศูนย์กลางการค้าและบริการรวมถึงแหล่งงานที่สำคัญของประชากรในพื้นที่และประชากรที่อยู่นอกรัศมี 30 กิโลเมตร พื้นที่ดังกล่าวเชื่อมโยงกับ กรุงเทพมหานครด้วยเส้นทางถนนสายหลักหรือทางหลวงหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) การเกิดขึ้นของ สิ่งบริการในพื้นที่เป็นผลมาจากนโยบายการพัฒนาประเทศและนโยบายการพัฒนากรุงเทพมหานครมี ผลทำให้กรุงเทพฯ มีการขยายตัวทางด้านประชากรและโครงข่ายการคมนาคมขนส่ง โดยเฉพาะการพัฒนาโครงข่ายการคมนาคมขนส่งที่มีศูนย์กลางออกจากกรุงเทพมหานครไปทุกทิศทาง โดยเฉพาะ โครงข่ายทางด้านทิศเหนือซึ่งมีจังหวัดปทุมธานีเป็นพื้นที่ที่ติดกรุงเทพมหานครทางด้านเหนือ การเกิด ขึ้นของกิจกรรมต่าง ๆ นั้น เกิดในพื้นที่ที่บางส่วนเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม ซึ่งเดิมเป็นพื้นที่ที่มีมูลค่าที่ดินต่ำ นักลงทุนนำมาพัฒนาเป็นที่ดินจัดสรรและหมู่บ้านจัดสรร กลายเป็น แหล่งที่อยู่อาศัยชานเมืองกรุงเทพมหานคร ที่ดินบางส่วนนำไปใช้เพื่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมและ นิคมอุตสาหกรรม ศูนย์การค้า ตลาดและแหล่งบริการ จากสภาพที่เกิดขึ้น พื้นที่บริเวณดังกล่าวกลายเป็น แหล่งงานที่สำคัญในพื้นที่ ทำให้มีความหลากหลายของงานและการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ของคนในพื้นที่

ลักษณะของประชากรและข้อมูลทั่วไปของชุมชนตัวอย่างในพื้นที่เทศบาลตำบลประชาธิปไตย (ตารางที่ 1.1 ภาคผนวก ข.) มีความหลากหลายของคนทั้งในด้านอาชีพ โดยจะมีทุกกลุ่มอาชีพ ในพื้นที่โดยเฉพาะการธุรกิจส่วนตัวและอาชีพในภาคบริการ ได้แก่ การค้าขาย ธุรกิจบ้านเช่า มากที่สุด กลุ่มตัวอย่างมีรายได้ค่อนข้างสูง ระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่ส่วนใหญ่จำนวน ร้อยละ 72.5 เป็นผู้ อาศัยอยู่ในพื้นที่น้อยกว่า 20 ปี อยู่อาศัยมากกว่า 20 ปี จำนวน ร้อยละ 27.5 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นคนต่างพื้นที่ต่างจังหวัดจำนวน ร้อยละ 55 คนที่ย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่จะอยู่ที่อยู่อาศัย เดิมในเขตกรุงเทพมหานคร เหตุผลในการเลือกมาอยู่ในพื้นที่ชุมชน เนื่องจากราคาของที่อยู่อาศัยใน ขณะนั้นมีราคาถูกทั้งค่าเช่า ราคาที่ดิน กลุ่มตัวอย่างจำนวน ร้อยละ 55 ระบุว่าที่อยู่อาศัยราคาถูกใน พื้นที่นี้จากเพื่อนและการหาเองโดยดูจากป้ายประกาศที่มีในพื้นที่และจากญาติพี่น้อง ตามลำดับ

แสดงตำแหน่งที่ตั้งพื้นที่และกิจกรรมทางเศรษฐกิจบริเวณใกล้เคียงชุมชนตัวอย่างศึกษาพื้นที่เทศบาล ต.ประชาธิปไตย

แผนที่ที่ 22

รูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชน ในพื้นที่ขยายตัวด้านเหนือของกรุงเทพมหานคร
 การศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการวางแผนภาคและเมืองดุสิตบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

5.1.3 รูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชน

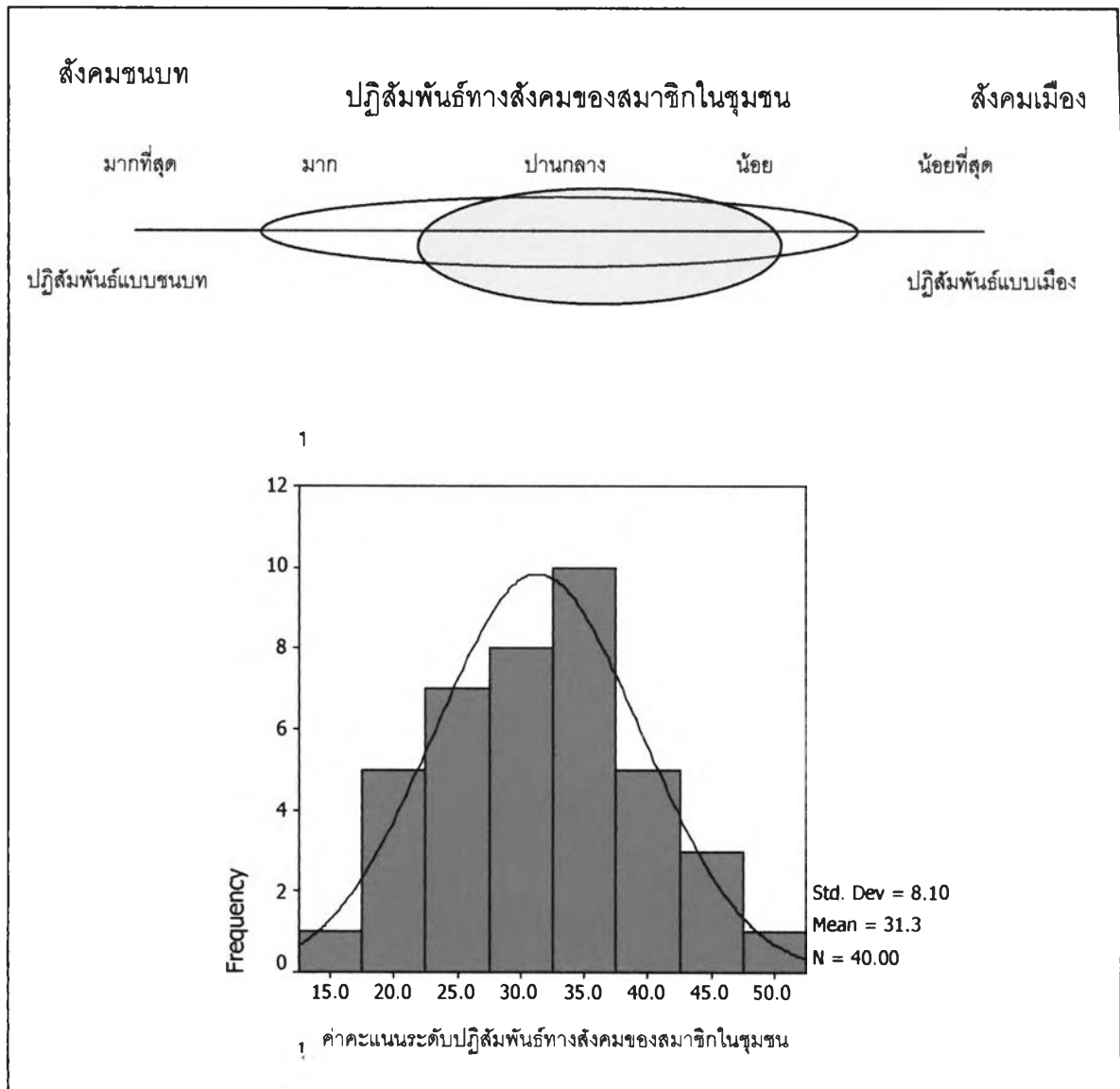
การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนในพื้นที่ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชน สามารถวิเคราะห์ได้จากการติดต่อระหว่างกันของคนในชุมชน นอกชุมชนและการติดต่อกับเมืองใหญ่ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่สามารถสังเกตเห็นได้ การติดต่อหมายถึงมีการพูดคุยกัน มีเครื่องมือติดต่อสื่อสาร ได้แก่ โทรศัพท์บ้าน โทรศัพท์มือถือ มีโทรศัพท์สาธารณะ การมีโทรทัศน์ มีวิทยุ วิทยุชุมชน มีการประชุมภายในชุมชน มีการจัดกิจกรรมภายในชุมชน มีการร่วมมือกันทำงานภายในชุมชน มีการประกาศของชุมชน มีการจัดงานประเพณีและมีการทำกิจกรรมที่กล่าวมาอย่างต่อเนื่อง จากตารางที่ 1.2 (ภาคผนวก ข.) แสดงถึงการปรากฏของสิ่งที่มีอยู่ในครัวเรือนและในชุมชน แสดงนัยของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของคนใน ชุมชน ระหว่างชุมชนและกับเมืองใหญ่ จากการสอบถามพบว่า ชุมชนตัวอย่างในพื้นที่เทศบาลตำบลประชาธิปไตย มีเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารของคนภายในชุมชนและภายนอกชุมชนที่ทันสมัย นัยของเครื่องมือติดต่อสื่อสาร ได้แก่ รถจักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ โทรศัพท์บ้าน โทรศัพท์มือถือ วิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต รถจักรยานยนต์รับจ้างในชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งของที่แสดงถึงความทันสมัยของดำเนินชีวิตและการอยู่อาศัย

การมีอุปกรณ์ในการติดต่อสื่อสารและการเดินทาง แสดงให้เห็นถึงการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนและระหว่างชุมชน อธิบายด้วยลักษณะของการมีอยู่ของอุปกรณ์และข่าวของเครื่องใช้ได้ ดังนี้ การมีรถในครัวเรือนแสดงนัยของการมีการติดต่อจากคน ๆ หนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งหรือไปยังกิจกรรมหนึ่ง เช่น การไปบ้านเพื่อน ไปซื้อของ ไปวัด ไปตลาด ไปโรงเรียน ไปทำงาน หรือไปเที่ยวพักผ่อน เป็นต้น โดยรถจักรยานแสดงให้เห็นถึงการใช้ในการติดต่อในระยะทางใกล้ ๆ ภายในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ส่วนรถจักรยานยนต์จะแสดงให้เห็นถึงการใช้ในการติดต่อระหว่างกันในระยะใกล้และระยะไกลทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชนรวมถึงการเดินทางระหว่างอำเภอหรือจังหวัดในบริเวณใกล้เคียงได้ ส่วนรถยนต์จะแสดงให้เห็นถึงการเดินทางและการติดต่อในระยะทางที่ไกลได้มาก รวมถึงการเข้าถึงเมืองใหญ่ ๆ และทุก ๆ สถานที่ที่มีความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่โดยรถยนต์ ส่วนรถจักรยานยนต์รับจ้างที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชนแสดงให้เห็นความจำเป็นในการเดินทางที่ต้องการความสะดวกและรวดเร็วของคนในพื้นที่จะใช้บริการรถจักรยานยนต์รับจ้าง ทั้งในระยะทางใกล้และไกล ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน เนื่องจากความจำเป็นในการติดต่อ สื่อสารและการเดินทางที่บางครั้งเรือนอาจจะไม่มีรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ใช้ในการเดินทางสามารถใช้บริการรถจักรยานยนต์รับจ้างไปเพื่อใช้บริการขนส่งสาธารณะในบริเวณใกล้เคียงได้ สภาวะเช่นนี้จะเห็นได้มากในเมืองใหญ่ ๆ เช่นในกรุงเทพมหานคร

การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชน จากการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามที่กำหนดไว้ จำนวนร้อยละ 40 รู้จักกันในระดับปานกลางคือมีความคุ้นเคยจากการพบปะเห็นหน้ากันบ่อย การรู้จักกันของคนในชุมชนส่วนใหญ่จะมารู้จักกันเมื่อมาอยู่และทำความรู้จักกันเอง การรู้จักกันเนื่องจากความเป็นญาติหรือจากปู่ย่าตายายพ่อแม่พี่น้องแนะนำมีน้อยมาก สมาชิกในชุมชนไม่ค่อยมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันแต่มีความคุ้นเคยกันเนื่องจากเคยเห็นหน้าพบปะกันบ่อยครั้ง และเมื่อมีการพบปะกันจะมีการทักทายกันอย่างสม่ำเสมอทำให้มีความคุ้นเคยกัน มีการพูดคุยกันและไปมาหาสู่กันของคนในชุมชนบ้าง แต่จะมีการพูดคุยถึงเรื่องญาติครอบครัวน้อยมาก ส่วนการพูดคุยและปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับปัญหาของชุมชนกับผู้นำชุมชนหรือการประชุมภายในชุมชนและภายนอกชุมชนและร่วมกิจกรรมของชุมชนกับเพื่อนบ้านจะมีบ้างเป็นครั้งคราว

รูปแบบปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชน วิเคราะห์จากระดับของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนจากน้อยไปตั้งมาก ซึ่งเป็นการวัดความเคลื่อนไหวของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมตามแนวคิดระบบสังคมที่อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของความเป็นชนบทไปสู่ความเป็นเมือง หรือความเรียบง่ายของสังคมไปสู่ความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้นที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลาที่ต่อเนื่องโดยหากมีระดับของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในระดับมากที่สุด แสดงถึงการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในระดับบุคคลสูงมากซึ่งแสดงถึงความเป็นกันเองความคุ้นเคยการรู้จักกันเป็นญาติเป็นเพื่อนกันสูงซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ทางสังคมขั้นต้นหรือขั้นปฐมภูมิ เป็นลักษณะของสังคมในชนบทตามแนวคิดของ Tonies (1887) เรียกสังคมลักษณะนี้ว่า Gemeinschaft เป็นสังคมที่เรียบง่ายเป็นชุมชนขนาดเล็กที่อยู่บนพื้นฐานของความเกี่ยวข้องสัมพันธ์อันพันญาติ เพื่อนบ้าน ไปจนถึงระดับการมีปฏิสัมพันธ์ที่มากที่สุดแสดงให้เห็นถึงความเป็นส่วนตัวของคนค่อนข้างสูงไม่ค่อยมีความเกี่ยวข้องกับใครปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นค่อนข้างจะเป็นทางการ เช่น การมีปฏิสัมพันธ์กันเนื่องจากการเป็นผู้นำเป็นผู้บังคับบัญชา และเป็นเพื่อนร่วมงานเป็นต้น ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในสังคมเมืองตามแนวคิดของ Tonies (1887) เรียกสังคมลักษณะนี้ว่า Gesellschaft เป็นลักษณะของความเป็นสังคมเมืองที่สูง รวมถึงวิธีการติดต่อสื่อสารจากการบอกกล่าวพูดคุยกันไปจนถึงการใช้อุปกรณ์การติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย ซึ่งการวิจัยนี้ได้แบ่งรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็น 5 ระดับคือระดับน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ซึ่งหากมีระดับปฏิสัมพันธ์ในระดับมากที่สุดแสดงถึงรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ขั้นปฐมภูมิหรือปฏิสัมพันธ์แบบชนบทและค่าคะแนนระดับน้อยที่สุดแสดงถึงปฏิสัมพันธ์ขั้นทุติยภูมิหรือปฏิสัมพันธ์แบบเมือง

แผนภูมิที่ 8 แสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนตัวอย่างศึกษาในพื้นที่เทศบาล ต.ประจักษ์ปัตย์

จากแผนภูมิที่ 8 แสดงถึงให้เห็นว่าปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนมีหลายระดับ พิจารณาจากค่าคะแนนของระดับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชน ซึ่งมีค่าคะแนนตั้งแต่ต่ำสุดไปจนถึงมากที่สุด แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงค่าคะแนนระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ค่าคะแนนน้อย อธิบายได้ว่าลักษณะปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนมีรูปแบบปฏิสัมพันธ์ค่อนข้างทาง ปฏิสัมพันธ์แบบเมือง และจากการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลที่คาดว่าน่าจะมีผลต่อปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชน พบว่า เพศและอายุ ที่ต่างกันมีความแตกต่างกันกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 2.1, 2.2 ภาคผนวก ข) โดยกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในช่วงอายุ 35-59 ปี มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับอายุน้อยกว่า 35 ปี (ตารางที่ 13) ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างที่อยู่อาศัยอยู่ในช่วงอายุ 35-59 ปี มีส่วนในการทำกิจกรรมของชุมชนมากกว่าผู้ที่มีอายุ

น้อยกว่า 35 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุที่อยู่ในวัยทำงาน การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนมากกว่า ส่วนปัจจัยด้านการศึกษา อาชีพ รายได้และระยะเวลาการอยู่อาศัยไม่มีความแตกต่างกันกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากการมีปฏิสัมพันธ์เป็นการติดต่อกันระหว่างคนภายในชุมชนและภายนอกชุมชนเกิดจากการพูดคุยกันด้วยวิธีแบบพบปะเห็นหน้ากัน หรือใช้อุปกรณ์การสื่อสาร เช่น โทรศัพท์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือการเดินทางเพื่อไปพบปะกันโดยใช้รถโดยสารขนส่งสาธารณะหรือรถส่วนตัว มีการทำกิจกรรมร่วมกันเช่นมีงานประเพณีงานพัฒนาชุมชน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมของกลุ่มคนวัยทำงานถึงวัยวัยผู้ใหญ่และขึ้นอยู่กับเพศที่จะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชุมชน และจากการพูดคุยกับสมาชิกในชุมชน เพศหญิงจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนมากกว่าเพศชาย ซึ่งอาจจะเนื่องจากเพศหญิงส่วนใหญ่ออยู่บ้านทำงานเป็นแม่บ้าน ทำให้มีเวลาในการทำกิจกรรมทางสังคมมากกว่าเพศชาย ทำให้อายุและเพศมีความแตกต่างในด้านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ ถึงแม้จะมีความหลากหลายของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ (ตารางที่ 14) แต่เนื่องจากอาศัยอยู่มานานกว่า 10 ปี ประกอบกับลักษณะทางกายภาพของชุมชนที่มีลักษณะจำกัดของพื้นที่ในแต่ละชุมชนที่ทำให้คนในพื้นที่ต้องพบปะหรือเห็นกันทุกวันเนื่องจากทางเข้าออกชุมชนเข้าออกได้เพียง 2 ทางคือ ต้นซอยและท้ายซอย จึงทำให้มีความคุ้นเคยเพราะเห็นหน้ากันทุกวันจึงทำให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันค่อนข้างดี

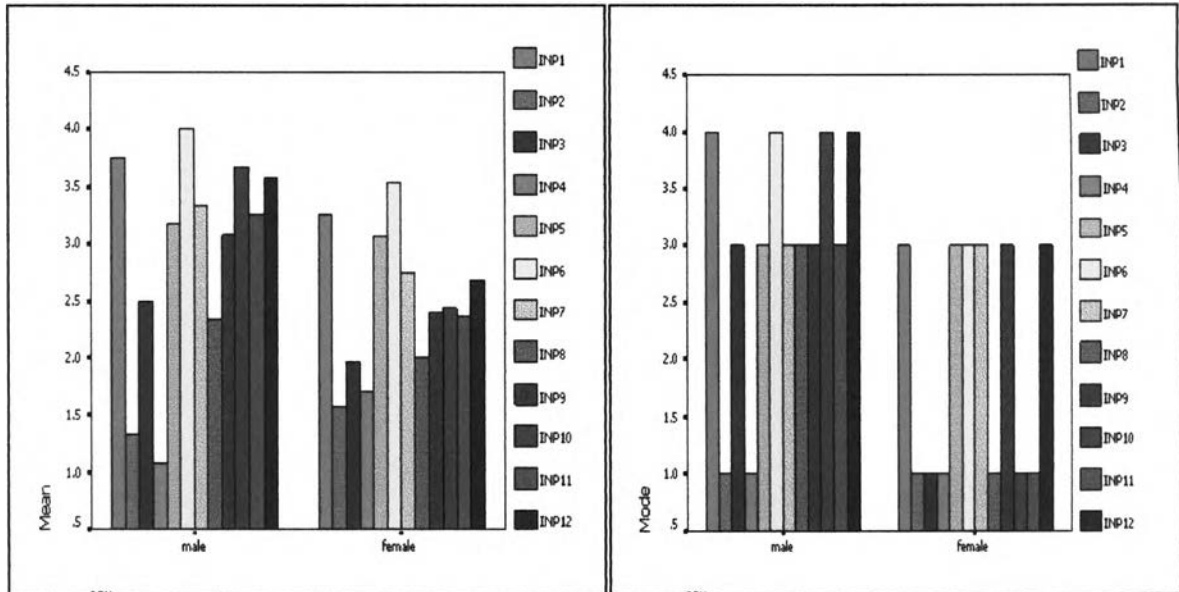
ตารางที่ 13 แสดงการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชน กับเพศ และอายุของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่เทศบาล ต.ประจักษ์ศิลปชัย	เพศ	ช่วงอายุ (ปี)			รวม
		< 35	35 - 59	>59	
ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชน					
มีน้อย	หญิง	4	6		10
รวม		4	6		10
มีปานกลาง	ชาย	1	5		6
	หญิง	2	9	2	13
รวม		3	14	2	19
มีมาก	ชาย		6		6
	หญิง		5		5
รวม			11		11

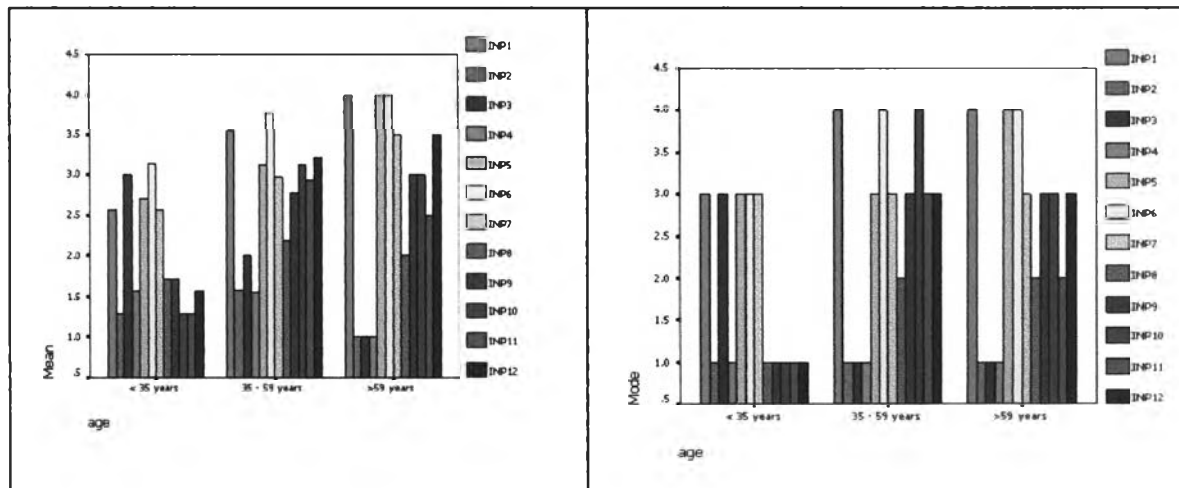
ตารางที่ 14 แสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับระยะเวลาการอยู่อาศัยและภูมิลำเนาเดิม

กลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่ เทศบาล.ประจักษ์ปัตย์	ระยะเวลา การอยู่อาศัย (ปี)	ภูมิลำเนาเดิม (ภาค)							รวม
		เหนือ	กลาง	ตอ.	ตอ.ฉน.	ใต้	ปทุมธานี	กทม.	
มีน้อย	< 10	1			2			2	5
	10 - 20		2						2
	21 - 30						1		1
	> 30			1			1		2
	รวม		1	2	1	2		2	2
มีปานกลาง	< 10		2		1		1		4
	10 - 20		2	4	2		2	2	12
	21 - 30		1						1
	> 30			1			1		2
	รวม			5	5	3		4	2
มีมาก	< 10						1		1
	10 - 20	1			1	2	1		5
	21 - 30			1					1
	> 30		1				3		4
	รวม		1	1	1	1	2	5	

เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยและค่าจำนวนมากที่สุดของการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกระหว่างเพศชายกับเพศหญิงในรายข้อ (แผนภูมิที่ 9) พบว่า เพศหญิงจะรู้จักคนในชุมชนมากกว่าเพศชาย และการรู้จักกันในชุมชนนั้น ส่วนใหญ่เพศชายจะรู้จักจากการแนะนำของเพื่อนและผู้นำชุมชนมากกว่าเพศหญิง โดยพบว่าคนในชุมชนรู้จักกันจากปู่ย่าตายายญาติพี่น้องแนะนำน้อยมากทั้งเพศชายเพศหญิง โดยเมื่อมีการพบปะกันส่วนใหญ่เพศชายจะพูดคุยทักทายกันมากกว่า และส่วนใหญ่แล้วเพศชายจะรู้จักกับคนในชุมชนมากกว่าเพศหญิงและมีการพูดคุยปรึกษาหารือเกี่ยวข้องกับปัญหาชุมชนกับผู้นำชุมชนและมีการร่วมกิจกรรมกับเพื่อนบ้านมากกว่าเพศหญิง และโดยเฉลี่ยแล้วคนที่อายุน้อยจะมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชนน้อยกว่าคนที่อายุมาก (แผนภูมิที่ 10) โดยเฉพาะคนในช่วงอายุ 35-39 ปี จะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในเรื่องของการรู้จักกัน การทักทายกัน การร่วมพูดคุยปรึกษาหารือเกี่ยวข้องกับปัญหาชุมชนมากกว่า ส่วนคนอายุมากกว่า 59 ปี จะมีความสนิทสนมกับคนในชุมชนมากกว่าคนกลุ่มอายุอื่น

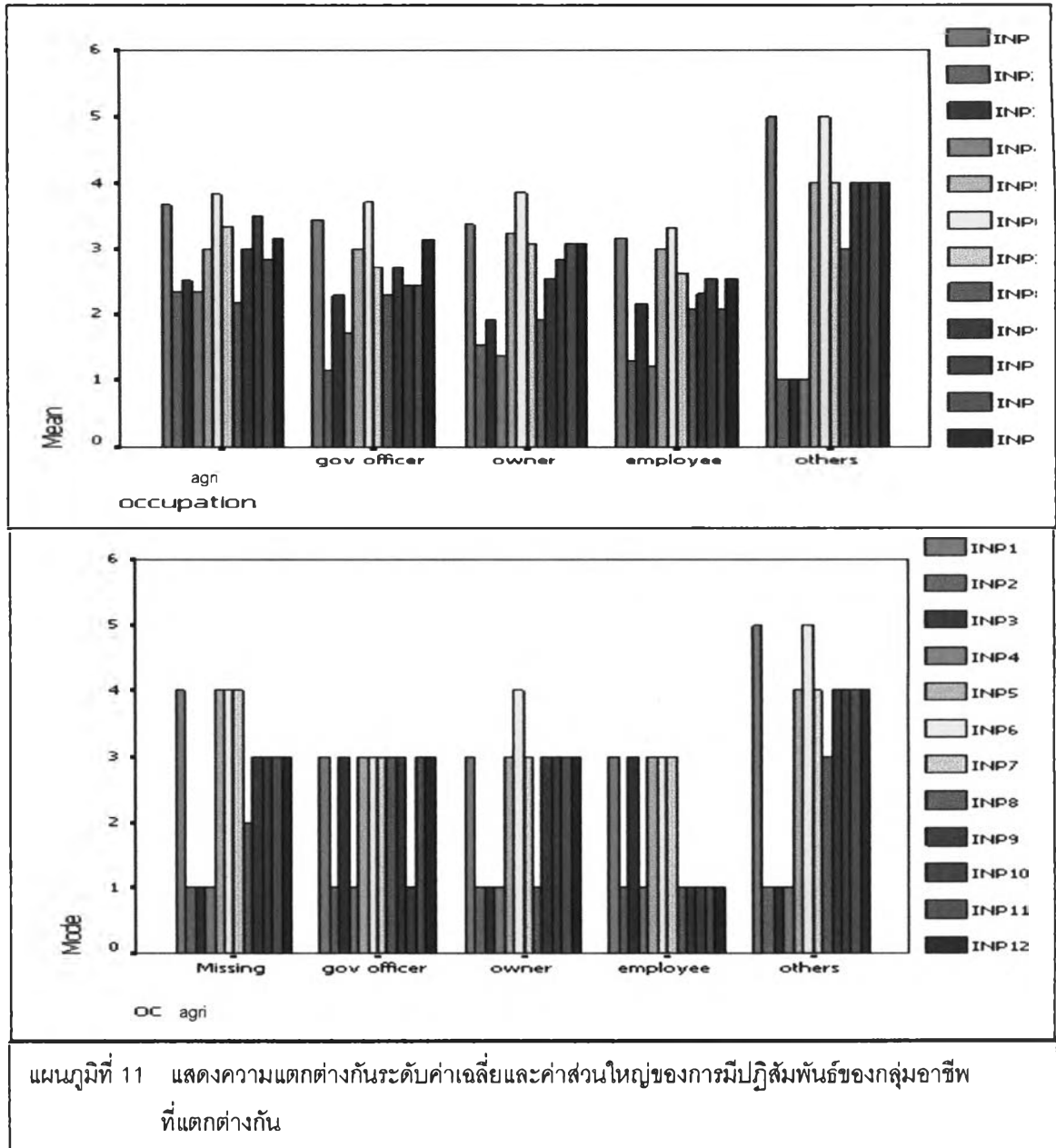

แผนภูมิที่ 9 แสดงความแตกต่างกันระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของการมีปฏิสัมพันธ์ของเพศชายและเพศหญิง

แผนภูมิที่ 10 แสดงความแตกต่างกันระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของการมีปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มอายุที่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างของกลุ่มอาชีพกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกพบว่า ไม่ค่อยมีความแตกต่างกันมากนัก แต่การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยการพบปะทักทายจะมีอยู่ใน ทุกกลุ่มอาชีพโดยเฉพาะกลุ่มอาชีพการค้า ส่วนตัวบ้านเช่า และอื่น ๆ ซึ่งลักษณะของอาชีพทำให้มีการ พบปะพูดคุยกันโดยธรรมชาติ แต่ส่วนใหญ่แล้วกลุ่มมีอาชีพแม่บ้านและอื่น ๆ จะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกมากกว่ากลุ่มอื่น (แผนภูมิที่ 10)

แผนภูมิที่ 11 แสดงความแตกต่างกันระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของการมีปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มอาชีพที่แตกต่างกัน

การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม นัยของการมีปฏิสัมพันธ์นี้ได้แก่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนแต่เพิ่มบทบาทมากขึ้นได้ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ การเข้าไปรับรู้รับฟังและมีส่วนร่วมในการจัดการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยพบว่าส่วนใหญ่ จำนวนร้อยละ 70 สังเกตเห็นได้ว่าเมื่อมีกิจกรรมในชุมชนจะมีคนร่วมมือกันทำกิจกรรม เช่นงานทางศาสนา งานประเพณี งานแต่งงาน งานบวช งานพัฒนาชุมชน และกิจกรรมดังกล่าวสังเกตเห็นว่ามีคนชุมชนอื่นมาร่วมกิจกรรมบ้างแต่ไม่มากนัก ส่วนการไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนอื่นนั้นไปบ้างแต่ไม่บ่อย และเมื่อมีการประชุมในชุมชนหรือการปรึกษาหารือเรื่องต่าง ๆ เช่นการประชุมกลุ่มพัฒนาอาชีพ การประชุมปัญหาชุมชน การประชุมแจ้ง

ข่าวชุมชน การประชุมเพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชน นั้นจะมีการเชิญคนนอกชุมชนมาร่วมประชุมบ่อย และคนในชุมชนก็ไปร่วมประชุมลักษณะเดียวกันนี้กับชุมชนอื่นบ่อยเช่นกัน

ตารางที่ 15 แสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มกับระยะเวลาการอยู่อาศัย และภูมิลำเนาเดิม

กลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่เทศบาล ต.ประชาธิปไตย	ระยะเวลาการอยู่อาศัย (ปี)	ภูมิลำเนาเดิม (ภาค)							รวม
		เหนือ	กลาง	ตอ.	ตอ.จน.	ใต้	ปทุมธานี	กทม.	
ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม									
มีน้อย	< 10	1			1				2
	10 - 20		1						1
รวม		1	1		1				3
มีปานกลาง	< 10				2			2	4
	10 - 20		3	2		1	2	2	10
	21 - 30		1				1		2
	> 30			1			3		4
รวม			4	3	2	1	6	4	20
มีมาก	< 10		2				2		4
	10 - 20			1	2	1	1		5
	21 - 30			1					1
	> 30		1	1			2		4
รวม			3	3	2	1	5		14
มีมากที่สุด	10 - 20	1		1	1				3
รวม		1		1	1				3

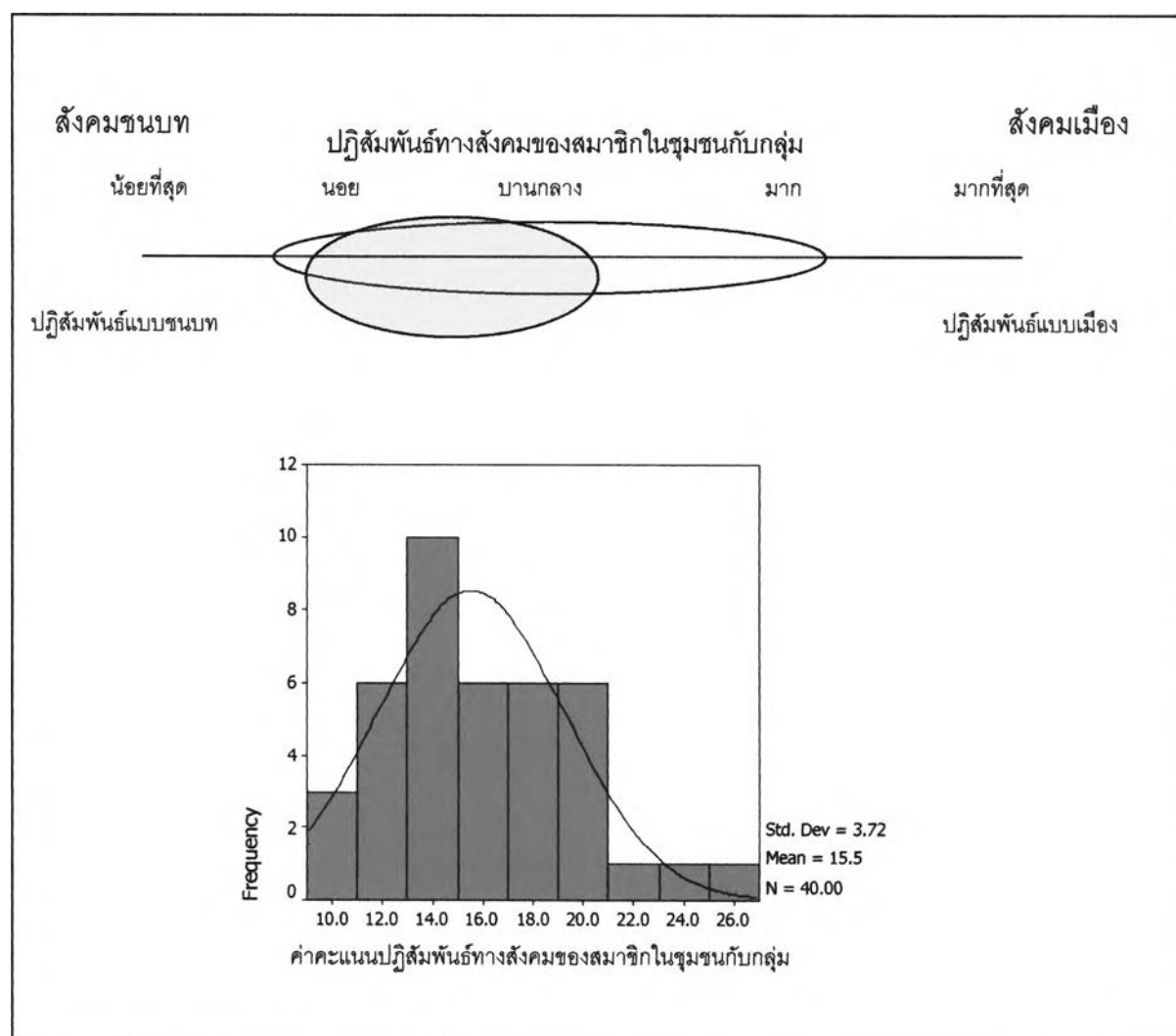
จากตารางที่ 15 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างของชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลประชาธิปไตย มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง หมายถึงมีการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่เป็นทางการหรือที่รัฐจัดตั้งเป็นกลุ่มขึ้นอย่างเป็นทางการทั้งในชุมชนและนอกชุมชน โดยเมื่อมีการทำกิจกรรมในชุมชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมเมื่อมีการจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการหรือมีการเข้าไปร่วมประชุมปรึกษาหารือบ้างเป็นครั้งคราว เนื่องจากได้รับการร้องขอให้เข้าไปร่วมเนื่องจากรู้จักกันเป็นส่วนตัวจากความเป็นเพื่อนหรือญาติกัน มีภูมิลำเนาเดิมมาจากทั่วทุกภาคของประเทศไทย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของกลุ่มคนที่มาอยู่ในพื้นที่ที่มาอยู่รวมกัน แต่เนื่องจากอยู่อาศัยมานานมากกว่า 10 ปี และลักษณะทางกายภาพของชุมชนที่มีลักษณะจำกัดของพื้นที่ในแต่ละ

ชุมชนที่ทำให้คนในพื้นที่เมื่อมีกิจกรรมในชุมชนสามารถรับรู้ร่วมกันได้ง่ายและทำให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมบางส่วนของชุมชนได้ง่าย

รูปแบบปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มวิเคราะห์จากระดับของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนจากน้อยไปตั้งมากเช่นเดียวกับการวัดระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชน เป็นการวัดความเคลื่อนไหวของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ตามแนวคิดระบบสังคมที่อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของความเป็นชนบทไปสู่ความเป็นเมือง หรือความเรียบง่ายของสังคมไปสู่ความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้นที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลาที่ต่อเนื่อง โดยหากมีระดับของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมทางของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มในระดับน้อยที่สุดแสดงถึงการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มที่ไม่มีความซับซ้อนไม่จำเป็นต้องใช้กลุ่มหรือองค์กรที่เป็นทางการในการเป็นกลไกให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มโดยใช้ปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการซึ่งเป็น ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมขั้นต้นหรือขั้นปฐมภูมิหรือแบบชนบท ซึ่งเป็นลักษณะของสังคมในชนบทซึ่งเป็นสังคมที่เรียบง่ายไปจนถึงระดับการมีปฏิสัมพันธ์ที่มากที่สุดแสดงให้เห็นการใช้องค์กร หรือกลไกที่เป็นทางการเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกกับกลุ่ม เช่น การมีปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มเป็น สหกรณ์ การร่วมกับองค์กรของรัฐในการจัดกิจกรรมในชุมชนหรือให้เกิดการทำงานหรือกิจกรรมร่วมกันหรือต้องใช้ผู้นำ ผู้บังคับบัญชาเพื่อทำให้เกิดการร่วมกันทำกิจกรรมหรือเกิดปฏิสัมพันธ์ ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ทางสังคมแบบเมืองมีลักษณะของความเป็นสังคมเมืองมาก การวิจัยนี้ได้แบ่งรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มเป็น 5 ระดับ คือ ระดับน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ซึ่งหากมีระดับปฏิสัมพันธ์ในระดับน้อยที่สุด แสดงถึงรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มขั้นปฐมภูมิหรือปฏิสัมพันธ์แบบชนบทและระดับมากที่สุด แสดงถึง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มขั้นทุติยภูมิหรือปฏิสัมพันธ์แบบเมือง

จากแผนภูมิที่ 12 แสดงถึงระดับของค่าคะแนนปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มของชุมชนตัวอย่างศึกษาพื้นที่เทศบาล ต. ประชาธิปัตย์ ซึ่งมีหลายระดับแต่ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง อธิบายถึงลักษณะของสังคมที่ค่อนข้างมาทางสังคมชนบท มีความเป็นสังคมที่เรียบง่ายไม่ถึงกับ ซับซ้อนหรือหลากหลายของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกกับกลุ่มน้อย สันนิษฐานได้ว่าคนกลุ่มนี้น่าจะมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มกับชุมชนอื่นหรือเมืองใหญ่น้อยด้วยเช่นกัน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลที่คาดว่าจะมีผลต่อการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนกับกลุ่ม จากการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่า เพศและอายุที่ต่างกันมีความแตกต่างกันกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 2.26 และ 2.27 ภาคผนวก ข.) โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในช่วงอายุ 35-59 ปี มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับอายุน้อยกว่า 35 ปี

แผนภูมิที่ 12 แสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มของชุมชนตัวอย่างศึกษาพื้นที่
เทศบาล ต. ประชาธิปัตย์

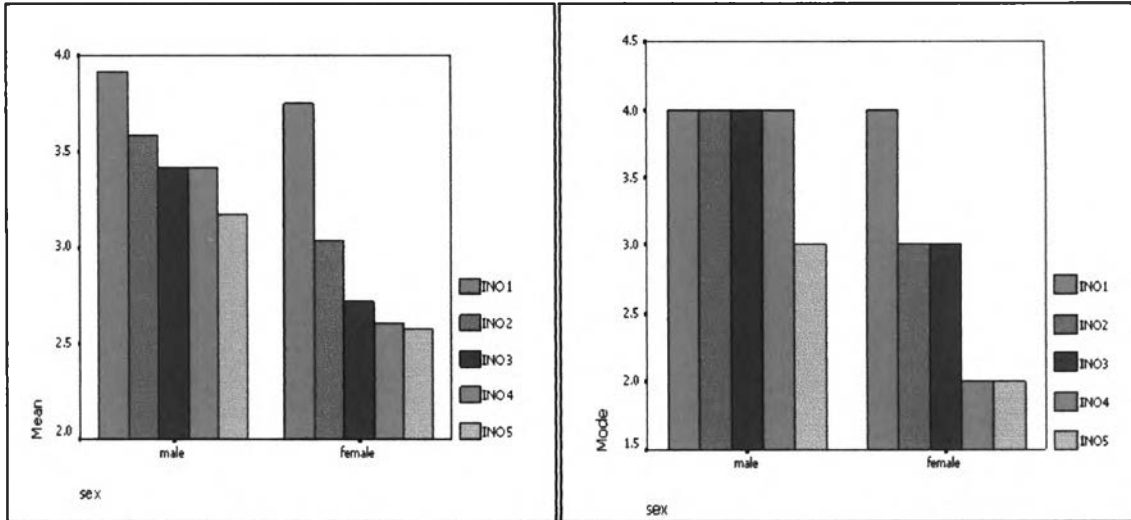
และจากผลการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม (ตารางที่ 3 ภาคผนวก ข.) พบว่าปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนมีความสัมพันธ์กับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มในทางบวกในระดับปานกลาง ($r = .419$ และ $.444$ ตามลำดับ) แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนในระดับมากจะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มในระดับมากด้วย ดังนั้น เมื่อมีความแตกต่างของปัจจัยด้านเพศและอายุกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชน จึงทำให้เพศและอายุที่ต่างกันมีความแตกต่างกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มจะมีการเข้าไปรับรู้รับฟังและมีส่วนร่วมในการจัดการ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ดังนั้น กลุ่มคนที่จะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มจึงต้องเป็นกลุ่มที่มีความพร้อม มีประสบการณ์และใน

การทำกิจกรรมให้กับชุมชนหรือสังคมโดยส่วนรวม ทำให้อายุและเพศที่ต่างกันมีความแตกต่างกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มมากกว่าส่วนปัจจัยอื่นและจากระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นกับระดับ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนและระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มอยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

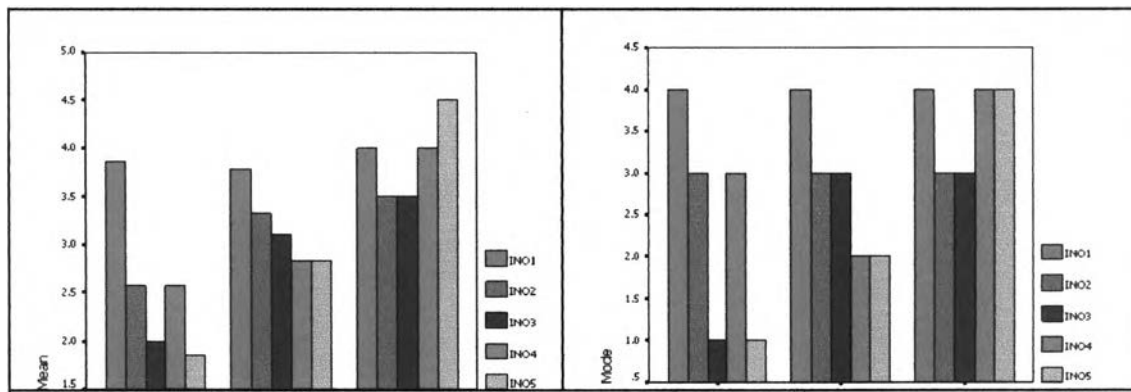
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับชุมชน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับเมืองใหญ่ จากทำเลที่ตั้งของชุมชนกลุ่มตัวอย่าง ชุมชนดังกล่าวมีความสามารถในการเข้าถึงของพื้นที่ในระดับดีมากเนื่องจากมีเส้นทางถนนสายหลักและสายรองเชื่อมต่อชุมชนและคนในชุมชนสามารถเดินทางและเข้าถึงระหว่างชุมชนใกล้เคียงได้โดยสะดวก แต่เนื่องจากความหลากหลายของกลุ่มคนในพื้นที่ที่มีที่มาหรือภูมิปัญญาเดิมที่แตกต่างกัน และความหลากหลายของกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจในพื้นที่ทำให้ระดับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนมีน้อยเนื่องจากไม่ต้องพึ่งพากิจกรรมประเภทเดียว และจากทำเลที่ตั้งของพื้นที่ที่มีเส้นทางถนนสายหลักและสายรองเชื่อมต่อถึงกันและมีศูนย์กลางของระบบขนส่งสาธารณะณ จุดเชื่อมต่อพื้นที่บริเวณศูนย์การค้าฟิวเจอร์พาร์ครังสิต ทำให้กลุ่มตัวอย่างสามารถติดต่อระหว่างชุมชนกับเมืองใหญ่และเมื่อพิจารณาจากที่อยู่อาศัยเดิมและสถานที่ทำงานจากการเดินทางประจำวันและกิจกรรมประจำวันพบว่าส่วนใหญ่ยังพึ่งพากิจกรรมจากเมืองใหญ่โดยเฉพาะกิจกรรมด้านนันทนาการ การศึกษา

เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยและค่าจำนวนมากที่สุดของการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกกับกลุ่มระหว่างเพศชายกับเพศหญิงในรายข้อ (แผนภูมิที่ 13) พบว่าคนในชุมชนส่วนใหญ่เพศชายจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของชุมชนในระดับมากกว่าเพศหญิง และเมื่อพิจารณาจากกลุ่มอายุ (แผนภูมิที่ 14) พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มที่มีอายุมากมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชนกับกลุ่มมากกว่ากลุ่มคนอายุน้อย ยกเว้นกรณีการมีปฏิสัมพันธ์ในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการสังเกตการทำกิจกรรมในชุมชนร่วมกัน ซึ่งทุกกลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์ในระดับสูงไม่แตกต่างกัน

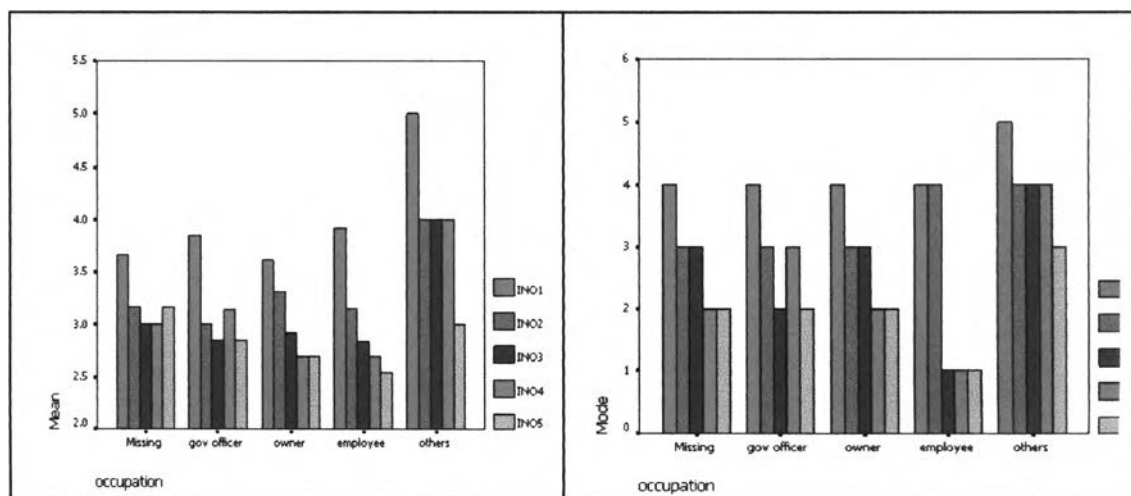
เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างของกลุ่มอาชีพกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับกลุ่ม (แผนภูมิที่ 15) พบว่ากลุ่มคนที่มีอาชีพกลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ นักศึกษา รับจ้างทั่วไป จะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับกลุ่มในชุมชนมากกว่ากลุ่มอื่น แต่ส่วนใหญ่ทุกกลุ่มอาชีพจะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับกลุ่มเกี่ยวกับการสังเกตเห็นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมากที่สุด ส่วนระดับการศึกษาชั้นนั้นพบว่าคนที่มีการศึกษาสูงกว่าประมปีที่ 6 แต่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีจะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับกลุ่มในระดับสูง (แผนภูมิที่ 16)

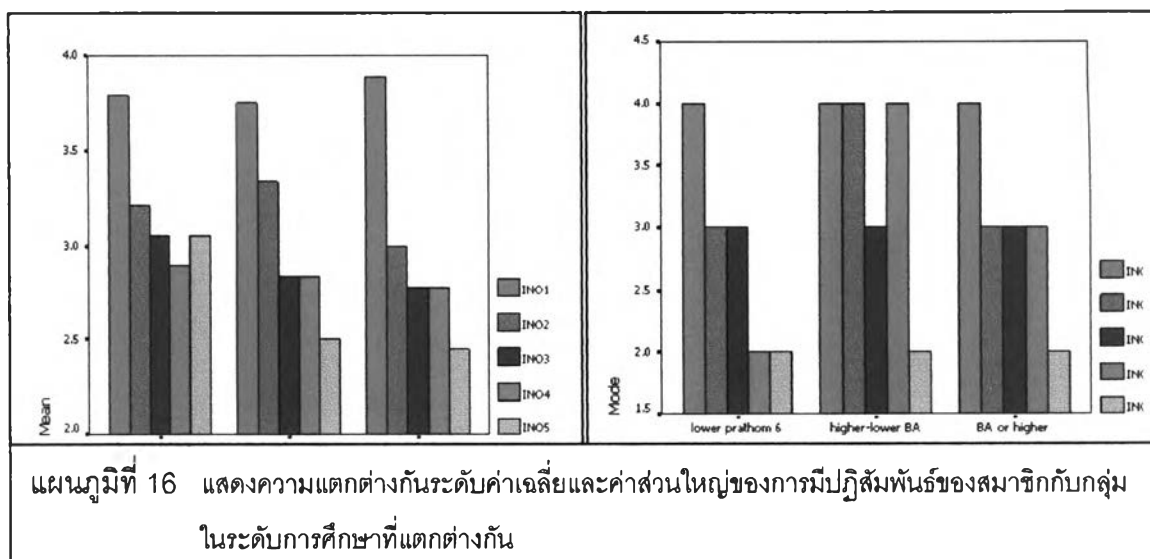
แผนภูมิที่ 13 แสดงความแตกต่างกันระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกกับกลุ่มของเพศชายและเพศหญิง

แผนภูมิที่ 14 แสดงความแตกต่างกันระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกกับกลุ่มในช่วงอายุที่แตกต่างกัน

แผนภูมิที่ 15 แสดงความแตกต่างกันระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกกับกลุ่มในกลุ่มอาชีพที่แตกต่างกัน

กลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชน เป็นสิ่งที่แสดงถึงการประสานส่วนต่างๆ ของคนและกิจกรรมทางสังคมในชุมชนเข้าด้วยกัน วิเคราะห์ได้จากการที่คนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันโดยมีกลไกการผสมผสานได้แก่ การมีอยู่ของคนที่อยู่ในชุมชนหรือในพื้นที่ เป็นแกนนำหรือมีส่วนในการทำให้เกิด ปฏิสัมพันธ์ วิธีการที่ควบคุมสังคมทั้งทางด้านกฎหมาย กฎศีลธรรมจรรยา องค์กรหรือกลุ่มภายในชุมชน ที่ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน รวมถึงการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ การค้า การทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ วิธีการติดต่อสื่อสารและการขนส่ง และสถานที่หรือพื้นที่ที่คนในชุมชนรับรู้ร่วมกันในการใช้ทำกิจกรรมหรือใช้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน กลไกการผสมผสานทางสังคมนี้จะมีตั้งแต่กลไกที่ไม่เป็นทางการซึ่งจะเป็นกลไกที่ใช้ในสังคมที่ไม่มีความหลากหลายของคนและกิจกรรมเช่นสังคมชนบท ไปจนถึงกลไกที่เป็นทางการซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลไกที่ใช้ในสังคมเมืองที่มีความหลากหลายของคนและกิจกรรม

จากการวิจัยพบว่ากลไกการผสมผสานที่เป็นตัวบุคคลในแต่ละคนที่เป็นสมาชิกของชุมชนพบว่ามีมีส่วนในการทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนนั้นมีน้อยมากจำนวนร้อยละ 30 โดยวิเคราะห์จากการเป็นผู้แจ้งข่าวหรือเหตุการณ์ให้ผู้อื่นทราบ ส่วนใหญ่การรับรู้ข่าวสารในชุมชนจะมาจากการแจ้งข่าวของผู้นำชุมชนหรือผู้นำศาสนาหรือผู้นำกลุ่ม แสดงให้เห็นว่าผู้นำชุมชนและผู้นำกลุ่มเป็นกลไกการผสมผสานที่สำคัญของชุมชน ส่วนการรับรู้ข่าวสารหรือเหตุการณ์จากการแจ้งข่าวของเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องด้วยวาจาจะอยู่ในระดับปานกลาง และการรับรู้ข่าวสารหรือเหตุการณ์จากการแจ้งข่าวของเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องจากทางโทรศัพท์จะมีน้อย รวมถึงการรับรู้จากเจ้าของงานหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นด้วยวาจาและการ์ดเชิญ และอีกทางหนึ่งที่คนในชุมชนรับรู้ข่าวสารได้มากคือการประกาศเสียงตามสายของชุมชน แต่ไม่ใช่เสียงตามสายหรือประกาศที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมตามงานวัด งานมงคลและงานแต่งงานหรือรถกระจายเสียงในชุมชน รวมถึงไปปลิวโฆษณาต่าง ๆ

การรับรู้ข่าวสารหรือเหตุการณ์ที่เป็นแผนกิจกรรมของชุมชน สมาชิกส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้รับรู้หรือรู้น้อยที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มมีน้อยมาก นอกจากนี้ในชุมชนยังไม่มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มต่าง ๆ เพื่อทำกิจกรรม ทำให้ไม่มีคนในชุมชนเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือเป็นน้อยมาก ยกเว้นการเป็นสมาชิกของกลุ่มสหกรณ์ ซึ่งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเป็นทางการของหน่วยงานราชการ อย่างไรก็ตามคนในชุมชนก็มีส่วนร่วมกันในการทำกิจกรรมการพัฒนาเพื่อสาธารณะประโยชน์เมื่อมีการพัฒนาในชุมชนเช่นการทำความสะอาดชุมชนตัดหญ้าริมทางเป็นต้น และการไปร่วมกิจกรรมงานประเพณี งานบวช งานมงคลและงานอวมงคลค่อนข้างมากมีจำนวนถึงร้อยละ 40 แสดงให้เห็นถึงกิจกรรมทางศาสนายังคงเป็นกลไกที่สำคัญที่ทำให้คนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันอย่างพร้อมเพรียง ส่วนการติดต่อกันเพื่อการค้าและประโยชน์ทางธุรกิจนั้นไม่ค่อยมี แสดงให้เห็นถึงสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนที่ยังค่อนข้างจะเป็นสังคมไม่ค่อยซับซ้อนมากนัก ยกเว้นกลุ่มที่ทำการค้าขายร้านค้าย่อยของชำเป็นต้น และเมื่อมีการทำกิจกรรมร่วมกันส่วนใหญ่จำนวนร้อยละ 67 ตอบว่าไม่ค่อยมีการจ้างแรงงานซึ่งแสดงให้เห็นถึงการช่วยกันทำร่วมมือกันทำมากกว่าซึ่งยังมีลักษณะของความเป็นสังคมที่ค่อนข้างมาจากชนบท ส่วนการอยู่ร่วมกันในชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้สึกว่าการรู้จักคนในชุมชนมาก ๆ จะทำให้เกิดความปลอดภัยในชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของชุมชนที่ไม่มีความหลากหลายและซับซ้อน นอกจากนี้คนในชุมชนยังเชื่อว่าการทำบุญการเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะช่วยให้มีความปลอดภัยและทำให้คนมีจิตใจที่ดีงามซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานของสังคมทั่วไป และที่สำคัญโดยมีจำนวนมากกว่าร้อยละ 50 ที่เชื่อว่าหากมีการจัดงานพื้นบ้านหรืองานประเพณีในชุมชนทุกปีจะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และการไปร่วมทำบุญหรือการจัดงานบุญที่วัดทุกวันพระจะทำให้ให้คนมารวมกันและรู้จักกันมากขึ้น

กรณีที่มีการพิพาทกันระหว่างคนในชุมชนนั้นส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ค่อยจะมีการวิวาทกันหรือหากมีก็จะมีไกลเกลี่ยตกลงกันได้ แต่ถ้ามีปัญหากันมากส่วนใหญ่ก็จะแจ้งความตามกฎหมาย การบอกครอบครัวหรือบอกผู้นำชุมชนหรือแจ้งผู้นำชุมชนนั้นจะมีปานกลางถึงน้อย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการใช้กลไกในการแก้ไขปัญหาที่เป็นทางการค่อนข้างมาก

การจัดงานประเพณีร่วมกันในชุมชนจะมีการมาร่วมกันมากมีจำนวนถึงร้อยละ 77 โดยเฉพาะงานประเพณีงานสำคัญทางศาสนางานสำคัญของชาติ งานพัฒนาชุมชน แต่ถ้าเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการประชุมหารือเรื่องเกี่ยวกับชุมชนจะมีคนมาร่วมกันปานกลาง ส่วนการใช้พื้นที่ส่วนกลางร่วมกันของชุมชนเนื่องจากภายในชุมชนแต่ละชุมชนไม่มีพื้นที่ของตนเองต้องใช้พื้นที่ส่วนกลางซึ่งอยู่ด้านหน้าชุมชนริมคลองรังสิตทำให้การไปใช้พื้นที่ทำกิจกรรมในส่วนนี้มีอยู่ปานกลาง ส่วนใหญ่จะไปทำกิจกรรมร่วมกันในพื้นที่ของวัดหรือโรงเรียนในบริเวณใกล้เคียงและส่วนมากคนในชุมชนจะรับรู้ว่าจะสามารถไปใช้พื้นที่ส่วนกลางดังกล่าวได้ และรับรู้ถึงขอบเขตของชุมชนที่อาศัยของตนเอง ทั้งนี้ส่วนนี้อาจจะเป็นเพราะลักษณะเฉพาะของชุมชนที่มีลักษณะเป็นชอยยาวทำให้ง่ายต่อการรับรู้ถึงขอบเขต

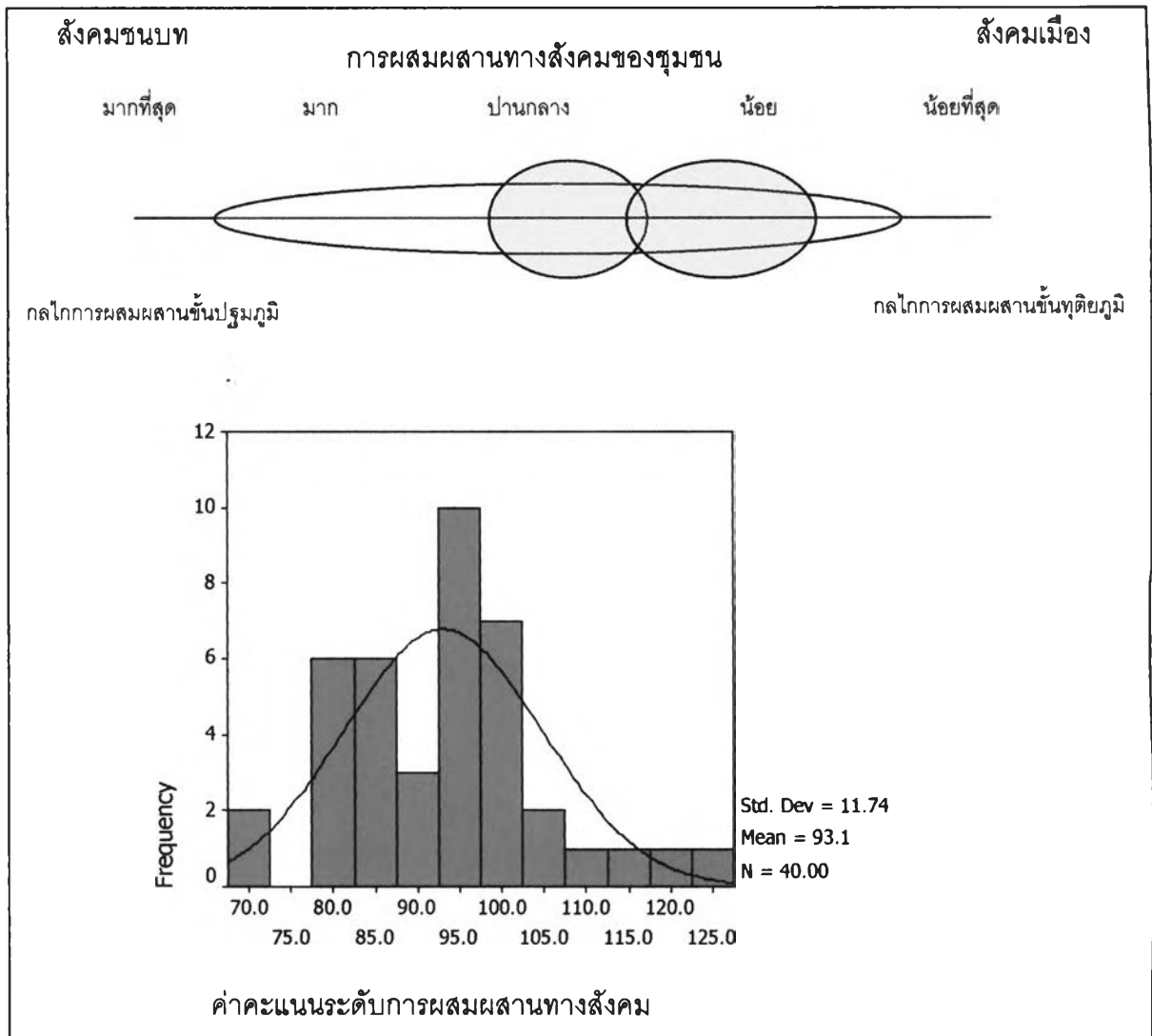
ของตนเอง มีผลให้คนรู้สึกเป็นกลุ่มมีเขตชุมชนของตนเองที่ชัดเจนทำให้การผสมผสานของคนในชุมชนเกิดขึ้นได้ง่ายขึ้นเนื่องจากจะรู้ว่ามาจากซอยเดียวกัน ส่วนการไปทำกิจกรรมนอกบ้านคนในชุมชนจะใช้จักรยานยนต์ทั้งส่วนตัวและรถจักรยานยนต์รับจ้างเนื่องจากสะดวกและรวดเร็ว และเมื่อพิจารณาร่วมกันถึงอุปสรรคของการติดต่อสื่อสารและการรับรู้ข่าวสารในแต่ละครัวเรือนจากตารางที่ 2 (ภาคผนวก ข.) ซึ่งแสดงถึงอุปสรรคเครื่องใช้ในครัวเรือนแล้วจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่จะมีโทรศัพท์ทั้งโทรศัพท์บ้านและโทรศัพท์มือถือในการติดต่อกันและการรับรู้รับฟังข่าวสารจากแหล่งอื่น ๆ จะมาจากโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนที่สำคัญที่ทำให้เกิดการผสมผสานของชุมชนกับชุมชนอื่นและเมืองใหญ่ได้ง่ายและสะดวก

กลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนวิเคราะห์จากระดับของการผสมผสานทางสังคมของชุมชนจากน้อยไปถึงมากเช่นเดียวกับการวัดระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนและ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม ซึ่งเป็นการวัดความเคลื่อนไหวของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมตามแนวคิดระบบสังคมที่อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของความเป็นชนบทไปสู่ความเป็นเมืองหรือความเรียบง่ายของสังคมไปสู่ความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้นที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลาที่ต่อเนื่องโดยหากมีค่าคะแนนในระดับมากที่สุดของการผสมผสานทางสังคมของชุมชนแสดงถึงกลไกการผสมผสานทางสังคมที่ไม่มีความซับซ้อนไม่จำเป็นต้องใช้กลไกที่เป็นทางการในการทำให้เกิดการผสมผสานทางสังคมของชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะของสังคมในชุมชนบทซึ่งเป็นลักษณะสังคมที่เรียบง่าย ส่วนระดับการผสมผสานทางสังคมของชุมชนน้อยที่สุดแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการใช้กลไกการผสมผสานที่เป็นทางการมากขึ้นเพื่อให้เกิดการผสมผสานกันภายในชุมชนเช่นการจัดตั้งกลุ่มเป็นสหกรณ์ การร่วมกับองค์กรของรัฐในการจัดกิจกรรมในชุมชนหรือให้เกิดการทำงานหรือกิจกรรมร่วมกันหรือต้องใช้ผู้นำ ผู้บังคับเพื่อให้เกิดการร่วมกันทำกิจกรรมหรือเกิดการผสมผสานกัน ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ทางสังคมแบบเมืองมีลักษณะของความเป็นสังคมเมืองที่สูง กลไกการผสมผสานที่ใช้หมายความรวมถึงวิธีการติดต่อสื่อสารเริ่มจากการบอกกล่าวพูดคุยไปจนถึงการใช้อุปกรณ์การติดต่อสื่อสารที่ทันสมัยและการใช้องค์การ ซึ่งการวิจัยนี้ได้แบ่งการผสมผสานทางสังคมเป็น 5 ระดับคือระดับน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ซึ่งหากมีระดับการผสมผสานในระดับน้อยที่สุดแสดงถึงการต้องใช้กลไกการผสมผสานแบบเป็นทางการและหากมีการผสมผสานมากที่สุด แสดงถึงการใช้กลไกการผสมผสานแบบไม่เป็นทางการ

จากการวิจัยพบว่าการผสมผสานทางสังคมมีหลายระดับที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ทำซึ่งมีการใช้กลไกการผสมผสานที่แตกต่างกัน แต่ส่วนใหญ่จะมีระดับการผสมผสานทางสังคมอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง แสดงดังแผนภูมิที่ 17 หมายถึงมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันฉันท์เพื่อนบ้านที่คุ้นเคยกัน มีการพบปะพูดคุยทักทายและไปมาหาสู่กันบ้าง รู้จักกันเนื่องจากระยะ

เวลาการอยู่อาศัยที่อยู่มานาน รู้จักกันเนื่องจากพบปะเห็นหน้ากันทุกวัน การรู้จักคุ้นเคยกันลักษณะนี้เป็นการผสมผสานทางสังคมที่ใช้กลไกของคนที่เป็นผู้นำชุมชนหรือคนที่มีส่วนในการพัฒนาชุมชน หรือทำประโยชน์ให้ชุมชนเป็นหลัก คือความเป็นผู้ที่รู้จักกันในชุมชน เนื่องจากการทำประโยชน์ให้ชุมชน และการได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้นำชุมชนในการเข้ามาเป็นผู้ประสานงานและประสานความร่วมมือกันในชุมชน การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนใช้กลไกของความเป็นทางการมากขึ้น คือการแจ้งผู้นำชุมชนหรือกลุ่มที่ดูแลชุมชนที่ตั้งขึ้นเป็นหลัก มีความเป็นสังคมที่ไม่เรียบง่ายมากนักแต่ไม่ถึงกับซับซ้อนหรือหลากหลายของการผสมผสานกันแสดงดังแผนภาพ ซึ่งแสดงถึงนัยของการการผสมผสานกับเมืองใหญ่ด้วยเช่นกัน และจากการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่า เพศที่ต่างกันมีความแตกต่างกันกับการผสมผสานทางสังคมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 2.52 ภาคผนวก ข.) ส่วนปัจจัยด้านอื่น ๆ ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการอยู่อาศัย ที่ต่างกันไม่มีความแตกต่างกันกับการผสมผสานทางสังคม ซึ่งการผสมผสานหมายถึงการที่คนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันโดยมีกลไกการผสมผสานได้แก่คนที่อยู่ในชุมชนซึ่งเป็นแกนนำหรือมีส่วนในการทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ หรือวิธีการควบคุมสังคมทั้งทางด้านกฎหมาย กฎศีลธรรมจรรยา องค์กรหรือกลุ่มภายในชุมชน ที่ช่วยให้มีปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนระหว่างกัน รวมถึงการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ การค้า การทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ วิธีการติดต่อสื่อสารและการขนส่ง และสถานที่หรือพื้นที่ที่คนในชุมชนรับรู้ร่วมกันในการใช้ทำกิจกรรมหรือใช้เพื่อประโยชน์ร่วมกันซึ่งความแตกต่างทางเพศมีส่วนสำคัญสำหรับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่นี้ที่มีความหลากหลายของคน

แผนภูมิที่ 17 แสดงการผสมผสานทางสังคมของชุมชนตัวอย่างศึกษาในพื้นที่เทศบาล ต.ประจักษ์ศิลปชัย

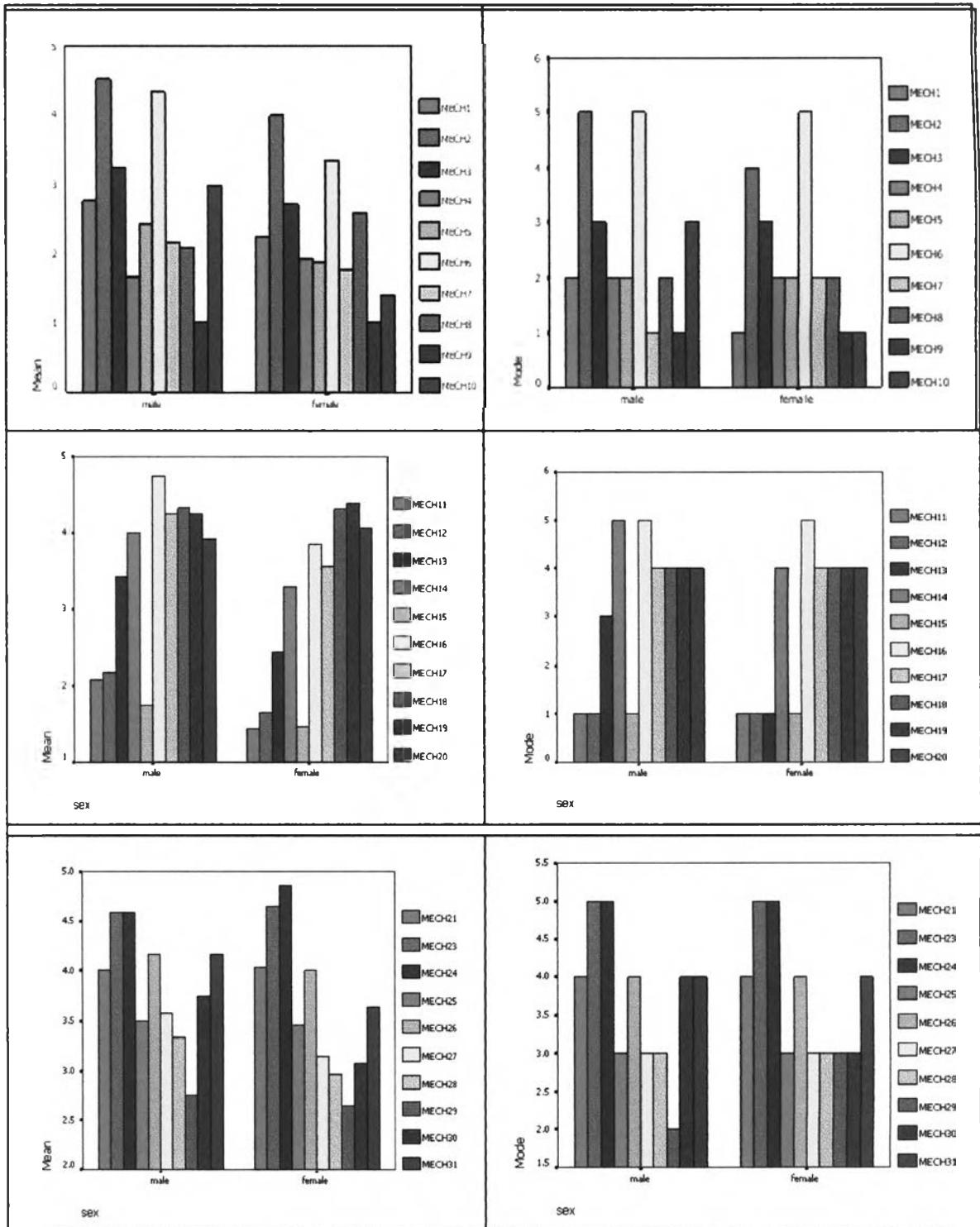

การผสมผสานทางสังคมของชุมชนระหว่างชุมชนกับชุมชน และการผสมผสานทางสังคมของชุมชนระหว่างชุมชนกับเมืองใหญ่ มีลักษณะเช่นเดียวกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม จากทำเลที่ตั้งของชุมชนกลุ่มตัวอย่าง ชุมชนดังกล่าวมีความสามารถในการเข้าถึงของพื้นที่ในระดับดีมาก เนื่องจากมีเส้นทางถนนสายหลักและสายรองเชื่อมโยงระหว่างชุมชนทำให้คนในชุมชนสามารถเดินทางและเข้าถึงระหว่างชุมชนใกล้เคียงได้โดยสะดวก นอกจากนี้บริเวณใกล้เคียงมีศูนย์กลางของระบบขนส่งสาธารณะ ณ จุดเชื่อมต่อพื้นที่บริเวณศูนย์การค้าฟิวเจอร์พาร์คศรีนครินทร์ ทำให้กลุ่มตัวอย่างสามารถติดต่อระหว่างชุมชนกับเมืองใหญ่และเมื่อพิจารณาจากที่อยู่อาศัยเดิมและสถานที่ทำงานและการเดินทางประจำวันและกิจกรรมประจำวันพบว่าส่วนใหญ่พึ่งกิจกรรมจากเมืองใหญ่โดยเฉพาะกิจกรรมด้านสันทนาการ และการศึกษา

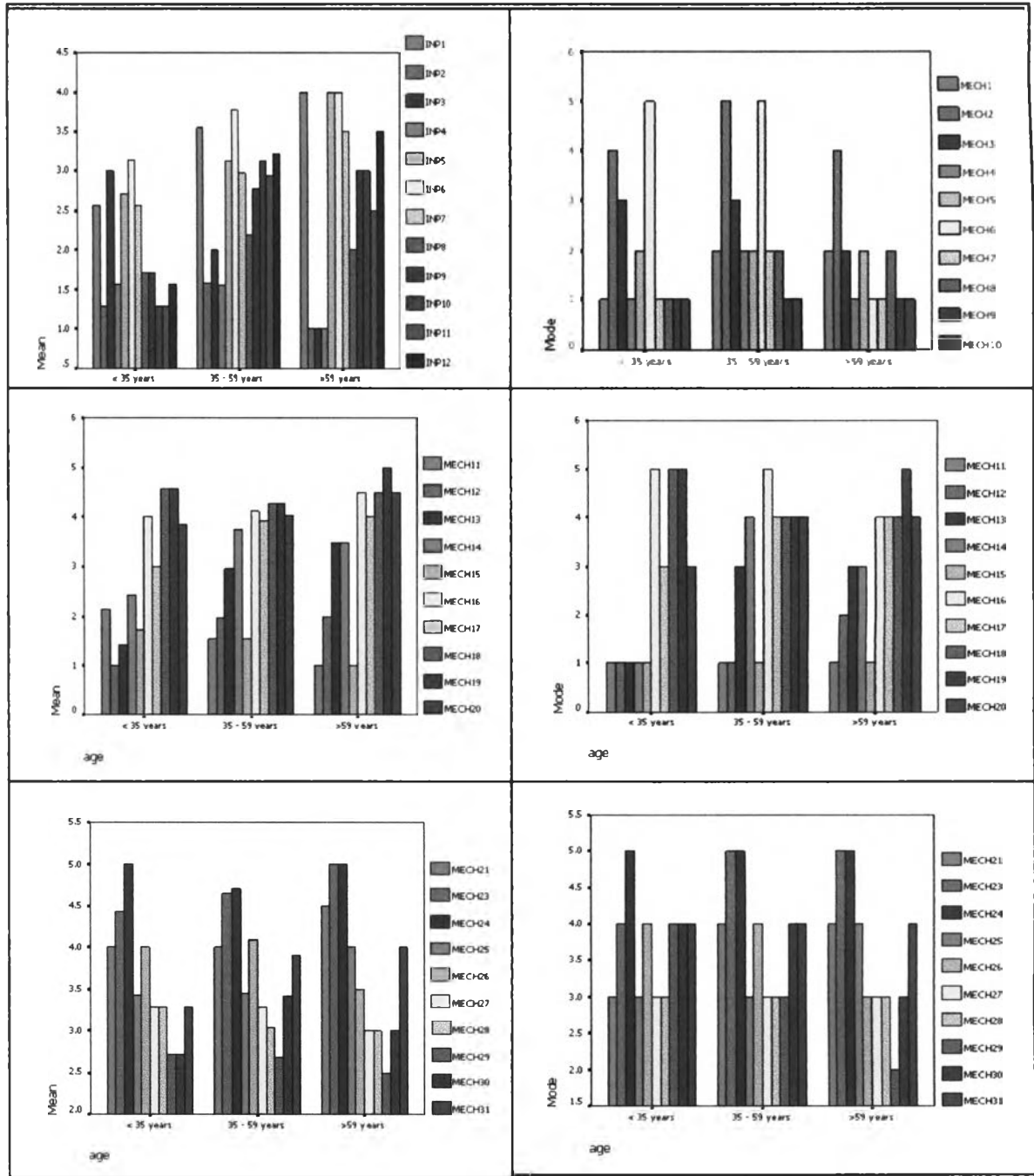
เมื่อพิจารณาปัจจัยทางด้านเพศ อายุ อาชีพและการศึกษาของคนในชุมชนกับการผสมผสานทางสังคมของชุมชนในด้านต่าง ๆ เมื่อพิจารณาถึงระดับการผสมผสานในรายชื่อคำถามแล้ว พบว่าส่วนใหญ่ฝ่ายชายจะเป็นกลไกในการผสมผสานทางสังคมที่สำคัญของชุมชนในการแจ้งข่าวหรือเหตุการณ์ให้คนในบ้านหรือคนในชุมชนมากกว่าเพศหญิง ส่วนเรื่องอื่น ๆ ไม่แตกต่างกันมากนัก นอกเหนือจากการรับรู้จากผู้นำชุมชนซึ่งถือได้ว่าผู้นำชุมชนเป็นกลไกการผสมผสานทางในชุมชนที่สำคัญที่ทำให้คนในชุมชนรับรู้ข่าวสารหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ มีความสำคัญสูงสุด รองลงมาได้แก่การรับรู้ข่าวสารจากการประกาศเสียงตามสาย เนื่องจากในแต่ละชุมชนในแต่ละซอยจะมีเสียงตามสายของชุมชนซึ่งผู้นำชุมชนจะเป็นผู้ประกาศเมื่อมีข่าวสาร เหตุการณ์ที่สำคัญหรือขอความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะได้ผลดีมากเนื่องจากจะได้ยินกันตลอดทั้งชุมชนรวมทั้งชุมชนใกล้เคียงด้วย ทำให้ชุมชนใกล้เคียงสามารถรับรู้ข่าวสาร และกิจกรรมของชุมชนอื่น ๆ ได้ (แผนภูมิที่ 18)

ในส่วนของกรรับรู้ข่าวสารหรือแผนงานของชุมชน คนในชุมชนจะรับรู้น้อยมากซึ่งไม่มีความแตกต่างในเรื่องเพศในการรับรู้ในเรื่องดังกล่าว เมื่อมีงานในชุมชนหรืองานประเพณีต่าง ๆ ทุกคนจะไปร่วมกันซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเพณีและวัฒนธรรมยังคงเป็นกลไกการผสมผสานทางสังคมที่สำคัญที่ทำให้คนในพื้นที่ถึงแม้จะไม่คุ้นเคยกันหรือรู้จักกันแต่ไปร่วมกิจกรรมที่เป็นพิธีที่สำคัญ ๆ โดยเฉพาะงานบวช งานมงคลหรืออวมงคล ส่วนใหญ่ทั้งเพศชายและเพศหญิงจะไปร่วมงานกัน แต่การจัดงานหรือการไปทำบุญที่วัดในวันพระไม่ได้ทำให้คนรู้จักกันมากขึ้นซึ่งแสดงให้เห็นว่าถึงแม้กิจกรรมทางศาสนาจะเป็นกลไกให้คนรวมกลุ่มกันแต่เป็นลักษณะการรวมกลุ่มชั่วคราวเฉพาะกิจกรรมเท่านั้นไม่ได้ทำให้คนรู้จักกันมากขึ้น ส่วนการทำงานหรือกิจกรรมในชุมชนส่วนใหญ่ยังเห็นว่ามีลักษณะขอความร่วมมือกันไม่ต้องจ้างแรงงาน แสดงให้เห็นการผสมผสานทางสังคมที่แบบไม่เป็นทางการยังคงปรากฏอยู่นอกจากนี้การที่ในพื้นที่ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีการทะเลาะวิวาทหรือข้อขัดแย้งกันภายในชุมชนหรือระหว่างชุมชนแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานทางสังคมของชุมชนยังคงมีอยู่ ซึ่งในประเด็นดังกล่าวทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความเห็นที่ไม่แตกต่างกัน

ในส่วนของความแตกต่างของอายุของคนในชุมชนพบว่า (แผนภูมิที่ 19) ในทุกกลุ่มอายุจะเป็นผู้ที่แจ้งข่าวสารหรือเหตุการณ์ให้ผู้อื่นน้อย แต่จะรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ จากผู้นำชุมชนเป็นส่วนใหญ่และรับรู้ข่าวสารจากการประกาศเสียงตามสาย ยกเว้นกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป รับรู้ข่าวสารจากเสียงตามสายน้อยมากทั้งนี้อาจจะเนื่องจากไม่ได้สนใจสิ่งต่าง ๆ รอบข้างมากนักทำให้ไม่รับรู้ ในส่วนวิธีการผสมผสานทางสังคมอื่น ๆ ที่ทำให้คนในสังคมมีปฏิสัมพันธ์กับอายุที่แตกต่างกันมีผลไม่แตกต่างกัน ยกเว้นในเรื่องของการรวมกลุ่ม

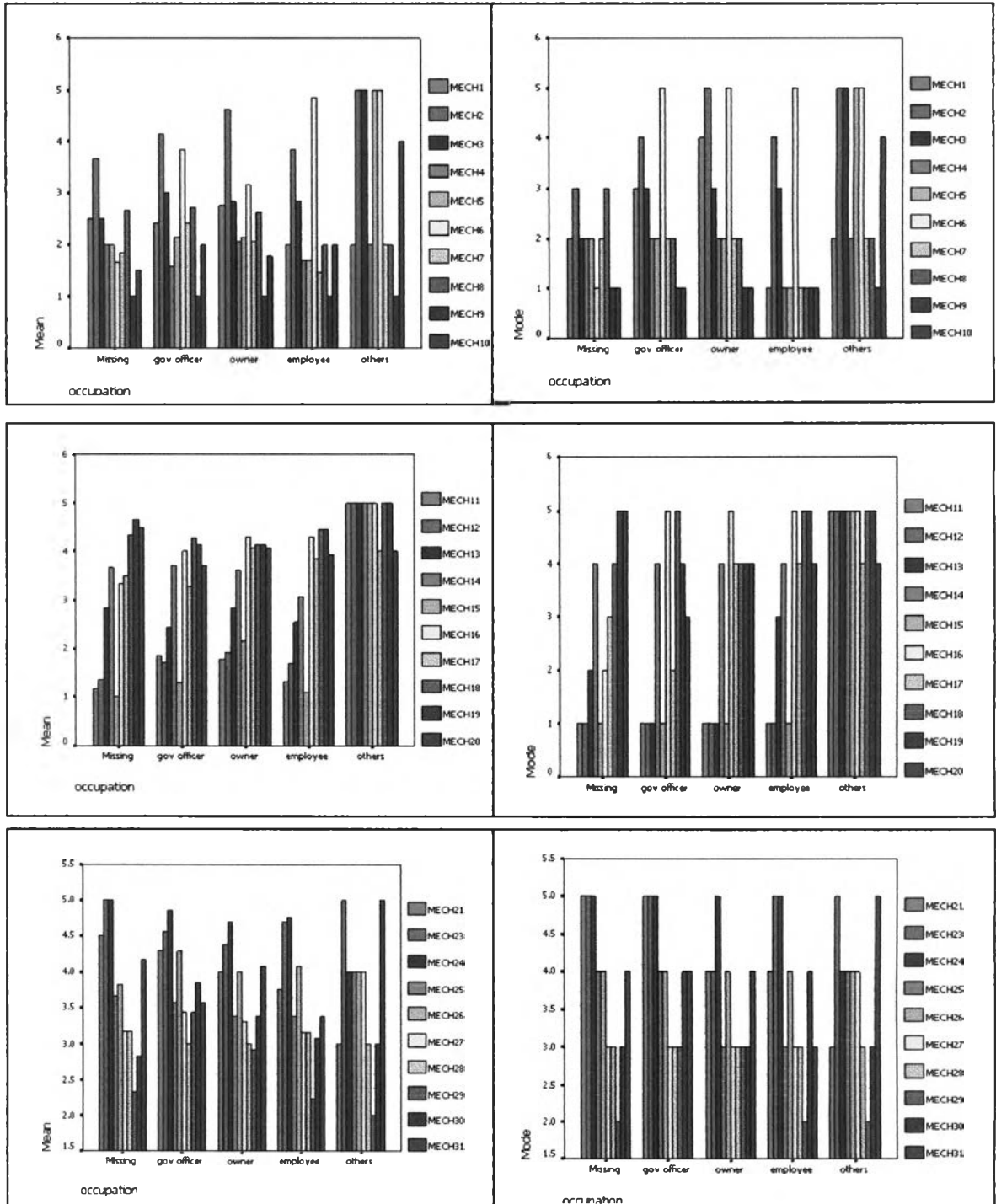

แผนภูมิที่ 18 แสดงความแตกต่างกันของระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของการผสมผสานทางสังคมแบ่งตามเพศ

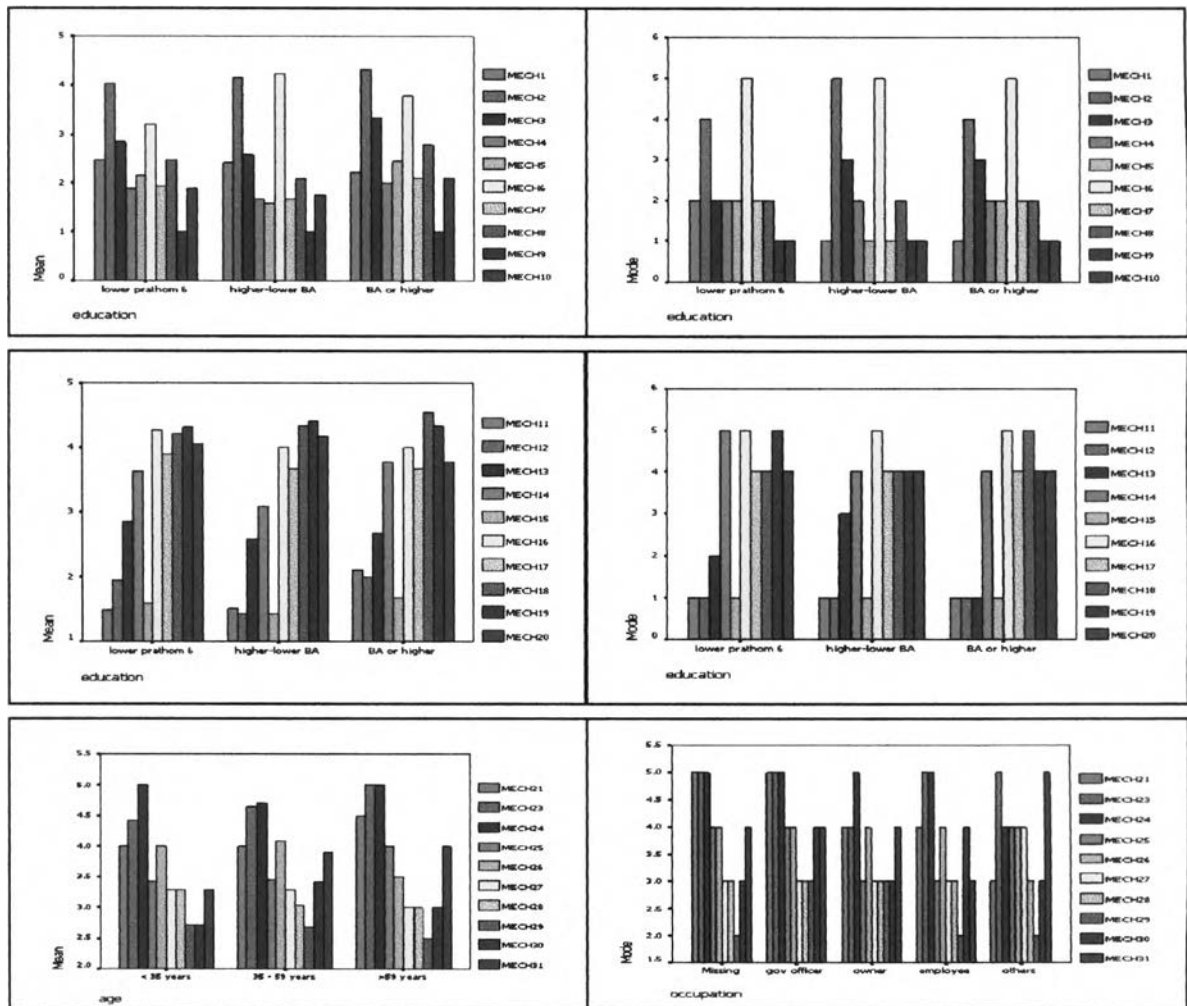
แผนภูมิที่ 19 แสดงความแตกต่างกันของระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของการผสมผสานทางสังคมแบ่งตามอายุ

กลุ่มอาชีพ การเป็นสมาชิกของกลุ่ม การร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน การไปร่วมงานกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ กลุ่มผู้ที่อายุน้อยกว่า 35 ปี จะไปร่วมกิจกรรมเหล่านี้ น้อยกว่าคนอายุกลุ่มอื่น ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มคนอายุน้อยมีการผสมผสานทางสังคมในชุมชนน้อยกว่ากลุ่มคนอายุมาก ในส่วนของอาชีพ (แผนภูมิที่ 20) พบว่ากลุ่มคนที่มีอาชีพค้าขาย บ้านเช่า ห้องเช่า มีกิจการส่วนตัวจะเป็นผู้ที่แจ้งข่าวสารหรือเหตุการณ์ของ

แผนภูมิที่ 20 แสดงความแตกต่างกันของระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของการผสมผสานทางสังคมแบ่งตามอาชีพ

ชุมชนให้คนอื่นมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ แต่ก็การรับรู้ข่าวสารของชุมชนหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ยังคงมาจากผู้นำชุมชนเป็นส่วนใหญ่และจากการประกาศเสียงตามสายซึ่งไม่มีความแตกต่างกันในทุกกลุ่มอาชีพ ยกเว้นกลุ่มอาชีพแม่บ้านเท่านั้นที่การมีส่วนร่วมการรับรู้ต่าง ๆ จะน้อยกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากความเป็นแม่บ้านไม่ได้ออกไปไหนทำให้การรับรู้รับฟังข่าวสารต่าง ๆ น้อยกว่ากลุ่มอาชีพอื่น จากแผนภูมิจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ากลุ่มคนที่มีอาชีพอื่น ๆ ซึ่งเป็นกลุ่มนักศึกษาและกลุ่มอาชีพนอกเหนือจากอาชีพอื่น ๆ ได้รับรู้ข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ มากกว่าอาชีพอื่น ส่วนการมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มหรือการเป็นสมาชิกกลุ่ม กลุ่มอาชีพ และสังเกตว่าในทุกกลุ่มอาชีพยังมีความเชื่อในเรื่องการทำบุญ การเคารพในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเชื่อว่าการจัดงานที่บ้านหรืองานประเพณีจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งเมื่อพิจารณาในด้านการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่แล้วทุกกลุ่มการศึกษาไม่มีความแตกต่างในระดับการผสมผสานทางสังคม ทั้งในเรื่องของการเป็นสื่อในการติดต่อสื่อสารภายในชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือการเป็นสมาชิก และความเชื่อต่าง ๆ (แผนภูมิที่ 21)

แผนภูมิที่ 21 แสดงความแตกต่างกันของระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของการผสมผสานทางสังคมแบ่งตามระดับการศึกษา

ความรู้สึกผูกพันกับชุมชน เป็นความรู้สึกของสมาชิกในชุมชนที่รู้สึกถึงความเป็นคนชุมชนเดียวกัน รู้สึกปลอดภัยในการอยู่อาศัยร่วมกันสูง มีความผูกพันกับถิ่นที่อยู่อาศัยไม่อยากจะย้ายถิ่นหรือย้ายที่อยู่อาศัย เป็นความประทับใจของคนต่อพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งวิเคราะห์จากนัยของการรู้จักกันของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการรับรู้ถึงกิจกรรมในชุมชน การรู้สึกถึงความปลอดภัยในการอยู่อาศัย ความต้องการมีสถานที่หรือมีกิจกรรมที่ให้ทำร่วมกัน ความต้องการการพัฒนาพื้นที่ที่อาศัยอยู่ และความต้องการการย้ายที่อยู่อาศัยที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งจากการวิจัยพบว่าชุมชนตัวอย่างมีความรู้สึกถึงความปลอดภัยในการอยู่อาศัยมากถึงจำนวนร้อยละ 57 แต่ก็ยังคงต้องการให้มีการจัดตั้งกลุ่มในชุมชนในการดูแลความปลอดภัยในชุมชนถ้าหากเป็นไปได้มีจำนวนร้อยละ 37 และคิดว่าจะต้องรู้จักคนในชุมชนให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการอยู่อาศัยร่วมกัน และส่วนมากต้องการให้มีศูนย์กลางในการทำกิจกรรมร่วมกัน เนื่องจากในปัจจุบันยังมีอยู่เฉพาะหน้าชุมชนแต่ภายในชุมชนไม่มีโดยเฉพาะสถานที่ให้เด็กเล่นส่วนใหญ่เด็ก ๆ จะเล่นกันในพื้นที่ของถนน และต้องการให้มีการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่นการพัฒนาอาชีพหรือการเล่นกีฬา และอยากให้มีการจัดกิจกรรมประเพณีท้องถิ่นร่วมกัน รวมถึงการร่วมกันพัฒนาชุมชนและการรักษาความสะอาดของชุมชน อยากให้มีการร่วมกันมากที่สุด และในส่วนของความคิดเห็นในการย้ายที่อยู่อาศัยจะมีน้อยมากถึงร้อยละ 67 ในการตอบว่าไม่คิดจะย้ายที่อยู่อาศัย และจากตารางที่ 15 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างของชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลประจักษ์ศิลปาคมที่มีอายุมากกว่า 59 ปี จะเป็นผู้ที่อาศัยในพื้นที่มากกว่า 10 ปี และเป็นผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในพื้นที่ภาคกลางและในจังหวัดปทุม เป็นส่วนใหญ่ นอกนั้นจะมาจากทุกภาคของประเทศไทย ซึ่งการที่อยู่มานานสันนิษฐานได้ว่าทำให้คนในพื้นที่รู้สึกผูกพันกับชุมชนมากขึ้น

เมื่อวิเคราะห์ทางสถิติในด้านปัจจัยส่วนบุคคล พบว่ากลุ่มตัวอย่างชุมชนของพื้นที่เทศบาลตำบลประจักษ์ศิลปาคมที่มีอายุต่างกันมีความผูกพันกับชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 2.77 ภาคผนวก ข.) โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างชุมชนที่อยู่ในช่วงอายุมากกว่า 59 ปี มีความรู้สึกความเป็นชุมชนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับอายุน้อยกว่า 35 ปี ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างที่อายุมากกว่า 59 ปี มีเวลาในการอยู่บ้านค่อนข้างมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 35 ปี (ตารางที่ 17) ซึ่งเป็นช่วงอายุที่อยู่ในวัยทำงาน การมีส่วนร่วมรับรู้และเห็นกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมีมากกว่า คนกลุ่มนี้จึงมีความรู้สึกถึงความเป็นชุมชนของตนเองมากกว่า ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้และระยะเวลาการอยู่อาศัยไม่มีความแตกต่างกันกับความรู้สึกความเป็นชุมชน ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากความรู้สึกความเป็นชุมชนเป็นความผูกพันหรือความประทับใจของคนต่อพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ เป็นต้น ดังนั้นการมีความรู้สึกความเป็นชุมชนสำหรับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ที่มีความหลากหลายของคนและกิจกรรมในพื้นที่ทำให้ไม่มีความแตกต่างในเรื่องดังกล่าว (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 แสดง ความรู้สึกผูกพันกับชุมชนกับระยะเวลาการอยู่อาศัยและภูมิลำเนาเดิม

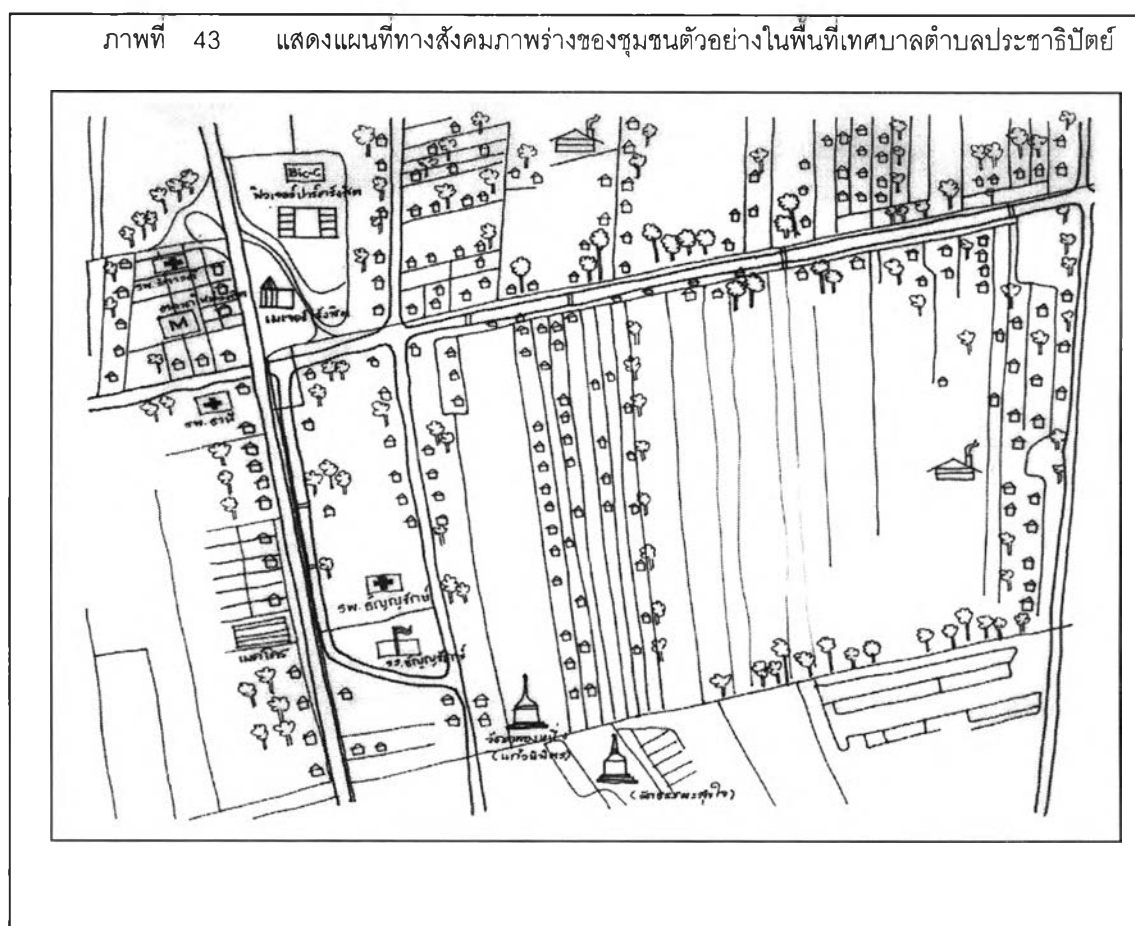
ชุมชนในพื้นที่เทศบาล ต.ประจักษ์ศิลปชัย	ระยะเวลาการอยู่อาศัย (ปี)	ภูมิลำเนาเดิม (ภาค)							รวม
		เหนือ	กลาง	ตอ.	ตอ.จน.	ใต้	ปทุมธานี	กทม.	
ปานกลาง	< 10	1			1				2
	10 - 20		1				1		2
	รวม	1	1		1		1		4
มาก	< 10				2		2	1	5
	10 - 20	1	3	2		1	1	1	9
	21 - 30		1				1		2
	> 30		1	1			3		5
	รวม	1	5	3	2	1	7	2	21
มากที่สุด	< 10		2					1	3
	10 - 20			2	3	1	1	1	8
	21 - 30			1					1
	> 30			1			2		3
	รวม		2	4	3	1	3	2	15

ตารางที่ 17 แสดงความรู้สึกผูกพันกับชุมชนกับเพศและอายุของกลุ่มตัวอย่าง

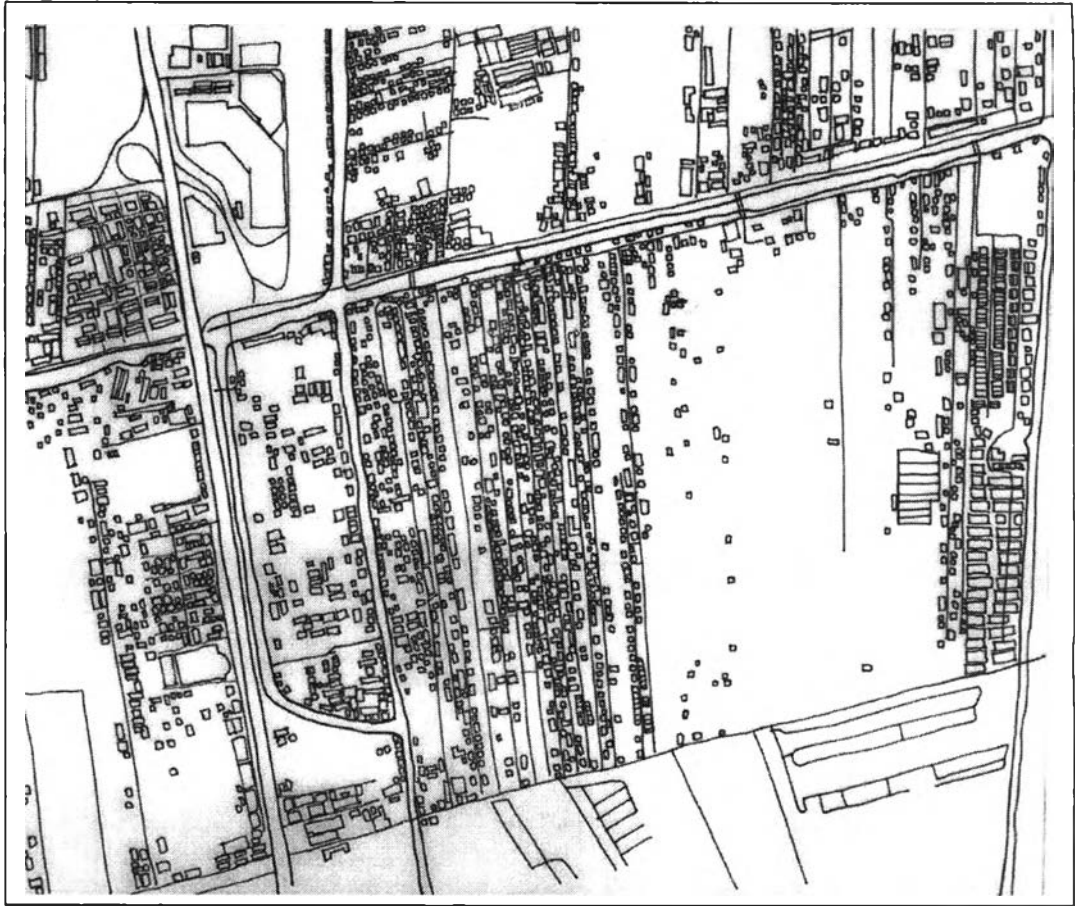
กลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่ เทศบาล ต.ประจักษ์ศิลปชัย	เพศ	อายุ (ปี)			รวม
		< 35	35 - 59	>59	
ปานกลาง	ชาย		1		1
	หญิง	2	1		3
	รวม	2	2		4
มาก	ชาย		6		6
	หญิง	3	12		15
	รวม	3	18		21
มากที่สุด	ชาย	1	4		5
	หญิง	1	7	2	10
	รวม	2	11	2	15

จากรูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม กลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชน และความรู้สึกผูกพันกับชุมชน ที่กล่าวมาสรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลประจักษ์ศิลปชัย ส่วนใหญ่ มีระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนและระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของในชุมชนกับกลุ่มในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ มีการผสมผสานทางสังคมของชุมชนอยู่ในระดับมากและระดับปานกลาง มีระดับ

ความรู้สึกผูกพันกับชุมชนในระดับมาก โดยมีปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศเป็นปัจจัยที่ทำให้มีความแตกต่างกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม ลักษณะกลไกการผสมผสานทางสังคมและความรู้สึกผูกพันกับชุมชน และปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุที่ต่างกันทำให้มีความแตกต่างกันกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม และความรู้สึกผูกพันกับชุมชน ยกเว้นกับการผสมผสานทางสังคมเท่านั้น ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ร่วมกับทำเลที่ตั้งของพื้นที่ ลักษณะประชากรและข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและการมีนัยสำคัญทางสถิติของปัจจัยอื่น ๆ แล้วเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่มีลักษณะชุมชนใกล้เคียงเมือง มีความหลากหลายของคนในชุมชนและเป็นคนต่างพื้นที่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยส่วนใหญ่ในพื้นที่น้อยทำให้ปัจจัยเหล่านี้ไม่มีผลต่อการมีปฏิสัมพันธ์และการผสมผสานทางสังคม และเมื่อพิจารณาจากแผนที่ทางสังคมจะเห็นได้อย่างชัดเจนถึงการเกิดขึ้นของรูปแบบปฏิสัมพันธ์และการผสมผสานทางสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชนระหว่างชุมชนและชุมชนกับเมืองใหญ่ (ภาพที่ 43 และภาพที่ 44)

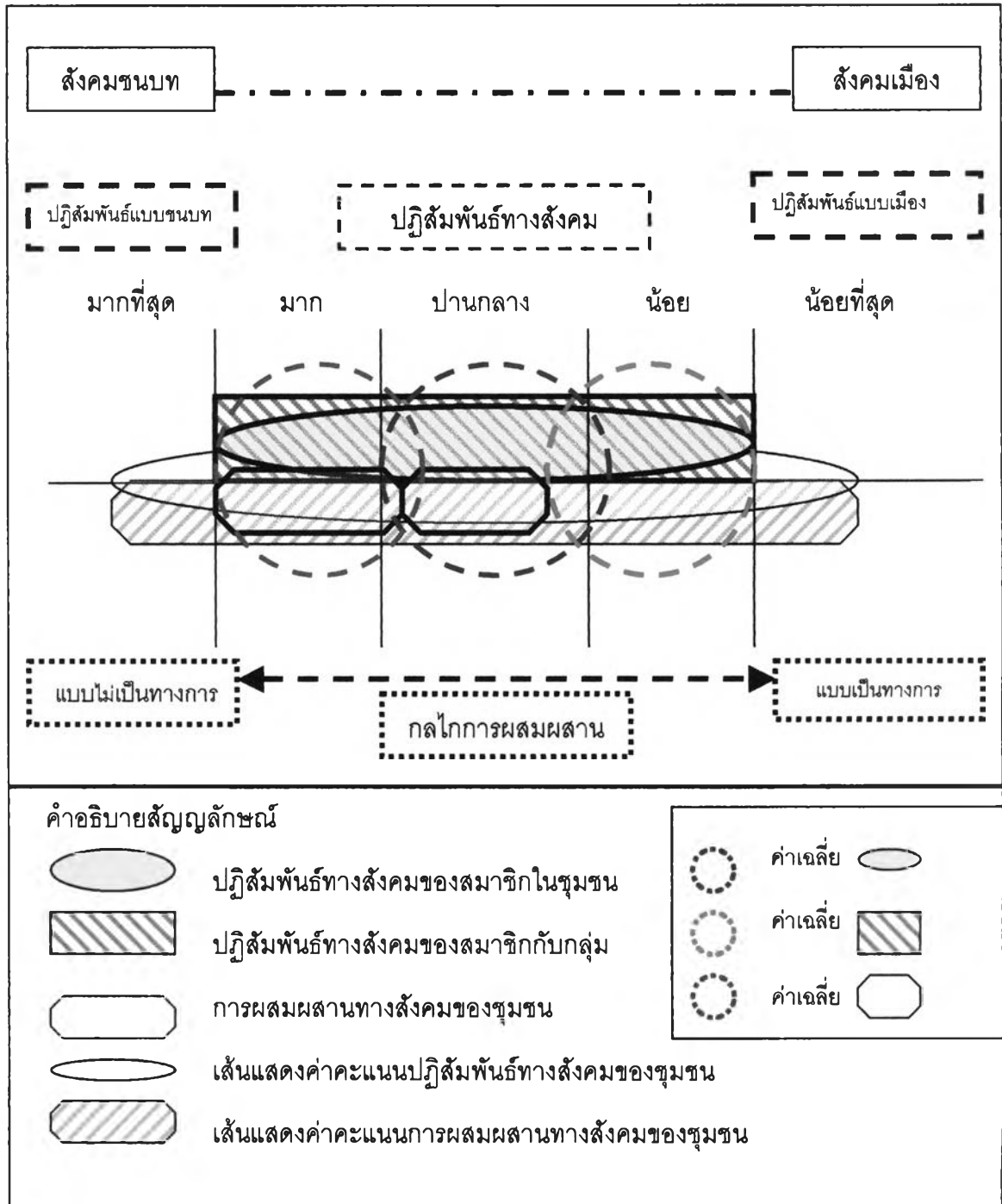

ภาพที่ 44 แสดงแผนที่ภาพร่างจากภาพถ่ายทางอากาศ ปี พ.ศ. 2545 ของชุมชนตัวอย่างในพื้นที่
เทศบาลตำบลประจักษ์ศิลปชัย

รูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนตัวอย่างศึกษาในพื้นที่เทศบาล ต.ประจักษ์ศิลปชัย เขียนเป็นแบบจำลองได้ดังนี้ (แผนภูมิที่ 22)

แผนภูมิที่ 22 แสดงแบบจำลองที่ 1 แบบจำลองรูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนตัวอย่างศึกษาในพื้นที่เทศบาล ต.ประจักษ์ศิลปชัย

การวิเคราะห์ภาพรวมของลักษณะที่ดีและสภาพปัญหาของชุมชน จากสภาพกายภาพของชุมชนพบว่าชุมชนมีลักษณะเด่นในด้านทำเลที่ตั้ง ซึ่งเป็นบริเวณที่มีเส้นทางคมนาคมขนส่งผ่านพื้นที่และตั้งอยู่ในทำเลที่ใกล้จุดเชื่อมโยงของโครงข่ายถนน อยู่ใกล้กิจกรรมที่เป็นแหล่งงานทั้งภาคบริการและภาคอุตสาหกรรม และพื้นที่ของชุมชนมีคลองอยู่ด้านหน้าชุมชนซึ่งเป็นภูมิทัศน์ที่สวยงาม เหมาะกับเป็นสถานที่พักผ่อนและทำกิจกรรมร่วมกันในพื้นที่ริมคลองซึ่งค่อนข้างเป็นธรรมชาติเดิมและปัจจุบันชุมชนได้ทำเป็นพื้นที่สาธารณะให้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ส่วนในด้านเศรษฐกิจภายในบริเวณพื้นที่ชุมชนตัวอย่างศึกษาเองมีความหลากหลายของกิจกรรมการค้าและอาชีพในพื้นที่ ทำให้มีการแข่งขันในด้านเศรษฐกิจชุมชน และลักษณะที่สำคัญที่ดีด้านอื่น ๆ ของชุมชนคือพื้นที่ที่จะเป็นพื้นที่เพื่อที่อยู่อาศัยเป็นส่วนใหญ่และบริเวณโดยรอบชุมชน การอยู่อาศัยร่วมกันมีหัวหน้าชุมชนซึ่งอยู่ในแต่ละซอยซึ่งเรียกว่า 1 ซอย 1 ชุมชนนั้นจะสามารถดูแลลูกบ้านได้อย่างทั่วถึงและได้รับความร่วมมือจากลูกบ้านด้วยดีเนื่องจากลักษณะสภาพชุมชนทำให้พบปะกันทุกวัน

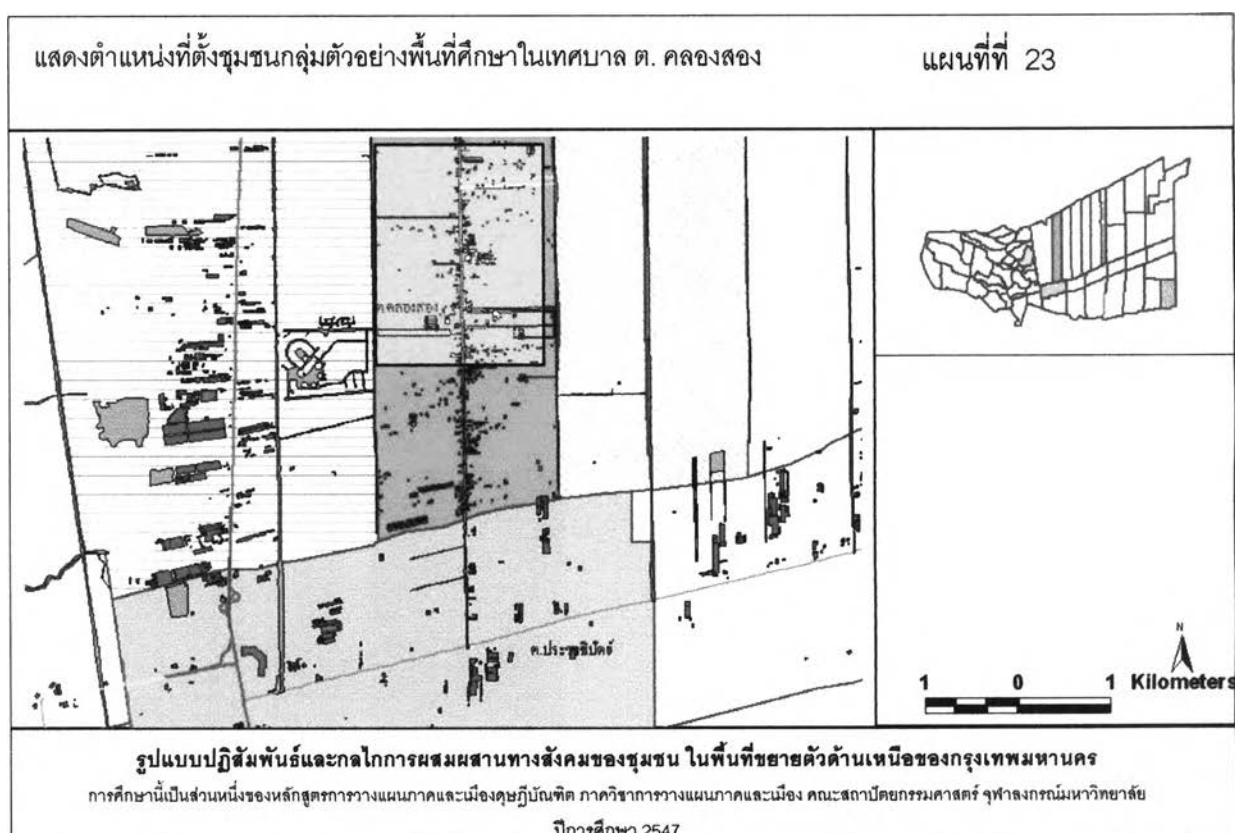
ปัญหาของชุมชนที่สำคัญได้แก่ลักษณะของชุมชนเป็นลักษณะชอยยาวประมาณ 3 กิโลเมตร เป็นลักษณะของที่ดินจัดสรรทำให้การตั้งบ้านเรือนหนาแน่นตามแนวถนนชอยซึ่งคับแคบไม่มีทางเดินเท้าภายในชอย รถไม่สามารถวิ่งสวนกันได้ ไม่มีพื้นที่ว่างเพื่อทำเป็นพื้นที่สวนรวมหรือพื้นที่สาธารณะเพื่อการพักผ่อนหรือที่ให้เด็กเล่น มีพื้นที่ว่างและรกร้างในแต่ละชอยซึ่งกลายเป็นที่ขยะ และบริเวณที่น้ำท่วมขังกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง นอกจากนี้ยังมีปัญหาการสร้างอาคารที่อยู่อาศัยในพื้นที่เนื่องจากการสร้างอาคารเต็มพื้นที่ชิดกันและบางพื้นที่จะสร้างอพาร์ทเมนท์แทรกระหว่างบ้านที่เป็นที่อยู่อาศัย โดยไม่เป็นไปตามข้อบัญญัติของการก่อสร้างอาคาร ซึ่งภายในชุมชนเองยังไม่มีมีการควบคุมในส่วนนี้และยังมีการสร้าง อพาร์ทเมนท์ในลักษณะนี้เพิ่มขึ้นจำนวนมากแทรกระหว่างที่อยู่อาศัยของคนทั่วไป นอกจากนี้จากสภาพทำเลที่ตั้งของชุมชนในเป็นพื้นที่เพื่อที่อยู่อาศัยเป็นส่วนใหญ่ แต่เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวใกล้เส้นทางคมนาคมขนส่งและสามารถเดินทางได้สะดวกรวดเร็ว ประกอบกับในพื้นที่ชุมชนและบริเวณโดยรอบยังคงมีพื้นที่ว่างอยู่มากทำให้ส่วนหนึ่งมีการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ใกล้เคียงทำให้สภาพของการอยู่อาศัยของชุมชนเริ่มมีการปะปนระหว่างที่อยู่อาศัยกับภาคอุตสาหกรรมมากขึ้นซึ่งเป็นเช่นนี้น่าจะเป็นปัญหาต่อการอยู่อาศัยของคนในชุมชนในอนาคตที่เพิ่มขึ้น รวมถึงทั้งปัญหามลภาวะด้านขยะ อากาศ ปัญหาการจราจรในพื้นที่ ปัญหาความปลอดภัยของการอยู่อาศัยร่วมกันที่มีคนนอกพื้นที่เข้ามาเพิ่มขึ้นส่วนในด้านการบริหารและการปกครองของชุมชนซึ่งในแต่ละชอยมีหัวหน้าชุมชนเป็นผู้ดูแลชุมชน ซึ่งทำให้การดูแลชุมชนเป็นไปอย่างทั่วถึง ดีแต่ในระหว่างชุมชนในด้านการประสานงานกันระหว่างชุมชนยังมีน้อยทำให้อำนาจการต่อรองกับภาครัฐที่มีส่วนให้การช่วยเหลือสนับสนุนทางด้านงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่น้อย

5.2 พื้นที่เทศบาลตำบลคลองสอง

ชุมชนหมู่ 3 และหมู่ 4 ต.คลองสอง เป็นกลุ่มตัวอย่างชุมชนในการวิจัยจำนวน 2 หมู่บ้านในจำนวนทั้งหมด 7 หมู่บ้านของ ต.คลองสอง การตั้งบ้านเรือนในชุมชนตั้งอยู่ทั้งสองฝั่งคลองสอง มีพื้นที่ประมาณ 1,800 ไร่ (แผนที่ที่ 23)

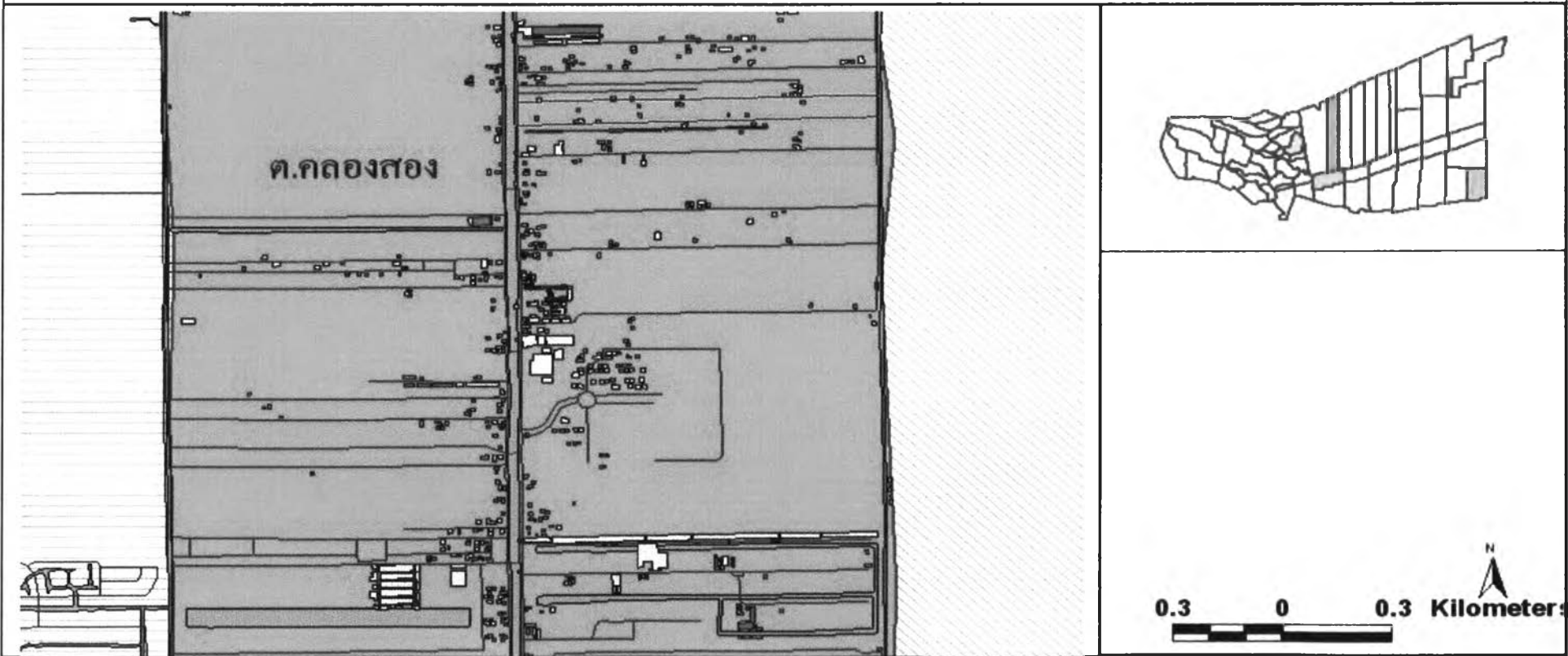
5.2.1 สภาพกายภาพ ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์

ที่ตั้งชุมชน ตั้งอยู่ระหว่างคลองหนึ่งและคลองสามระยะทางห่างจากต้นซอยด้านถนนรังสิต-นครนายกประมาณ 4 กิโลเมตร บริเวณซอย ทบ.1 และซอยทบ.2 ของหมู่ 4 จนถึงก่อนหมู่บ้านจัตธานี ระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตรตามระยะทางถนน (แผนที่ที่ 24)

แสดงตำแหน่งและขอบเขตชุมชนตัวอย่างในพื้นที่ศึกษาเขตเทศบาล ต.คลองสอง

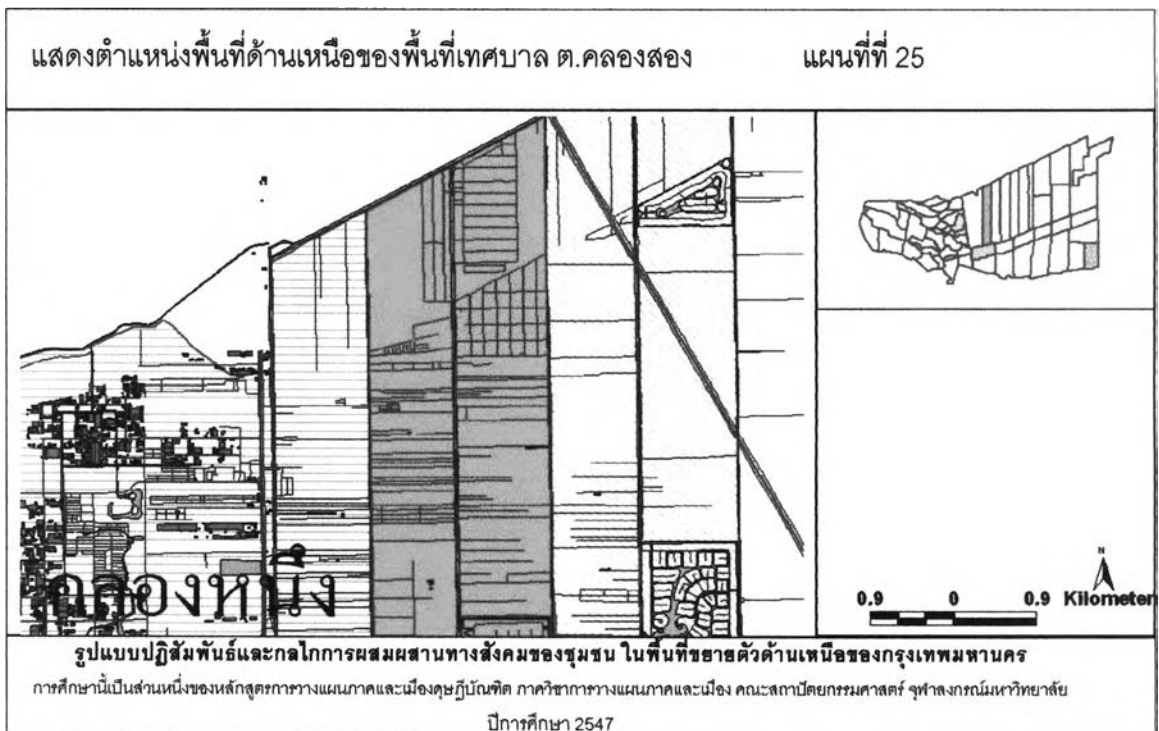
แผนที่ที่ 24

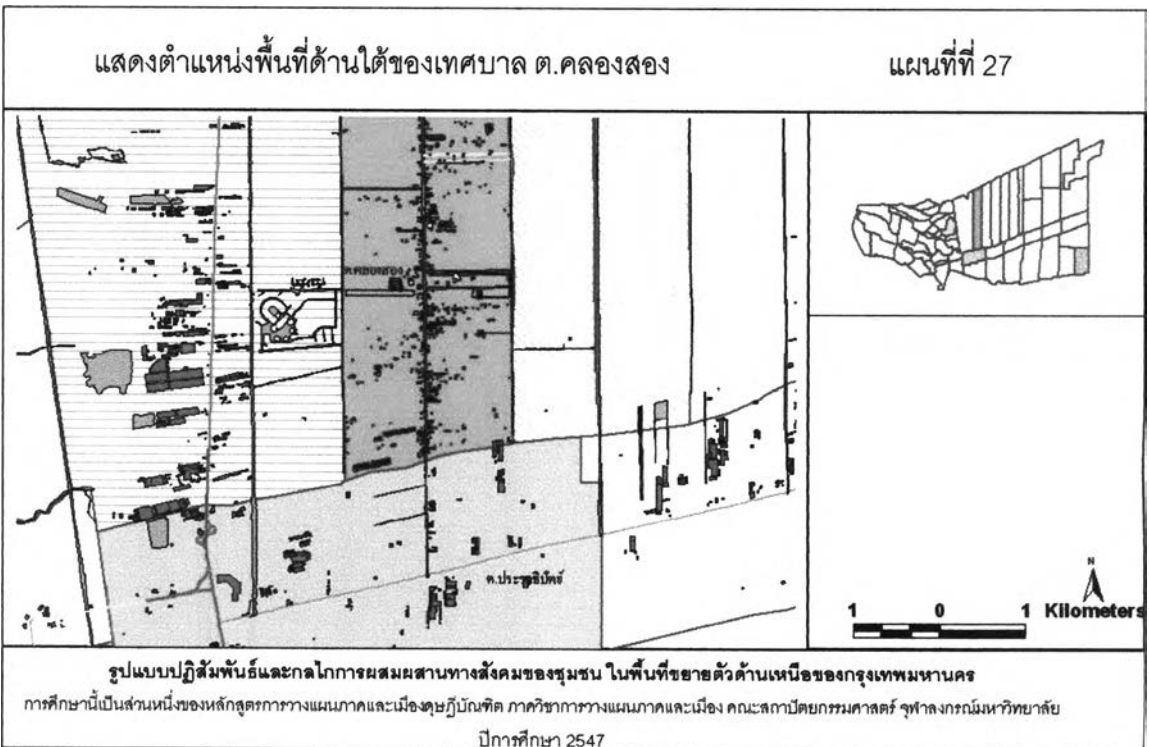
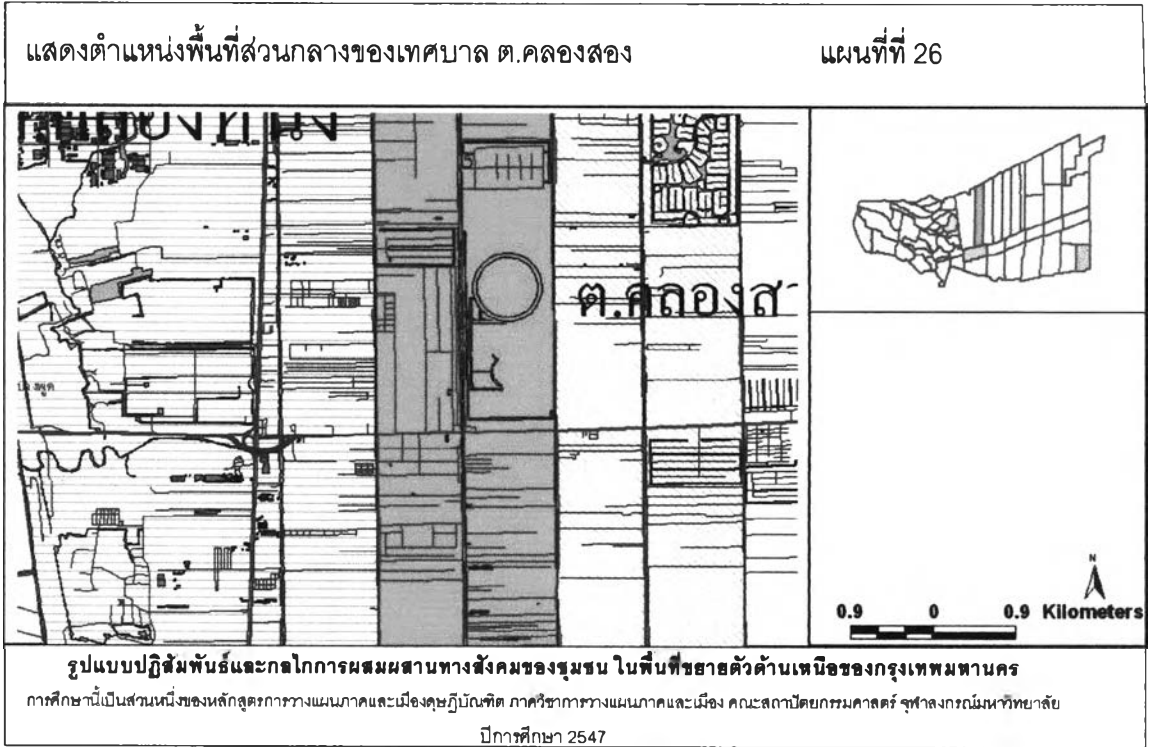

รูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชน ในพื้นที่ขยายตัวด้านเหนือของกรุงเทพมหานคร
 การศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการวางแผนภาคและเมืองดุริยบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ปีการศึกษา 2547

สภาพกายภาพของพื้นที่ศึกษา พื้นที่ชุมชนจะเป็นพื้นราบ ทั้งสองฝั่งคลอง เดิมพื้นที่สองฝั่งเป็นพื้นที่นา เมื่อมีการพัฒนาพื้นที่ได้มีการจัดสรรที่ดินและสร้างหมู่บ้านจัดสรร ทำให้พื้นที่นาส่วนใหญ่เปลี่ยนเป็นพื้นที่เพื่อที่อยู่อาศัย ยังคงมีสวนน้อยที่ยังคงทำนาแต่เป็นลักษณะนาเช่าและบางส่วนเป็นพื้นที่ว่างจัดสรรที่ยังไม่ได้ทำประโยชน์ในพื้นที่ (แผนที่ที่ 24)

โครงสร้างหลักทางกายภาพของชุมชน ได้แก่ การมีถนนที่สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้สะดวกโดยสามารถเข้าถึงด้วยเส้นทางหลักได้แก่เส้นทางรังสิต-นครนายก ซึ่งอยู่ด้านหน้าคลองเลียบคลองรังสิต เส้นทางดังกล่าวเป็นเส้นทางที่มีรถประจำทางระหว่างจังหวัดผ่านหลายสาย และในพื้นที่ใกล้เคียงมีจุดต่อเชื่อมรถขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานครบริเวณศูนย์การค้าพิวเจอร์พาร์ครังสิต ทำให้คนในชุมชนเดินทางได้สะดวกและรวดเร็วในการเดินทางไปในทิศทางต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีทางเข้าถึงชุมชนด้านเหนือสุดไปย่านการค้าที่สำคัญได้ เช่น ตลาดไท และสามารถเดินทางไปจังหวัดใกล้เคียงได้โดยสะดวก (แผนที่ที่ 25, 26 และ 27)

สภาพแวดล้อมของการอยู่อาศัยโดยทั่วไปในชุมชน ในชุมชนจะมีผู้ใหญ่บ้านและกำนันดูแลหมู่บ้านเช่นเดียวกับหมู่บ้านในแต่ละตำบลทั่วไปถึงแม้จะมีฐานะเป็นเทศบาลตำบลคลองสองแต่ยังคงมีตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านและกำนันอยู่ดูแลหมู่บ้าน สภาพพื้นที่ชุมชนมีขอบเขตจำกัดชัดเจนประกอบกับการคมนาคมสะดวกทำให้การดูแลพื้นที่ การดูแลความเป็นอยู่ของคนในชุมชนเป็นไปอย่างทั่วถึง ผู้ใหญ่บ้านและกำนันจะดูแลทั้งทางด้านความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของการอยู่อาศัยในชุมชนร่วมกัน ซึ่งทำให้ชุมชนส่วนใหญ่ค่อนข้างจะมีสิ่งแวดล้อมของการอยู่อาศัยที่ดี ยกเว้นบ้านที่อยู่ในพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลจากถนนภายในชุมชนและห่างไกลจากกลุ่มชุมชนออกไป พื้นที่ดังกล่าวจะไม่ค่อยได้รับการพัฒนามากนัก (ภาพที่ 45)

ภาพที่ 45 แสดงสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของพื้นที่ชุมชนตัวอย่างศึกษาในพื้นที่เทศบาล ต.คลองสอง

จากการสำรวจสภาพกายภาพพื้นที่ ในด้านสิ่งแวดล้อมและสภาพที่อยู่อาศัยของชุมชน พบว่าสภาพที่อยู่อาศัย อาคารและสิ่งก่อสร้าง มีลักษณะคล้าย ๆ กัน คือ ที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่จะเป็นบ้านเดี่ยวชั้นเดียวหรือสองชั้นมีพื้นที่หรือบริเวณบ้าน ส่วนในซอยลึกเข้าไปแยกจากถนนสายหลักของชุมชนจะเป็นหมู่บ้านจัดสรรของเอกชนและของรัฐซึ่งเป็นหมู่บ้านการเคหะมีทั้งบ้านเดี่ยวและทาวน์เฮ้าส์ หอพักและอพาร์ทเมนท์ให้เช่า ส่วนใหญ่ผู้อยู่อาศัยในหอพัก อพาร์ทเมนท์และบ้านเช่าหรือห้องเช่าจะเป็นผู้ทำงานในโรงงานในพื้นที่ซึ่งอยู่ในชุมชนเอง ส่วนบ้านเดี่ยวชั้นเดียวจะตั้งกระจายตัวแทรกอยู่ทุกพื้นที่ไม่เกาะกลุ่มกัน ส่วนโรงงานอุตสาหกรรมกระจายอยู่ในพื้นที่เป็นจำนวนมาก บางโรงงานอยู่ติดถนนสายหลักของชุมชน บางโรงงานตั้งอยู่ในซอยแยกจากถนนสายหลักเข้าไปโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่เป็นแหล่งงานที่สำคัญของคนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง ในพื้นที่ใกล้เคียงจะมีวัด 2 วัดที่คนในชุมชนไปปฏิบัติกิจทางศาสนา ร่วมกัน ได้แก่ วัดกัลยาณมิตรและวัดแสงสรริ วัดทั้งสองจะตั้งอยู่บริเวณกลางซอยและต้นซอยมีระยะทางห่างกันประมาณ 2 กิโลเมตร ภายในพื้นที่ชุมชนไม่มีพื้นที่ส่วนกลางในการทำกิจกรรมร่วมกันหรือสถานที่ให้เด็กเล่นหรือทำกิจกรรม ส่วนใหญ่เด็กจะเล่นกันที่ลานวัดหรือโรงเรียนซึ่งอยู่ติดกับวัด หรือในพื้นที่ผิวดินซึ่งเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของชุมชน (ภาพที่ 46)

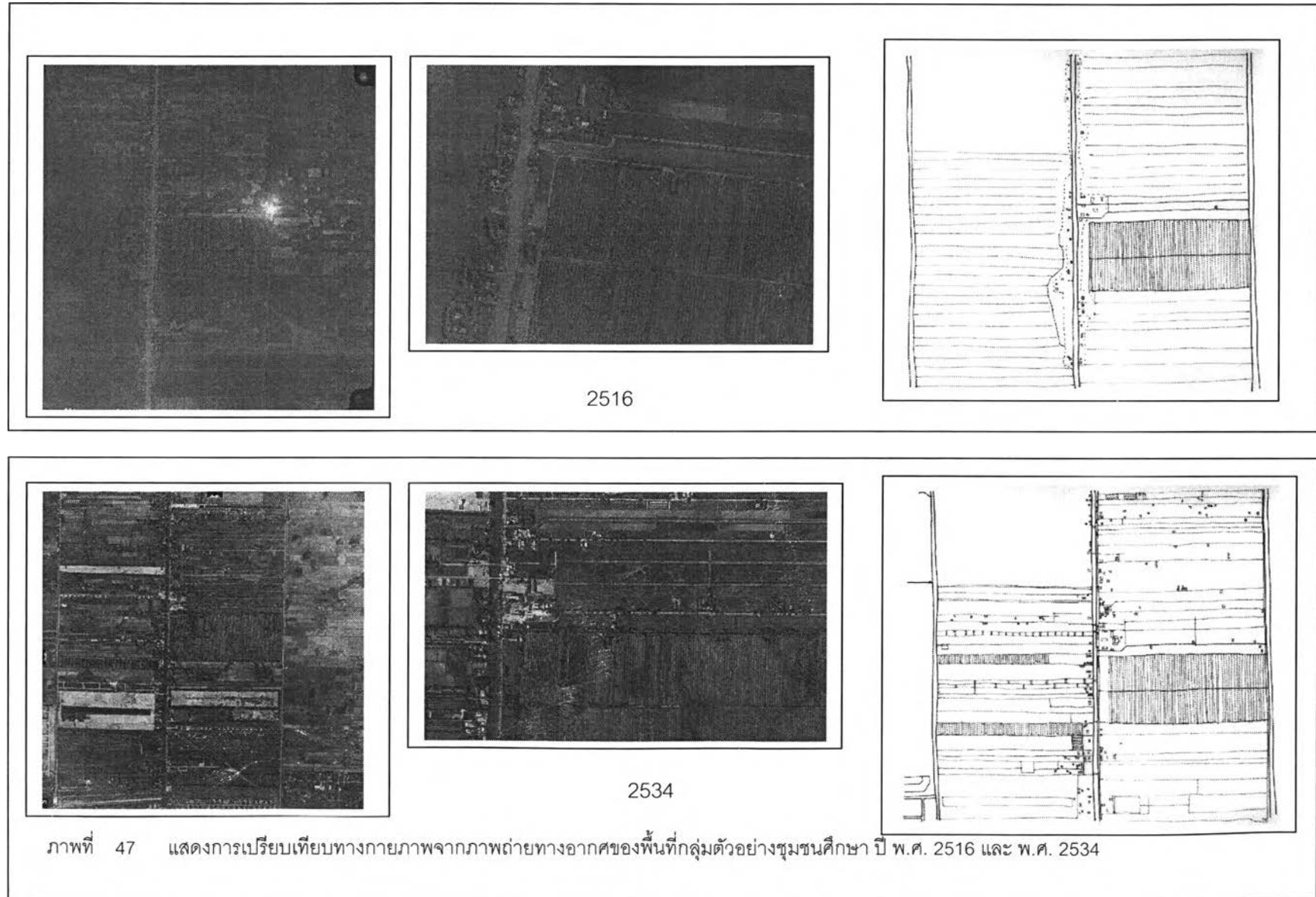

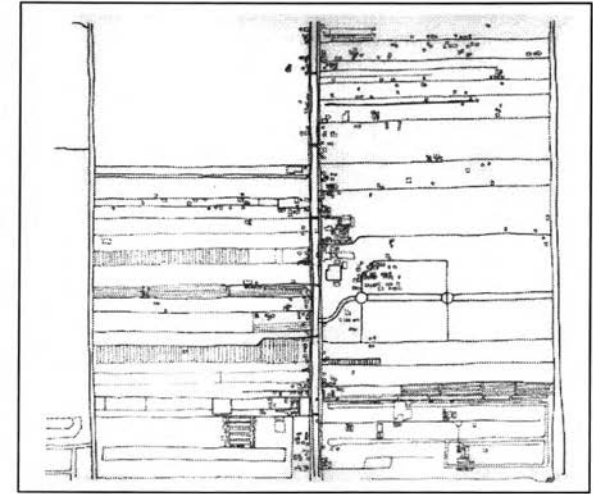
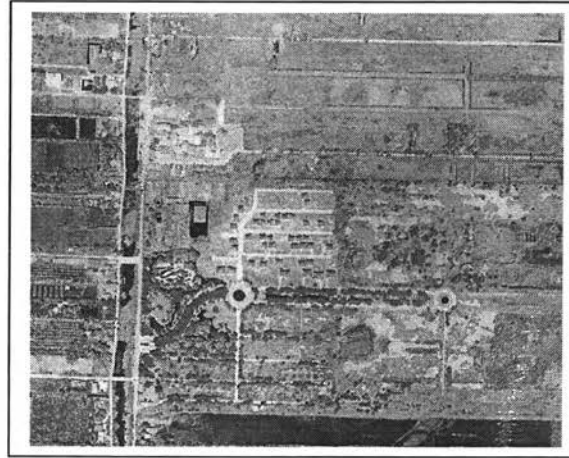
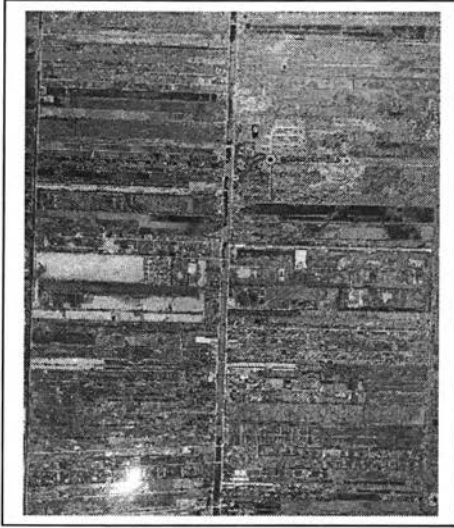
ภาพที่ 46 แสดงตำแหน่งที่ตั้งของวัดกัลยาณมิตรและพื้นที่ที่เด็กเล่นของชุมชนตัวอย่างศึกษาในพื้นที่เทศบาล ต.คลองสอง

5.2.2 พัฒนาและการขยายตัวของชุมชน

ชุมชนกลุ่มตัวอย่างตั้งอยู่ริมคลองรังสิตเลียบถนนสายรังสิต-นครนายกใกล้เข้าไปด้านทิศเหนือ ลักษณะที่อยู่อาศัยและการตั้งบ้านเรือน คนในชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษาจะไม่มี ความหลากหลายของประเภทที่อยู่อาศัยและกิจกรรมในพื้นที่ ที่อยู่อาศัยและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมีพัฒนาการและการขยายตัวค่อนข้างช้า

เมื่อพิจารณาจากภาพถ่ายทางอากาศในปี พ.ศ.2516 (ภาพที่ 47) จะเห็นว่า พื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่ลุ่มเป็นหนองน้ำ ยังไม่มีถนนในพื้นที่ ประชาชนยังใช้คลองในการสัญจร ในปี พ.ศ. 2534 มีที่อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่บางส่วน ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินเปลี่ยนจากพื้นที่ทำนาเป็นที่ดินจัดสรรเพื่อที่อยู่อาศัย และจากการสอบถามประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่บอกว่าพื้นที่ทำนาเดิมเจ้าของดั้งเดิมได้ขายให้นายทุนนักจัดสรรที่ดิน และมีการจัดสรรพื้นที่เพื่อสร้างที่อยู่อาศัยและการจัดสรรเฉพาะ ราคาที่ดินในช่วงเวลานั้นยังไม่สูงมากนัก ทำให้พื้นที่บางส่วนนักลงทุนกว้านซื้อเพื่อเก็งกำไรและบางส่วนสร้างโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็ก และจากภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ. 2543 (ภาพที่ 48) จะเห็นชัดเจนถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ประโยชน์ที่ดินจากพื้นที่ทำนาเป็นพื้นที่เพื่อที่อยู่อาศัยเป็นส่วนใหญ่ และบางส่วนเป็นโรงงานอุตสาหกรรม คนเริ่มเข้ามาอยู่มากขึ้นเมื่อมีถนนในชุมชนและรถประจำทางผ่านถนนสายรังสิต-นครนายก การเกิดขึ้นของโรงงานอุตสาหกรรมรวมถึงห้างสรรพสินค้าที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากชุมชนและเป็นจุดเชื่อมต่อรถประจำทางทำให้พื้นที่นี้มีผู้มาอยู่อาศัยมากขึ้น มีการสร้างที่อยู่อาศัยเพื่อการอยู่อาศัยเอง และการสร้างที่จากนักลงทุนด้านที่อยู่อาศัยและจากภาครัฐในการสร้างที่อยู่อาศัยราคาถูกในลักษณะของบ้านเดี่ยว บ้านแฝด ทาวน์เฮ้าส์ และแฟลต รวมถึงห้องเช่า บ้านเช่า

2543

ภาพที่ 48 แสดงสภาพทางกายภาพจากภาพถ่ายทางอากาศของพื้นที่กลุ่มตัวอย่างชุมชนศึกษา ปี พ.ศ. 2543

เมื่อพิจารณาลักษณะทางด้านกายภาพในด้านทำเลที่ตั้งและความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่ของชุมชนตัวอย่างพื้นที่เทศบาลตำบลคลองสอง แล้วพบว่า ทำเลที่ตั้งอยู่ในย่านเดียวกันกับพื้นที่เทศบาลตำบลประจักษ์ศิลปาคมแต่อยู่ตรงข้ามกันโดยมีคลองรังสิตและถนนสายรังสิต-นครนายกกั้นระหว่างพื้นที่ ดังนั้นกิจกรรมต่าง ๆ โดยรอบในด้านกายภาพและการเข้าถึงพื้นที่จึงไม่แตกต่างจากพื้นที่ของเทศบาลตำบลประจักษ์ ยกเว้นสภาพกายภาพภายในพื้นที่ของกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีสภาพค่อนข้างปิดเมื่อเทียบกับพื้นที่กลุ่มตัวอย่างของเทศบาลประจักษ์ศิลปาคมและลักษณะพื้นที่ที่แบ่งออกเป็นสองฝั่งคลองของคลองสองและถูกขนาบด้วยคลองหนึ่งและคลองสาม ซึ่งเป็นข้อจำกัดที่สำคัญของการพัฒนาพื้นที่ภายใน ทำให้ลักษณะการใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นการใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยและบางส่วนเป็นโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ที่กระจายตัวในพื้นที่

ส่วนลักษณะของประชากรและข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลคลองสอง (ตารางที่ 1 ภาคผนวก ข.) พบว่า ลักษณะของประชากรในด้านปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีอายุในช่วง 35-59 ปี มีอาชีพลูกจ้าง พนักงานโรงงาน บริษัท ห้างร้านและรับจ้างทั่วไป มีรายได้น้อยกว่า 6,000 บาทต่อเดือน จำนวนร้อยละ 45 รายได้อยู่ในช่วง 6,000- 11,999 บาท จำนวนร้อยละ 20 และมีรายได้ตั้งแต่ 20,000 บาทขึ้นไป มีจำนวนร้อยละ 35 ระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่ส่วนใหญ่จะมีการกระจายตัวอยู่ในทุกกลุ่มของช่วงระยะเวลาในจำนวนที่ไม่แตกต่างกัน กลุ่มตัวจำนวนร้อยละ 55 มีภูมิลำเนาเดิมในจังหวัดปทุมธานี และมาจากทุกภาคของประเทศยกเว้นภาคตะวันตก จำนวนกลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนระหว่างคนในพื้นที่และนอกพื้นที่ไม่แตกต่างกัน โดยให้เหตุผลในการเลือกมาอยู่ในพื้นที่เนื่องจากราคาของที่อยู่อาศัยมีราคาถูก ทั้งค่าเช่า ราคาที่ดิน และส่วนหนึ่งคือเป็นที่อยู่อาศัยเดิมของพ่อแม่หรือเกิดที่นี้อยู่แล้วและแต่งงาน กลุ่มตัวอย่าง ระบุว่ามีการอยู่อาศัยราคาถูกในพื้นที่นี้จากเพื่อน และการหาเองโดยดูจากป้ายประกาศที่มีในพื้นที่ และมาจากการรับรู้จากญาติเพื่อน จำนวนน้อยกว่าคือร้อยละ 32.5 จำนวนร้อยละ 67.5 ตามลำดับ และส่วนใหญ่จะรู้จักกันและเป็นญาติกันและเป็นเพื่อนบ้าน และเคยทักทายกัน ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากลักษณะพื้นที่และการตั้งกิจกรรมในพื้นที่ซึ่งมีโรงงานอุตสาหกรรมกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ ทำให้คนที่อยู่อาศัยในพื้นที่เดิมจะทำงานในพื้นที่ซึ่งไม่ต้องเดินทางและผู้ที่มาจากภายนอกมาอาศัยอยู่ส่วนใหญ่มาหางานทำในพื้นที่และจะพักอาศัยในพื้นที่ซึ่งไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง จากความจำกัดของพื้นที่ทำให้คนส่วนใหญ่ทั้งคนที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมและคนที่เข้ามาอยู่ใหม่มีการเดินทางออกนอกพื้นที่น้อยทำให้พบปะเห็นหน้ากันบ่อยทำให้รู้จักมักคุ้นกัน ทั้งในฐานะญาติและเพื่อนและคนรู้จักกันผิวเผินแต่เคยทักทายกัน

5.2.3 รูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชน

การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชน วิเคราะห์ได้จากการติดต่อกันระหว่างกันของคนในชุมชน นอกชุมชนและการติดต่อกับเมืองใหญ่ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่สามารถสังเกตเห็นได้ ซึ่งการติดต่อกันหมายถึงมีการพูดคุยกัน มีเครื่องมือติดต่อสื่อสาร ได้แก่ โทรศัพท์บ้าน โทรศัพท์มือถือ มีโทรศัพท์สาธารณะ การมีโทรทัศน์ มีวิทยุ วิทยุชุมชน มีการประชุมภายในชุมชน มีการจัดกิจกรรมภายในชุมชน มีการร่วมมือกันทำงานภายในชุมชน มีการประกาศของชุมชน มีการจัดงานประเพณีและมีการทำกิจกรรมที่กล่าวมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากตารางที่ 1.2 (ภาคผนวก ข.) แสดงถึงการปรากฏของสิ่งที่มีอยู่ในครัวเรือนและในชุมชนซึ่งแสดงนัยของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชน ระหว่างชุมชนและกับเมืองใหญ่ จากการวิจัยพบว่า ชุมชนตัวอย่างในพื้นที่เทศบาลตำบลคลองสอง มีเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารของคนภายในชุมชนและภายนอกชุมชนที่ทันสมัย นัยของเครื่องมือติดต่อสื่อสารได้แก่ รถจักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ โทรศัพท์บ้าน โทรศัพท์มือถือ วิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต รถจักรยานยนต์รับจ้างในชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งของที่แสดงถึงสิ่งทันสมัย โดยเฉพาะรถยนต์เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 1 คัน ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากสภาพของทำเลที่ตั้งของชุมชนที่อยู่ห่างจากถนนสายหลักและลักษณะของการตั้งบ้านเรือนจะเป็นแนวยาวขนานคลองและแยกซอยเชื่อมกับถนนเลียบคลอง ทำให้ที่อยู่อาศัยส่วนตั้งอยู่ในทำเลที่ค่อนข้างไกลจากถนนสายหลักและถนนในชุมชนและการไปใช้บริการรถขนส่งสาธารณะที่อยู่บนถนนสายหลัก ซึ่งค่อนข้างไม่สะดวกในการเดินทางหากไม่มีรถจักรยานยนต์หรือรถยนต์ส่วนตัวในการเดินทาง ถึงแม้จะมีรถจักรยานยนต์และรถสองแถวให้บริการ

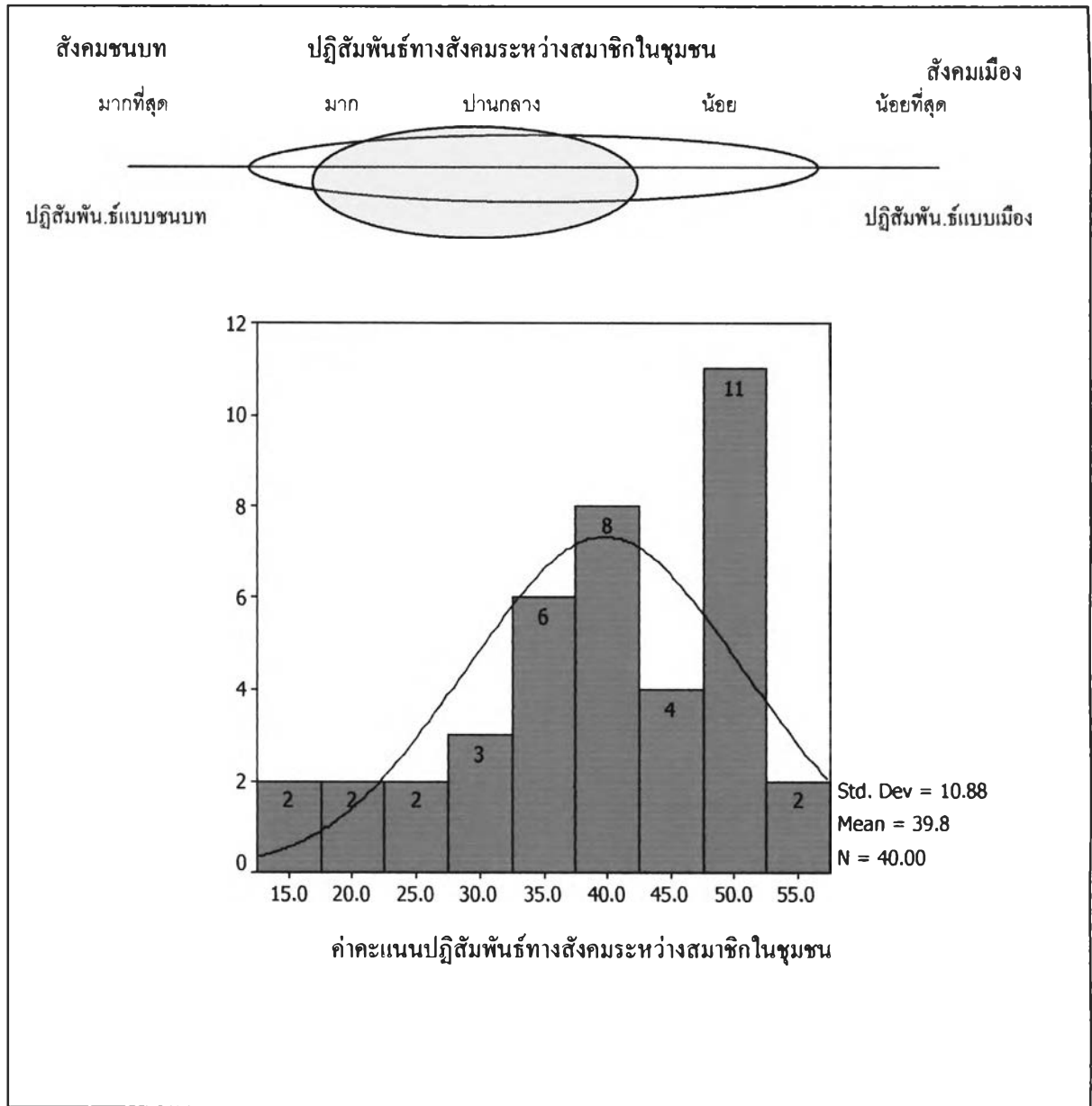
ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชน พิจารณาได้จากการมีรถในการเดินทางเช่น รถจักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ แสดงนัยของการมีการติดต่อกันระหว่างกันจากคน ๆ หนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งหรือไปยังกิจกรรมหนึ่งทั้งในระยะทางใกล้และระยะทางไกล ด้วยวิธีการเดินทางที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับกิจกรรมและระยะทางของการเดินทาง การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนจากการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามพบว่า คนในชุมชนจะรู้จักกันในระดับมากจำนวนร้อยละ 37 ส่วนใหญ่จะรู้จักกันเนื่องจากความเป็นญาติหรือจากปู่ย่าตายายพ่อแม่พี่น้องแนะนำมากที่สุด และเห็นว่ามีมารู้จักกันมาตั้งแต่สมัยพ่อแม่ปู่ย่าตายาย มีการตอบในข้อนี้ในระดับมากที่สุดมีจำนวนถึงร้อยละ 47 และร้อยละ 37ตามลำดับ ส่วนความใกล้ชิดสนิทสนมกันของคนในชุมชนส่วนใหญ่จะมีความใกล้ชิดกันในระดับปานกลางคือคุ้นเคยกันดีจำนวนร้อยละ 37.5 เมื่อมีการพบปะกันจะมีการทักทายกันเสมอ และมีการพูดคุยกัน ไปมาหาสู่กันของคนบ่อยมาก และเมื่อมีการพูดคุยกันจะมีการพูดคุยถึงเรื่องญาติครอบครัวและจะมีการพูดคุยปรึกษาหารือกันเกี่ยวข้องกับปัญหาของชุมชนกับเพื่อนบ้านบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะไม่เคยไปร่วมพูดคุยหรือปรึกษาหารือเกี่ยวข้องกับปัญหาของชุมชน

กับผู้นำกับผู้นำชุมชนหรือการประชุมของชุมชนและภายนอกชุมชนเลยหรือมีน้อยที่สุดแต่มีการร่วมกิจกรรมของชุมชนกับเพื่อนบ้านเป็นครั้งคราวแล้วแต่โอกาส

รูปแบบปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชน วิเคราะห์จากระดับของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนจากน้อยไปตั้งมากซึ่งเป็นการวัดความเคลื่อนไหวของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมตามแนวคิดระบบสังคมที่อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของความเป็นชนบทไปสู่ความเป็นเมืองหรือความเรียบง่ายของสังคมไปสู่ความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้นที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลาที่ต่อเนื่องในหลักการเกี่ยวกับการวิเคราะห์ชุมชนตัวอย่างศึกษาพื้นที่เทศบาลตำบลประจักษ์ศิลปชัย จากการวิเคราะห์พบว่าการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชน ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก (แผนภูมิที่ 23) จากแผนภูมิ แสดงค่าคะแนนระดับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชน ซึ่งมีค่าคะแนนอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางมาก แสดงถึงการลักษณะทางสังคมที่ค่อนข้างไปทางชนบทและมีรูปแบบปฏิสัมพันธ์ค่อนข้างไปทางแบบชนบท ซึ่งเป็นสังคมที่ค่อนข้างจะเรียบง่ายไม่ซับซ้อนหรือหลากหลาย และเมื่อพิจารณาพร้อมกับภูมิสำเนาเดิมของผู้อยู่อาศัยจะเห็นได้ว่ามาจากทั่วทุกภาคของประเทศไทย แต่ส่วนใหญ่จะเป็นคนในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี อยู่แล้วรอลงมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนมาจากภาคอื่น ๆ มีจำนวนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก (ตารางที่ 18) แสดงให้เห็นถึงความไม่หลากหลายของกลุ่มคนที่มาอยู่มาอยู่รวมกันในพื้นที่ เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่จังหวัดปทุมธานีเอง ดังนั้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนจึงมีมาก และเมื่อพิจารณาถึงระยะเวลาการอยู่อาศัยและสภาพพื้นที่แล้วพบว่าส่วนใหญ่อยู่อาศัยมานานมากกว่า 10 ปี ประกอบกับลักษณะทางกายภาพของชุมชนที่มีลักษณะจำกัดของพื้นที่ที่มีแหล่งงานในพื้นที่และขอบเขตที่ชัดเจนของพื้นที่ทำให้คนในพื้นที่ต้องพบปะกันทุกวันทำให้เกิดความคุ้นเคยกัน การมีปฏิสัมพันธ์จึงมีมากรวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมบางส่วนของชุมชนด้วย

แผนภูมิที่ 23 แสดงค่าคะแนนปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนตัวอย่างศึกษาพื้นที่เทศบาล

ต.คลองสอง

ตารางที่ 18 แสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนตัวอย่างศึกษากับระยะเวลาการอยู่อาศัยและภูมิลำเนาเดิมพื้นที่เทศบาลต.คลองสอง

กลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่ ทศ.ต.คลองสอง	ระยะเวลาการอยู่ อาศัย(ปี)	ภูมิลำเนาเดิม						รวม	
		เหนือ	กลาง	ตอ.	ตอ.ฉน.	ปทุมธานี	กทม.		
ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่าง สมาชิกในชุมชน	น้อย	10 - 20				2		2	4
						2		2	4
	ปานกลาง	< 10			2		2		4
		10 - 20	1					1	2
		21 - 30						1	1
> 30					2		2		
มาก	< 10	1		2		4	2	9	
	10 - 20	2			2			4	
	10 - 20		2			3		5	
	21 - 30		1			2		3	
	> 30					4		4	
มากที่สุด		2	3		2	9		16	
	10 - 20					2		2	
	21 - 30				2	2		4	
	> 30					5		5	
					2	9		11	

จากการวิเคราะห์ทางสถิติ พบว่าปัจจัยที่มีผลทำให้มีความแตกต่างของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ปัจจัยด้านเพศ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการอยู่อาศัย (ตารางที่ 2.1, 2.8 และ 2.23 ภาคผนวก ข) โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ลงไปมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับสูงกว่าระดับปริญญาตรีขึ้นไป และกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ขึ้นไปจนถึงต่ำกว่าระดับปริญญาตรี (ตารางที่ 19)

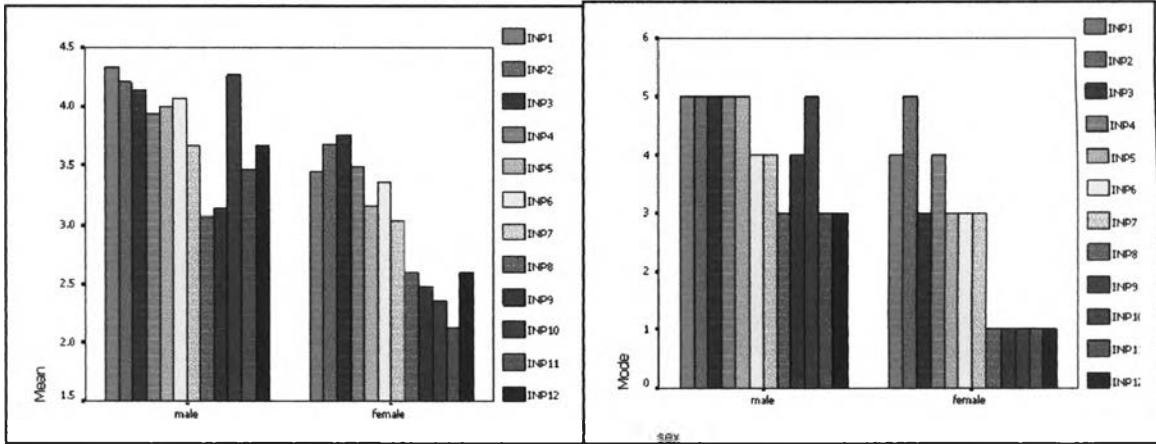
ตารางที่ 19 แสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม กับเพศ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการอยู่อาศัย

กลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่ทศ.ต.คลองสอง	เพศ	ระดับการศึกษา	การแบ่งระยะเวลาการอยู่อาศัย				Total
			< 10	10 - 20	21 - 30	> 30	
ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม							
น้อย	หญิง	ประถม 6 ลงไป		2			2
		ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป		2			2
				4			4
ปานกลาง	หญิง	ประถม 6 ลงไป			1	2	3
		สูงกว่าประถม 6 - ต่ำกว่าปริญญาตรี	2	1			3
			2	1	1	2	6
	ชาย	สูงกว่าประถม 6 - ต่ำกว่าปริญญาตรี	2	1			3
			2	1			3
มาก	หญิง	ประถม 6 ลงไป	2	2	2	2	8
		สูงกว่าประถม 6 - ต่ำกว่าปริญญาตรี	2	1		2	5
			4	3	2	4	13
	ชาย	ประถม 6 ลงไป			1		1
		สูงกว่าประถม 6 - ต่ำกว่าปริญญาตรี		2			2
				2	1		3
มากที่สุด	หญิง	สูงกว่าประถม 6 - ต่ำกว่าปริญญาตรี			2		2
					2		2
	ชาย	ประถม 6 ลงไป		2		4	6
		สูงกว่าประถม 6 - ต่ำกว่าปริญญาตรี			2	1	3
				2	2	5	9

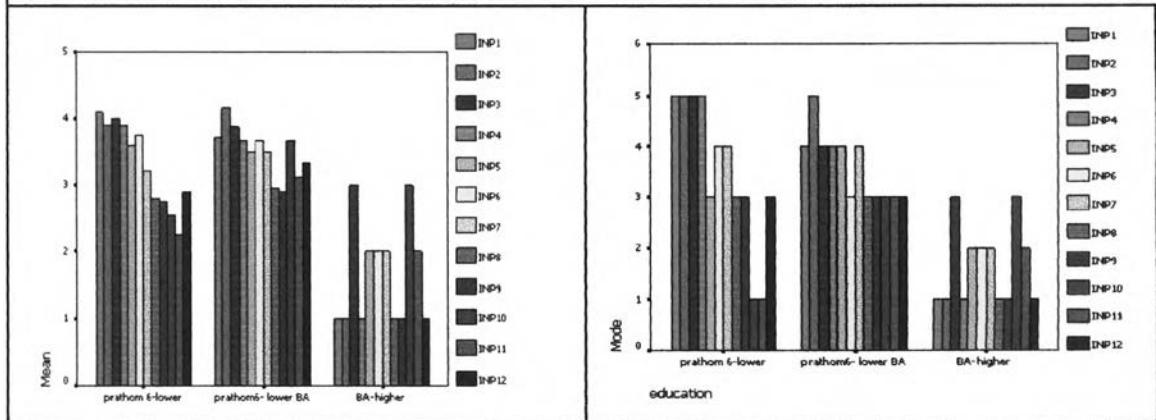
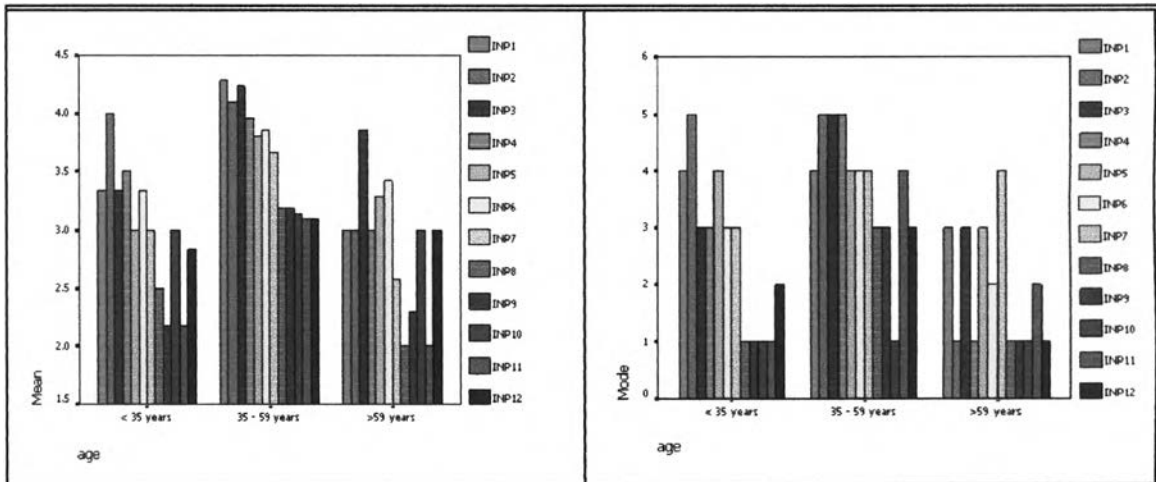
สมาชิกในชุมชนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับสูงกว่าระดับปริญญาตรีขึ้นไป และกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยในช่วงเวลา 21-30 ปี มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยน้อยกว่า 10 ปี และกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยมากกว่า 30 ปี มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยน้อยกว่า 10 ปี ทั้งนี้ อาจจะเป็นเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรีลงไป มีลักษณะของการพูดคุยพบปะกันอย่างเป็นกันเองมากกว่าคนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป และระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่ที่อยู่ในทำเลและสภาพกายภาพที่มีขอบเขตจำกัดทำให้คนที่ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยน้อยกว่า 10 ปี และอาจจะมีการทำกิจกรรมของชุมชนร่วมกันมากกว่าผู้ที่ระยะเวลาการอยู่อาศัยน้อยกว่า 10 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่นมาหางานทำ ทำให้ปัจจัยส่วนบุคคลดังกล่าวที่ต่างกันทำให้มีความแตกต่างของการมี ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนมากกว่าปัจจัยอื่น ๆ

เมื่อพิจารณาแต่ละปัจจัยตามการประเมินการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในกลุ่มพบว่า การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนนั้น เพศชายจะรู้จักกันและรู้จักคนในชุมชนมากกว่าเพศหญิงและส่วนใหญ่จะรู้จักกันมานานแล้วจากพ่อแม่ พี่น้อง และส่วนหนึ่งมาจากเพื่อนและผู้นำชุมชนแนะนำ แต่ส่วนใหญ่จะรู้จักกันมาก่อนแล้วและมีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน มากกว่าเพศหญิง และโดยทั่วไปส่วนใหญ่เมื่อพบกันจะทักทายพูดคุยกันและมีการไปมาหาสู่กันบ้าง รวมถึงการมีส่วนร่วมในการพูดคุยปรึกษาหารือเรื่องของชุมชน ส่วนเพศหญิงนั้นมีส่วนร่วมหรือมีปฏิสัมพันธ์ในส่วนนี้น้อยมาก (แผนภูมิที่ 24)

เมื่อพิจารณากลุ่มอายุของผู้อยู่อาศัยกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนพบว่า กลุ่มที่มีอายุอยู่ในช่วง 35-59 ปี จะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนมากกว่ากลุ่มอื่น (แผนภูมิที่ 25) ยกเว้นในเรื่องของการไปพูดคุยหรือปรึกษาหารือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชุมชนกับผู้นำชุมชนหรือผู้นำชุมชน พบว่าในทุกกลุ่มอายุไม่ มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในส่วนนี้น้อย และเมื่อพิจารณาถึงระดับการศึกษาพบว่าสมาชิกในชุมชนส่วนที่มีการศึกษาต่ำกว่าประถมปีที่ 6 จะรู้จักคนในชุมชนดีมากกว่าคนกลุ่มอื่นและรู้จักกันมานานเดิมและเห็นว่าพ่อแม่พี่น้องก็รู้จักกันมาก่อนแล้ว แต่ความคุ้นเคยหรือความสนิทสนมกันมีน้อยเนื่องจากต่างคนต่างอยู่แต่จะทักทายพูดคุยเมื่อมีการพบปะกัน และกลุ่มคนที่มีการศึกษาประถมปีที่ 6 จนถึงระดับก่อนปริญญาตรี ส่วนใหญ่จะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในเรื่องต่างโดยทั่วไปค่อนข้างดีกว่ากลุ่มระดับการศึกษาอื่น ๆ ส่วนคนที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีจะไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับสมาชิกในชุมชนมากนัก

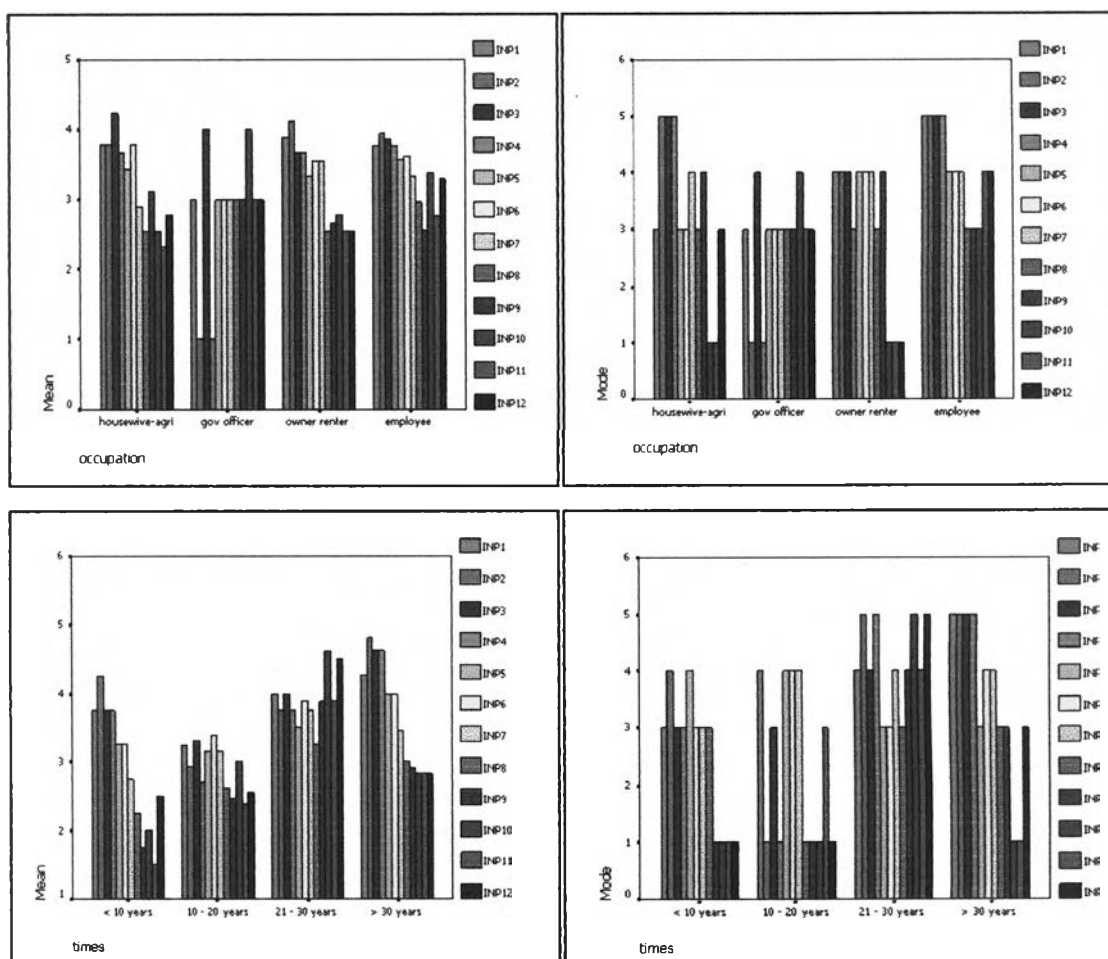

แผนภูมิที่ 24 แสดงความแตกต่างกันของระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของการปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนแบ่งตามเพศ

แผนภูมิที่ 25 แสดงความแตกต่างกันของระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของการปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน แบ่งตามอายุและระดับการศึกษา

ในส่วนอาชีพของผู้อยู่อาศัยพบว่าทุกกลุ่มอาชีพมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่แตกต่างกัน โดยเฉพาะกลุ่มลูกจ้าง จะรู้จักคนในชุมชนมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ และรู้จักกันมานานเนื่องจากเป็นญาติกันและรู้จักกันมาสมัยพ่อแม่ รวมทั้งผู้นำชุมชนและเพื่อนบ้านแนะนำ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากลักษณะของชุมชนในพื้นที่มีโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่และคนในพื้นที่ที่เป็นคนดั้งเดิมทำงานในโรงงานในพื้นที่อยู่แล้วทำให้ส่วนใหญ่จึงรู้จักกัน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือปัญหาของชุมชนกับผู้นำชุมชนและร่วมกิจกรรมของชุมชนและชุมชนใกล้เคียงด้วย นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มคนที่อยู่อาศัยมานาน มากกว่า 20 ปี จะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับสมาชิกในชุมชนดีกว่ากลุ่มที่อยู่อาศัยน้อยกว่า 20 ปี (แผนภูมิที่ 26)

แผนภูมิที่ 26 แสดงความแตกต่างกันของระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของการปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน แบ่งตามอาชีพและระยะเวลาการอยู่อาศัย

การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม ในนัยของการมีปฏิสัมพันธ์ลักษณะนี้พบว่าส่วนใหญ่จะสังเกตเห็นว่าเมื่อมีกิจกรรมในชุมชนจะมีคนร่วมมือกันทำกิจกรรม เช่นงานทางศาสนา งานประเพณี งานแต่งงาน งานบวช งานพัฒนาชุมชน และสังเกตเห็นว่ามีคนชุมชนอื่นมาร่วมกิจกรรมมากเช่นกัน ส่วนการไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนอื่นนั้นอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อมีการประชุมในชุมชนหรือการปรึกษาหารือเรื่องต่าง ๆ เช่นการประชุมกลุ่มพัฒนาอาชีพ การประชุมปัญหาชุมชน การประชุมแจ้งข่าวชุมชน การประชุมเพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชน นั้นจะมีการเชิญคนนอกชุมชนมาร่วมประชุมค่อนข้างมาก แต่คนในชุมชนก็ไปร่วมประชุมลักษณะเดียวกันนี้กับชุมชนอื่นปานกลาง

ในภาพรวมแล้วพบว่าชุมชนตัวอย่างในพื้นที่เทศบาลตำบลคลองสอง มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มอยู่ในระดับค่อนข้างไปทางปานกลางถึงมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาร่วมกับภูมิลำเนาเดิมและระยะเวลาการอยู่อาศัยของคนในชุมชนแล้ว (ตารางที่ 20) จะเห็นว่าปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มอยู่ในระดับมาก ส่วนคนส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดปทุมธานี นอกนั้นมาจากทุกภาคยกเว้นภาคใต้ ทำให้มีความผูกพันกับพื้นที่ที่อยู่อาศัยร่วมกับระยะเวลาที่อยู่อาศัยมากกว่า 10 ปี ขึ้นไป ประกอบลักษณะลักษณะทางกายภาพของชุมชนที่มีลักษณะและขอบเขตอยู่ในพื้นที่ที่จำกัดในการติดต่อกับสิ่งแวดล้อมภายนอกทำให้การทำกิจกรรมของชุมชนสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนและการขอความร่วมมือคนในพื้นที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการทำกิจกรรมได้ง่าย

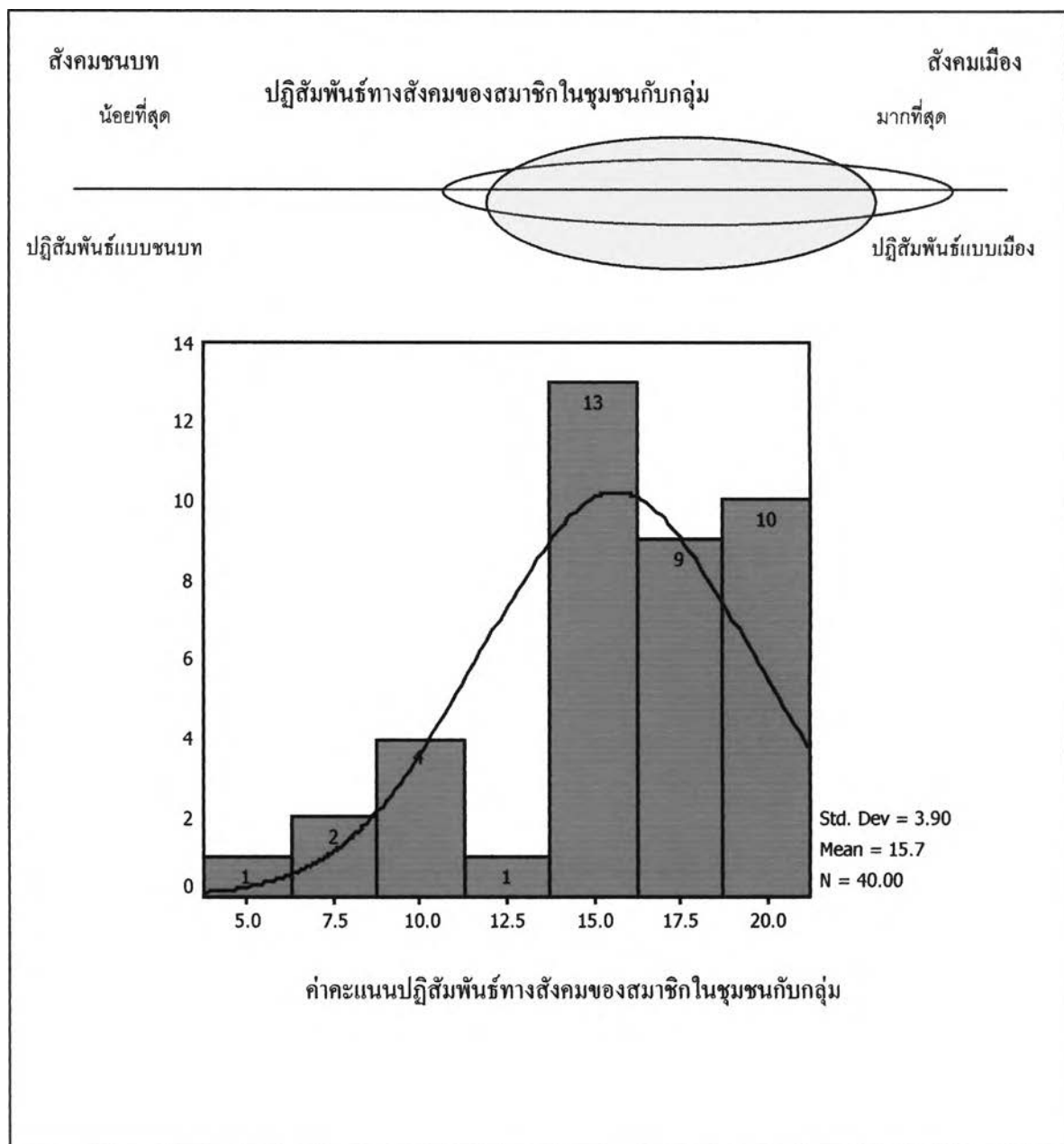
รูปแบบปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มวิเคราะห์จากระดับของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนจากน้อยไปถึงมากเช่นเดียวกับการวัดระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนระหว่างสมาชิกในชุมชนในหลักการเดียวกัน จากการวิจัยพบว่าปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกใน ชุมชนกับกลุ่มมีหลายระดับแต่ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด (แผนภูมิที่ 27) แสดงให้เห็นถึงความมีลักษณะของความเป็นสังคมเมืองค่อนข้างสูงซึ่งเป็นรูปแบบปฏิสัมพันธ์แบบเมือง และสันนิษฐานว่าน่าจะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มกับชุมชนอื่นและเมืองใหญ่ในระดับมากด้วยเช่นกัน และจากการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่า เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ที่ต่างกันทำให้มีความแตกต่างกันกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 2.26, 2.28, 2.33 และ 2.38 ภาคผนวก ข.) โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับอายุช่วง 35-59 ปี มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในกลุ่มอายุมากกว่า 59 ปี และกลุ่มอายุมากกว่า 59 ปี มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในกลุ่มอายุน้อยกว่า 35 ปี ที่มีระดับการศึกษาาระดับ ประถมปีที่ 6 ลงไป มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป และกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า ประถมปีที่ 6 จนถึง

ต่ำกว่าปริญญาตรี หมายถึงมีการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมที่เป็นทางการหรือที่รัฐจัดตั้งเป็นกลุ่มขึ้นอย่างเป็นทางการทั้งในชุมชนและนอกชุมชน โดยเมื่อมีการทำกิจกรรมในชุมชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมเมื่อมีการจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการหรือมีการเข้าไปร่วมประชุมปรึกษาหารือด้วยมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพ ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว บ้านเช่า มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพแม่บ้านและเกษตรกรกรรมและกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพลูกจ้างพนักงาน บริษัทห้างร้าน โรงงาน รับจ้างทั่วไป ดังที่กล่าวแล้วว่าการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มมีลักษณะเป็นการเข้าไปรับรู้รับฟังและมีส่วนร่วมในการจัดการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนดังนั้นกลุ่มคนที่จะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มจึงต้องเป็นกลุ่มที่มีความพร้อม มีประสบการณ์ ในการทำกิจกรรมให้กับชุมชนหรือสังคมโดยส่วนรวม ทำให้อายุ เพศ และ การศึกษาที่ต่างกันมีความแตกต่างกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มมากกว่าส่วนปัจจัยส่วนบุคคลอื่น ซึ่งจากระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นกับระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มอยู่ในระดับปานกลางถึงมากเป็นส่วนใหญ่ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

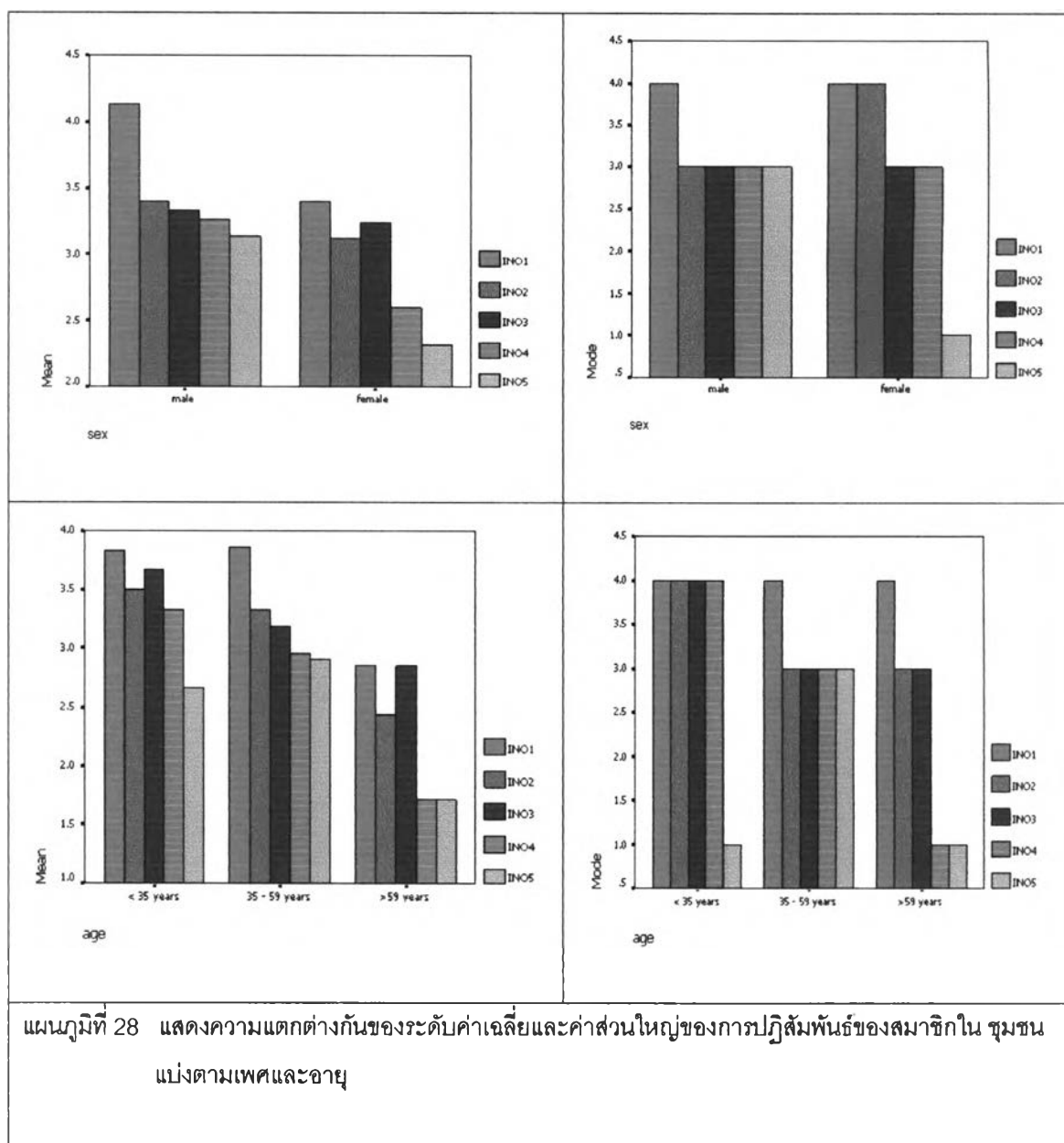
ตารางที่ 20 แสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มกับระยะเวลาการอยู่อาศัยและภูมิลำเนาเดิม

กลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่ทศ.คลองสอง	ระยะเวลาการอยู่อาศัย (ปี)	ภูมิลำเนาเดิม						รวม
		เหนือ	กลาง	ตอ.	ตอ.จน.	ปทุมธานี	กทม.	
น้อยที่สุด	21 - 30						1	1
							1	1
น้อย	10 - 20				2		2	4
					2		2	4
ปานกลาง	10 - 20	1					1	2
	21 - 30		1					1
	> 30					4		4
มาก		1	1			4	1	7
	< 10	2		2	2	2		8
	10 - 20		2			5		7
	21 - 30					4		4
	> 30					7		7
มากที่สุด		2	2	2	2	18		26
	21 - 30				2			2
					2			2

แผนภูมิที่ 27 แสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มชุมชนศึกษาพื้นที่เทศบาล ต.คลองสอง

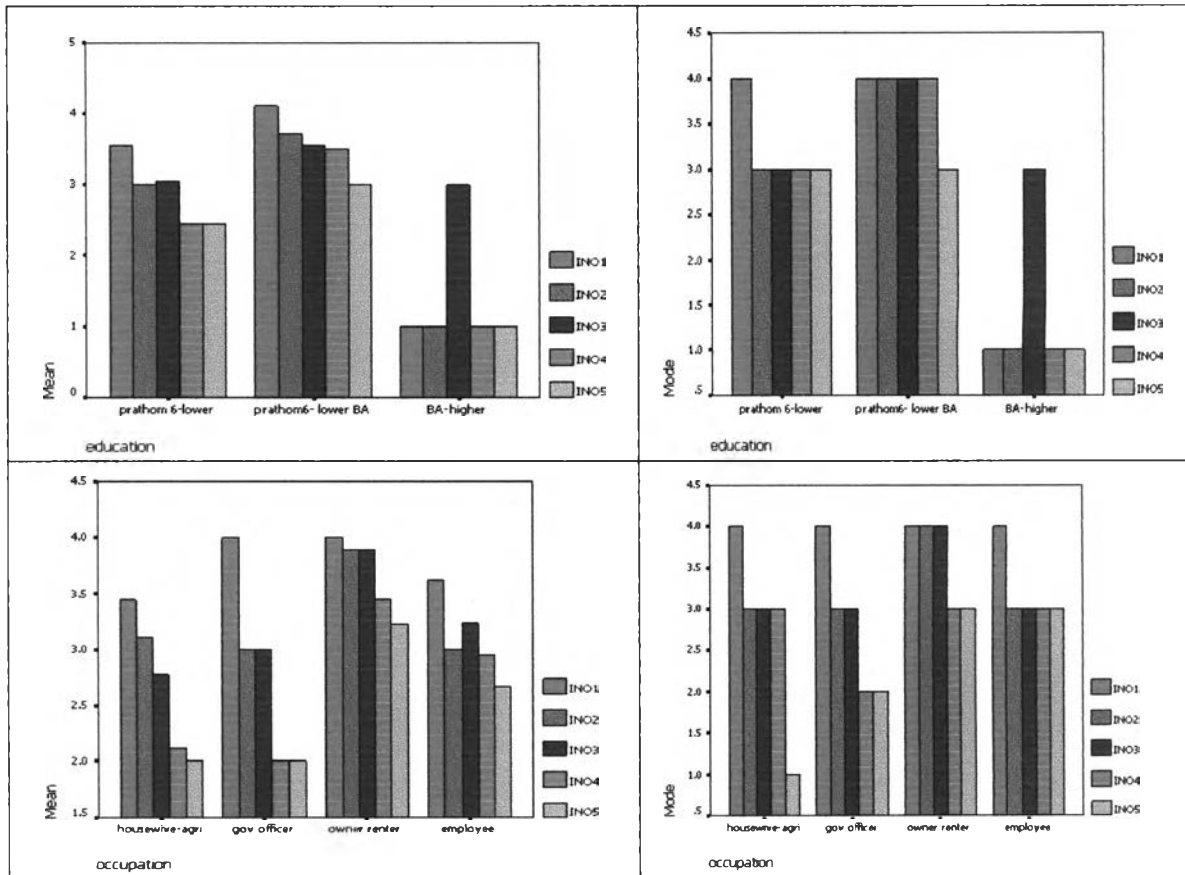

เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ระยะเวลาการอยู่อาศัยกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกกับกลุ่มแล้วพบว่า ในส่วนของเพศแล้วโดยทั่วไปเพศชายจะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับกลุ่มมากกว่าเพศหญิง แต่เพศหญิงจะเข้าไปมีส่วนร่วมกับการสังเกตเห็นการร่วมกิจกรรมของคนในชุมชนมากกว่าเพศชาย (แผนภูมิที่ 28) ส่วนกลุ่มคนที่มีอายุน้อยกว่า 35 ปี จะมีส่วนร่วมกับการสังเกตเห็นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับกลุ่มมากกว่าคนกลุ่มอายุที่มากกว่า 35 ปีขึ้นไป

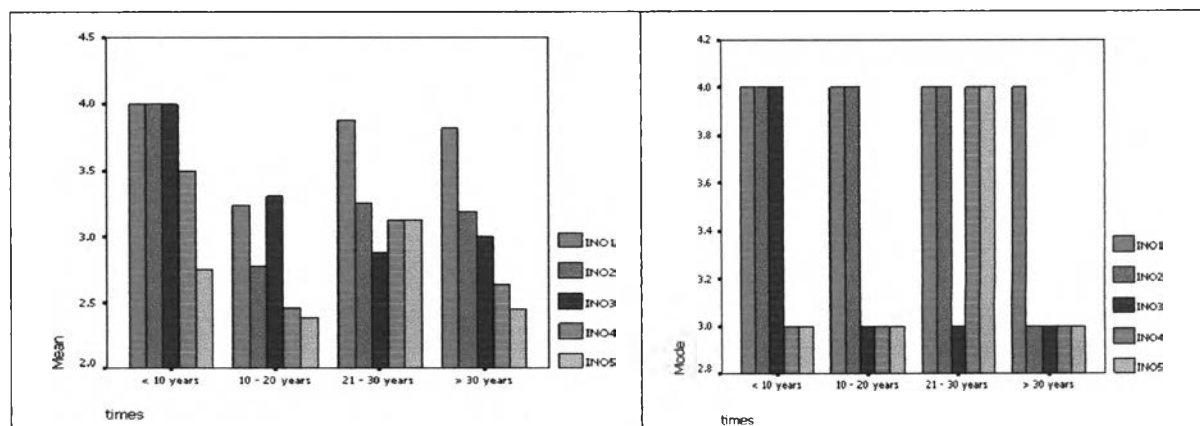

ส่วนกลุ่มคนที่มีการศึกษาสูงจะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับกลุ่มน้อยกว่าคนกลุ่มที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่า ยกเว้นในเรื่องของการสังเกตเห็นคนในชุมชนไปร่วมกิจกรรมหรือช่วยงานกิจกรรมของชุมชนหรืองานทางศาสนา งานบวชงานแต่ง ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากคนกลุ่มดังกล่าวได้ไปร่วมกิจกรรมด้วย ในส่วนของอาชีพในทุกอาชีพส่วนใหญ่แล้วไม่ค่อยมีความแตกต่างกันในการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับกลุ่ม (แผนภูมิที่ 29) แต่พบว่าผู้ที่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยที่อยู่อาศัยน้อยกว่า 10 ปีกลับมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มมากกว่าคนกลุ่มอื่น ๆ โดยเฉพาะในเรื่องของการสังเกตเห็นการร่วมมือการทำงาน การที่มีคนกลุ่มอื่นมาร่วมกิจกรรมหรือการเห็นคนในชุมชนร่วมกันทำกิจกรรม ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากคนกลุ่มใหม่มีเมื่อเข้ามาอยู่ในชุมชนเมื่อเห็นมีกิจกรรมใดเกิดขึ้น ซึ่งไม่เคยเห็นก็จะสนใจใคร่รู้มากกว่ากลุ่มคนที่อยู่มานานรู้สึกเคยชินกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนและรู้สึกถึงความแตก

ต่างของคนในชุมชนและคนแปลกถิ่นเมื่อมีการเข้าร่วมกิจกรรมกันมากกว่าคนกลุ่มที่อยู่อาศัยมานาน (แผนภูมิที่ 30)

แผนภูมิที่ 29 แสดงความแตกต่างกันของระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของการปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน แบ่งตามการศึกษาและอาชีพ

แผนภูมิที่ 30 แสดงความแตกต่างกันของระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของการปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน แบ่งระยะเวลาการอยู่อาศัย

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับชุมชนและปฏิสัมพันธ์ของชุมชนกับเมืองใหญ่

จากทำเลที่ตั้งของชุมชนกลุ่มตัวอย่าง ชุมชนดังกล่าวมีความสามารถในการเข้าถึงของพื้นที่ในระดับปานกลางถึงแม้จะอยู่ใกล้เส้นทางถนนสายหลักและสายรองและสามารถเชื่อมต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงได้ แต่ลักษณะทางกายภาพของชุมชนที่เป็นลักษณะคลองยาวโดยมีถนนสายรองผ่านด้านหน้าชุมชน แต่ต้องเลี้ยวกลับเพื่อเข้าไปสู่ในพื้นที่ชุมชนซึ่งไม่สามารถมองเห็นชุมชนได้เมื่ออยู่บนถนนสายรองคือถนนสายรังสิต-นครนายก ทำให้เข้าถึงชุมชนได้ยากถ้าไม่ใช่คนในชุมชนและไม่ใช่คนในพื้นที่ ทำให้การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับภายนอกมีน้อย ยกเว้นคนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอกชุมชน แต่อย่างไรก็ตามมีการเชื่อมโยงระหว่าง ชุมชนกับชุมชนและคนในชุมชนสามารถเดินทางและเข้าถึงระหว่างชุมชนใกล้เคียงได้โดยสะดวก เนื่องจากมีรถสองแถวเล็กและรถจักรยานยนต์รับจ้างในชุมชน นอกจากนี้กลุ่มคนในพื้นที่ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดปทุมธานีทำให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนมีมากเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่คุ้นเคยในการเดินทางและการติดต่อ นอกจากนี้บริเวณใกล้เคียงภายนอกชุมชนยังมีความหลากหลายของกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ และแหล่งงาน ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับชุมชนมากขึ้น และภายในพื้นที่ไม่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้านการค้าและบริการที่ให้กับชุมชนทำให้ต้องคนต้องมีปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับพื้นที่นอกชุมชนเช่นการซื้อของเครื่องใช้ในครัวเรือน ของใช้โดยพบว่าคนในพื้นที่ส่วนใหญ่ไปซื้อของหรือไปพักผ่อนที่ศูนย์การค้าฟิวเจอร์พาร์ครังสิตและไปซื้อของที่ตลาดรังสิตและตลาดไท ยกเว้นวันที่มีตลาดนัดในชุมชนเท่านั้นที่คนส่วนใหญ่จะมาจับจ่ายซื้อของที่ตลาดและเป็นที่ยอมรับกันเป็นประจำทุกอาทิตย์ ทำให้ระดับการมี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนมีมาก เนื่องจากต้องพึ่งพากิจกรรมทางเศรษฐกิจภายนอกประเภทเดียวกัน และเมื่อพิจารณาจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มที่อยู่ในระดับมากจะเห็นได้อย่างชัดเจนถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มแสดงให้เห็นการมีปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นทางการค่อนข้างมากซึ่งเป็นรูปแบบปฏิสัมพันธ์แบบเมือง

จากทำเลที่ตั้งของพื้นที่ ที่มีเส้นทางถนนสายหลักและสายรองเชื่อมต่อถึงกันและมีศูนย์กลางของระบบขนส่งสาธารณะ ณ จุดเชื่อมต่อพื้นที่บริเวณศูนย์การค้าฟิวเจอร์พาร์ครังสิต ทำให้กลุ่มตัวอย่างสามารถติดต่อระหว่างชุมชนกับเมืองใหญ่และเมื่อพิจารณาจากที่อยู่อาศัยเดิมและสถานที่ทำงานและการเดินทางประจำวันและกิจกรรมประจำวันพบว่าส่วนใหญ่พึ่งกิจกรรมจากเมืองใหญ่น้อยเนื่องจากแหล่งงานที่มีอยู่ในพื้นที่และแหล่งบริการและศูนย์การค้าที่ใกล้ นอกจากนี้การเดินทางเข้าออกชุมชน ถึงแม้จะสามารถเชื่อมต่อถนนสายรองได้โดยสะดวก แต่การจะเข้า-ออกชุมชนต้องมีรถเพื่อใช้ในการเดินทางเนื่องจากสภาพกายภาพและทำเลที่ตั้งของชุมชน ทำให้ส่วนหนึ่งของคนในชุมชนไม่ค่อยเดินทางออกนอกชุมชน ยกเว้น กิจกรรมประจำวันที่เป็นได้แก่ การเดินทางไปทำงาน เรียนหนังสือ ซื้อของที่จำเป็นที่ตลาดภายนอกชุมชนหรือศูนย์การค้าและแหล่งบันเทิงต่าง ๆ ทั้งในตัวจังหวัดปทุมธานีและกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเดินทางสะดวกมีรถประจำทางผ่านหลายสายและระยะทางไม่

ไกลมากนักแต่ในส่วนของคนที่มียศถาบรรดาศักดิ์และรถจักรยานยนต์ซึ่งมีความสะดวกในการเดินทางเข้าออกชุมชนมากกว่าน่าจะเป็นกลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์กับเมืองใหญ่ค่อนข้างสูง

กลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชน ระหว่างชุมชนและชุมชนกับเมืองใหญ่

กลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชน เป็นสิ่งที่แสดงถึงการประสานส่วนต่าง ๆ ของคนและกิจกรรมทางสังคมในชุมชนเข้าด้วยกัน วิเคราะห์จากการที่คนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน โดยมีกลไกการผสมผสานได้แก่ คนที่อยู่ในชุมชนซึ่งเป็นแกนนำหรือมีส่วนในการทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ วิธีการที่ควบคุมสังคมทั้งทางด้านกฎหมาย กฎศีลธรรมจรรยา องค์กรหรือกลุ่มภายในชุมชน ที่ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน รวมถึงการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ การค้า การทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ วิธีการติดต่อสื่อสารและการขนส่ง และสถานที่หรือพื้นที่ที่คนในชุมชนรับรู้ร่วมกัน ในการใช้ทำกิจกรรมหรือใช้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งกลไกการผสมผสานทางสังคมนี้จะมีตั้งแต่กลไกที่ไม่เป็นทางการซึ่งเป็นสังคมที่ไม่มีความหลากหลายของคนและกิจกรรมไปจนถึงกลไกที่เป็นทางการซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในสังคมที่มีความหลากหลายของคนและกิจกรรมเช่นสังคมเมือง

จากการวิจัยพบว่ากลไกการผสมผสานที่เป็นตัวบุคคลที่เป็นแกนหรือมีส่วนในการทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนนั้นมีปานกลาง โดยวิเคราะห์จากการเป็นผู้แจ้งข่าวหรือเหตุการณ์ให้ผู้อื่นทราบ ส่วนใหญ่การรับรู้ข่าวสารในชุมชนจะมาจากการแจ้งข่าวของผู้นำชุมชนหรือผู้นำศาสนา หรือผู้นำกลุ่ม การรับรู้ข่าวสารหรือเหตุการณ์จากการแจ้งข่าวของเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องด้วยวาจา จะอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการรับรู้ข่าวสารหรือเหตุการณ์จากการแจ้งข่าวของเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องจากทางโทรศัพท์ รวมถึงการรับรู้จากเจ้าของงานหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นด้วยวาจาและการตีความจะมีน้อย และอีกทางหนึ่งที่คนในชุมชนควรจะได้รับข่าวสารแต่แทบจะไม่มีเลยคือการประกาศเสียงตามสายของชุมชน เสียงตามสายหรือประกาศที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนเช่นตามงานวัด งานมงคลและงานแต่งงานหรือรถกระจายเสียงในชุมชน รวมถึงใบปลิวโฆษณาต่าง ๆ ส่วนการรับรู้ข่าวสารหรือเหตุการณ์ที่เป็นแผนกิจกรรมของชุมชนจะมีบางส่วนที่รับรู้บ้างและบางส่วนไม่เคยได้รับรู้หรือรู้น้อยที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานทางสังคมของคนมีน้อยมาก นอกจากนี้ในชุมชนยังไม่มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มต่าง ๆ เพื่อทำกิจกรรม ทำให้ไม่มีคนในชุมชนเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือเป็นน้อยมาก ยกเว้นการเป็นสมาชิกของกลุ่ม สหกรณ์ซึ่งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเป็นทางการของหน่วยงานราชการ อย่างไรก็ตามคนในชุมชนก็มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการพัฒนาเพื่อสาธารณประโยชน์เมื่อมีการพัฒนาในชุมชน และการไปร่วมกิจกรรมงานประเพณี งานบวช งานมงคลและงานอวมงคลค่อนข้างมากแสดงให้เห็นถึงกิจกรรมทางศาสนาเป็นกลไกที่สำคัญที่ทำให้คนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันอย่างพร้อมเพรียง ส่วนการติดต่อกันเพื่อการค้าและประโยชน์ทางธุรกิจนั้นไม่ค่อยมี

แสดงให้เห็นถึงสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนที่ยังค่อนข้างจะเป็นสังคมไม่ค่อยซับซ้อนมากนัก ยกเว้นกลุ่มที่ทำการค้าขายร้านค้าย่อยของชาเป็นต้น และเมื่อมีการทำกิจกรรมร่วมกันยังมีการจ้างแรงงานบางส่วน และการอยู่ร่วมกันในชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้สึกว่าการรู้จักคนในชุมชนมาก ๆ จะทำให้เกิดความปลอดภัยในชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของชุมชนที่ไม่มีความหลากหลายและซับซ้อน นอกจากนี้คนในชุมชนยังเชื่อว่าการทำบุญการเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะช่วยให้มีความปลอดภัยและทำให้คนมีจิตใจที่ดีงามซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานของสังคมทั่วไป และที่สำคัญการที่เชื่อว่าหากมีการจัดงานพื้นบ้านหรืองานประเพณีในชุมชนทุกปีจะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และการไปร่วมทำบุญหรือการจัดงานบุญที่วัดทุกวันพระจะทำให้ให้คนมารวมกันและรู้จักกันมากขึ้น

กรณีที่มีการพิพาทกันระหว่างคนในชุมชนนั้นส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ค่อยจะมีการวิวาทกันหรือหากมีก็จะมีไกล่เกลี่ยตกลงกันแต่ถ้ามีปัญหากันมากส่วนใหญ่ก็จะเจรจากันเอง และการบอกครอบครัวหรือบอกผู้นำชุมชนหรือแจ้งผู้นำชุมชนนั้นจะมีบ้างแต่น้อยซึ่งแสดงให้เห็นถึงการใช้กลไกในการแก้ไขปัญหาที่เป็นทางการค่อนข้างมาก

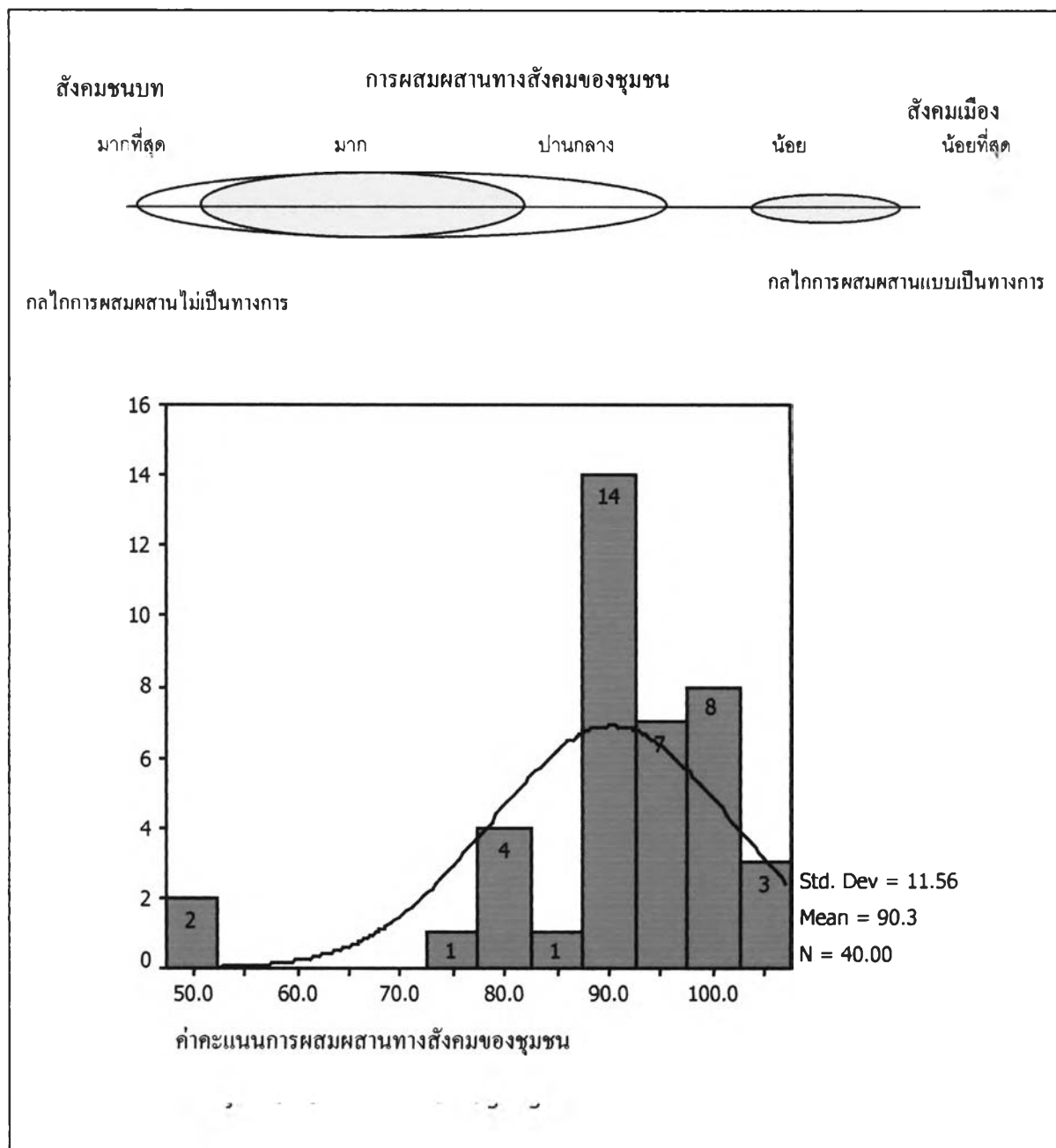
การจัดกิจกรรมการพัฒนาภายในชุมชนร่วมกันมีบ้างแต่ไม่บ่อยนัก และเมื่อมีการจัดงานประเพณีร่วมกันในชุมชนจะมีการมาร่วมกันมากโดยเฉพาะงานประเพณีงานสำคัญทางศาสนา งานสำคัญของชาติ งานพัฒนาชุมชน แต่ถ้าเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการประชุมหรือเรื่องเกี่ยวกับชุมชนจะมีคนมาร่วมงานพอสมควร ส่วนการใช้พื้นที่ส่วนกลางร่วมกันของชุมชนเนื่องจากภายในชุมชนแต่ละชุมชนไม่มีพื้นที่ของตนเองต้องใช้พื้นที่ส่วนกลางซึ่งเป็นพื้นที่วัดหรือไปใช้พื้นที่ของเทศบาลตำบลสองนั้นจะมีคนไปใช้ไม่มากนัก เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ค่อนข้างเฉพาะและพื้นที่เทศบาลค่อนข้างไกลหรือไปทำกิจกรรมร่วมกันในพื้นที่ของวัดหรือโรงเรียนในบริเวณใกล้เคียงและส่วนมากคนในชุมชนจะรับรู้ว่าจะสามารถไปใช้พื้นที่ส่วนกลางดังกล่าวได้ ส่วนการรับรู้ถึงขอบเขตของชุมชนที่อาศัยอยู่ว่ามีพื้นที่ของชุมชนในขอบเขตไหนถึงไหนทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ของชุมชนมีลักษณะเฉพาะแต่ไม่ชัดเจนทำให้โดยทั่วไปแล้วการรู้จักขอบเขตของชุมชนไม่ค่อยดี ทำให้การผสมผสานของคนในชุมชนยากขึ้นเนื่องจากไม่แน่ใจว่าเป็นคนในชุมชนเดียวกันหรือไม่ กรณีเมื่อมีการไปทำกิจกรรมนอกบ้านใหญ่คนในชุมชนจะใช้จักรยานยนต์เป็นส่วนใหญ่ทั้งส่วนตัวและรถจักรยานยนต์รับจ้างเนื่องจากสะดวกและรวดเร็ว และเมื่อพิจารณาร่วมกันถึงอุปกรณ์ของการติดต่อสื่อสารและการรับรู้ข่าวสารในแต่ละครัวเรือนจากตารางที่ 2 (ภาคผนวก ข.) ซึ่งแสดงถึงอุปกรณ์เครื่องใช้ในครัวเรือนแล้วจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่จะมีโทรศัพท์ทั้งโทรศัพท์บ้านและโทรศัพท์มือถือในการติดต่อกันและการรับรู้รับฟังข่าวสารจากแหล่งอื่น ๆ จะมาจากโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่ซึ่งเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการผสมผสานทางสังคมของชุมชนกับเมืองใหญ่ที่สำคัญ

กลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนวิเคราะห์จากระดับของการผสมผสานทางสังคมของชุมชนจากน้อยไปถึงมากเช่นเดียวกับการวัดระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนระดับ

บุคคลและองค์กรในหลักการเดียวกัน จากการวิจัยพบว่าการผสมผสานทางสังคมมีหลายระดับที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ทำซึ่งมีการใช้กลไกการผสมผสานที่แตกต่างกัน แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก (แผนภูมิที่ 31) แสดงถึงนัยลักษณะสังคมที่ค่อนข้างของการการผสมผสานกับเมืองใหญ่ด้วยเช่นกัน โดยมีปัจจัยที่แสดงถึงการผสมผสานทางสังคมของชุมชนจากการวิเคราะห์ทางสถิติร่วมกันได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุที่ต่างกันมีความแตกต่างกันกับการผสมผสานทางสังคมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 2.55 ภาคผนวก ข.) กล่าวคือกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับอายุช่วง 35-59 ปี มีการผสมผสานทางสังคมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในกลุ่มอายุน้อยกว่า 35 ปี (ตารางที่ 21) ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านอื่น ๆ ได้แก่ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการอยู่อาศัย ที่ต่างกันไม่มีความแตกต่างกันกับการผสมผสานทางสังคม ซึ่งการผสมผสานหมายถึงการที่คนในชุมชนสามารถมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันโดยมีกลไกการผสมผสานได้แก่คนที่อยู่ในชุมชนซึ่งเป็นแกนนำหรือมีส่วนในการทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ วิธีการที่ควบคุมสังคมทั้งทางด้านกฎหมาย กฎศีลธรรมจรรยา องค์กรหรือกลุ่มภายในชุมชน ที่ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน รวมถึงการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ การค้า การทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ วิธีการติดต่อสื่อสารและการขนส่ง และสถานที่หรือพื้นที่ที่คนในชุมชนรับรู้ร่วมกันในการใช้ทำกิจกรรมหรือใช้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งความแตกต่างทางเพศ อายุ มีส่วนสำคัญสำหรับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่นี้ที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางสังคมของชุมชน

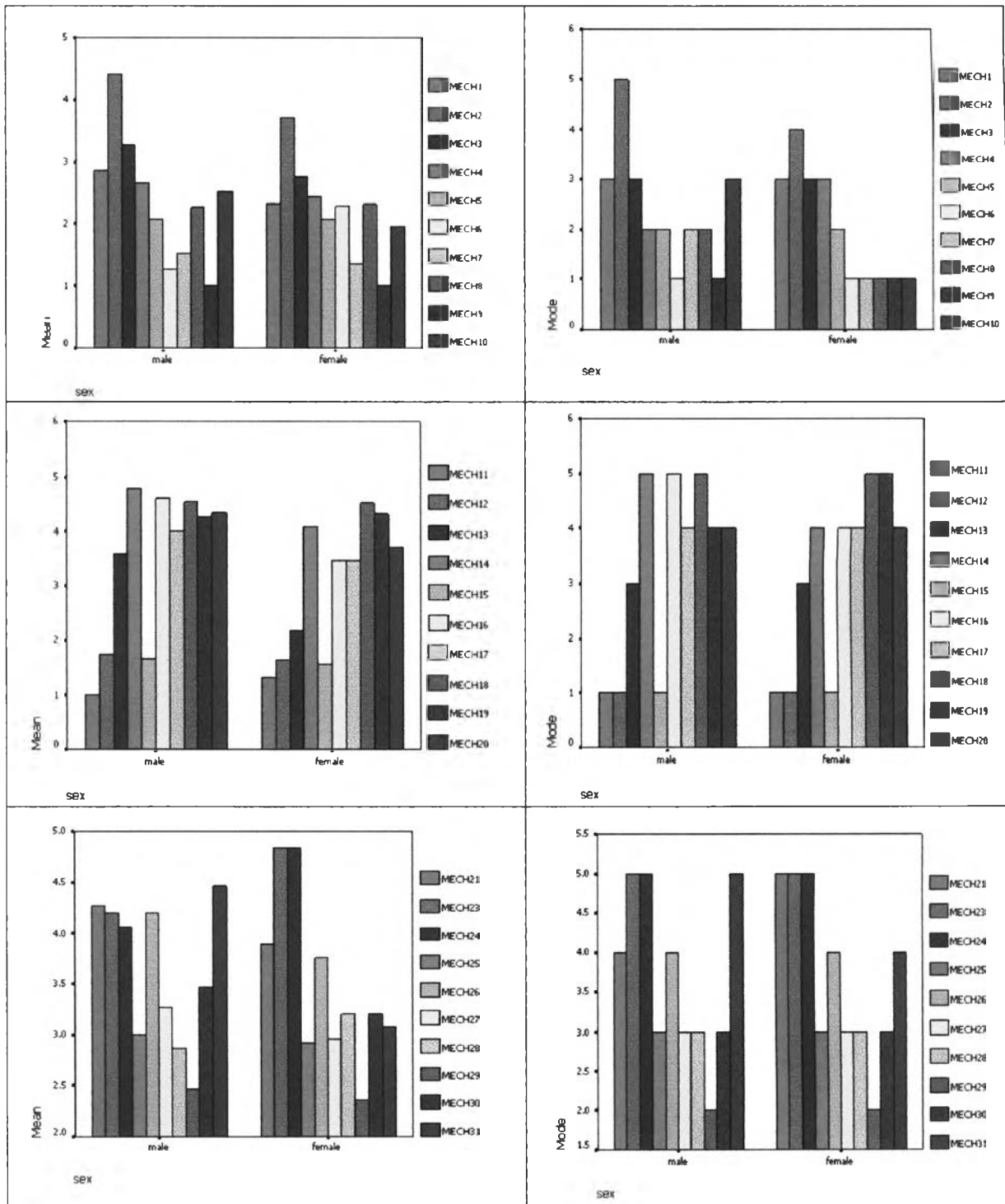
การผสมผสานทางสังคมของชุมชน โดยทั่วไปแล้วเพศที่ต่างกันจะมีความแตกต่างกันในเรื่องของการเป็นผู้แจ้งและรับรู้ข้อมูลข่าว (แผนภูมิที่ 32) ซึ่งผู้นำชุมชนยังเป็นกลไกสำคัญในการเป็นผู้แจ้งข้อมูลข่าวสารให้กับคนในชุมชนและในชุมชนนี้จะไม่เสี่ยงตามสายในชุมชนทำให้การรับรู้ในด้านข้อมูลข่าวสารหรือแผนงานของคนในชุมชนค่อนข้างจะน้อย และจะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกของกลุ่มภายในชุมชนมีระดับต่ำ แสดงให้เห็นถึงกลุ่มหรือองค์กรในชุมชนไม่ได้มีส่วนสำคัญในการผสมผสานทางสังคม แต่ส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชุมชนทั้งเพศชายและเพศหญิงโดยขอความร่วมมือและช่วยแรงกันโดยไม่ต้องมีการจ้างแรงงานในการทำกิจกรรมในชุมชนหรืองานพัฒนาชุมชน และพบว่าเมื่อพิจารณาถึงระดับการผสมผสานในรายข้อคำถามพบว่ากลุ่มคนที่มีอายุที่แตกต่างกันโดยทั่วไปแล้วมีระดับการผสมผสานที่ไม่แตกต่าง (แผนภูมิที่ 33)

แผนภูมิที่ 31 แสดงระดับการผสมผสานทางสังคมของชุมชนตัวอย่างศึกษาพื้นที่เทศบาล ต.คลองสอง

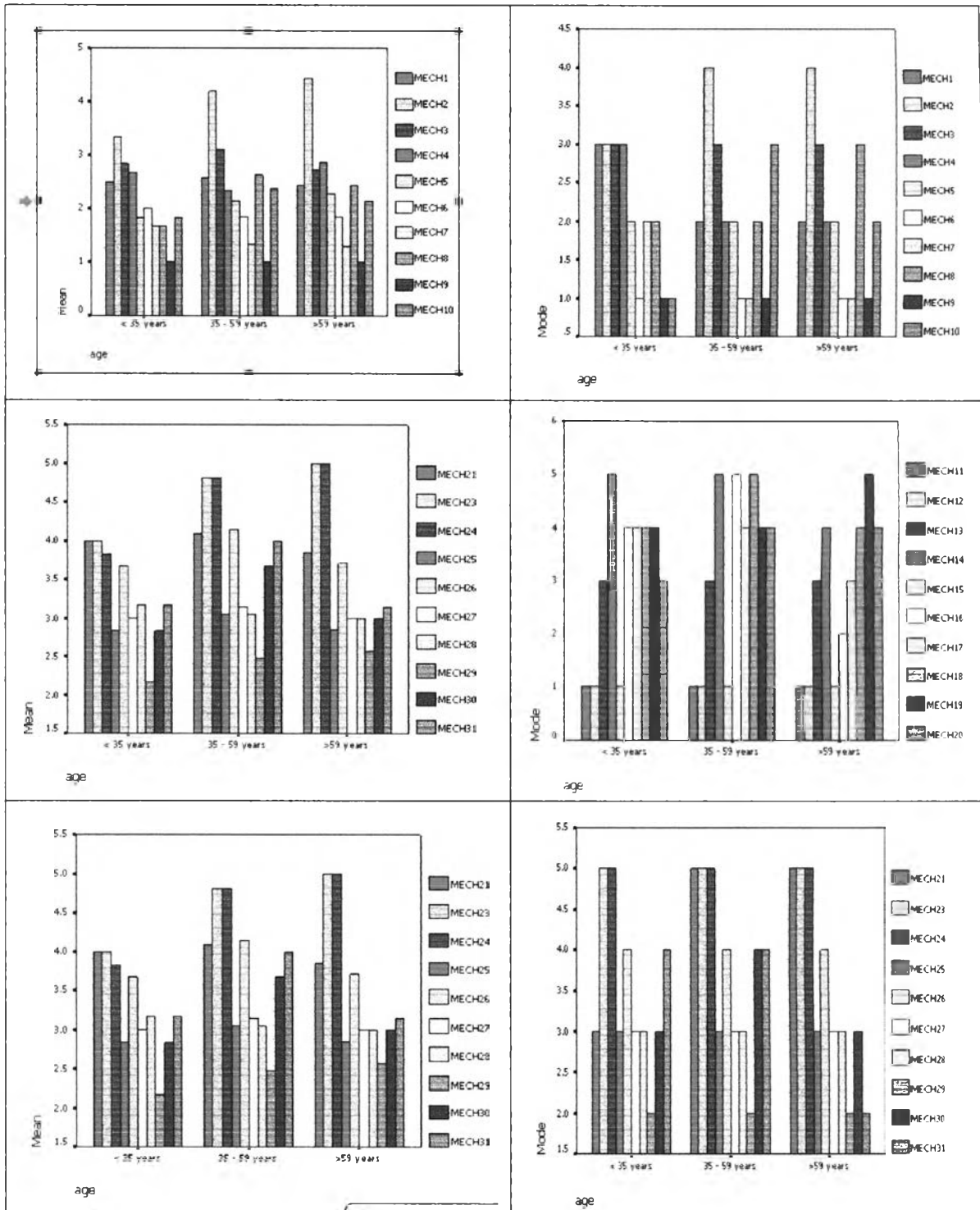

ตารางที่ 21 แสดงการผสมผสานทางสังคมของชุมชนกับเพศและอายุ

กลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่ทศ.ต.คลองสอง		ช่วงอายุ (ปี)			Total
		< 35	35 - 59	>59	
การผสมผสานทางสังคมของชุมชน					
น้อย	หญิง	2			2
		2			2
ปานกลาง	ชาย	4	1	1	6
	หญิง	2	4	4	10
มาก		6	5	5	16
	ชาย		7	2	9
	หญิง	4	9		13
		4	16	2	22

แผนภูมิที่ 32 แสดงความต่างกันของระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของระดับการผสมผสานทางสังคมของชุมชนแบ่งตามเพศ

แผนภูมิที่ 33 แสดงความแตกต่างกันของระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของระดับการผสมผสานทางสังคมของชุมชน แบ่งตามการอายุ

การผสมผสานทางสังคมของชุมชนระหว่างชุมชนกับชุมชน และการผสมผสานทางสังคมของชุมชนระหว่างชุมชนกับเมืองใหญ่ ในด้านกายภาพก็เช่นเดียวกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนทั้งระหว่างสมาชิกในชุมชนกับระหว่างสมาชิกกับกลุ่ม จากทำเลที่ตั้งของชุมชนกลุ่มตัวอย่าง ชุมชนดังกล่าวมีความสามารถในการเข้าถึงของพื้นที่ในระดับดีเนื่องจากมีเส้นทางถนนสายหลักและสายรองเชื่อมต่อกับชุมชนและคนในชุมชนสามารถเดินทางและเข้าถึงระหว่างชุมชนใกล้เคียงได้โดยสะดวก ที่มีเส้นทางถนนสายหลักและสายรองเชื่อมต่อถึงกันและมีศูนย์กลางของระบบขนส่งสาธารณะ จุดเชื่อมต่อพื้นที่บริเวณศูนย์การค้าฟิวเจอร์พาร์ครังสิต นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากภูมิสำเนาเดิมของผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ (ตารางที่ 22) แล้วจะเห็นว่ามาจากทุกภาคและมีการเชื่อมโยงถึงกันระหว่างภาคและชุมชน ทำให้กลุ่มตัวอย่างสามารถติดต่อระหว่างชุมชนกับเมืองใหญ่และเมื่อพิจารณาจากสถานที่ทำงานและการเดินทางประจำวันและกิจกรรมประจำวันพบว่าส่วนใหญ่พึ่งกิจกรรมทางเศรษฐกิจจากภายนอกชุมชนหรือจากชุมชนอื่น ๆ และจากเมืองใหญ่โดยเฉพาะกิจกรรมด้านสันตนาการและการศึกษา

ตารางที่ 22 แสดงการผสมผสานทางสังคมของชุมชนกับระยะเวลาการอยู่อาศัยและภูมิสำเนาเดิม

กลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่ ทศ.ต.คลองสอง	ระยะเวลาการอยู่อาศัย(ปี)	ภูมิสำเนาเดิม						Total
		เหนือ	กลาง	ตอ.	ตอ.ฉน.	ปทุมธานี	กทม.	
การผสมผสานทางสังคมของ ชุมชน น้อย	10 - 20				2			2
					2			2
	ปานกลาง	< 10	2			2		4
		10 - 20	1			2	3	6
	21 - 30		1				1	2
	> 30					4		4
		3	1			8	4	16
มาก	< 10			2	2			4
		10 - 20		2		3		5
		21 - 30				2	4	6
		> 30					7	7
			2	2	4	14		22

ความรู้สึกผูกพันกับชุมชน หมายถึง ความรู้สึกเป็นคนชุมชนเดียวกัน มีความรู้สึกปลอดภัยในการอยู่อาศัย ไม่อยากย้ายถิ่นหรือย้ายที่อยู่อาศัย เป็นความประทับใจของคนต่อพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ ระดับของความรู้สึกผูกพันกับชุมชนวิเคราะห์จากนัยของการรู้จักกันของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการรับรู้ถึงกิจกรรมในชุมชน การรู้สึกถึงความปลอดภัยในการอยู่อาศัย ความต้องการมีสถานที่หรือมีกิจกรรมที่ให้ทำร่วมกัน ความต้องการการพัฒนาพื้นที่ที่อาศัยอยู่ และความต้องการการย้ายที่อยู่อาศัยที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งจากการวิจัยพบว่าชุมชนตัวอย่างมีความรู้สึกถึงความปลอดภัยในการอยู่อาศัยในระดับปานกลาง แต่ก็ยังคงต้องการให้มีการจัดตั้งกลุ่มในชุมชนในการดูแลความปลอดภัยในชุมชนถ้าหากเป็นไปได้ และคิดว่าจะต้องทำความรู้จักคนในชุมชนให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการอยู่อาศัยร่วมกัน และส่วนมากต้องการให้มีศูนย์กลางในการทำกิจกรรมร่วมกันเนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีต้องใช้พื้นที่ของวัดและโรงเรียนโดยเฉพาะสถานที่ให้เด็กเล่น ส่วนใหญ่เด็ก ๆ จะเล่นกันในพื้นที่ของถนนซึ่งเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้งเนื่องจากถนนเลียบคลองสองนี้สามารถตัดไปสู่ถนนสายไปตลาดไททางด้านเหนือและออกไปจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยตัดเข้าเชื่อมต่อกับถนนพหลโยธินได้ ดังนั้นจึงมีรถยนต์ผ่านค่อนข้างมากและการขับรถในพื้นที่ค่อนข้างเร็วเพราะช่องทางเดินรถค่อนข้างกว้าง และส่วนใหญ่ต้องการให้มีการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมร่วมกันเช่นการพัฒนาอาชีพหรือการเล่นกีฬา แต่ในด้านการจัดกิจกรรมประเพณีท้องถิ่นร่วมกันนั้นส่วนใหญ่ไม่ค่อยเห็นด้วย อาจจะเนื่องจากคนในชุมชนส่วนหนึ่งมาจากภูมิภาคอื่นมาหางานทำในพื้นที่เมื่อถึงเวลาเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ จะกลับไปภูมิลำเนาเดิมและไปร่วมงานที่ภูมิลำเนาเดิม จึงเห็นว่าไม่มีความจำเป็นในการจัดงานประเพณีต่าง ๆ ในพื้นที่ ยกเว้นคนในพื้นที่ที่มีภูมิลำเนาเดิมในจังหวัดปทุมเท่านั้นที่เห็นว่าควรมีเพราะจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งและคนรู้จักกันมากขึ้น ส่วนการร่วมกันพัฒนาชุมชนและการรักษาความสะอาดของชุมชนส่วนใหญ่จะทำกันเองอยู่แล้ว ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับการย้ายที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะไม่คิดย้ายไปไหนในช่วงระยะเวลาอันใกล้นี้ ซึ่งแสดงนัยส่วนหนึ่งถึงความรู้สึกผูกพันชุมชนของตนเอง

จากตารางที่ 23 พบว่ากลุ่มตัวอย่างของชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลคลองสองส่วนใหญ่มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนระดับมากนั้นจะเป็นผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่มากกว่า 10 ปี และเป็นผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในพื้นที่ภาคกลางและในจังหวัดปทุมเป็นส่วนใหญ่ นอกนั้นจะมาจากทุกภาคของประเทศไทย ซึ่งการที่อยู่มานานทำให้คนในพื้นที่รู้สึกผูกพันกับถิ่นที่อยู่อาศัยและคุ้นเคยกับพื้นที่ ถึงแม้จะมีบางส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาเดิมมาจากภาคอื่น ๆ แต่เนื่องจากอยู่อาศัยมานานมากกว่า 10 และลักษณะทางกายภาพของชุมชนที่มีลักษณะเฉพาะของพื้นที่นี้ทำให้คนในพื้นที่สามารถพบปะกันได้บ่อยครั้งและได้ง่ายทำให้มีความคุ้นเคยระหว่างกันของสมาชิกในชุมชน ทำให้มีความรู้สึกผูกพันกันมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันง่าย มีผลให้เกิดความรู้สึกผูกพันกับชุมชนได้มากขึ้น

ตารางที่ 23 แสดงความรู้สึกผูกพันกับชุมชนกับระยะเวลาการอยู่อาศัยและภูมิลำเนาเดิม

กลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่ ทศ.ต.คลองสอง	ระยะเวลา การอยู่อาศัย (ปี)	ภูมิลำเนาเดิม						รวม
		เหนือ	กลาง	ตอ.	ตอ.ฉน.	ปทุมธานี	กทม.	
ปานกลาง	< 10	2						2
	10 - 20				2			2
	21 - 30					2		2
		2			2	2		6
มาก	< 10			2	2	2		6
	10 - 20	1				5	3	9
	21 - 30		1		2	2		5
	> 30					8		8
		1	1	2	4	17	3	28
มากที่สุด	10 - 20 years		2					2
	21 - 30 years						1	1
	> 30 years					3		3
			2			3	1	6

เมื่อวิเคราะห์ทางสถิติพบว่ากลุ่มตัวอย่างชุมชนของพื้นที่เทศบาลตำบลคลองสองที่มีอายุและรายได้แตกต่างกัน มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 2.79 และ 2.93 ภาคผนวก ข.) โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างชุมชนที่อยู่ในช่วงอายุมากกว่า 59 ปี มีความรู้สึกความเป็นชุมชนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับอายุน้อยกว่า 35 ปี (ตารางที่ 23) และพบว่า ระดับรายได้ที่ต่างกันมีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนแตกต่างกัน โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างชุมชนที่มีระดับรายได้อยู่ในกลุ่มตั้งแต่ 12,000 บาทขึ้นไปมีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มี รายได้ในช่วง 6,000 – 11,900 บาท ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในช่วงอายุมากกว่า 59 ปี มีเวลาในการอยู่บ้านมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 35 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุที่อยู่ในวัยทำงาน การมีส่วนร่วมและเห็นกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมีมากกว่า และผู้ที่มีรายได้สูงมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้กับชุมชนมากเนื่องจากมีฐานะทางเศรษฐกิจดี และจากการสอบถามและพูดคุยกับคนกลุ่มที่มีรายได้ค่อนข้างสูงจะมีเวลาและมีทุนในการทำกิจกรรมให้กับชุมชนมากและยินดีที่จะมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมของชุมชน ทำให้คนกลุ่มนี้มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนของตนเองมาก ส่วนปัจจัยทางด้านเพศ การศึกษา อาชีพ และระยะเวลาการอยู่อาศัยไม่มีความแตกต่างกันกับความรู้สึกความเป็นชุมชน ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากความรู้สึกผูกพันกับชุมชนเป็นความรู้สึกว่าเป็นคนชุมชนเดียวกัน ไม่อยากย้ายถิ่นหรือย้ายที่อยู่อาศัย มีความรู้สึกปลอดภัยในการอยู่อาศัย เป็นความประทับใจ

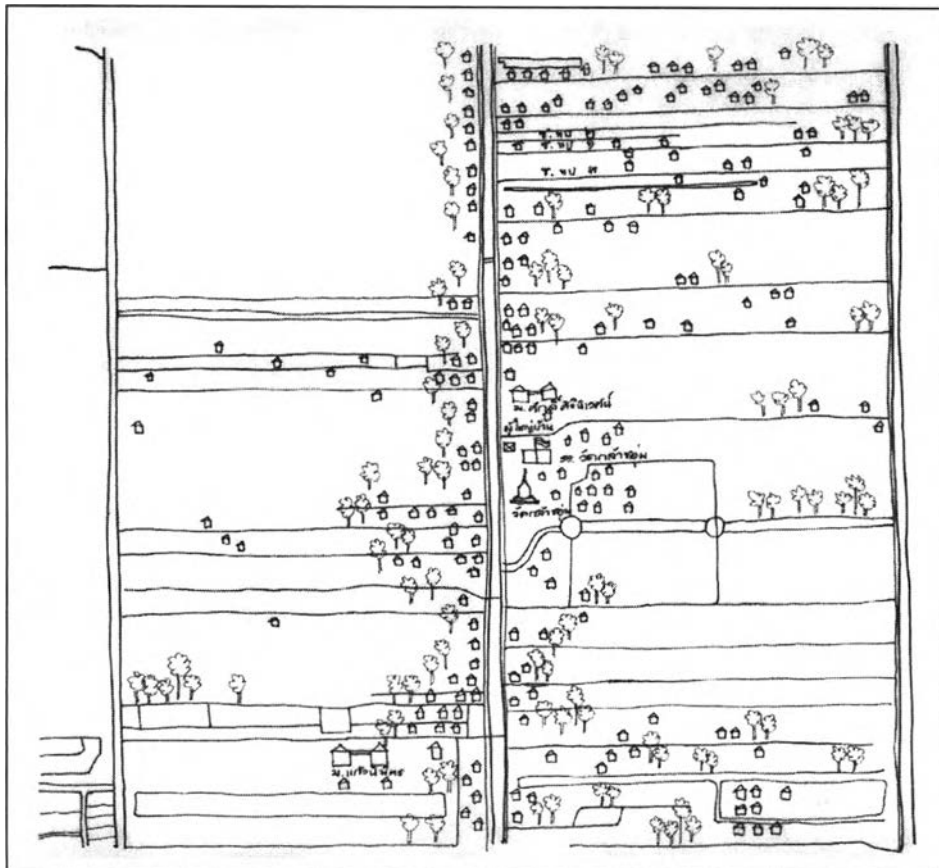
ใจของคนต่อพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ เป็นต้น ดังนั้นการมีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนสำหรับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ที่มีความหลากหลายของคนในพื้นที่ทำให้ปัจจัยดังกล่าวไม่มีผลต่อความรู้สึกผูกพันกับชุมชน

ตารางที่ 24 แสดงระดับความรู้สึกผูกพันกับชุมชนกับอายุและรายได้

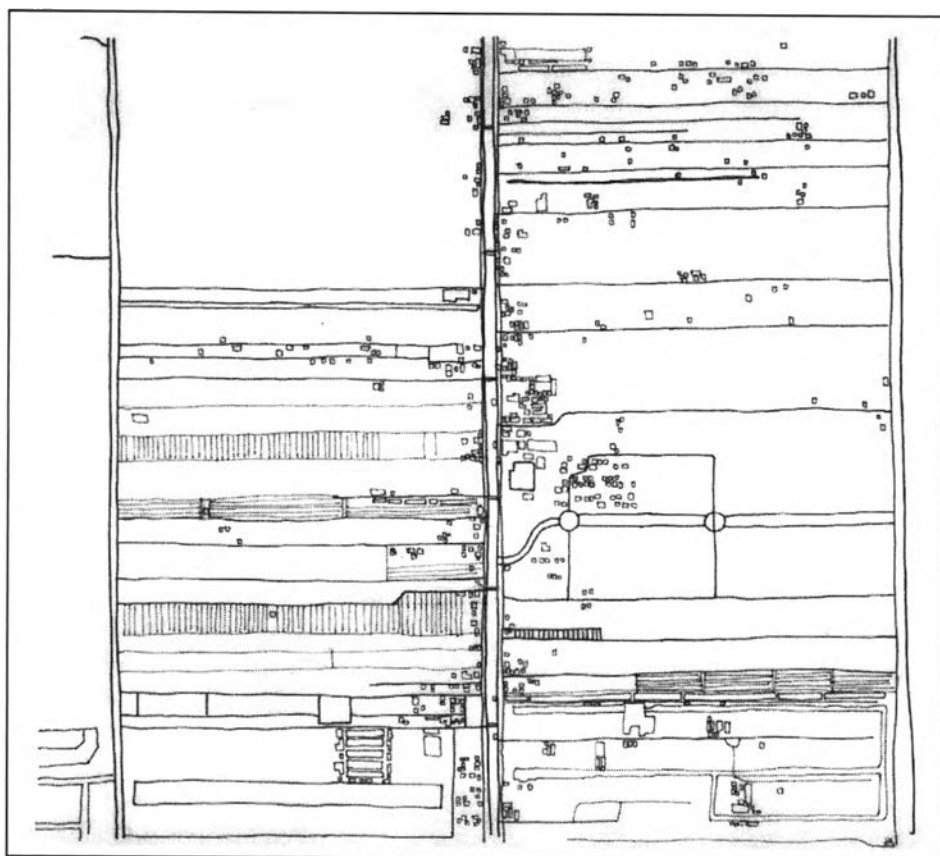
กลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่ ทศ.ต.คลองสอง	อายุ (ปี)	รายได้(บาท)			รวม
		<5999 baht	6000 - 11999	> 11999	
ปานกลาง	<35	2	2		4
	35 - 45		2		2
รวม		2	4		6
มาก	<35	2		6	8
	35 - 45	3	3	2	8
	46 - 55	2	1	2	5
	56 - 65	1			1
	>65	4		2	6
รวม		12	4	12	28
มากที่สุด	35 - 45	2			2
	46 - 55	2			2
	56 - 65			2	2
รวม		4		2	6

จากรูปแบบปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชน ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม และการผสมผสานทางสังคมของชุมชนและความรู้สึกผูกพันกับชุมชน สรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลคลองสอง มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนในระดับมากถึงมากที่สุดซึ่งเป็นลักษณะของสังคมในชนบทมีรูปแบบปฏิสัมพันธ์ค่อนข้างไปทางชนบท ส่วนปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มมีในระดับมากซึ่งแสดงให้เห็นของสังคมเมืองซึ่งต้องอาศัยกลุ่มที่เป็นทางการเนื่องจากชุมชนมีคนสองกลุ่มที่มีความแตกต่างกันที่ชัดเจนในพื้นที่คือคนพื้นเพเดิมกับคนต่างจังหวัดที่มาทำงานในพื้นที่ทำให้มีกลุ่มหนึ่งมีลักษณะการอยู่อาศัยแบบสังคมเมืองที่ต้องมีองค์กรที่เป็นทางการเพื่อทำให้คนกลุ่มนี้มีปฏิสัมพันธ์ในสังคม ส่วนระดับการผสมผสานทางสังคมของชุมชนอยู่ในระดับปานกลางแสดงให้เห็นถึงการเข้ากันได้หรือความกลมกลืนของคนในท้องถิ่นที่มีค่อนข้างน้อย ซึ่งเป็นลักษณะของสังคมแบบผสมผสานที่ต้องใช้กลไกทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในการทำให้เกิดการผสมผสานของคนในสังคม ส่วนความรู้สึกผูกพันกับชุมชน

ของคนใน ชุมชนจะมีค่อนข้างมากเนื่องจากอยู่อาศัยมานาน โดยมี ปัจจัยด้านเพศที่ต่างกันมีความแตกต่างกันกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชน การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม และการผสมผสานทางสังคมของชุมชน ส่วนอายุ ที่ต่างกันจะมีความแตกต่างในด้านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนกับกลุ่ม การผสมผสานทางสังคมและความรู้สึกผูกพันกับ ชุมชน ส่วนระดับการศึกษาที่ต่างกันจะมีความแตกต่างของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชน และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม และรายได้กับระยะเวลาการอยู่อาศัยที่แตกต่างกันจะมีความแตกต่างกันของความรู้สึกผูกพันกับชุมชนและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชน ตามลำดับ ซึ่งเมื่อพิจารณาทำเลที่ตั้งของพื้นที่ ลักษณะประชากรและข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และการมีนัยสำคัญทางสถิติของของปัจจัยส่วนบุคคลที่กล่าวมา เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่มีลักษณะชุมชนใกล้เคียง แต่มีลักษณะของพื้นที่ในตำแหน่งพื้นที่ที่มีขอบเขตจำกัดการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการผสมผสานทางสังคมจึงมีปัจจัยส่วนบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องมากกว่าและเมื่อพิจารณาจากแผนที่ทางสังคมจะเห็นถึงลักษณะของการเกิดรูปแบบปฏิสัมพันธ์และการผสมผสานทางสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชนระหว่างชุมชนและชุมชนกับเมืองใหญ่ (ภาพที่ 49 และ 50)

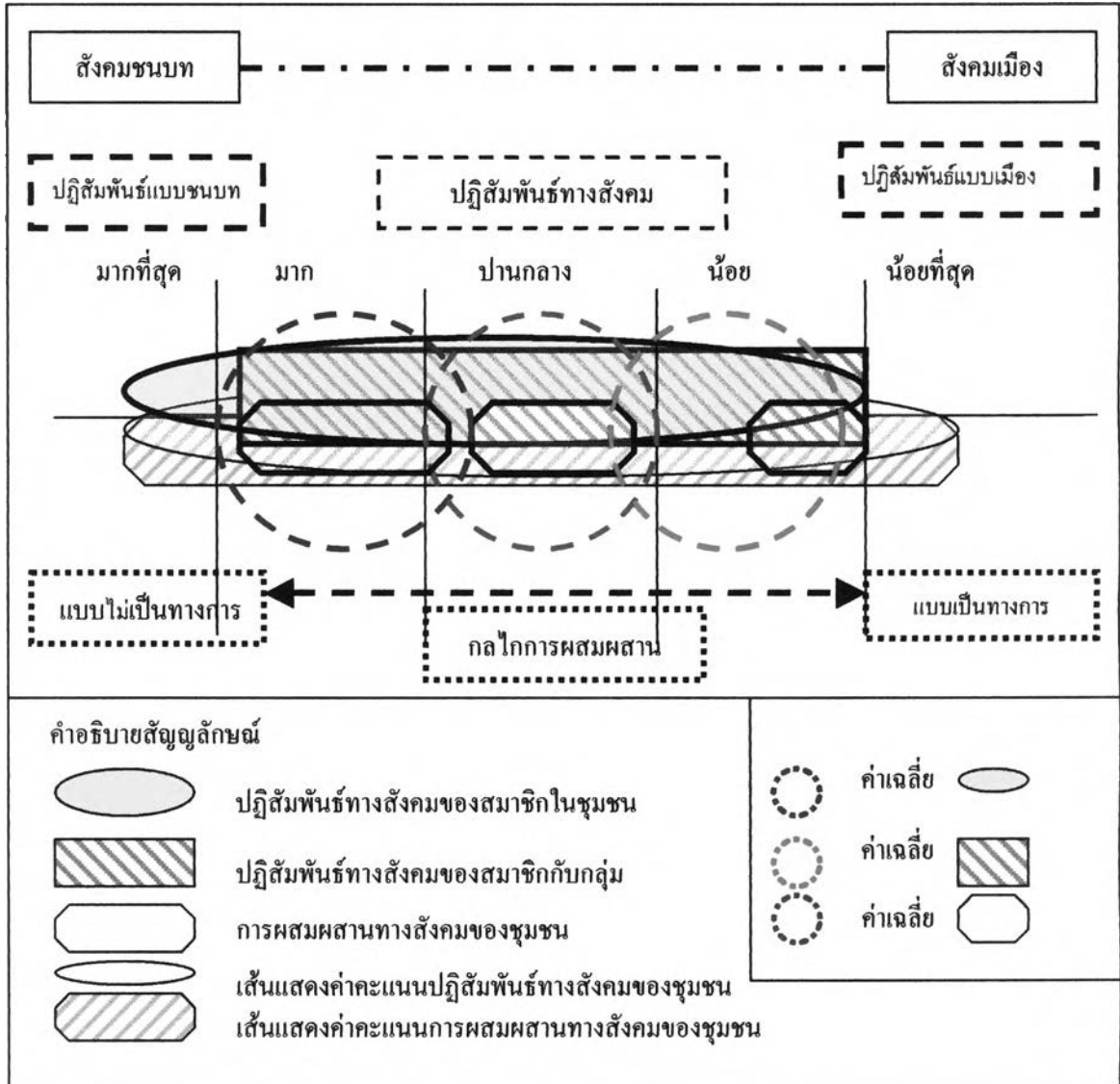
ภาพที่ 49 แสดงแผนที่ทางสังคมภาพร่างของชุมชนตัวอย่างในพื้นที่เทศบาลตำบลคลองสอง

ภาพที่ 50 แสดงแผนที่จากภาพถ่ายทางอากาศของชุมชนตัวอย่างในพื้นที่เทศบาลตำบลคลองสอง

รูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนตัวอย่างศึกษาในพื้นที่เทศบาล ต.คลองสอง เขียนเป็นแบบจำลองได้ดังนี้ (แผนภูมิที่ 34)

แผนภูมิที่ 34 แบบจำลองที่ 2 แบบจำลองรูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนตัวอย่างศึกษาพื้นที่เทศบาล ต.คลองสอง

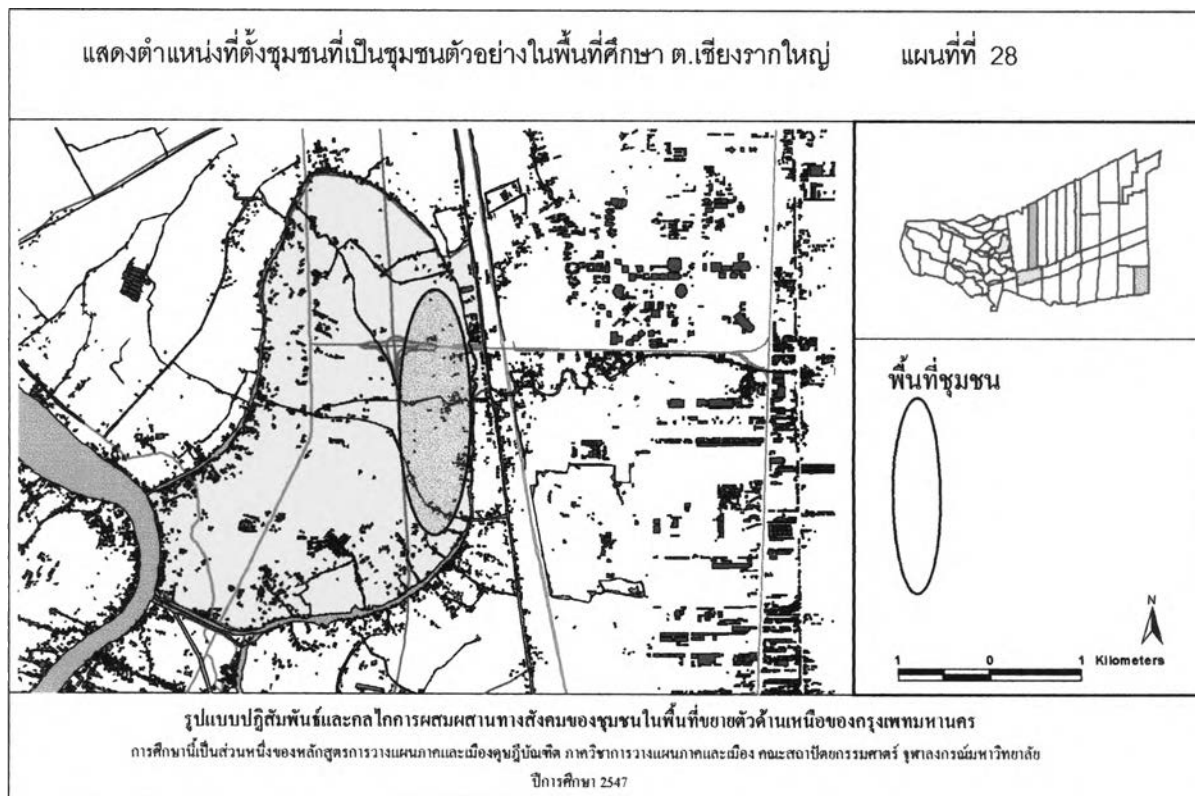

จากการวิเคราะห์ภาพรวมของชุมชน พบว่าชุมชนมีลักษณะเด่นในด้านทำเลที่ตั้ง ได้แก่การอยู่ในพื้นที่ที่เข้าถึงเส้นทางคมนาคมขนส่งที่สะดวก อยู่ในทำเลที่ใกล้จุดเชื่อมต่อของโครงข่ายถนน อยู่ใกล้กิจกรรมที่เป็นแหล่งงานทั้งภาคบริการและภาคอุตสาหกรรม และภายในพื้นที่ของชุมชนเองมีถนนที่กว้างอยู่สองฝั่งคลองทำให้การเดินทางของคนภายในชุมชนมีความสะดวก ภายในพื้นที่ของชุมชนมีคลองตัดผ่านกลางแยกพื้นที่ออกเป็นสองส่วนทำให้สภาพของชุมชนค่อนข้างจะมีความเป็นธรรมชาติและสภาพของคลองค่อนข้างสะอาดซึ่งทำให้ภูมิทัศน์ของชุมชนสวยงาม จากสภาพดังกล่าวช่วยให้ชุมชนไม่แออัดจากการก่อสร้างของที่อยู่อาศัยเนื่องจากถูกแบ่งพื้นที่ด้วยคลองและถนน และยังมีพื้นที่ว่างโล่งจำนวนมากที่ยังไม่ได้ทำประโยชน์ในพื้นที่ที่อยู่ลึกห่างจากพื้นที่ถนนในชุมชน ส่วนในด้านเศรษฐกิจของพื้นที่ ภายในพื้นที่มีแหล่งงานรองรับคนในพื้นที่โดยไม่ต้องออกไปหางานทำนอกพื้นที่ แต่ไม่มีความหลากหลายของกิจกรรมการค้าและอาชีพในพื้นที่ ทำให้ไม่มีการแข่งขันในด้านเศรษฐกิจชุมชน การอยู่อาศัยร่วมกันมีกำหนดและผู้อยู่บ้านดูแลลูกบ้านได้อย่างทั่วถึง แต่ยังไม่มีการควบคุมดูแลในเรื่องของการก่อสร้างภายในพื้นที่ชุมชนและ

ปัญหาของชุมชนที่สำคัญได้แก่ ลักษณะของชุมชนเป็นลักษณะพื้นที่เลียบคลองทำให้การพัฒนาพื้นที่ค่อนข้างจำกัด โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ นอกจากนี้การมีโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ที่ไม่ได้จำกัดเขตพื้นที่ให้เป็นเขตเฉพาะหรือในเขตใดเขตหนึ่งทำให้การตั้งโรงงานอุตสาหกรรมปะปนเข้ามาอยู่ในพื้นที่ที่เป็นเขตที่อยู่อาศัยบางส่วน ซึ่งหากไม่มีการควบคุมอาจเกิดปัญหาการอยู่ร่วมกันของที่อยู่อาศัยและโรงงานอุตสาหกรรมในอนาคตได้ ปัญหาอีกประการหนึ่งของชุมชนคือไม่มีพื้นที่ส่วนรวมหรือพื้นที่สาธารณะเพื่อการสันทนาการหรือที่ให้เด็กเล่น ส่วนใหญ่จะใช้พื้นที่ผิวนนซึ่งเป็นอันตรายอย่างมาก

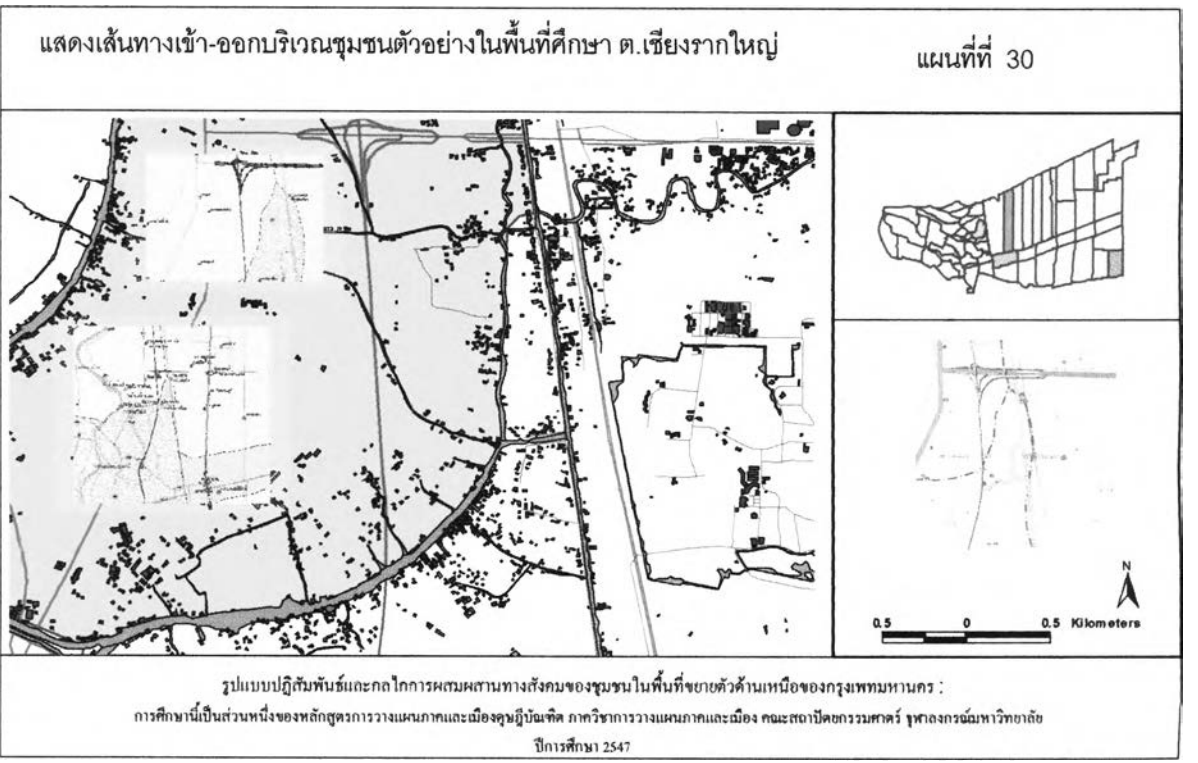
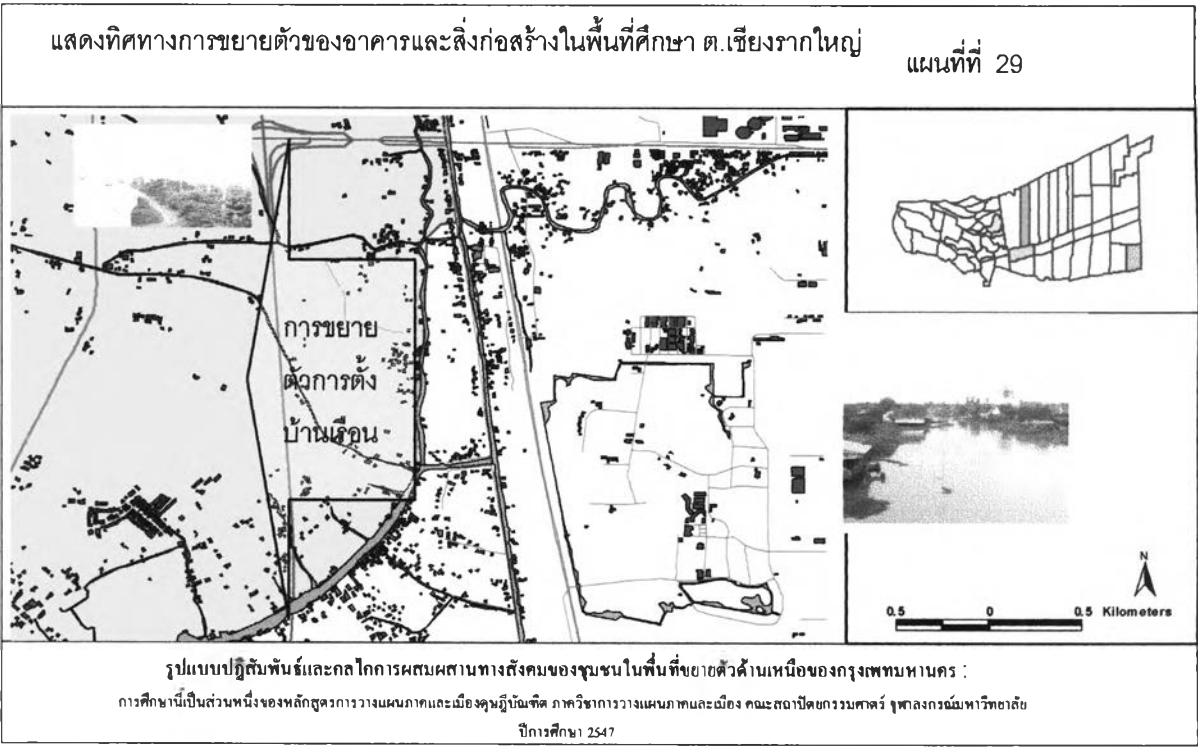
5.3 พื้นที่ตำบลเชียงรากใหญ่

ชุมชนหมู่ 1 และหมู่ 2 ต.เชียงรากใหญ่ (แผนที่ที่ 28) เป็นพื้นที่กลุ่มตัวอย่างชุมชนในการวิจัยจำนวน 2 หมู่ในจำนวนทั้งหมด 7 หมู่ของ ต.เชียงรากใหญ่ ตั้งอยู่ด้านตะวันออกของ ต.เชียงรากใหญ่ ติดคลองน้ำอ้อมด้าน ต.บางพูด อ.เมือง และ ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง มีพื้นที่ประมาณ 1,878 ไร่

สภาพกายภาพ ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์

ที่ตั้งชุมชน ตั้งอยู่ระหว่างคลองแม่น้ำอ้อม กับทางหลวงหมายเลข 347 และมีทางด่วนบางขุน-บางโหนดตัดผ่านพื้นที่ ทำให้บางส่วนของพื้นที่หมู่ 2 มีพื้นที่ไม่ต่อเนื่องกันพื้นที่ด้านฝั่งคลองตรงข้ามจะเป็นเขต อ.เมือง เขตพื้นที่ศึกษาเริ่มจากบริเวณริมฝั่งแม่น้ำตรงข้ามวัดเวฬุวัน บริเวณชอยตาโตซึ่งเป็นพื้นที่สุดเขตหมู่ 1 ด้านเหนือ มาตามแนวริมแม่น้ำจนถึงบริเวณใต้ทางด่วน และพื้นที่เลียบทางด่วนตลอดแนว ซึ่งการขยายตัวของชุมชนจะขยายตัวมาทางทิศที่มีโครงข่ายถนนคือด้านทิศตะวันตก (แผนที่ที่ 29 และ 30)

สภาพกายภาพของพื้นที่ศึกษา พื้นที่จะเป็นพื้นที่ราบลุ่มน้ำท่วมทุกปีโดยเฉพาะพื้นที่ที่อยู่ริมคลอง จากการสำรวจพื้นที่พบว่าสภาพพื้นที่มี 2 ลักษณะที่สำคัญ คือพื้นที่ที่อยู่ติดริมคลองน้ำอ้อม และพื้นที่ที่ติดถนนด้านทางหลวงสาย 347 ขยายตัวออกมาจากริมคลองหรือย้ายออกจากริมคลองมาตั้งหลักแหล่งที่สามารถเข้าถึงพื้นที่และเดินทางได้สะดวก ซึ่งถือได้ว่าเป็นโครงสร้างหลักทางด้านกายภาพของชุมชนที่มีผลต่อการอยู่อาศัยและการพัฒนาพื้นที่ชุมชน การเข้าถึงพื้นที่ศึกษาสามารถเข้าได้บริเวณทางเลียบบางซิ่น-ลงทางด่วนบางพูน-บางไทร ด้านซ้ายมือ เข้าทางลูกรังแล้วเลี้ยวซ้ายจะมีทางลาดยางประมาณ 10 เมตร เป็นทางเข้าหมู่ 1 และข้ามคลองจากฝั่ง อ.เมืองบริเวณวัดดาวเรืองและวัดเวฬุวัน โดยมาจากถนนสายรังสิต-บางพูน อีกด้านหนึ่งเมื่อเข้าทางเลียบบางซิ่นแล้วตรงไปจะมีทางลูกรังยาวประมาณ 2 กิโลเมตรเลียบบางซิ่นไปจนถึงคลองซึ่งเป็นพื้นที่เขตหมู่ 2

กลุ่มตัวอย่างเป็นชุมชนตั้งอยู่เลียบบางซิ่น ลักษณะที่อยู่อาศัยคนในชุมชนจะปลูกบ้านหรือที่อยู่อาศัยที่มีได้ถูสูง ยกเว้นบ้านที่อยู่ห่างจากริมคลองติดถนนสายหลักจะเป็นบ้านทรงสมัยใหม่ คือบ้านสร้างด้วยคอนกรีต 2 ชั้นหรือบ้านชั้นเดียวไม่มีได้ถูบ้าน จากการสำรวจพื้นที่พบว่าในพื้นที่ทั้งสองหมู่ ไม่มีวัดและโรงเรียน ไม่มีสถานพยาบาล ไม่มีลานกิจกรรมในพื้นที่ ผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะใช้บริการต่าง ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียง โดยหมู่ 1 ซึ่งอยู่ปลายคลองและอยู่ติดริมคลองทางด้านทิศเหนือของชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่จะไปปฏิบัติกิจทางศาสนาหรือไปร่วมพิธีทางศาสนาหรือทำกิจกรรม ประเพณีท้องถิ่นต่าง ๆ ณ วัดเวฬุวัน เด็กที่อยู่ในวัยเรียนจะไปโรงเรียนวัดเวฬุวัน ส่วนประชาชนหมู่ 2 ซึ่งอยู่ใกล้วัดดาวเรือง จะไปวัดดาวเรืองและโรงเรียนวัดดาวเรือง ทั้งสองวัดนี้อยู่ในเขต อ.เมืองแต่มีความสะดวกในการเดินทาง สามารถข้ามเรือไปง่ายและสามารถเดินทางต่อด้วยรถขนส่งสาธารณะไปศูนย์การค้ารังสิต ตลาดรังสิต หรือตลาดไท หรือไปขึ้นรถไฟที่สถานีรถไฟเชียงรากเพื่อเข้ากรุงเทพได้อย่างสะดวก ส่วนประชากรที่อยู่ห่างจากคลองออกมาทางด้านทางหลวงสายหลักจะไปวัดบัวหลวง วัดตระพัง ซึ่งสามารถเดินทางด้วยรถยนต์ (แผนที่ที่ 31)

3.2 พัฒนาและการขยายตัวของชุมชน

เริ่มแรกของชุมชนจะเกาะตัวอยู่บริเวณริมคลองน้ำอ้อม เมื่อมีการพัฒนาโครงข่ายถนนตัดผ่านพื้นที่ใน ต.เชียงรากใหญ่ ประกอบกับมีน้ำท่วมพื้นที่ทุกปีทำให้ชาวบ้านบางส่วนย้ายออกจากริมคลองไปตั้งบ้านเรือนที่ใกล้ถนนเนื่องจากการเดินทางสะดวกกว่า (แผนที่ที่ 32)

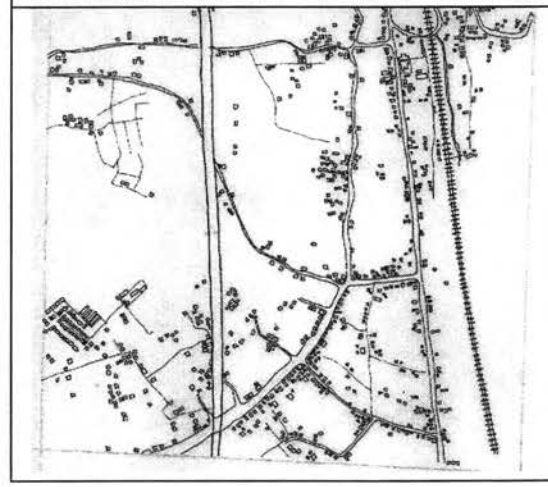
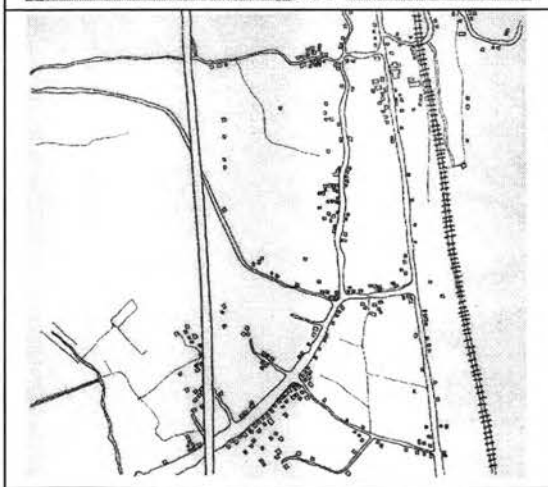
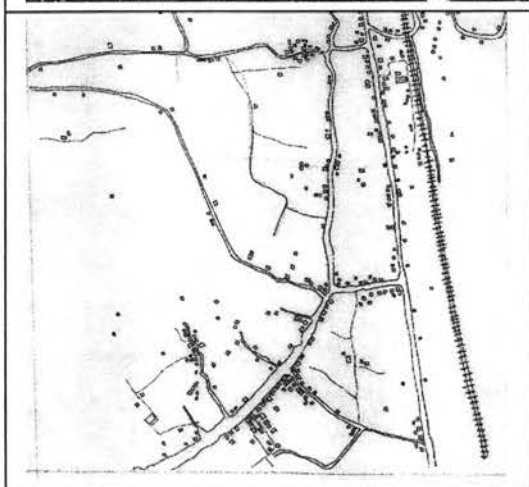
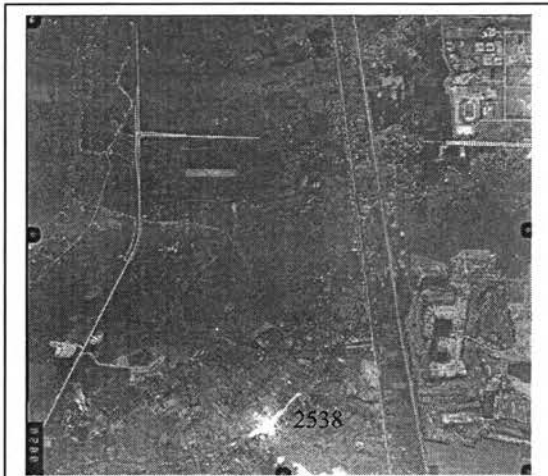
การพัฒนาและการขยายตัวของชุมชน ในพื้นที่ศึกษาและบริเวณใกล้เคียง จากการเปรียบเทียบภาพถ่ายทางอากาศ ปี พ.ศ. 2534 พ.ศ. 2538 และ พ.ศ. 2543 จะเห็นการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและการขยายตัวของโครงข่ายคมนาคมขนส่งในพื้นที่อย่างชัดเจน (ภาพที่ 51)

ปี พ.ศ. 2534 จะเห็นการกระจายตัวของที่อยู่อาศัยตามแนวริมคลองแม่น้ำอ้อม โดยเฉพาะบริเวณเขตพื้นที่ศึกษาจะเห็นได้ว่าที่อยู่อาศัยและสิ่งก่อสร้างจะเกาะตามแนวคลองทั้งสองฝั่งและแนวคลองซอยเล็ก ๆ โดยเฉพาะในส่วนของทางแยกของแม่น้ำและคลองซอยต่าง ๆ ส่วนพื้นที่ด้านในซึ่งเป็นพื้นที่

ในราบลุ่มยังเป็นพื้นที่ทำนาทำสวน ไม่มีโครงข่ายคมนาคมในพื้นที่ พื้นที่เป็นลักษณะของที่ว่างราบลุ่มริมคลองทั่วไป โครงสร้างหลักทางกายภาพของพื้นที่ที่สำคัญได้แก่ลำคลองซึ่งใช้ในการเดินทางและการขนส่งของคนในพื้นที่ในช่วงเวลานั้น

ในปี พ.ศ. 2538 มีสิ่งก่อสร้างและที่อยู่อาศัยในพื้นที่มากขึ้นในแนวเดิมโดยเฉพาะด้านตะวันตกของคลองของพื้นที่ศึกษา ในช่วงเวลานี้มีโครงข่ายถนนเกิดขึ้นในพื้นที่ ได้แก่ทางหลวงหมายเลข 347 ซึ่งตัดผ่านพื้นที่ตำบลเชียงราก เส้นทางนี้เชื่อมโยงกับโครงข่ายถนนพหลโยธินโดยมีถนนสายธรรมศาสตร์เชียงรากเชื่อมโยงถนนสองเส้นในทางด้านเหนือของพื้นที่และเดินทางไปสู่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดสุพรรณบุรีได้ และในด้านใต้สามารถเดินทางเข้าสู่กรุงเทพมหานครได้ ส่วนการสร้างอาคารและที่อยู่อาศัยภายในพื้นที่ศึกษายังไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก

ในปี พ.ศ. 2543 ในพื้นที่ศึกษามีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนการกระจายตัวของที่อยู่อาศัยตามแนวคลองหนาแน่นขึ้นและกระจายเข้ามาในพื้นที่ด้านตะวันตกซึ่งมีถนนตัดผ่าน และมีโครงข่ายคมนาคมเกิดขึ้นในพื้นที่หลายเส้นทาง

ภาพที่ 51 แสดงการเปรียบเทียบทางกายภาพจากภาพถ่ายทางอากาศของพื้นที่ชุมชนตัวอย่างศึกษาพื้นที่ ต.เชียงรากใหญ่ ปี พ.ศ. 2534 พ.ศ. 2538 และ พ.ศ. 2543

ชุมชนตัวอย่างศึกษาพื้นที่ตำบลเชียงรากใหญ่ เมื่อพิจารณาลักษณะทางด้านกายภาพในด้านทำเลที่ตั้งและความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่แล้วพบว่า ทำเลที่ตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร วัตรระยะทางห่างจากเขตติดต่อตามเส้นทางถนนพหลโยธินไปจนถึงพื้นที่ศึกษามีระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตร ทำเลที่ตั้งของพื้นที่กลุ่มตัวอย่างของพื้นที่ตำบลเชียงรากใหญ่ ติดคลองแม่น้ำอ้อมเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีน้ำท่วมเป็นประจำโดยเฉพาะพื้นที่ด้านตะวันออกที่อยู่ติดริมคลอง ซึ่งเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งในการพัฒนาพื้นที่นอกจากนี้ด้านตะวันตกของพื้นที่ยังมีทางด่วนตัดผ่านทำให้พื้นที่ศึกษาถูกจำกัดทั้งสองด้าน และในพื้นที่ไม่มีศูนย์กลางทำกิจกรรมของชุมชน ในบริเวณใกล้เคียงจะมีวัดที่อยู่ฝั่งคลองตรงข้ามได้แก่วัดดาวเรืองและวัดเวฬุวัน ส่วนทางฝั่งพื้นที่ด้านใต้มีวัดบัวหลวง ไม่มีศูนย์กลางการค้าและบริการในรัศมีใกล้เคียง แต่มีในระยะที่ไกลออกไปโดยใช้บริการในเขตเมืองได้แก่ตลาดไท ตลาดบางซันท์ ตลาดรังสิต พิวจอร์พาร์ควิลล์

เมื่อพิจารณาลักษณะของประชากรและข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่ต.เชียงรากใหญ่ (ตารางที่ 1 ภาคผนวก ข.) แสดงให้เห็นว่าประชากรในพื้นที่ไม่มีความหลากหลายทั้งในด้านอายุ อาชีพ การศึกษา โดยส่วนใหญ่จะมีอาชีพเป็นลูกจ้าง พนักงานโรงงาน บริษัท รับจ้างทั่วไปมากที่สุด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายน้อยกว่า 6,000 บาท และอยู่อาศัยในพื้นที่มากกว่า 30 ปีขึ้นไป และส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเพเดิมในจังหวัดปทุมธานีและอยู่ในชุมชนนี้มาแต่เดิมและมีญาติพี่น้องและเกิดที่นี่ และการรู้จักกันเนื่องจากเป็นญาติพี่น้องกันเป็นส่วนใหญ่ เหตุผลของการเลือกมาอยู่ในพื้นที่ปัจจุบันเนื่องจากเกิดที่นี่/พ่อแม่อยู่ที่นี้ ลักษณะดังกล่าวนี้อาจจะเนื่องมาจากลักษณะพื้นที่ที่แต่เดิมมีความจำกัดในการติดต่อกับพื้นที่ภายนอกซึ่งมีการเดินทางค่อนข้างลำบากต้องเดินทางไกลต้องใช้เรือข้ามฟากซึ่งไม่สะดวกในการเดินทาง ดังนั้นคนที่อยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่จึงเป็นผู้ที่เป็นคนดั้งเดิมไม่ค่อยมีคนภายนอกเข้าไปตั้งหลักแหล่งใหม่ในพื้นที่ แต่จากการสำรวจอุปกรณ์เครื่องใช้ในครัวเรือนถึงแม้จะมีสภาพทางกายภาพที่ค่อนข้างจะเป็นธรรมชาติ แต่มีอุปกรณ์เครื่องใช้ในครัวเรือนและเครื่องมือติดต่อสื่อสารและการเดินทางที่ค่อนข้างทันสมัย โดยเฉพาะรถยนต์และโทรศัพท์มือถือ

3.3 รูปแบบปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชน

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชน สามารถวิเคราะห์ได้จากการติดต่อระหว่างกันของคนในชุมชน นอกชุมชนและการติดต่อกับเมืองใหญ่ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่สามารถสังเกตเห็นได้ ซึ่งการติดต่อหมายถึงมีการพูดคุยกัน มีเครื่องมือติดต่อสื่อสารได้แก่ โทรศัพท์บ้าน โทรศัพท์มือถือ มีโทรศัพท์สาธารณะ การมีโทรทัศน์ มีวิทยุ วิทยุชุมชน มีการประชุมภายในชุมชน มีการจัดกิจกรรมภายในชุมชน มีการร่วมมือกันทำงานภายในชุมชน มีการประกาศของชุมชน มีการจัดงานประเพณีและมีการทำกิจกรรมที่กล่าวมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากตารางที่ 1 (ภาคผนวก ข.) แสดงถึงการปรากฏของสิ่งที่มีอยู่ในครัวเรือนและในชุมชนซึ่งแสดงนัยของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชน ระหว่าง

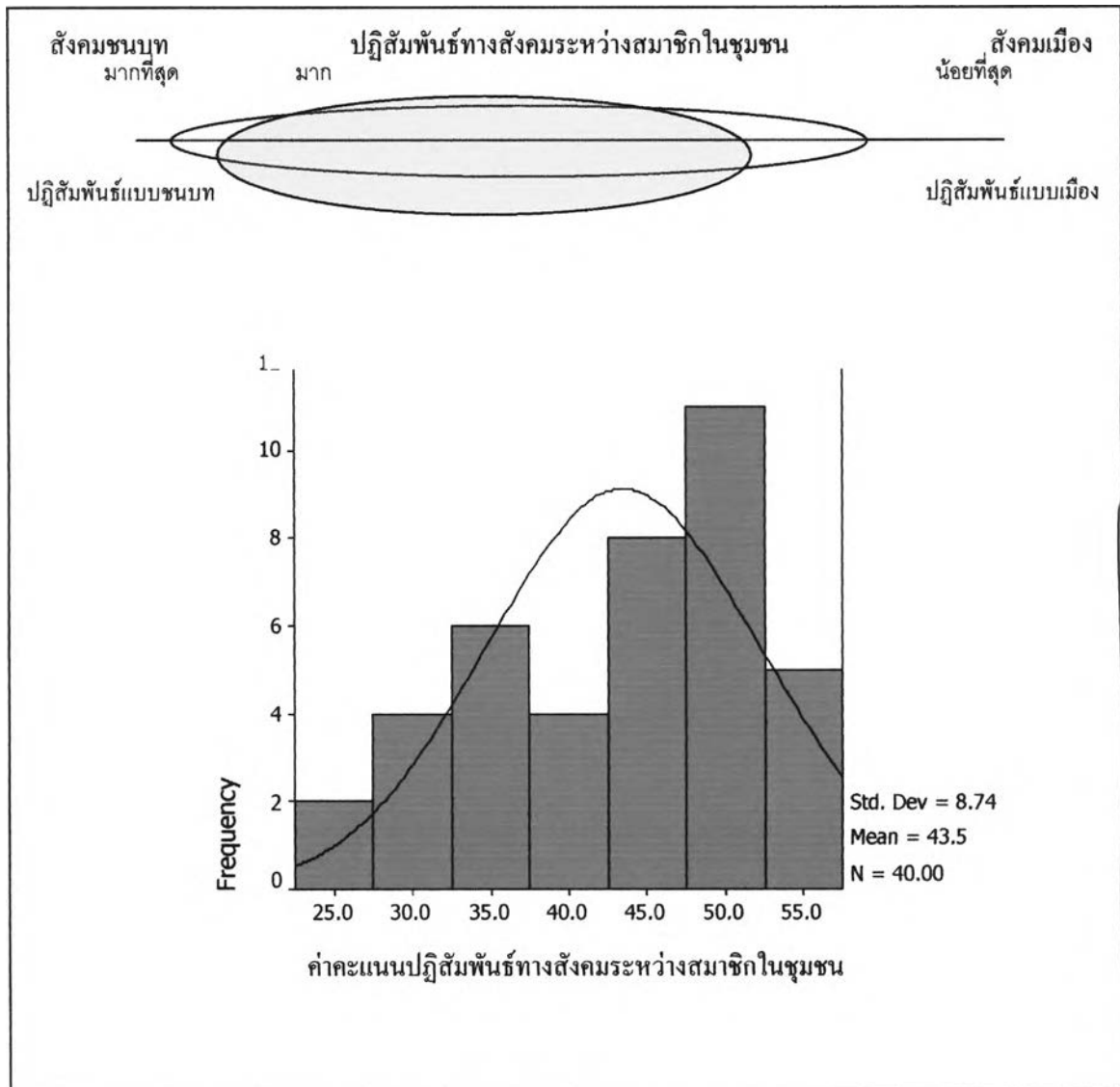
ชุมชนและกับเมืองใหญ่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนตัวอย่างในพื้นที่ตำบลเชียงรากใหญ่มีเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารของคนภายในชุมชนและภายนอกชุมชนที่ทันสมัย นัยของอุปกรณ์และเครื่องมือติดต่อสื่อสาร ได้แก่ รถจักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ โทรศัพท์บ้าน โทรศัพท์มือถือ วิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ยกเว้นการบริการของจักรยานยนต์รับจ้างในชุมชน

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชน พิจารณาได้จากการมีรถเป็นของตนเองเพื่อใช้ในการเดินทางซึ่งแสดงนัยของการมีการติดต่อจากคน ๆ หนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งหรือไปยังกิจกรรมหนึ่ง ๆ การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนจากการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามพบว่าส่วนใหญ่คนในชุมชนจะรู้จักกันเนื่องจากความเป็นญาติหรือจากปู่ตายายพ่อแม่พี่น้องแนะนำมากที่สุด และรู้จักกันมาตั้งแต่สมัยพ่อแม่ปู่ตายาย มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับคนในชุมชนมาก และเมื่อมีการพบปะกันจะมีการทักทายกันดีมาก ส่วนการพบปะพูดคุยกันและการไปมาหาสู่กันของคนในชุมชนนั้นจะมีบ้างไม่บ่อยและมีการพูดคุยถึงเรื่องญาติครอบครัว รวมถึงการพูดคุยปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับปัญหาของชุมชนกับเพื่อนบ้านเป็นครั้งคราว และส่วนใหญ่จะเคยไปร่วมพูดคุยหรือปรึกษาหารือเกี่ยวข้องกับปัญหาของชุมชนกับผู้นำชุมชนหรือการประชุมของชุมชน แต่ไม่ค่อยจะได้ไปร่วมกับภายนอกชุมชนเลยหรือน้อยที่สุดแต่มีการร่วมกิจกรรมของชุมชนกับเพื่อนบ้านในระดับมาก

รูปแบบปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชน วิเคราะห์จากระดับของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนจากน้อยไปตั้งมาก ซึ่งเป็นการวัดความเคลื่อนไหวของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมตามแนวคิดระบบสังคมที่อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของความเป็นชนบทไปสู่ความเป็นเมืองหรือความเรียบง่ายของสังคมไปสู่ความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้นที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลาที่ต่อเนื่อง ในหลักการเดียวกันกับการวิเคราะห์ชุมชนในพื้นที่ประชาธิปไตยและคลองสอง ซึ่งพบว่า ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนของชุมชนตัวอย่างศึกษาพื้นที่ตำบลเชียงรากใหญ่มีหลายระดับเช่นกันแต่ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (แผนภูมิที่ 35) ซึ่งแสดงถึงลักษณะสังคมที่ค่อนข้างไปทางชนบทเรียบง่าย ไม่ซับซ้อนไม่มีความหลากหลายของการมีปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นรูปแบบปฏิสัมพันธ์ที่ค่อนข้างไปทางแบบชนบท ส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างของการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนจากการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่า อาชีพ และระยะเวลาการอยู่อาศัยที่ต่างกันมีความแตกต่างกันกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพแม่บ้านและเกษตรกรกรรมมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพลูกจ้าง พนักงานโรงงาน บริษัท รับจ้างทั่วไปและอื่น ๆ และพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยในช่วงเวลา 21-30 ปี มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยในช่วงเวลา 10-20 ปีและกลุ่มตัวอย่าง

ที่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยมากกว่า 30 ปี มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยในช่วงเวลา 10-20 ปี (ตารางที่ 25)

แผนภูมิที่ 35 แสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนตัวอย่างศึกษาพื้นที่ ต.เชียงรากใหญ่

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนในลักษณะดังกล่าวอาจจะเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพแม่บ้านและเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่ใช้เวลาอยู่กับพื้นที่หรือที่บ้านเป็นส่วนใหญ่ ไม่ต้องใช้การเดินทางและใช้เวลาที่จำกัด ทำให้คนกลุ่มนี้มีเวลาในการพบปะพูดคุยกันได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะในช่วงเวลากลางวันที่คนส่วนใหญ่ออกไปทำงานนอกบ้านและกลุ่มที่ทำอาชีพเกษตรกรรมปลูกพืชผักใกล้บ้านหรือบริเวณละแวกบ้าน ดังนั้นจึงมีการพูดคุยและพบปะกันได้ตลอดเวลา มีผลทำให้ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนมีมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ และกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลา

การอยู่อาศัยมากกว่า 20 ปี มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนมากกว่ากลุ่มอายุที่น้อยกว่าซึ่งจากลักษณะทางกายภาพและทำเลที่ตั้งของพื้นที่ทำให้คนในพื้นที่ค่อนข้างจะจำกัดในการติดต่อกับคนภายนอกเนื่องจากความสะดวกในการเดินทาง ทั้งทางถนนและทางเรือ ทำให้คนส่วนใหญ่พบปะพูดคุยกันภายในชุมชน และกิจกรรมภายในชุมชนส่วนใหญ่ก็จะเป็นกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมที่เป็นวัฒนธรรมประเพณีของพื้นที่ที่จัดขึ้นภายในพื้นที่ ทำให้คนในชุมชนรู้จักกันอย่างทั่วถึงนอกจากนี้ การอยู่อาศัยมาตั้งแต่สมัยพ่อแม่ปู่ย่าตายายทำให้คนในชุมชนรู้จักกันมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายายพ่อแม่จนถึงรุ่นลูกหลาน ทำให้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนมากกว่ากลุ่มที่อยู่อาศัยมาน้อยกว่า

การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชน ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดปทุมธานี คนในพื้นที่ที่มีมาจากภาคต่าง ๆ น้อยมาก และสังเกตได้ว่าไม่มีผู้ย้ายถิ่นที่มาจากกรุงเทพมหานคร (ตารางที่ 26) แสดงให้เห็นถึงไม่มีความหลากหลายของกลุ่มคนที่มาอยู่ในพื้นที่ที่มาอยู่ร่วมกันและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับเมืองใหญ่น้อย ดังนั้นคนในชุมชนจึงมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนมากและคนส่วนใหญ่อยู่อาศัยมานานมากกว่า 30 ประกอบกับลักษณะทางกายภาพของชุมชนที่มีลักษณะจำกัดของพื้นที่รวมทั้งลักษณะอาชีพของคนในชุมชนทำการเกษตรด้วยการเพาะปลูกทำให้คนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันมากและมีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนประกอบกับการรู้จักกันเนื่องจากเป็นญาติกันมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายายทำให้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนค่อนข้างสูง ซึ่งเป็นลักษณะของสังคมแบบชนบทและรูปแบบของ ปฏิสัมพันธ์แบบชนบท

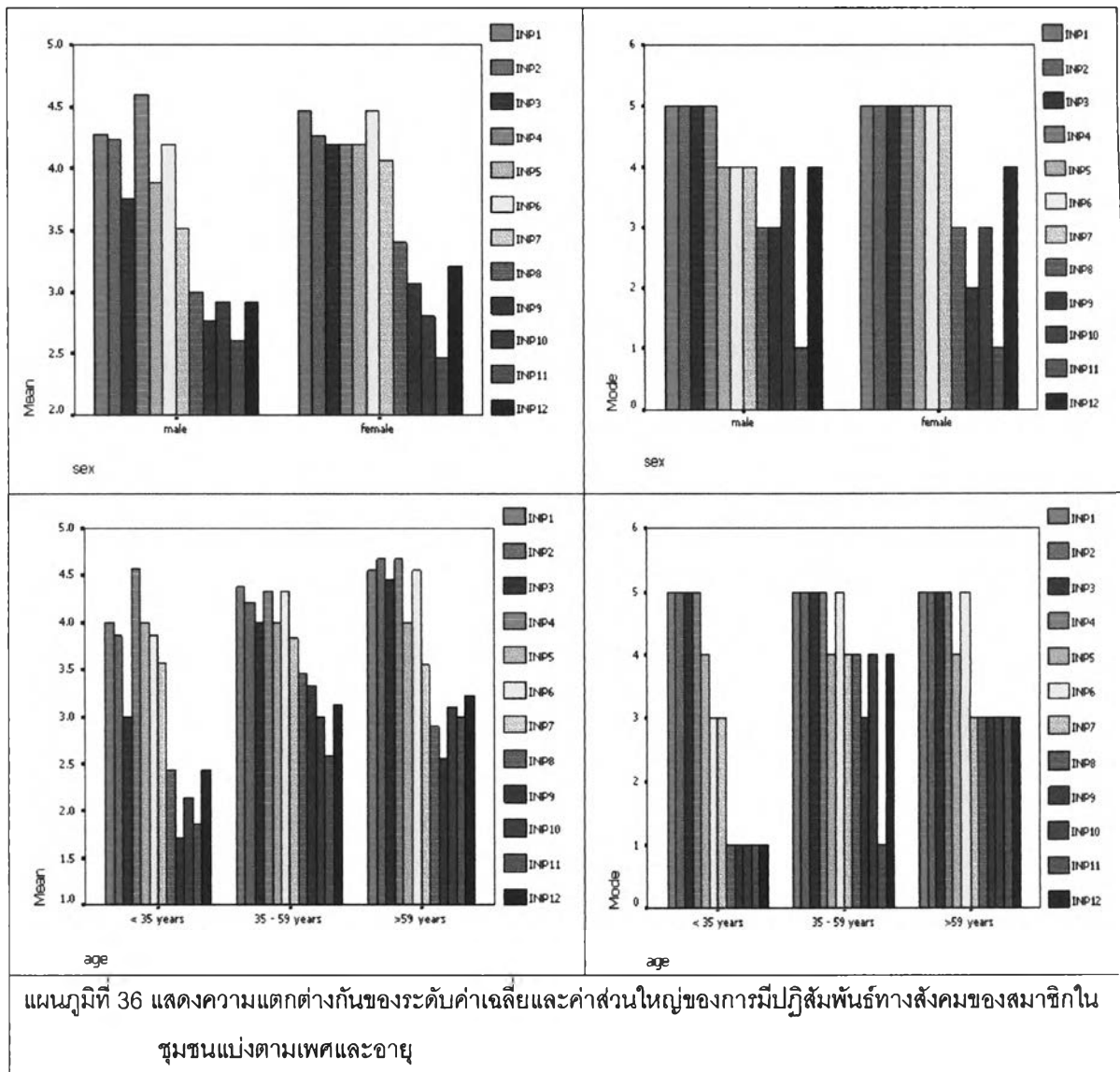
ตารางที่ 25 แสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับอาชีพและระยะเวลาการอยู่อาศัย

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ระหว่างสมาชิกในชุมชน ต.เชียงรากใหญ่	อาชีพ	การแบ่งระยะเวลาการอยู่อาศัย (ปี)				รวม
		< 10	10 - 20	21 - 30	> 30	
น้อย	นักศึกษา อื่น ๆ			1		1
	รวม			1		1
ปานกลาง	ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว บ้านเช่า		1			1
	ลูกจ้าง พนักงานโรงงาน บริษัท รับจ้างทั่วไป	1	1	3	2	7
	นักศึกษา อื่น ๆ		1		1	2
	รวม		3	3	3	10
มาก	แม่บ้าน เกษตรกรรม				2	2
	ข้าราชการ				2	2
	ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว บ้านเช่า	1			1	2
	ลูกจ้าง พนักงานโรงงาน บริษัท รับจ้างทั่วไป				6	6
	รวม				11	12
มากที่สุด	แม่บ้าน เกษตรกรรม			1	4	5
	ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว บ้านเช่า				1	1
	ลูกจ้าง พนักงานโรงงาน บริษัท รับจ้างทั่วไป			2	3	5
	นักศึกษา อื่น ๆ			2		2
	รวม			5	8	13

ตารางที่ 26 แสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับระยะเวลาการอยู่อาศัยและ
ภูมิลำเนาเดิม

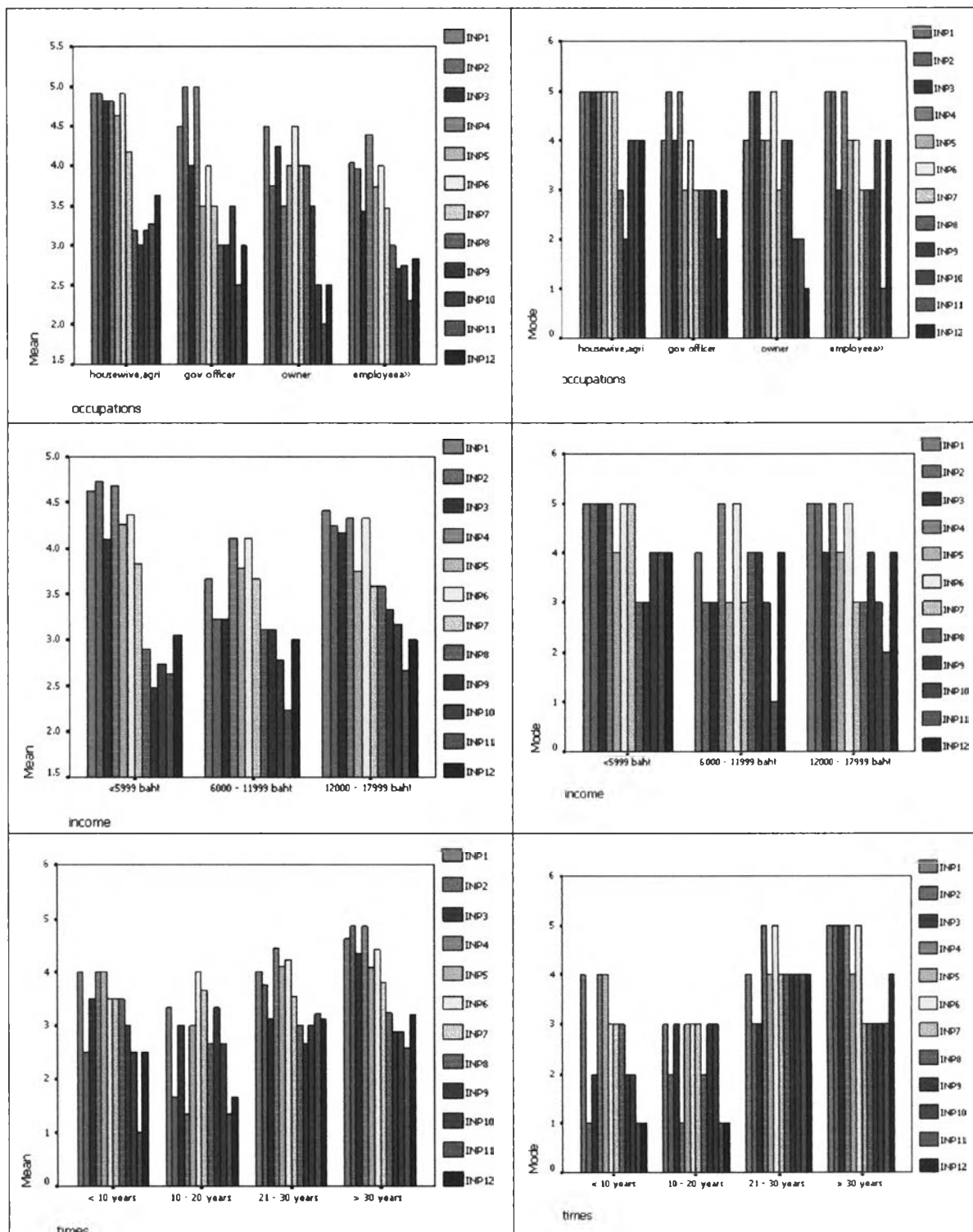
ตัวอย่างชุมชนในพื้นที่ ต.เชียงรากใหญ่	ระยะเวลา การอยู่อาศัย (ปี)	ภูมิลำเนาเดิม (ภาค)					รวม
		เหนือ	กลาง	ต.ฉน.	ตต.	ปทุมธานี	
น้อย	21 - 30					1	1
						1	1
ปานกลาง	< 10		1				1
	10 - 20		1			2	3
	21 - 30				1	2	3
	> 30				1	2	3
			2		2	6	10
มาก	< 10			1			1
	> 30			1		11	12
				2		11	13
มากที่สุด	21 - 30		2			3	5
	> 30	1				10	11
		1	2			13	16

เมื่อพิจารณาปัจจัยทางด้านเพศ อายุ อาชีพ ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน พบว่า ทั้งเพศชายและเพศหญิงมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกไม่แตกต่างกันมากนัก โดยส่วนใหญ่จะรู้จักกับคนในชุมชนและรู้จักกันมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย หรือญาติพี่น้องแนะนำ นอกเหนือจากการแนะนำจากผู้นำชุมชนและเพื่อนบ้าน และส่วนใหญ่จะรู้จักกันหมด แต่โดยทั่วไปแล้วเพศชายจะไม่ค่อยไปมีส่วนร่วมในการพูดคุยปรึกษาปัญหาเรื่องเกี่ยวกับชุมชนหรือไปร่วมกิจกรรมในชุมชนเพศหญิงจะมีส่วนร่วมมากกว่า และอายุที่ต่างกันไม่มีความแตกต่างของการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากคนในชุมชนรู้จักกันหมดทั้งเด็กและผู้ใหญ่นั้น การรู้จักกันของคนในชุมชนจึงไม่ขึ้นกับอายุ แต่กลุ่มคนที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี จะมีส่วนร่วมในการพูดคุยปัญหาของชุมชนหรือไปร่วมกิจกรรมของชุมชนน้อยกว่ากลุ่มอายุอื่น (แผนภูมิที่ 36)

แผนภูมิที่ 36 แสดงความแตกต่างกันของระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนแบ่งตามเพศและอายุ

ส่วนกลุ่มคนที่อยู่ในอาชีพที่แม่บ้านและเกษตรกร จะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมากกว่าคนที่อยู่ในอาชีพอื่น ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากสภาพของการอยู่อาศัยในชุมชนและอาชีพที่ทำส่วนใหญ่ที่ปลูกผักใกล้บ้านทำให้คนกลุ่มนี้มีเวลาอยู่ในพื้นที่มากกว่าคนในอาชีพอื่นจึงมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนมากกว่า แต่โดยทั่วไปแล้วอาชีพที่แตกต่างกันไม่มีความแตกต่างของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนมากนักเนื่องจากคนส่วนใหญ่ในชุมชนรู้จักกันหมด ดังนั้นอาชีพเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนพบปะกันบ่อยครั้งขึ้นหรือน้อยลง แต่การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกยังคงมีเหมือนเดิมและการไปมีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนเท่านั้น ส่วนระยะเวลาของการอยู่อาศัยพบว่าผู้ที่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยน้อยจะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกน้อยกว่ากลุ่มอื่นโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและการปรึกษาหารือเรื่องของชุมชน (แผนภูมิที่ 37)

แผนภูมิที่ 37 แสดงความแตกต่างกันของระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนแบ่งตามอาชีพ รายได้และระยะเวลาการอยู่อาศัย

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม นัยของการมีปฏิสัมพันธ์นี้ได้แก่ การชวนเข้าไปสังเกต การเข้าไปรับรู้รับฟังและมีส่วนร่วมในการจัดการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยส่วนใหญ่จะเห็นว่าเมื่อมีกิจกรรมในชุมชนจะมีคนร่วมมือกันทำกิจกรรม เช่นงานทางศาสนา งานประเพณี งานแต่งงาน งานบวช งานพัฒนาชุมชนจำนวนมาก แต่เมื่อมีกิจกรรมดังกล่าวนั้นจะมีคนชุมชนอื่นมาร่วมกิจกรรมในระดับปานกลาง และคนในชุมชนไปมีส่วนการร่วมกิจกรรมกับชุมชนอื่นนั้น รวมถึงเมื่อมีการประชุมในชุมชนหรือการปรึกษาหารือเรื่องต่าง ๆ เช่น การประชุมกลุ่มพัฒนาอาชีพ การประชุมปัญหาชุมชน การประชุมแจ้งข่าวชุมชน การประชุมเพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน แต่มีคนนอกชุมชนมาร่วมประชุมบ่อย และคนในชุมชนก็ไปร่วมประชุมลักษณะเดียวกันนี้กับชุมชนอื่นบ่อยเช่นกัน ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากคนในพื้นที่ส่วนใหญ่พบว่ากลุ่มตัวอย่างของชุมชนในพื้นที่ ต.เชียงรากใหญ่ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่มากกว่า 30 ปี และเป็นผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี จากภาคอื่น ๆ เพียงเล็กน้อย (ตารางที่ 27) และมีข้อสังเกตว่าไม่มีผู้ย้ายถิ่นที่มาจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งการที่เป็นคนพื้นเพเดิมและอยู่มาตั้งแต่พ่อแม่ปู่ย่าตายายทำให้รู้จักคนในชุมชนดี ดังนั้นทำให้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนในระดับมากถึงมากที่สุดเนื่องจากเป็นญาติกันมาแต่เดิม และทำให้การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มติดตามไปด้วยเนื่องจากขอความร่วมมืออย่างเป็นทางการได้ง่าย

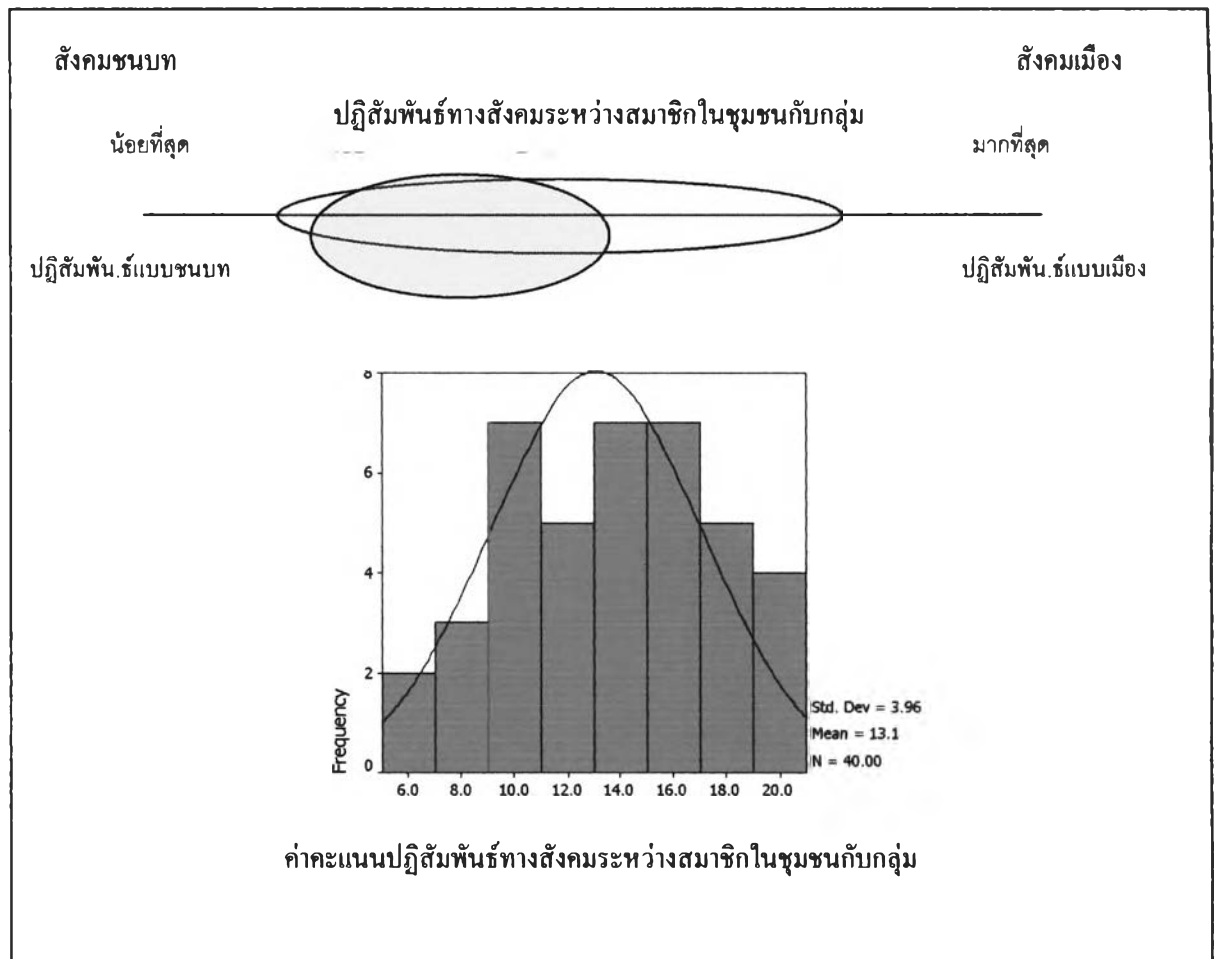
รูปแบบปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มการวิเคราะห์จากระดับของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนจากน้อยไปถึงมากเช่นเดียวกับการวัดระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนในหลักการเดียวกัน ซึ่งพบว่าปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มมีหลายระดับเช่นกัน(แผนภูมิที่ 38) แต่ส่วนใหญ่จะอยู่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มในระดับปานกลางถึงน้อย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะทางสังคมทางชนบท โดยจะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มน้อยเนื่องจากส่วนใหญ่จะใช้ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนมากกว่าในลักษณะของรูปแบบปฏิสัมพันธ์แบบชนบท และจากการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่าปัจจัยทางด้านเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการอยู่อาศัยที่ต่างกันไม่มีความแตกต่างกันกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม มีข้อที่น่าสังเกตประการหนึ่งของลักษณะของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนต.เชียงรากใหญ่ มีลักษณะของประชากรดั้งเดิมและกลุ่มอายุของประชากรอยู่ในช่วงอายุของผู้ที่มีอายุมากกว่า 59 ปี ค่อนข้างสูงและลักษณะของการมีปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นลักษณะเครือญาติดังนั้นการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะการช่วยเหลือกันแบบเครือญาติมากกว่า ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนแบบชนบทหากจะมีกิจกรรมจะอาศัยปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนในการช่วยเหลือหรือขอความร่วมมือกันแบบเครือญาติมากกว่าการขอความร่วมมืออย่างเป็นทางการหรือ

เข้าไปมีส่วนร่วมแบบการตั้งองค์กรหรือกลุ่มชุมชน ซึ่งในสภาพลักษณะของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ ต.เชียงรากใหญ่เป็นลักษณะของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนที่อาศัยความเป็นเครือญาติและเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดในการร่วมกันทำกิจกรรมซึ่งเป็นการช่วยเหลือและร่วมมือโดยไม่ต้องบังคับหรือจัดตั้งกลุ่มเพื่อกระทำกิจกรรม ดังนั้นปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันจึงไม่มีความแตกต่างกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม แต่อย่างไรก็ตามจากสภาพความเป็นญาติพี่น้องกันเมื่อมีการขอความร่วมมืออย่างเป็นทางการหรือในระดับองค์กรก็สามารถทำได้ง่ายทำให้ค่าของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มมีสูงด้วยเช่นกัน

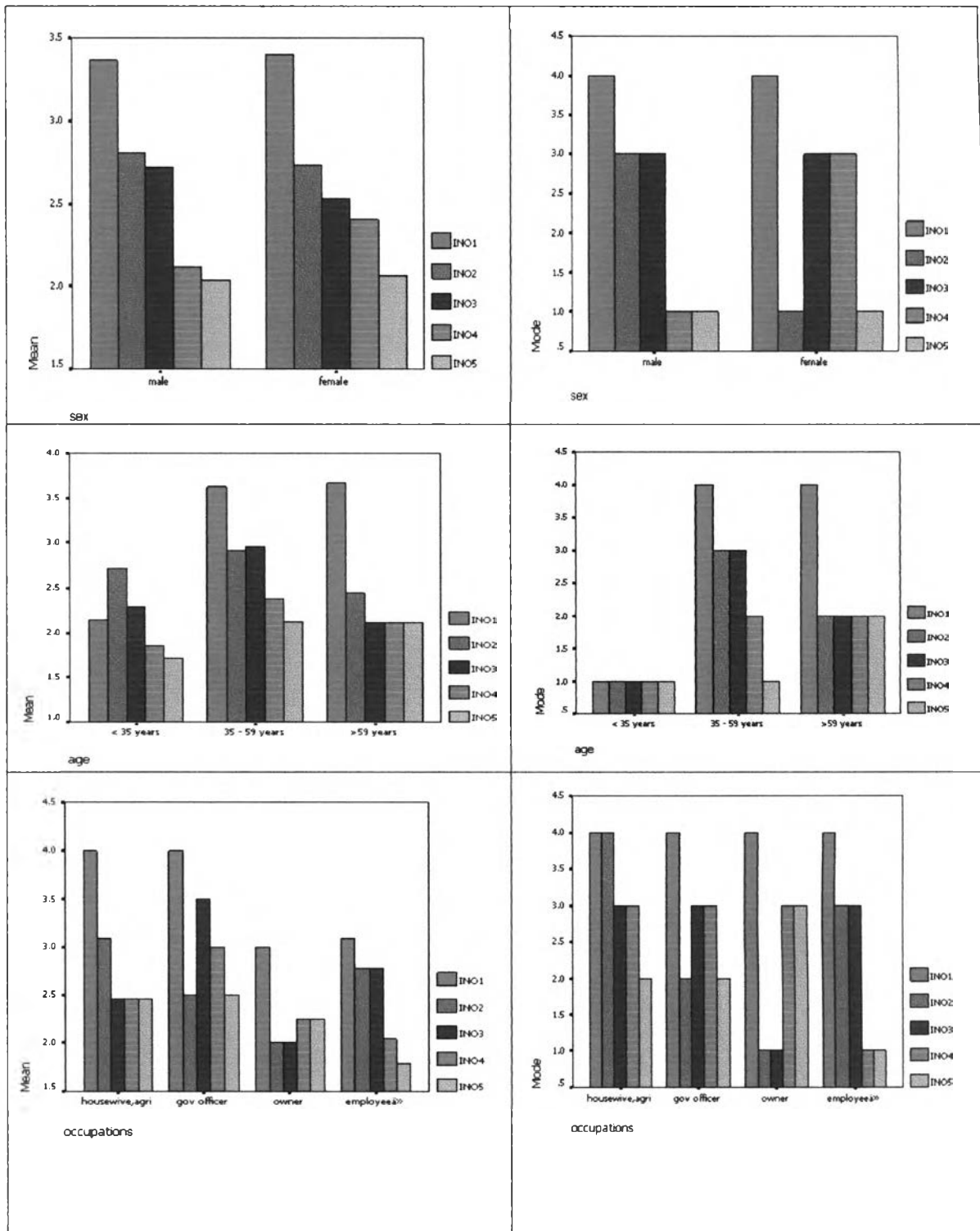
ตารางที่ 27 แสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มกับระยะเวลาการอยู่อาศัย และภูมิลำเนาเดิม

กลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่ ต.เชียงรากใหญ่	ระยะเวลาการอยู่อาศัย (ปี)	ภูมิลำเนาเดิม (ภาค)					รวม
		เหนือ	กลาง	ตอ.ฉน.	ตต.	ปทุมธานี	
ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม							
น้อยที่สุด	21 - 30					1	1
						1	1
น้อย	< 10			1			1
	10 - 20					1	1
	21 - 30					2	2
	> 30				1	6	7
				1	1	9	11
ปานกลาง	< 10		1				1
	10 - 20		1			1	2
	21 - 30				1		1
	> 30			1		10	11
			2	1	1	11	15
มาก	21 - 30		2			3	5
	> 30	1				7	8
		1	2			10	13

แผนภูมิที่ 38 แสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มของชุมชนตัวอย่างศึกษาพื้นที่
ต.เชียงรากใหญ่

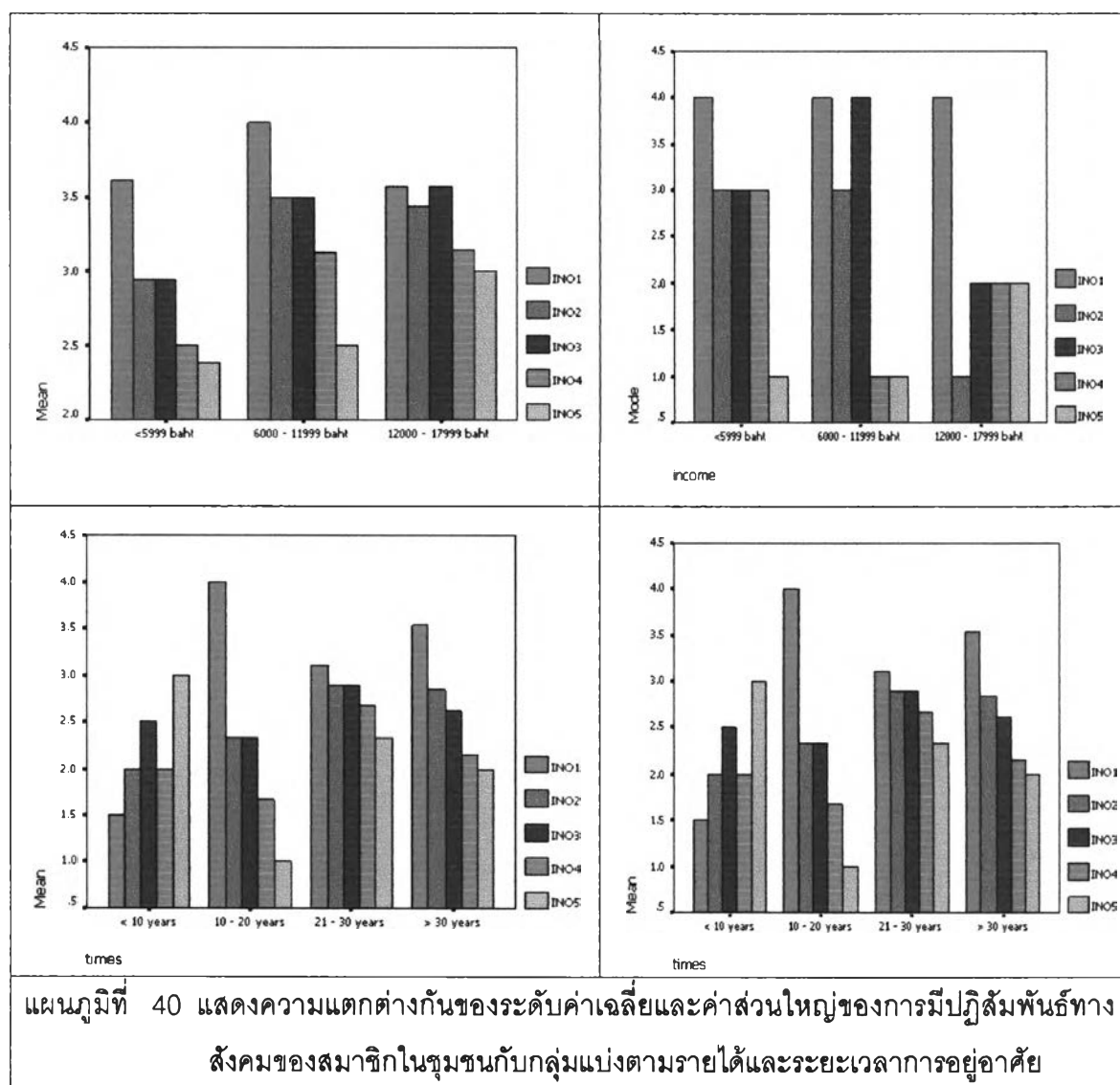

เมื่อพิจารณาลักษณะประชากรตาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้และระยะเวลาการอยู่อาศัยและพบว่าส่วนใหญ่แล้วเพศชายจะมีส่วนร่วมและการสังเกตเห็นการร่วมกิจกรรมของคนในชุมชนและคนนอกชุมชนมากกว่าเพศหญิง ส่วนเพศหญิงนั้นจะมีส่วนร่วมและการสังเกตเห็นเกี่ยวกับการเข้าไปมีส่วนร่วมปรึกษาหารือและเคยไปร่วมประชุมร่วมกับชุมชนอื่นและสังเกตเห็นลักษณะของการร่วมกิจกรรมกลุ่มมากกว่าเพศชาย และกลุ่มคนอายุน้อยจะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับกลุ่มน้อยที่สุด ส่วนอาชีพที่แตกต่างกันนั้นพบว่าทุกอาชีพจะเข้าไปมีส่วนร่วมและการสังเกตเห็นการร่วมมือกันทำกิจกรรมในชุมชน แต่กลุ่มอาชีพค้าขาย ส่วนตัว จะไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับกลุ่ม และกลุ่มที่ทำงานเป็นพนักงาน ลูกจ้างโรงงานต่าง ๆ จะมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มน้อยเนื่องจากคนทั้งสองกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะออกไปทำงานนอกพื้นที่ดังนั้นจึงไม่มีเวลาในการเข้าไปร่วมกิจกรรมที่เป็นกลุ่มหรือองค์กรของชุมชน (แผนภูมิที่ 39)

แผนภูมิที่ 39 แสดงความแตกต่างกันของระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มแบ่งตามเพศ อายุ และอาชีพ

กลุ่มคนที่มีรายได้สูงจะปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับกลุ่มต่ำกว่ากลุ่มอื่น กลุ่มคนที่มีรายได้น้อยถึงปานกลางจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทางสังคมกับชุมชนมากกว่าหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมหรือช่วยงานกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ถึงแม้ว่าโดยทั่วไปแล้วคนมีรายได้สูงจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนเช่นเดียวกับคนมีรายได้กลุ่มอื่น ๆ ส่วนระยะเวลาในการอยู่อาศัยพบว่าคนที่ระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่น้อยจะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกกับกลุ่มน้อยกว่ากลุ่มอื่นแต่โดยทั่วไปแล้วไม่มีความแตกต่างกันมากนักกับการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มทั้งนี้อาจจะเนื่องจากทุกคนรู้จักกันและช่วยเหลือในการทำกิจกรรมชุมชนอยู่แล้ว (แผนภูมิที่ 40)

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับชุมชนและปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับเมืองใหญ่ จากทำเลที่ตั้งของชุมชนตัวอย่างศึกษา ชุมชนมีความสามารถในการเข้าถึงของพื้นที่ในระดับน้อยถึงน้อยมากถึงแม้จะมีเส้นทางถนนสายหลักและสายรองเชื่อมต่อชุมชนและคนในชุมชนสามารถเดินทางและเข้าถึงระหว่างชุมชนใกล้เคียงได้โดยสะดวกและมีทางด่วนที่มีจุดขึ้นลงได้ในพื้นที่ทำให้คนในชุมชนสามารถเดินทางออกนอกพื้นที่ได้สะดวก แต่เนื่องจากสภาพของพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นเกาะมีคลองและมีแม่น้ำล้อมรอบทำให้ชุมชนที่อยู่ติดริมน้ำมีปัญหาในการเดินทางเข้าออกพื้นที่โดยเฉพาะพื้นที่ที่อยู่ติดริมคลองน้ำอ้อมการเดินทางจะต้องเดินทางทางด้วยเรือข้ามฝั่งไปเพื่อไปใช้บริการด้านขนส่งสาธารณะทางถนนสายรังสิต-บางขุนเพื่อไปชุมชนอื่น หรือหากจะเข้าไปใช้บริการเส้นทางที่ตัดผ่านพื้นที่ด้านในจะต้องใช้วิธีการเดินหรือใช้รถส่วนตัวเนื่องจากพื้นที่ริมคลองมีน้ำท่วมเกือบจะทุกปี โดยเฉพาะฤดูน้ำหลาก ทำให้พื้นที่กลุ่มตัวอย่างชุมชนบางส่วนไม่สามารถที่จะเดินออกจากบ้านไปยังถนนที่ตัดผ่านชุมชนได้เนื่องจากสภาพพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นดินโคลนเลน และชุมชนยังไม่ได้สร้างถนนมาสู่กลุ่มที่อยู่อาศัยที่อยู่ติดริมน้ำ ทำให้กลุ่มตัวอย่างของชุมชนส่วนที่อยู่ติดริมคลองซึ่งห่างจากถนนหรือไม่มีถนนออกจากพื้นที่มีปฏิสัมพันธ์สังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มมีน้อย การมีส่วนร่วมกิจกรรมกับชุมชนและการรับรู้ข่าวสารของชุมชนมีต่ำกว่ากลุ่มที่อยู่ใกล้ถนนหรือกลุ่มที่สามารถเข้าสู่ถนนได้ง่ายจากสภาพทำเลที่ตั้งและความจำกัดของพื้นที่ ลักษณะประชากรที่มีลักษณะเป็นคนดั้งเดิมของพื้นที่และการไม่มีกิจกรรมในชุมชนที่หลากหลายโดยเฉพาะกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจในพื้นที่ทำให้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างชุมชนกับชุมชนค่อนข้างน้อย เนื่องจากไม่มีคนนอกชุมชนเข้ามาติดต่อกับชายหรือทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน แต่คนภายในชุมชนออกไปร่วมกิจกรรมทางเศรษฐกิจนอกชุมชนแทน เช่นการไปปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาซึ่งไปที่วัดนอกชุมชน คือ วัดเวฬุวันและวัดดาวเรืองโดยใช้เรือข้ามฟาก และการซื้อของในตลาดนัดซึ่งจัดที่วัดดาวเรือง ทำให้คนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนมากขึ้น และการเดินทางข้ามเรือไปต่อรถขนส่งสาธารณะเพื่อเดินทางไปในชุมชนอื่นเช่น ไปตลาดไท ตลาดบางซันต์ ตลาดรังสิต หรือในตัวเมืองจังหวัดปทุมธานีเอง ส่วนกลุ่มที่สามารถเข้าสู่ทางถนนได้จะไปทำกิจกรรมทางศาสนาที่วัดบัวขวัญซึ่งสามารถเดินทางด้วยรถยนต์และรถจักรยานยนต์ และอีกส่วนหนึ่งคือกลุ่มคนที่ออกไปทำงานนอกพื้นที่โดยเฉพาะทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่บริเวณใกล้เคียง และงานด้านบริการต่าง ๆ เช่นการทำงานในโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมนวนคร นิคมอุตสาหกรรมบางกระดี การทำงานเป็นพนักงานและลูกจ้างในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต หรือการทำงานในศูนย์การค้าฟิวเจอร์ปาร์ครังสิต เป็นต้นรวมถึงเข้าไปใช้บริการศูนย์การค้าและสิ่งบริการในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากสามารถเดินทางด้วยรถขนส่งสาธารณะและรถไฟได้สะดวก และการที่คนในชุมชนต้องไปใช้บริการกิจกรรมต่างนอกชุมชนปัจจัยที่ทำให้ชุมชนมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนอื่น ๆ มาก รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับเมืองใหญ่ด้วยเช่นกัน

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับเมืองใหญ่ จากทำเลที่ตั้งของพื้นที่ ที่มีเส้นทางถนนสายหลักและสายรองเชื่อมต่อถึงกันและมีทางด่วนผ่านชุมชนและมีจุดขึ้นลงภายในชุมชนที่กล่าวมาทำให้กลุ่มตัวอย่างใน ชุมชนสามารถเดินทางเข้าสู่กรุงเทพมหานครได้ง่าย หรือเดินทางออกไปจังหวัดใกล้เคียงได้ง่ายและสะดวก และคนนอกชุมชนสามารถเดินทางเข้ามาในชุมชนได้ง่ายสะดวกและรวดเร็ว โดยเฉพาะการใช้เส้นทางด่วนบางปะอิน ทำให้มีปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนกับภายนอกได้รวดเร็ว และคนในชุมชนก็สามารถไปใช้ กิจกรรมในกรุงเทพมหานครได้สะดวกมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มคนที่ไปทำงานในกรุงเทพมหานครหรือไปเรียนหนังสือ ทำให้การรับรู้ข่าวสารของคนในชุมชนกับเมืองใหญ่สามารถติดต่อถึงกันได้อีกทางหนึ่ง นอกเหนือจากการใช้ระบบการสื่อสารทางวิทยุ โทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ จากเส้นทางการคมนาคมขนส่งที่เชื่อมต่อกับถนนสายหลักหรือทางหลวงหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) นั้นทำให้มีความสะดวกในการเดินทางติดต่อโดยเฉพาะมีจุดเชื่อมต่อพื้นที่บริเวณศูนย์การค้าพิวเจอร์ปาร์ครังสิต ทำให้กลุ่มตัวอย่างสามารถติดต่อระหว่างชุมชนกับเมืองใหญ่และเมื่อพิจารณาจากที่อยู่อาศัยเดิมและสถานที่ทำงานและการเดินทางประจำวันและกิจกรรมประจำวันพบว่าส่วนใหญ่ฟังกิจกรรมจากเมืองใหญ่โดยเฉพาะกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ด้านสันตนาการ และการศึกษา

กลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชน

กลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชน เป็นสิ่งที่แสดงถึงการประสานส่วนต่าง ๆ ของคนและกิจกรรมทางสังคมในชุมชนเข้าด้วยกันวิเคราะห์ได้จากการที่คนในชุมชนสามารถมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันโดยมีกลไกการผสมผสานได้แก่คนที่อยู่ในชุมชนซึ่งเป็นแกนนำหรือมีส่วนในการทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ วิธีการที่ควบคุมสังคมทั้งทางด้านกฎหมาย กฎศีลธรรมจรรยา องค์กรหรือกลุ่มภายในชุมชน ที่ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน รวมถึงการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ การค้า การทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ วิธีการติดต่อสื่อสารและการขนส่ง และสถานที่หรือพื้นที่ที่คนในชุมชนรับรู้ร่วมกันในการใช้ทำกิจกรรมหรือใช้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งกลไกการผสมผสานทางสังคมนี้จะมีตั้งแต่กลไกที่ไม่เป็นทางการซึ่งเป็นสังคมที่ไม่มีความหลากหลายของคนและกิจกรรมไปจนถึงกลไกที่เป็นทางการซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในสังคมที่มีความหลากหลายของคนและกิจกรรมเช่นสังคมเมือง ซึ่งพบว่าในชุมชนกลไกการผสมผสานที่เป็นตัวบุคคลที่เป็นแกนนำหรือมีส่วนในการทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนนั้นมีน้อยมาก โดยวิเคราะห์จากการเป็นผู้แจ้งข่าวหรือเหตุการณ์ให้ผู้อื่นทราบ ส่วนใหญ่การรับรู้ข่าวสารในชุมชนจะมาจากการแจ้งข่าวของผู้นำชุมชนหรือนำศาสนาหรือผู้นำกลุ่ม การรับรู้ข่าวสารหรือเหตุการณ์จากการแจ้งข่าวของเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องด้วยวาจาจะอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการรับรู้ข่าวสารหรือเหตุการณ์จากการแจ้งข่าวของเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องจากทางโทรศัพท์จะมีน้อย รวมถึงการรับรู้จากเจ้าของงานหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นด้วยวาจาและการตีความ ไม่มีการประกาศเสียงตามสายของชุมชน หรือประกาศที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นใน

ชุมชนเช่นตามงานวัด งานมงคลและงานแต่งงานหรือรถกระจายเสียงในชุมชน รวมถึงใบปลิว โฆษณาต่าง ๆ

การรับรู้ข่าวสารหรือเหตุการณ์ที่เป็นแผนกิจกรรมของชุมชนส่วนใหญ่จะไม่ค่อยได้รับรู้หรือรู้ข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงการใช้กลไกการผสมผสานทางสังคมของคนในระดับองค์กรมีน้อยมาก นอกจากนี้ในชุมชนยังไม่มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มต่าง ๆ เพื่อทำกิจกรรม ทำให้ไม่มีคนในชุมชนเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือเป็นน้อยมาก ยกเว้นการเป็นสมาชิกของกลุ่มสหกรณ์ซึ่งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเป็นทางการของหน่วยงานราชการ เนื่องจากสภาพชุมชนเป็นสภาพที่ค่อนข้างจะเรียบง่ายการรู้จักกันเป็นการรู้จักด้วยความเป็นเครือญาติทำให้ไม่จำเป็นต้องใช้กลไกการผสมผสานที่เป็นทางการหรือการจัดตั้งองค์กรเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งคนในชุมชนมีส่วนร่วมกันในการทำกิจกรรมการพัฒนาเพื่อสาธารณะประโยชน์เมื่อมีการพัฒนาในชุมชนเช่นการตัดหญ้าริมคลอง การลอกผักตบชวาในคลอง และการทำทางเดินภายในชุมชน เป็นต้น ส่วนการไปร่วมกิจกรรมงานประเพณี งานบวช งานมงคลและงานอวมงคลค่อนข้างมากแสดงให้เห็นถึงกิจกรรมทางศาสนาเป็นกลไกที่สำคัญที่ทำให้คนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันอย่างพร้อมเพรียง แต่การติดต่อกันเพื่อการค้าและประโยชน์ทางธุรกิจนั้นไม่ค่อยมี แสดงให้เห็นถึงสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนที่ยังค่อนข้างจะเป็นสังคมไม่ซับซ้อนมากนัก ยกเว้นกลุ่มที่ทำการค้าขายร้านค้าย่อยของชำ เป็นต้น และเมื่อมีการทำกิจกรรมร่วมกันส่วนใหญ่จะไม่มีการจ้างแรงงาน และการอยู่ร่วมกันในชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้สึกว่าการรู้จักคนในชุมชนมาก ๆ จะทำให้เกิดความในชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของชุมชนที่เป็นสังคมที่ไม่มีความหลากหลายและซับซ้อน นอกจากนี้คนในชุมชนยังเชื่อว่าการทำบุญการเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะช่วยให้มีความปลอดภัยและทำให้คนมีจิตใจที่ดีงามซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานของสังคมทั่วไป และที่สำคัญการที่เชื่อว่าหากมีการจัดงานที่บ้านหรืองานประเพณีในชุมชนทุกปีจะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และการไปร่วมทำบุญหรือการจัดงานบุญที่วัดทุกวันพระจะทำให้คนมารวมกันและรู้จักกันมากขึ้น

กรณีที่มีการพิพาทกันระหว่างคนในชุมชนนั้นส่วนใหญ่เห็นว่าจะไม่ค่อยจะมีการวิวาทกันทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนหรือหากมีก็จะมีไกล่เกลี่ยตกลงกัน แต่ถ้ามีปัญหากันมากส่วนใหญ่จะบอกครอบครัวรองลงไปคือการบอกผู้นำชุมชนหรือแจ้งผู้นำชุมชนนั้นจะมีปานกลางถึงน้อยซึ่งแสดงให้เห็นถึงการใช้กลไกในการแก้ไขปัญหาที่ไม่เป็นทางการ

การจัดงานประเพณีร่วมกันในชุมชนจะมีการมาร่วมกันมากโดยเฉพาะงานประเพณีงานสำคัญทางศาสนา งานสำคัญของชาติ งานพัฒนาชุมชน แต่ถ้าเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการประชุมหรือเรื่องเกี่ยวกับชุมชนจะมีคนมาร่วมกันปานกลาง ส่วนการใช้พื้นที่ส่วนกลางร่วมกันของชุมชนเนื่องจากภายในชุมชนไม่มีพื้นที่ของตนเองต้องใช้พื้นที่ของวัดหรือโรงเรียนในบริเวณใกล้เคียงและคนในชุมชนจะรับรู้ว่าจะสามารถไปใช้พื้นที่ส่วนกลางดังกล่าวได้ และรับรู้ถึงขอบเขตของชุมชนที่อาศัยอยู่ว่ามีพื้นที่

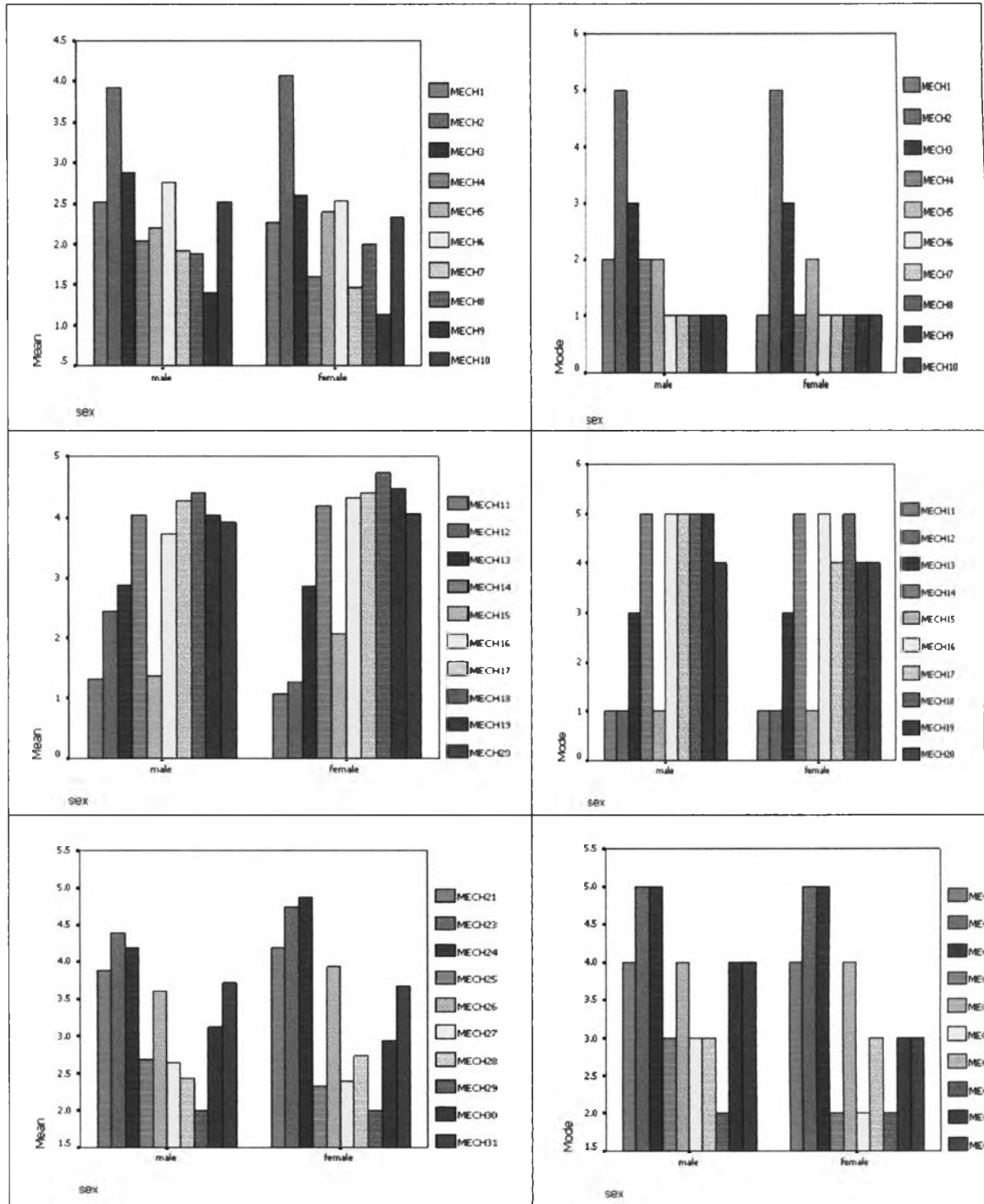
ของชุมชนในขอบเขตไหนถึงไหนทั้งนี้อาจจะเป็นลักษณะเฉพาะของชุมชนที่มีสภาพกายภาพที่จำกัดทำให้ง่ายต่อการรับรู้ถึงขอบเขตของตนเอง ทำให้การผสมผสานของคนในชุมชนง่ายขึ้นเนื่องจากจะรู้ว่ามีมาจากบริเวณเดียวกันหรือค้ำน้ำเดียวกัน กรณีเมื่อมีการไปทำกิจกรรมนอกบ้านส่วนใหญ่คนในชุมชนจะใช้การเดินทาง ใช้เรือ และรถยนต์สาธารณะโดยต้องข้ามคลองไปขึ้นรถขนส่งสาธารณะอีกฝั่งคลองและบางส่วนที่มีรถยนต์จะจอดรอไว้ที่ฝั่งคลองตรงข้ามเมื่อเวลาจะเดินทางจะข้ามเรือและใช้รถในการเดินทางต่อไป จากการสำรวจพบว่าไม่มีรถจักรยานยนต์รับจ้างในพื้นที่ แต่เมื่อพิจารณาร่วมกันถึงอุปสรรคของการติดต่อสื่อสารและการรับรู้ข่าวสารในแต่ละครัวเรือนจากตารางที่ 1 (ภาคผนวก ข.) ซึ่งแสดงถึงอุปสรรคเครื่องใช้ในครัวเรือนแล้วจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่จะมีโทรศัพท์ทั้งโทรศัพท์บ้านและโทรศัพท์มือถือในการติดต่อกันและการรับรู้รับฟังข่าวสารจากแหล่งอื่น ๆ จะมาจากโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนที่สำคัญที่ทำให้เกิดการผสมผสานของชุมชนกับชุมชนอื่นและเมืองใหญ่ได้ง่ายและสะดวก ลักษณะที่สำคัญของอุปสรรคเครื่องใช้ในครัวเรือนที่พบในพื้นที่เนื่องจากเป็นพื้นที่ราบลุ่มน้ำท่วมประจำทำให้ทุกบ้านมีเรืออย่างน้อย 1 ลำไว้ใช้เมื่อมีน้ำท่วมพื้นที่

กลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนวิเคราะห์จากระดับของการการผสมผสานทางสังคมของชุมชนจากน้อยไปถึงมากเช่นเดียวกับการวัดระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม ในหลักการเดียวกัน ซึ่งพบว่าในชุมชนมีการผสมผสานทางสังคมมีแตกต่างกันขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ทำ และมีการใช้กลไกการผสมผสานที่แตกต่างกัน แต่ส่วนใหญ่จะมีการผสมผสานทางสังคมในระดับน้อยถึงปานกลาง (แผนภูมิที่ 41) แสดงถึงการมีลักษณะสังคมที่ค่อนข้างไปทางสังคมชนบท ใช้กลไกการผสมผสานแบบไม่เป็นทางการมากขึ้นเป็นสังคมที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อนมากนัก และสันนิษฐานได้ว่าน่าจะมีลักษณะของการผสมผสานกับเมืองใหญ่ในลักษณะเดียวกัน ส่วนปัจจัยที่ทำให้มีความแตกต่างการผสมผสานทางสังคมของชุมชนจากการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่า อายุที่ต่างกันมีความแตกต่างกับการผสมผสานทางสังคมที่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 2.55 ภาคผนวก ข.) โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับอายุช่วง 35-59 ปี มีการผสมผสานทางสังคมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในกลุ่มอายุน้อยกว่า 35 และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุในกลุ่มมากกว่า 59 ปี มีการผสมผสานทางสังคมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในกลุ่มอายุน้อยกว่า 35 ปี (ตารางที่ 28) ส่วนเพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการอยู่อาศัย ที่ต่างกันไม่มีความแตกต่างกับการผสมผสานทางสังคม จากลักษณะของกลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่ศึกษา ต.เชียงรากใหญ่นี้ เป็นพื้นที่ที่ไม่มีความหลากหลายของคนคือเป็นคนพื้นถิ่นซึ่งถือว่าเป็นคนกลุ่มเดียวกันและคนที่อายุมากแสดงให้เห็นว่าอยู่มานานเนื่องจากเป็นคนสูงอายุและอยู่ในพื้นที่มานานมีคนรู้จักและลูกหลานอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ทำให้คนกลุ่มนี้เป็นที่รู้จักและเคารพนับถือของคนในชุมชน ทำให้ในการทำกิจกรรมในชุมชนหรือการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนเป็นไปโดยง่าย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอายุที่แตกต่างกันทำให้เกิดการผสมผสานทางสังคมที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 28 แสดงการผสมผสานทางสังคมกับอายุและระยะเวลาการอยู่อาศัย

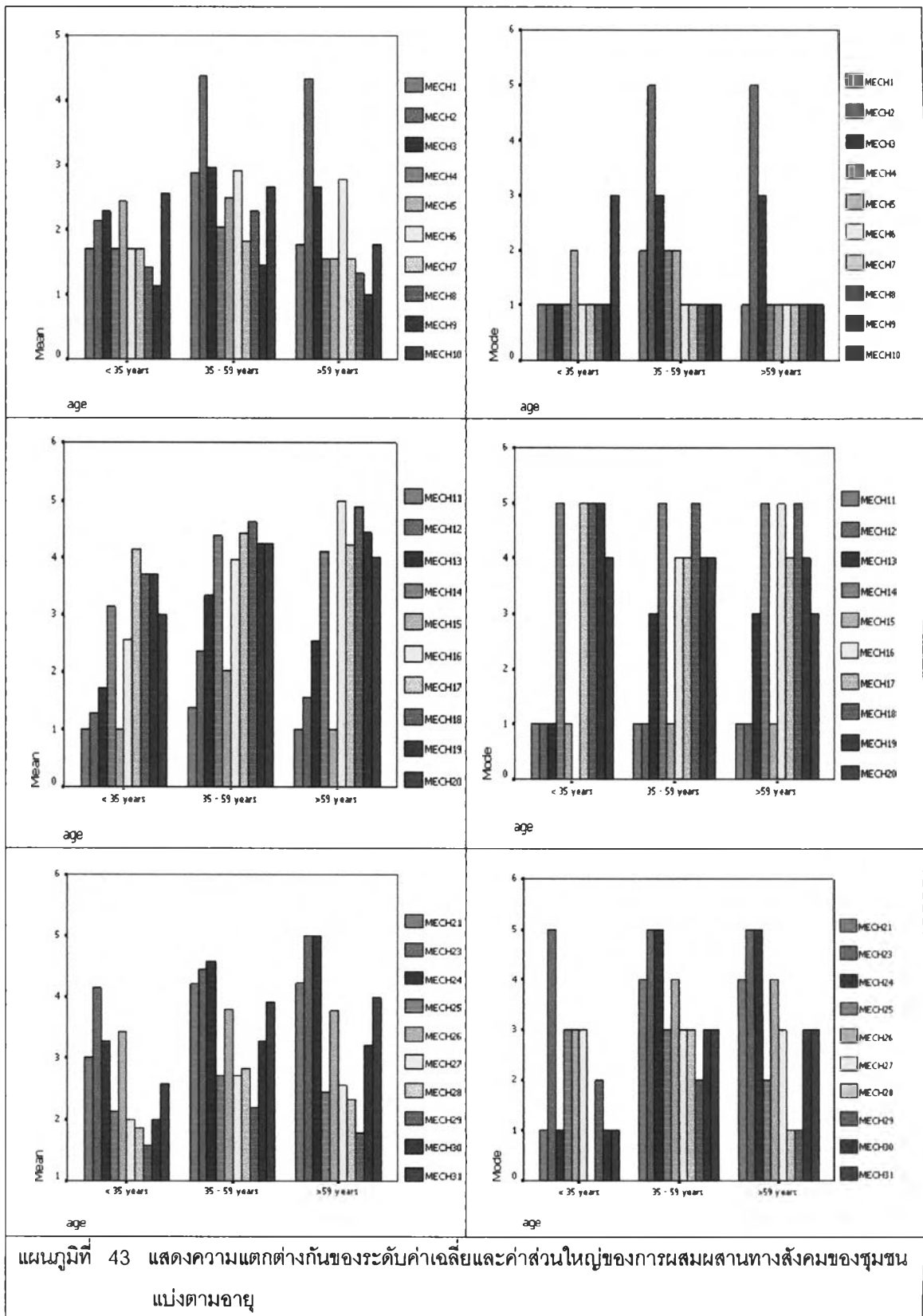
กลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่ ต.เชียงรากใหญ่	อายุ	การแบ่งระยะเวลาการอยู่อาศัยเพื่อการวิเคราะห์ผล (ปี)				รวม
		< 10 years	10 - 20	21 - 30	> 30 years	
การผสมผสาน ทางสังคมของชุมชน						
น้อย	<35			2		2
				2		2
ปานกลาง	<35	1		2	1	4
	35 - 45		1			1
	46 - 55		1		5	6
	56 - 65				2	2
	>65				5	5
		1	2	2	13	18
มาก	<35			1		1
	35 - 45	1	1		3	5
	46 - 55			2	2	4
	56 - 65			2	6	8
	>65				2	2
		1	1	5	13	20

การผสมผสานทางสังคมของชุมชนระหว่างชุมชนกับชุมชน และการผสมผสานทางสังคมของชุมชนระหว่างชุมชนกับเมืองใหญ่ ในด้านกายภาพก็เช่นเดียวกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนทั้งระดับบุคคลและระดับองค์กรจากทำเลที่ตั้งของชุมชนกลุ่มตัวอย่าง ชุมชนดังกล่าวมีความสามารถในการเข้าถึงของพื้นที่น้อยถึงแม้จะมีเส้นทางถนนสายหลักและสายรองเชื่อมต่อชุมชนและมีทางด่วนผ่านพื้นที่ตำบลเชียงรากใหญ่มีส่วนช่วยให้คนในชุมชนสามารถเดินทางและเข้าถึงระหว่างชุมชนใกล้เคียงได้โดยสะดวก แต่พื้นที่ที่เป็นชุมชนตัวอย่างวิจัยนั้นเป็นพื้นที่ที่มีสภาพกายภาพที่จำกัดด้วยลำคลองทำให้พื้นที่ดังกล่าวมีน้ำท่วมประจำการจะเดินทางไปเชื่อมต่อกันกับพื้นที่ชุมชนอื่นต้องใช้เรือข้ามฟากและไปใช้บริการขนส่งสาธารณะทำให้การผสมผสานของชุมชนกับภายนอกและเมืองใหญ่ค่อนข้างดีแต่ชุมชนภายนอกที่จะเข้ามาภายในชุมชนนั้นมีน้อยมากเนื่องจากทำเลที่ตั้งเข้าถึงยาก

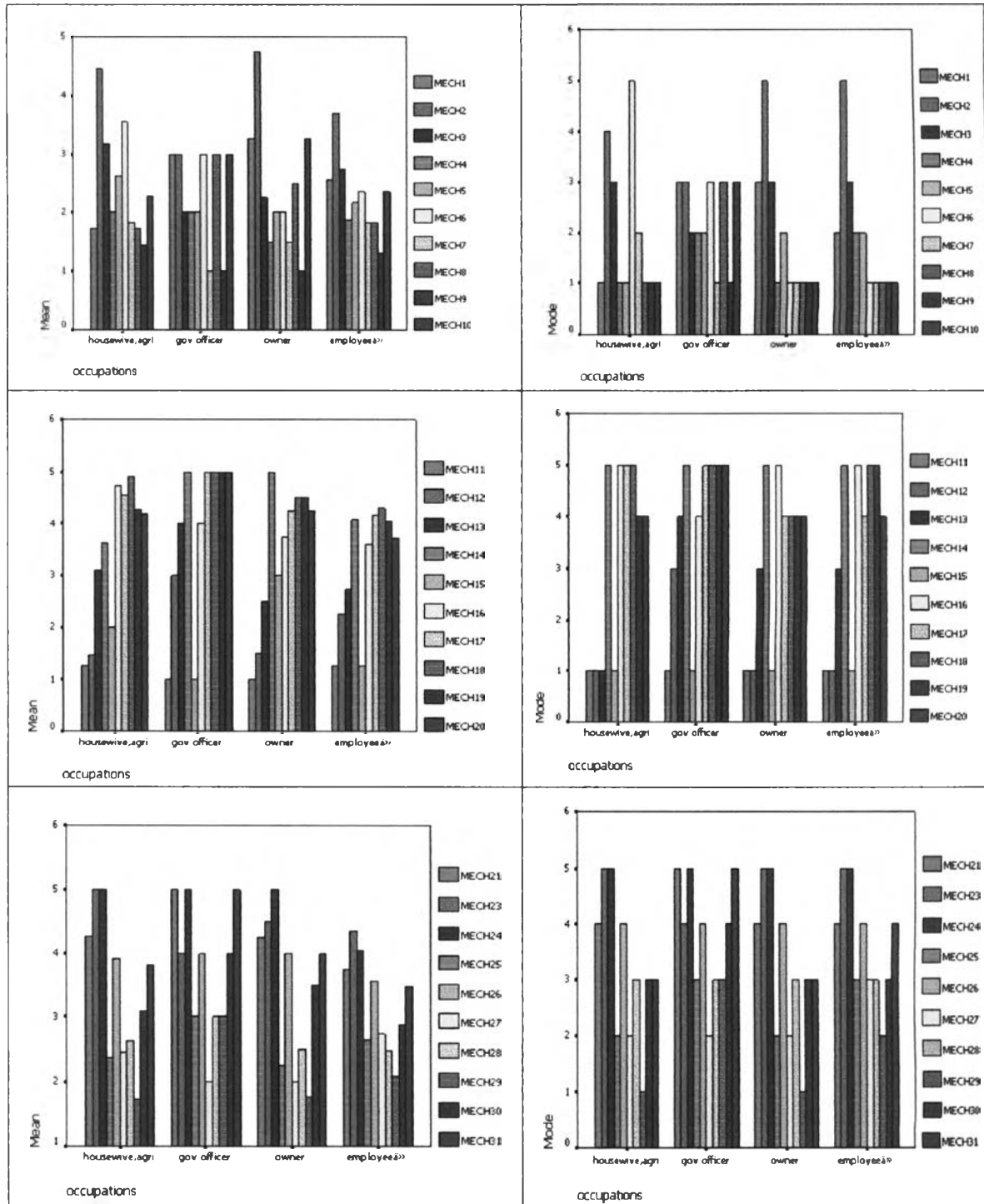

แผนภูมิที่ 42 แสดงความต่างกันของระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของการผสมผสานทางสังคมของชุมชนแบ่งตามเพศ

เมื่อพิจารณาลักษณะของการผสมผสานทางสังคมของคนในชุมชนตามลักษณะของประชากรแล้วพบว่าโดยทั่วไปแล้วเพศไม่มีความแตกต่างกับการผสมผสานทางสังคมของคนในชุมชน (แผนภูมิที่ 42) ยกเว้นในเรื่องของการเป็นผู้แจ้งข่าวหรือบอกข่าวของชุมชนให้ผู้อื่นและการรับรู้ถึงสถานที่การใช้ สถานที่เพื่อพบปะกันของชุมชนส่วนใหญ่เพศชายจะเป็นกลไกสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามผู้นำชุมชนยังคงเป็นกลไกหลักในการแจ้งข่าวสารของชุมชนให้คนในชุมชนได้ทราบทำให้เกิดการผสมผสานทางสังคมในชุมชนมากกว่าคนอายุน้อยกว่า แต่เฉพาะในเรื่องของการแจ้งข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับในชุมชนซึ่งส่วนใหญ่การรับรู้ข่าวสารของคนในชุมชนจะมาจากการบอกกล่าวของผู้นำชุมชนคือผู้ใหญ่บ้านและจากเพื่อนบ้าน ส่วนเสียงตามสายมีในบางหมู่และสามารถรับฟังได้เฉพาะในเขตที่ศูนย์กลางของชุมชนเท่านั้น บ้านที่ตั้งริมคลองหรือห่างไกลออกไปจะไม่ค่อยได้ยิน ดังนั้นปัญหาประการหนึ่งคือในพื้นที่ของชุมชนซึ่งการเข้าถึงไม่ค่อยสะดวกหรือรถเข้าถึงไม่ได้บางครั้งผู้ใหญ่บ้านก็ไม่ได้ส่งข่าวให้หรือถ้าลูกบ้านไม่ออกมาปฏิบัติพันธกิจในชุมชนก็จะไม่รับรู้ข่าวสาร ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนในกลุ่มคนที่อายุน้อยซึ่งไม่ค่อยจะอยู่ในพื้นที่ที่ไม่ได้รับรู้ข่าวสารจากผู้นำชุมชนซึ่งคนกลุ่มนี้จะรับรู้ข่าวสารหรือเหตุการณ์จากเจ้าของงานหรือเจ้าของข่าวสารด้วยวาจาเท่านั้น ในด้านการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งหรือรับรู้เรื่องกลุ่มอาชีพต่าง ๆ รวมถึงการเป็นสมาชิกกลุ่ม จะมีอยู่ในระดับต่ำทุกกลุ่มอายุ ซึ่งภายในชุมชนเองไม่มีกลุ่มอาชีพที่เป็นทางการ จะเป็นกลุ่มที่เป็นการจัดตั้งจากภาครัฐ เช่น กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งส่วนใหญ่จะไม่ใช่สมาชิกยกเว้นต้องการกู้ยืมเงินเท่านั้น อาจจะเป็นเนื่องจากคนช่วงอายุน้อยอยู่ในช่วงของวัยแรงงานดังนั้น จึงมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ส่วนกลุ่มคนที่มีอายุน้อยกว่า 35 ปีมีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ น้อยมากอย่างชัดเจน เมื่อพิจารณาจากแผนภูมิที่ 40 แต่ในการมีส่วนร่วม แต่ในการมีส่วนร่วมในงานกิจกรรมประเพณีต่าง งานบวช งานแต่งงาน ต่าง ๆ ทุกกลุ่มอายุจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมซึ่งถือได้ว่ากิจกรรมดังกล่าวเป็นกลไกการผสมผสานที่สำคัญที่ทำให้คนในชุมชนไปร่วมกิจกรรมด้วยกันได้ และเมื่อพิจารณาจากกลุ่มอาชีพแล้ว (แผนภูมิที่ 43) จะเห็นว่ากลุ่มอาชีพแม่บ้านและเกษตรกรจะรับรู้ข่าวสารจากผู้นำชุมชนและการรับฟังเสียงตามสายมากกว่ากลุ่มอื่น โดยทั่วไปแล้วพบว่าทุกกลุ่มอาชีพไม่มีความแตกต่างของการผสมผสานทางสังคม

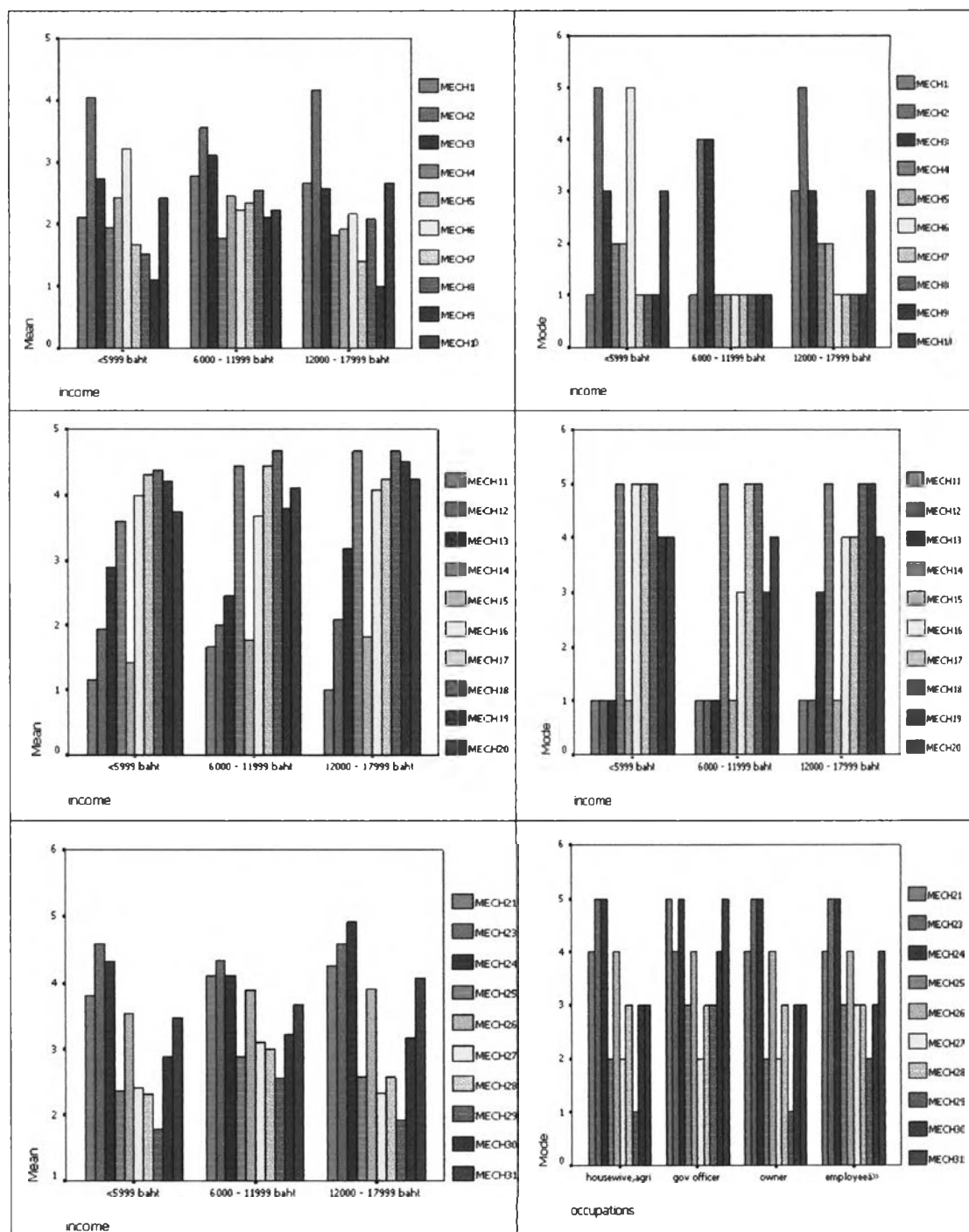

แผนภูมิที่ 43 แสดงความแตกต่างกันของระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของการผสมผสานทางสังคมของชุมชน แบ่งตามอายุ

แผนภูมิที่ 44 แสดงความแตกต่างกันของระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของการผสมผสานทางสังคมของชุมชนแบ่งตามกลุ่มอาชีพ

ในส่วนปัจจัยด้านรายได้กับการผสมผสานทางสังคมพบว่าส่วนใหญ่แล้วกลุ่มที่มีรายได้น้อยและกลุ่มที่มีรายได้มากจะมีการผสมผสานทางสังคมมากกว่ากลุ่มที่มีรายได้ปานกลาง แต่โดยทั่วไปแล้วรายได้ไม่ได้ทำให้เกิดความแตกต่างในการผสมผสานทางสังคมของชุมชน เมื่อพิจารณาจากแผนภูมิที่ 45 ทั้งนี้ อาจจะเนื่องมาจากคนในชุมชนรู้จักกันทั่วถึงและเป็นญาติพี่น้องกันค่อนข้างมาก และอยู่ในชุมชนมานานการผสมผสานทางสังคมจึงไม่ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจ

แผนภูมิที่ 45 แสดงความแตกต่างกันของระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของการผสมผสานทางสังคมของชุมชนแบ่งตามกลุ่มรายได้

ความรู้สึกผูกพันกับชุมชน หมายถึงความรู้สึกว่าเป็นคนชุมชนเดียวกัน มีความรู้สึกปลอดภัยในการอยู่อาศัยสูงมาก มีความผูกพันกับถิ่นที่อยู่อาศัย เป็นความผูกพันหรือความประทับใจของคนต่อพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งวิเคราะห์จากนัยของการรู้จักกันของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการรับรู้ถึง กิจกรรมในชุมชน การรู้สึกถึงความปลอดภัยในการอยู่อาศัย ความต้องการมีสถานที่หรือมีกิจกรรมที่ให้ทำร่วมกัน ความต้องการการพัฒนาพื้นที่ที่อาศัยอยู่ และความต้องการการย้ายที่อยู่อาศัยที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จากการวิจัยพบว่าชุมชนตัวอย่างมีความรู้สึกถึงความปลอดภัยในการอยู่อาศัย แต่ก็ยังคงต้องการให้มีการจัดตั้งกลุ่มในชุมชนในการดูแลความปลอดภัยในชุมชนถ้าหากเป็นไปได้ และคิดว่าจะต้องรู้จักคนในชุมชนให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการอยู่อาศัยร่วมกันถึงแม้จะรู้จักกันแล้วจากความเป็นญาติเป็นเพื่อนแต่ถ้ามีคนใหม่เข้ามาก็ต้องทำความรู้จักอีก และส่วนมากต้องการให้มีศูนย์กลางในการทำกิจกรรมร่วมกันเนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีโดยเฉพาะสถานที่ให้เด็กเล่นส่วนใหญ่เด็ก ๆ จะเล่นกันที่บ้านหรือริมน้ำซึ่งอาจจะเป็นอันตรายได้ง่าย และต้องการให้มีการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมร่วมกันเช่น การพัฒนาอาชีพหรือการเล่นกีฬา และอยากให้มีการจัดกิจกรรมประเพณีท้องถิ่นร่วมกัน รวมถึงการร่วมกันการพัฒนาชุมชนและการรักษาความสะอาดของชุมชน อยากให้มีการร่วมกันมากที่สุด และในส่วนของความคิดเห็นในการย้ายที่อยู่อาศัยจะมีน้อยมากที่คิดจะย้ายที่อยู่อาศัย แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกผูกพันกับที่อยู่อาศัยของคนในพื้นที่

ตารางที่ 29 แสดงความรู้สึกผูกพันกับชุมชนกับระยะเวลาการอยู่อาศัยและภูมิลำเนาเดิม

กลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่ ต.เชียงรากใหญ่	ระยะเวลา การอยู่อาศัย (ปี)	ภูมิลำเนาเดิม (ภาค)					รวม
		เหนือ	กลาง	ตอ.ฉน.	ตต.	ปทุมธานี	
ความรู้สึกผูกพันกับชุมชน							
ปานกลาง	< 10			1			1
	> 30					2	2
รวม				1		2	3
มาก	< 10		1				1
	10 - 20		1			2	3
	21 - 30					5	5
	> 30	1			1	18	20
รวม		1	2		1	25	29
มากที่สุด	21 - 30		2		1	1	4
	> 30			1		3	4
รวม			2	1	1	4	8

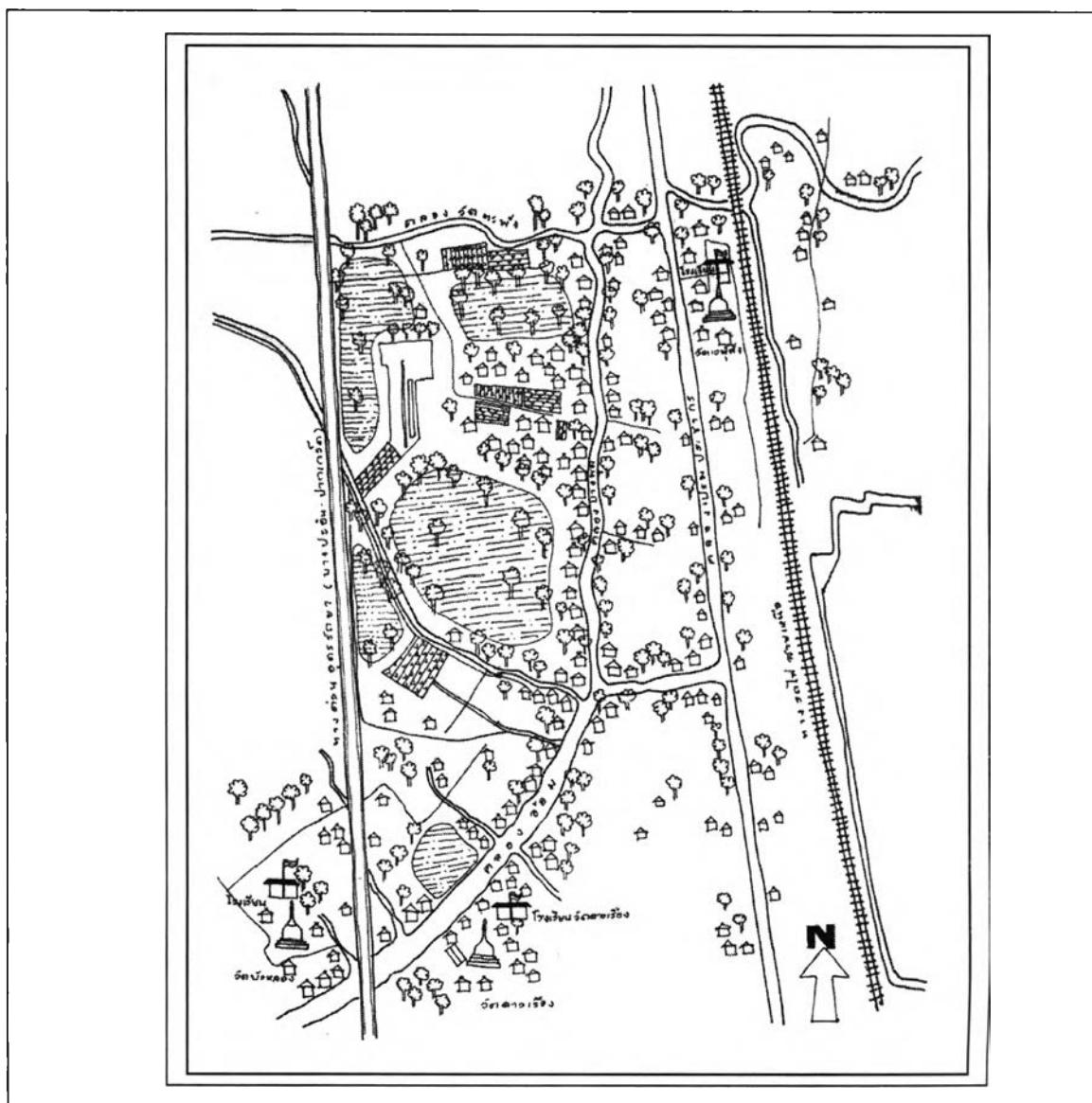
จากตารางที่ 29 พบว่ากลุ่มตัวอย่างของชุมชนในพื้นที่ต.เชียงรากใหญ่ส่วนใหญ่มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนระดับมากนั้นจะเป็นผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่มากกว่า 30 ปี และเป็นผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานีจากภาคอื่น ๆ เพียงเล็กน้อย และมีข้อสังเกตว่าไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่มาจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งการที่เป็นคนพื้นเพเดิมและอยู่มาตั้งแต่พ่อแม่ปู่ย่าตายายทำให้คนในพื้นที่รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของและขอบเขตของชุมชนของตนทำให้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดเนื่องจากเป็นญาติกันมาแต่เดิม ส่วนการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม และการผสมผสานทางสังคม ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก อาจจะเนื่องจากการที่คนส่วนใหญ่เป็นคนพื้นที่เดิมอยู่แล้ว การทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการอาศัยปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนเป็นส่วนใหญ่จากความคุ้นเคยและเป็นคนดั้งเดิม ดังนั้นการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มจึงมีความจำเป็นน้อยกว่าแต่ก็ถือได้ว่าอยู่ระดับที่มีปฏิสัมพันธ์กัน ส่วนการผสมผสานทางสังคมก็เช่นเดียวกัน

เมื่อวิเคราะห์ทางสถิติพบว่ากลุ่มตัวอย่างชุมชนของพื้นที่พบว่าปัจจัยทางด้านเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้และระยะเวลาการอยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างชุมชนของพื้นที่ต.เชียงรากใหญ่ที่แตกต่างกัน มีความรู้สึกความเป็นชุมชนไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเพเดิมหรือเป็นคนในพื้นที่เดิมอยู่แล้วและอยู่อาศัยร่วมกันมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย และไม่มีความหลากหลายจากภายนอกเข้ามาในพื้นที่ทำให้คนในพื้นที่ไม่ว่าจะมีปัจจัยส่วนบุคคลลักษณะใดก็มีความรู้สึกความเป็นชุมชนเหมือนกันอันเนื่องมาจากความผูกพันที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่เกิดในพื้นที่นั้น ๆ จึงทำให้ปัจจัยส่วนบุคคลไม่มีความแตกต่างกันต่อความรู้สึกความเป็นชุมชน

สรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่ต.เชียงรากใหญ่ ปัจจัยทางด้านอาชีพและระยะเวลาการอยู่อาศัยที่แตกต่างกันมีความแตกต่างกันกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระดับบุคคลและปัจจัยด้านอายุที่ต่างกันมีความแตกต่างกันในการผสมผสานทางสังคม ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ร่วมกับทำเลที่ตั้งของพื้นที่ของกลุ่มตัวอย่างของชุมชนแล้วพบว่า ลักษณะประชากรและข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและการมีนัยสำคัญทางสถิติของปัจจัยทางด้านอาชีพ ระยะเวลาการอยู่อาศัยที่ต่างกันมีความแตกต่างกันกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระดับบุคคลและอายุที่ต่างกันมีความแตกต่างกันในการผสมผสานทางสังคม เนื่องจากพื้นที่ของกลุ่มตัวอย่างมีทำเลที่ตั้งที่ห่างจากกรุงเทพมหานครเมื่อวัดระยะจากเขตติดต่อกรุงเทพมหานครตามเส้นทางหลวงหมายเลข 1 หรือถนนพหลโยธินประมาณ 20 กิโลเมตรและลักษณะพื้นที่มีลักษณะคล้ายเกาะมีคลองและแม่น้ำล้อมรอบ ทำให้ค่อนข้างมีความจำกัดในการขยายตัวด้านข้างของพื้นที่ แต่เนื่องจากมีโครงข่ายทางถนนตัดผ่านพื้นที่ทำให้พื้นที่ส่วนที่มีถนนตัดผ่านทั้งสองข้างมีการพัฒนาพื้นที่ที่เปลี่ยนไปจากที่อยู่อาศัยเป็นการค้าพาณิชยกรรมบางส่วน แต่ในส่วนชุมชนที่อยู่ห่างจากถนนจะมีสภาพของชุมชนดั้งเดิมเป็นส่วนใหญ่ อาชีพของคนในชุมชนไม่แตกต่างกันมากนักโดยส่วนใหญ่และอยู่บ้านไม่ออกไปทำงานนอกบ้านก็คือแม่บ้านและบางส่วนจะ

ปลูกผักเป็นอาชีพทำให้คนกลุ่มนี้มีความใกล้ชิดกันมากกว่ากลุ่มคนกลุ่มอื่นที่ออกไปทำงานนอกบ้าน โดยเฉพาะการทำงานในโรงงานเนื่องจากทางด้านเหนือของพื้นที่จะมีนิคมอุตสาหกรรมซึ่งอยู่ในอำเภอคลองหลวงส่วนด้านใต้จะมีนิคมบางกระดี ทำให้คนกลุ่มที่มีอาชีพทำงานนอกบ้านมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระดับบุคคลน้อยกว่าคนกลุ่มอาชีพแม่บ้านและเกษตรกรรวม ส่วนกลุ่มตัวอย่างชุมชนที่มีอายุแตกต่างกันมีการผสมผสานทางสังคมที่แตกต่างกัน เนื่องจากพื้นที่มีลักษณะชุมชนที่ไม่มีความหลากหลายของคนในชุมชนและเป็นคนพื้นเพเดิมที่อยู่ที่นี่ ดังนั้นการที่ผู้ที่มีอายุสูงจึงมีส่วนร่วมหรือมีผลต่อการผสมผสานทางสังคมยากและเมื่อพิจารณาจากแผนที่ทางสังคมจะเห็นได้อย่างชัดเจนถึงรูปแบบปฏิสัมพันธ์และการผสมผสานทางสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชนระหว่างชุมชนและชุมชนกับเมืองใหญ่ (ภาพที่ 52 และภาพที่ 53)

ภาพที่ 52 แสดงแผนที่ทางสังคมภาพร่างของชุมชนตัวอย่างศึกษาในพื้นที่ตำบลเวียงรากใหญ่

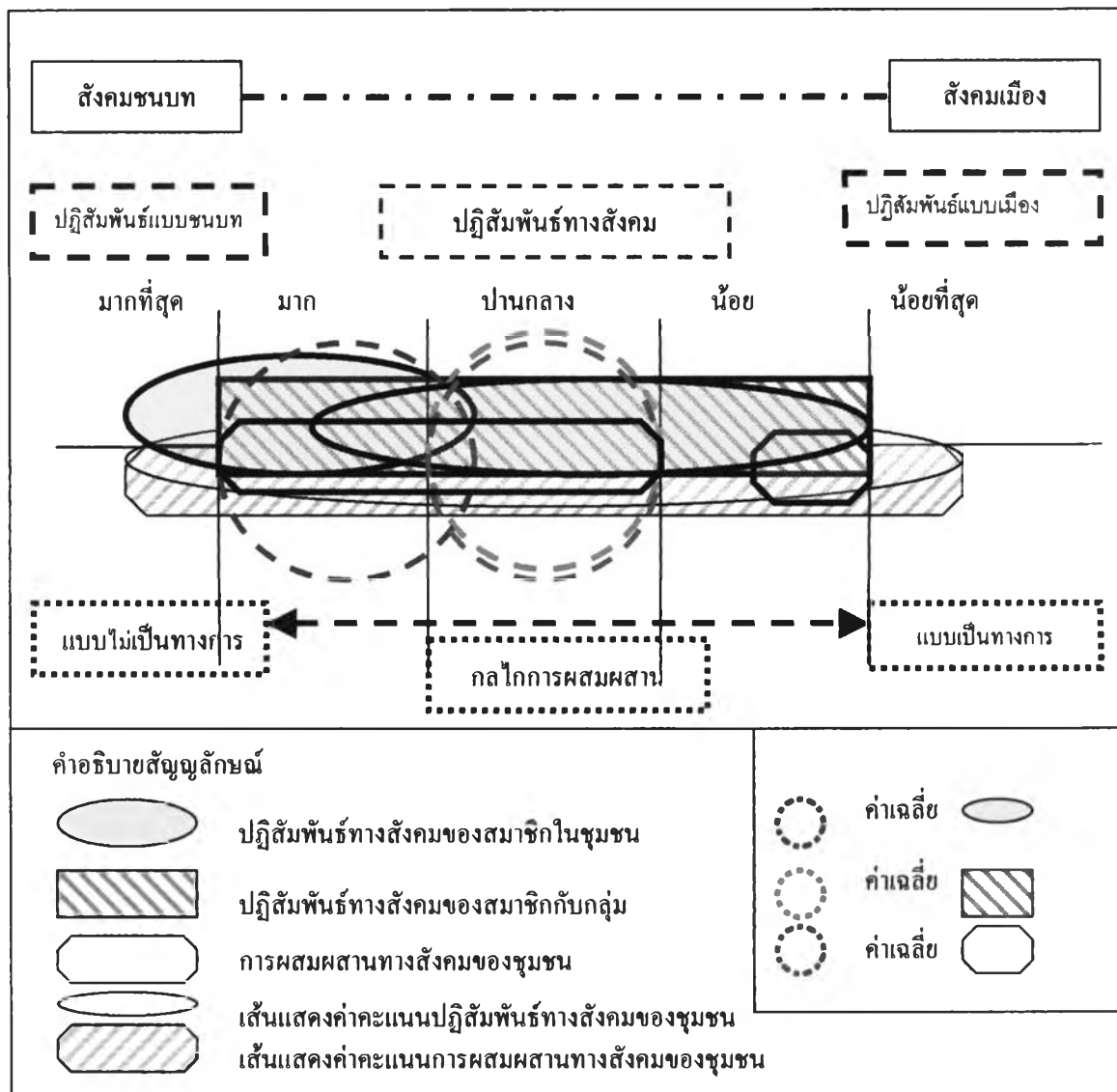

แผนภาพที่ 53 แสดงลักษณะพื้นที่ศึกษาจากภาพถ่ายทางอากาศ ปี 2545

รูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนตัวอย่างศึกษาในพื้นที่ตำบลเชียงรากใหญ่เขียนเป็นแบบจำลองได้ดังนี้ (แผนภูมิที่ 46)

แผนภูมิที่ 46 แบบจำลองที่ 3 แบบจำลองรูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนตัวอย่างศึกษาพื้นที่ ต.เชียงรากใหญ่

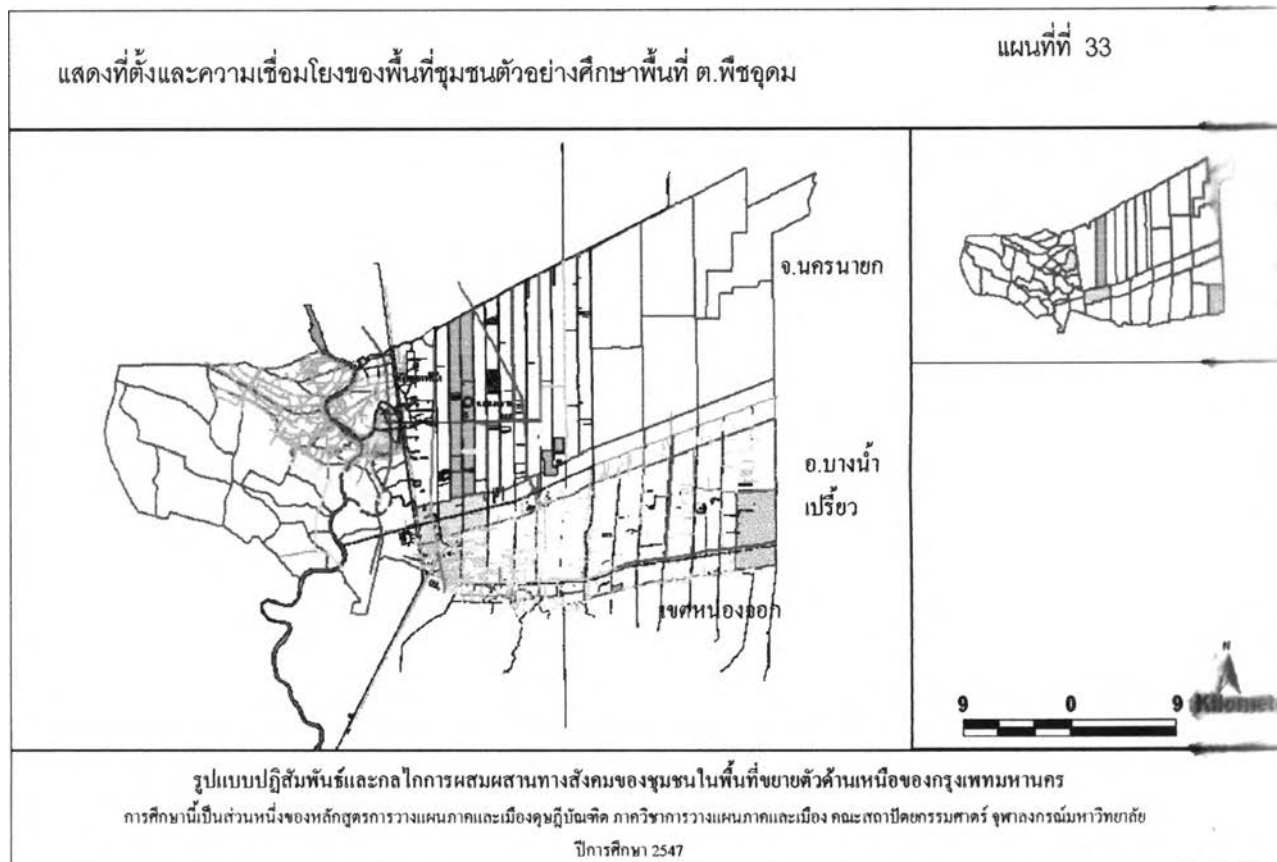
จากสภาพกายภาพของชุมชนพบว่าชุมชนมีลักษณะเด่นในด้านทำเลที่ตั้งที่มีความเป็นธรรมชาติของพื้นที่ริมคลองและมีโครงข่ายถนนผ่านพื้นที่ซึ่งทำให้สามารถเดินทางติดต่อกับชุมชนต่าง ๆ ได้โดยสะดวก ถึงแม้สภาพกายภาพของพื้นที่จะมีลักษณะที่จำกัดในการพัฒนาเนื่องจากมีแม่น้ำกั้นเหมือนเกาะ แต่ทำให้ชุมชนสามารถรักษาสภาพของความเป็นอยู่ร่วมกันมาแต่เดิมเหมือนญาติพี่น้องได้ง่ายเนื่องจากถูกระทบจากสิ่งแวดล้อมภายนอกน้อย นอกจากนี้พื้นที่ของชุมชนซึ่งติดแม่น้ำเป็นภูมิทัศน์ที่มีความเป็นธรรมชาติของชุมชนริมน้ำ ซึ่งเป็นสถานที่ทำกิจกรรมที่เป็นประเพณีดั้งเดิมของชุมชนตลอดมาและปัจจุบันก็ยังมีอยู่เช่น การตักบาตรพระร้อย ลักษณะและสภาพคลองยังคงมีความเป็นธรรมชาติดั้งเดิมของคลองอยู่ ส่วนในด้านเศรษฐกิจภายในบริเวณพื้นที่ชุมชนตัวอย่างศึกษาเองไม่มีเศรษฐกิจในชุมชน ชุมชนมีสภาพเป็นพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัย คนในชุมชนจะไปใช้บริการทางเศรษฐกิจ สันทนาการนอกชุมชน และการอยู่อาศัยร่วมกันมีหัวหน้าชุมชนซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแลและพัฒนาพื้นที่ชุมชนในเขตรับผิดชอบ

ปัญหาของชุมชนที่สำคัญได้แก่ สภาพของพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มริมคลองมีน้ำท่วมเป็นประจำทุกปีในบางพื้นที่ชุมชนไม่มีทางเดินไปถึงถนนภายนอกชุมชนได้ต้องข้ามเรือเพื่อไปใช้บริการขนส่งสาธารณะนอกพื้นที่ซึ่งอยู่ฝั่งคลองที่อยู่ตรงข้ามบริเวณวัดเวฬุวันและวัดดาวเรือง นอกจากนี้ในชุมชนไม่มีพื้นที่ว่างเพื่อทำเป็นพื้นที่สวนรวมหรือพื้นที่สาธารณะเพื่อการสันทนาการหรือที่ให้เด็กเล่น

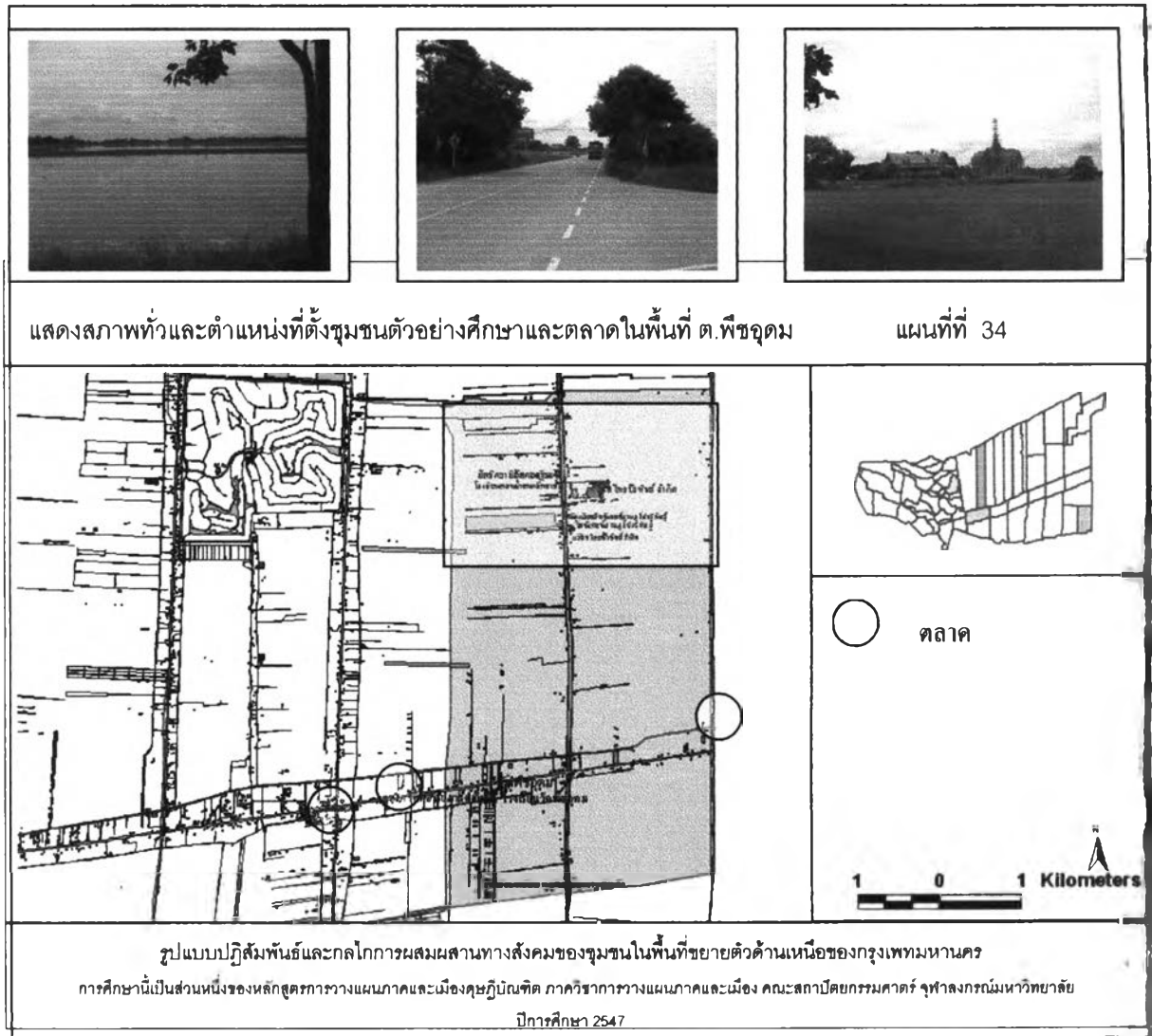
5.4 พื้นที่ตำบลพิชอุดม

ตำบลพิชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ตั้งอยู่ใน กม.ที่ 26 ตามเส้นทางทางหลวงหมายเลข 3312 ซึ่งเป็นถนนสายหลักที่ตัดผ่านพื้นที่ของตำบล เชื่อมต่อมาจากถนนพหลโยธินตัดผ่านเข้าพื้นที่อำเภอลำลูกกา ผ่านตำบลคูคต ตำบลลำไทร และตำบลพิชอุดม ออกไปจังหวัดนครนายกและจังหวัดฉะเชิงเทราได้ (แผนที่ที่ 33)

สภาพกายภาพของพื้นที่ศึกษา พื้นที่ชุมชนเป็นที่ราบลุ่ม มีคลองไหลผ่าน 4 สายได้แก่ คลองชลประทาน คลองระบายน้ำที่ 13 คลองระบายน้ำที่ 14 และคลองหกวา ทำให้พื้นที่เหมาะแก่การเกษตรโดยเฉพาะการทำนาและทำไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ราบ การใช้ประโยชน์ที่ดินร้อยละ 90 เพื่อการเกษตรทำนา การตั้งที่อยู่อาศัยจะกระจายตามถนนริมคลองทั้งสองฝั่งและตามแนวถนนซอยที่แยกจากถนนหลักของชุมชน

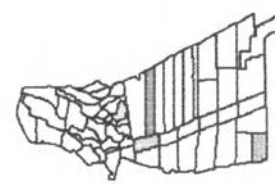
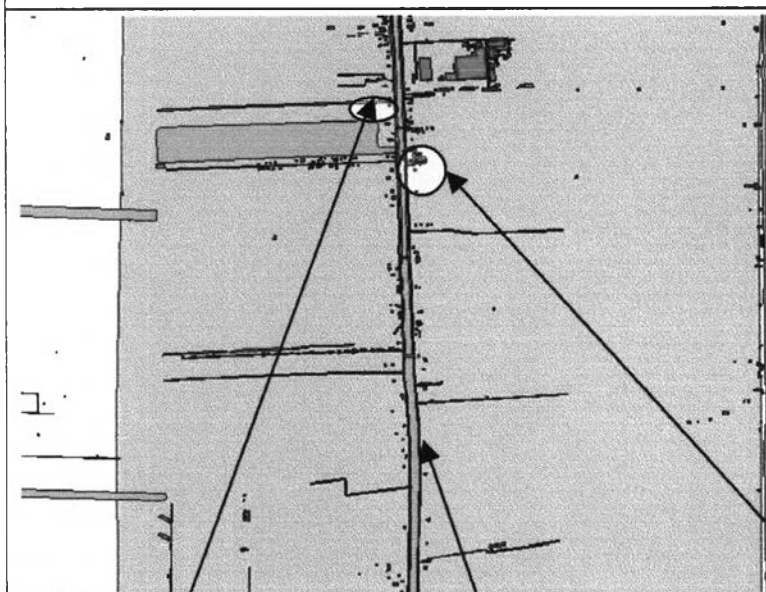
โครงสร้างหลักทางกายภาพของชุมชน ได้แก่ การมีถนนทางหลวงหมายเลข 3312 หรือถนนสายสะพานใหม่-ลำลูกกา ตัดผ่านพื้นที่ เป็นถนนที่เชื่อมต่อจากถนนพหลโยธินห่างจากถนนพหลโยธินประมาณ 35 กิโลเมตร การตัดผ่านของถนนสายหลักดังกล่าวเป็นเส้นทางสำคัญที่ทำให้เดินทางจากกรุงเทพฯไปจังหวัดนครนายก และจังหวัดฉะเชิงเทราหรือไปพื้นที่ใกล้เคียงได้อย่างสะดวกอีกเส้นทางหนึ่ง จากการสังเกตพบว่ามีปริมาณการจราจร ในพื้นที่มีค่อนข้างสูงตลอดทั้งวัน โดยเฉพาะรถบรรทุก และรถยนต์ส่วนบุคคล ในเส้นทางดังกล่าวมีรถประจำทางสายหลัก 1 สาย ที่มีต้นสายจากตลาดคลอง 16 ซึ่งเป็นพื้นที่สุดเขตของตำบลพิชอุดม ไปสิ้นสุดที่สะพานใหม่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร นอกนั้นเป็นรถรับจ้างขนาดเล็กสีแดง ที่วิ่งไปเขตมีนบุรี หนองจอก

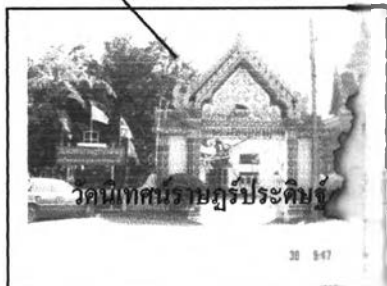
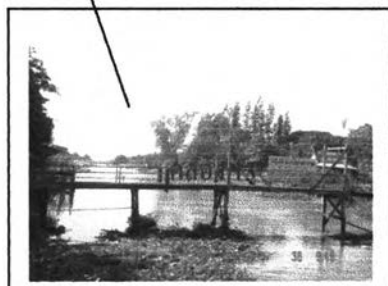
กลุ่มตัวอย่างเป็นชุมชนหมู่ 7 ตั้งอยู่ด้านเหนือของพื้นที่ฝั่งซ้ายของทางหลวงหมายเลข 3312 มีถนนเลียบบคลองชลประทานคลอง 13 ที่ตั้งชุมชนมีระยะห่างจากถนนสาย 3312 ประมาณ 2 กิโลเมตร เส้นทางหลวงสาย 3312 เป็นเส้นทางสายสำคัญที่ทำให้คนในชุมชนสามารถเดินทางเข้าออกชุมชนไปพื้นที่ตำบลเดียวกันและต่างตำบล ต่างอำเภอและต่างจังหวัดได้อย่างสะดวก และใช้เป็นเส้นทางสำคัญในการเดินทางไปซื้อสินค้าในตลาดในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ตลาดลำไทร ตลาดคลอง 16 ตลาดมินบุรี หรือตลาดสะพานใหม่ ในกรุงเทพฯ เป็นต้น (แผนที่ที่ 34) ภายในชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จะมีศูนย์กลางของชุมชนที่สำคัญ ได้แก่ วัดและโรงเรียนวัดและมัสยิด ตั้งอยู่เยื้องกันของฝั่งคลอง (แผนที่ที่ 35)

แสดงตำแหน่งที่ตั้งชุมชนตัวอย่างศึกษาและศูนย์รวมจิตใจของชุมชนในพื้นที่ ต.พิชอุดม

แผนที่ที่ 35

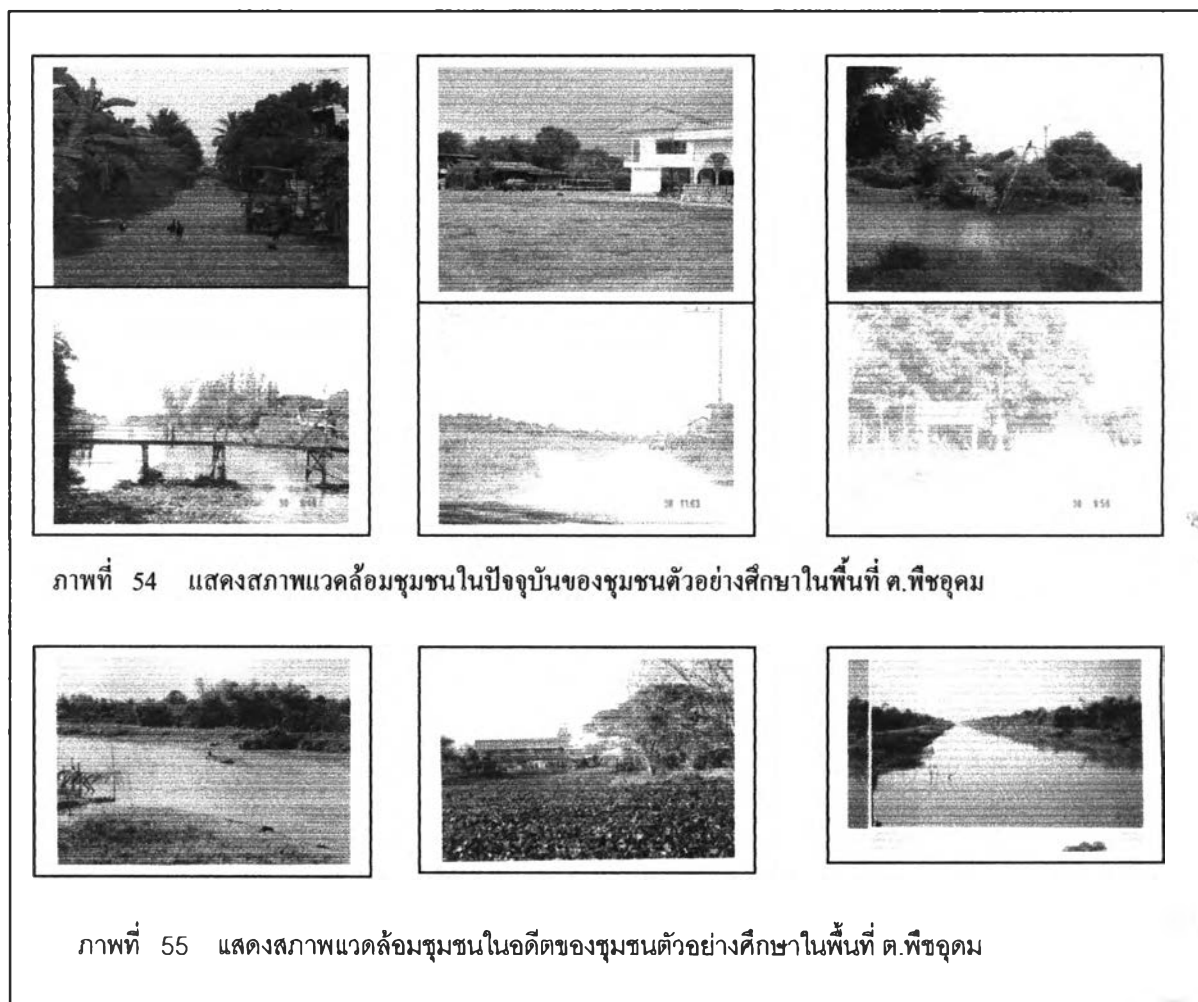
รูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนในพื้นที่ชายฝั่งด้านเหนือของกรุงเทพมหานคร : จังหวัดปทุมธานี
 การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการวางแผนภาคและเมืองคุณวุฒิปบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ปีการศึกษา 2547

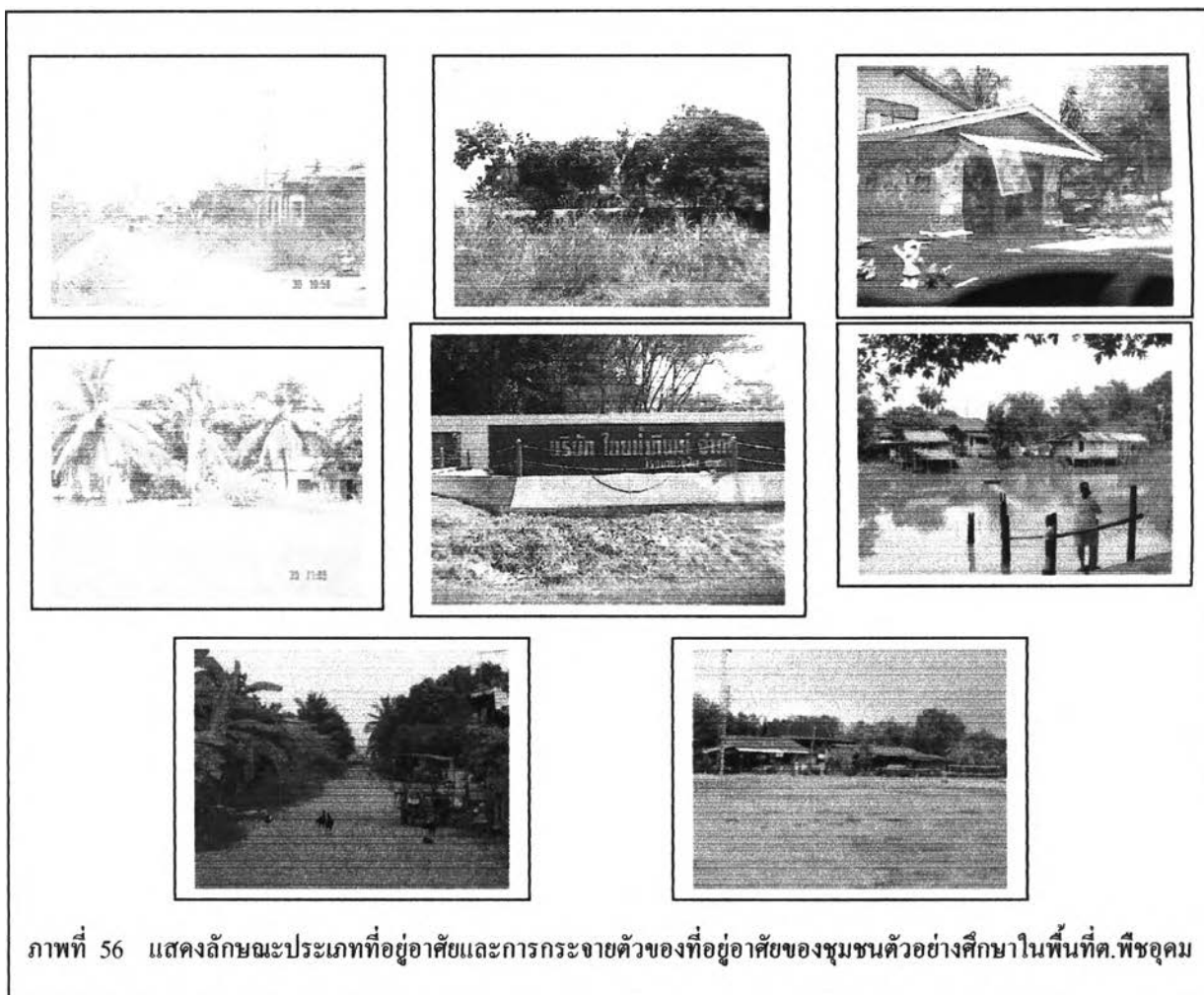
พื้นที่ด้านทิศเหนือของชุมชนติดต่อบึงคอไหซึ่งในพื้นที่ต.บึงคอไห มีมัสยิดและโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตั้งอยู่ได้แก่ โรงเรียนเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย

สภาพแวดล้อมการอยู่อาศัยโดยทั่วไปของชุมชน ค่อนข้างจะมีความเป็นธรรมชาติไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงมากนักจากสภาพในอดีต (ภาพที่ 54 และภาพที่ 55) เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ยังเป็นพื้นที่ทำนา และเป็นที่ยาวโล่ง ในชุมชนจะมีผู้ใหญ่มากในการดูแลชุมชนของแต่ละหมู่บ้านซึ่งในกลุ่มตัวอย่างนี้ผู้ใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม จะเป็นผู้ดูแลทุกบ้านทั้งด้านความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของการอยู่อาศัยร่วมกัน รวมทั้งการจัดกิจกรรมภายในชุมชนและระหว่างชุมชนหรือ

ระดับองค์การบริหารส่วนตำบล การดูแลรักษาความสะอาดในชุมชนส่วนใหญ่จะดูแลกันเองและ
กำจัดขยะโดยการเผา

จากการสำรวจสภาพกายภาพของพื้นที่ (ภาพที่ 56) พบว่าสิ่งแวดล้อมและสภาพที่อยู่อาศัยของชุมชนประกอบด้วยที่อยู่อาศัยที่มีลักษณะคล้ายกันคือบ้านเดี่ยวชั้นเดียว และสองชั้น ลักษณะของการปลูกสร้างที่อยู่อาศัยมีทั้งอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ๆ และกระจายตัวลึกเข้าไปตามเส้นทางถนนซอยที่แยกจากถนนในชุมชน หรือตามแนวถนนแต่ปลูกห่างจากถนนประมาณ 10 เมตร และกลุ่มของหมู่บ้านจัดสรรขนาดเล็กซึ่งบางส่วนสร้างไม่เสร็จเป็นบ้านร้าง มีโรงงานไทยน้ำทิพย์ตั้งอยู่ในพื้นที่ด้านเหนือของชุมชน เป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญของคนในชุมชน นอกจากการรับจ้างทั่วไปและการทำนาซึ่งมีน้อยลง

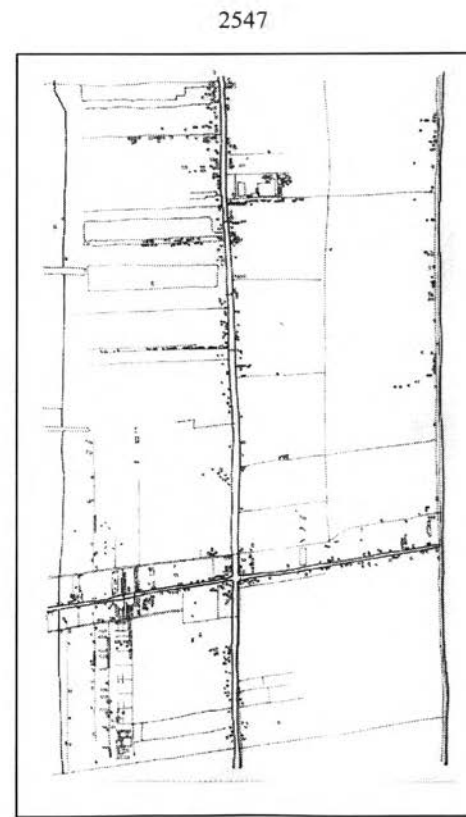
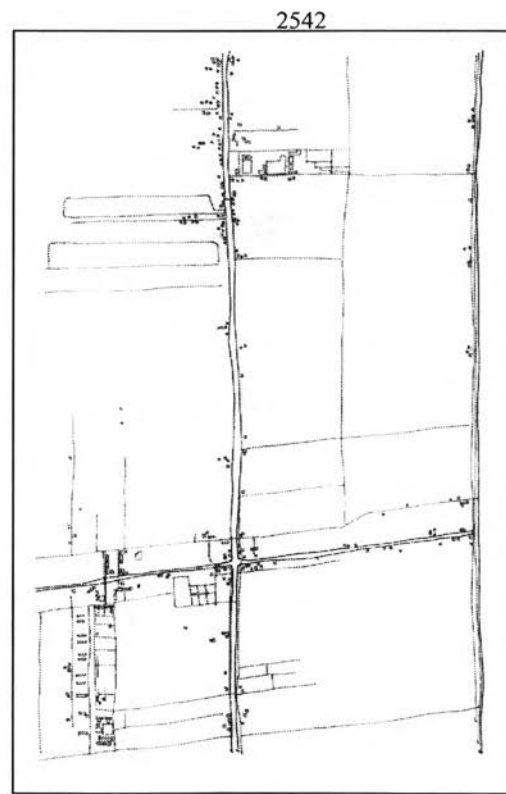
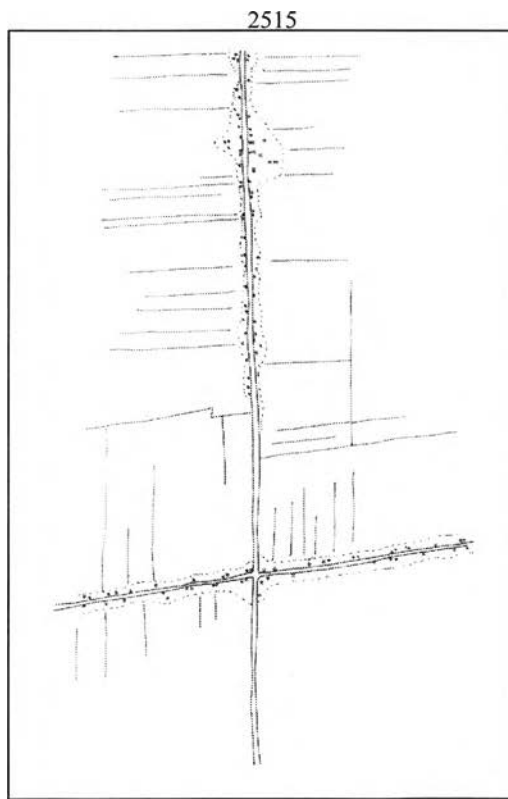

ภาพที่ 56 แสดงลักษณะประเภทที่อยู่อาศัยและการกระจายตัวของที่อยู่อาศัยของชุมชนตัวอย่างศึกษาในพื้นที่ต.พิชอุดม

5.4.1 การพัฒนาการและการขยายตัวของชุมชน

ชุมชนกลุ่มตัวอย่างตั้งอยู่ริมคลองสิบสามด้านเหนือของพื้นที่ ต.พิชอุดม ลักษณะที่อยู่อาศัยและการตั้งบ้านเรือนคนในชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษาไม่มีความหลากหลายทั้งในด้านประเภทที่อยู่อาศัยและกิจกรรมในพื้นที่ โดยกิจกรรมด้านการค้าและบริการจะเป็นร้านค้าในชุมชนขนาดเล็กมีลักษณะเป็นเพิงซึ่งมีทั้งร้านขายของชำ ขายน้ำมันหลอด ขายอาหารตามสั่ง และเมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงสภาพกายภาพของพื้นที่พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงสภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินจากสภาพเดิม ๆ เมื่อ 10-30 ปีก่อนไม่มากนัก โดยพิจารณาจากพื้นที่ทำนาซึ่งยังคงเห็นอยู่ตลอดแนวสองฝั่งถนนริมคลองตลอดแนวชุมชนและเมื่อจากการสอบถามพบว่าบางส่วนพื้นที่ดังกล่าวเป็นของนายทุนนอกพื้นที่และให้เช่าทำนาและเจ้าของที่ดินยังไม่เข้ามาพัฒนา การเปลี่ยนแปลงที่เห็นชัดเจนคือการเกิดขึ้นของหมู่บ้านจัดสรรแต่มีคนอยู่น้อยและสร้างไม่เสร็จจำนวนมาก และการตั้งโรงงานไทยน้ำทิพย์ในพื้นที่ ซึ่งกลายเป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญของคนที่อยู่อาศัยในชุมชน

เมื่อพิจารณาจากภาพร่างของถ่ายทางอากาศ (ภาพที่ 57) ในปี พ.ศ.2515 จะเห็นลักษณะของการกระจายตัวของที่อยู่อาศัยบริเวณริมคลองในแนวทิศเหนือและใต้และแนวเส้นทางถนนแนวทิศตะวันออก-ตะวันตก พื้นที่บริเวณนี้เป็นที่ราบลุ่มซึ่งเป็นพื้นที่ทำนามีน้ำท่วมพื้นที่โดยเฉพาะในช่วงฤดูน้ำหลากเนื่องจากอยู่ริมคลอง ซึ่งการกระจายตัวของที่อยู่อาศัยยังคงอยู่ตามแนวสองฝั่งคลองและสองฝั่งถนน ในปี พ.ศ. 2542 จะเห็นลักษณะของการกระจายตัวของที่อยู่อาศัยที่ริมคลองที่หนาแน่นขึ้นและเริ่มมีการกระจายตัวของที่อยู่อาศัยเข้ามาอยู่ในพื้นที่ด้านใน จากการสอบถามประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่บอกว่าพื้นที่ดังกล่าวมีนักพัฒนาที่ดินมาซื้อเพื่อทำเป็นที่ดินจัดสรรแต่ยังไม่ดำเนินการใด ๆ ผู้ที่ขายที่ดินไม่มีที่ดินทำกินต้องทำการเช่าที่โดยเฉพาะการเช่าที่ทำนา และในปี พ.ศ. 2547 จะพบว่ามีการกระจายตัวของที่อยู่อาศัยตามแนวริมคลองและแนวถนนมีความหนาแน่นมากขึ้นและมีการตัดถนนซอยเข้าไปในพื้นที่เดิมที่เป็นพื้นที่ทำนามากขึ้นและในพื้นที่ถนนซอยนั้นมีการกระจายตัวของที่อยู่อาศัยตามแนวถนนมากขึ้น ส่วนในตามแนวถนนสายหลักก็มีการสร้างที่อยู่อาศัยและสิ่งก่อสร้างหนาแน่นขึ้น และจากการสำรวจพื้นที่พบว่าที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้นมีทั้งลักษณะของหมู่บ้านจัดสรร บ้านเดี่ยวสองชั้น บ้านเดี่ยวชั้นเดียว มีร้านค้าและบริการเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะการเกิดขึ้นของอาคารพาณิชย์ ซึ่งมีทั้งอาคารพาณิชย์ที่มีกิจกรรมเกิดขึ้นและอาคารพาณิชย์ที่ทิ้งไว้รกร้างว่างเปล่าเนื่องจากสภาวะทางเศรษฐกิจไม่มีการลงทุนในพื้นที่

ภาพที่ 57 แสดงการเปรียบเทียบสภาพทางกายภาพจากภาพรังภาพถ่ายทางอากาศของพื้นที่ชุมชนศึกษาพื้นที่ ต.พิชอุดม
ปี พ.ศ. 2515 พ.ศ. 2542 และ พ.ศ. 2547

ตัวอย่างชุมชนศึกษาพื้นที่ตำบลพีชอุดม เมื่อพิจารณาลักษณะทางด้านกายภาพในด้านทำเลที่ตั้งและความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่แล้วพบว่า ทำเลที่ตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร วัตรระยะทางห่างจากเขตติดต่อตามเส้นทางถนนพหลโยธินไปจนถึงพื้นที่ศึกษามีระยะทางประมาณ 37 กิโลเมตร ทำเลที่ตั้งของพื้นที่ชุมชนตัวอย่างของพื้นที่ตำบลพีชอุดมอยู่แนวสองฝั่งถนนขนานคลอง 13 ทางด้านทิศเหนือของ ต.พีชอุดม สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทุ่งนาและมีที่ว่างยังไม่ได้ทำประโยชน์จำนวนมาก ในพื้นที่ไม่มีศูนย์กลางทำกิจกรรมของชุมชน แต่คนในชุมชนใช้สถานที่ของวัดและมัสยิดซึ่งอยู่ในบริเวณชุมชน ได้แก่ วัดนิเทศน์ราษฎรประดิษฐ์ และโรงเรียนวัดนิเทศน์ราษฎรประดิษฐ์ และมัสยิดอุลุดอวยริยะห์และโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม ในบริเวณใกล้เคียงไม่มีศูนย์กลางการค้าหรือแหล่งการค้าและบริการในรัศมีใกล้เคียง คนในชุมชนไปใช้บริการในพื้นที่กรุงเทพมหานครได้แก่พื้นที่เขตมีนบุรี หนองจอก สะพานใหม่ และตำบลใกล้เคียง

เมื่อพิจารณาลักษณะของประชากรและข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่ ต.เชียงรากใหญ่ (ตารางที่ 1 ภาคผนวก ข.) แสดงให้เห็นว่าประชากรในพื้นที่ไม่มีความหลากหลายทั้งในด้านอายุ อาชีพ การศึกษา โดยส่วนใหญ่จะมีอาชีพเป็นลูกจ้าง พนักงานโรงงาน บริษัท รับจ้างทั่วไป และแม่บ้าน เกษตรกร กลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยอยู่ในทุกกลุ่มส่วนใหญ่มีมากกว่า 6,000 บาท และอยู่อาศัยในพื้นที่มากกว่า 30 ปีขึ้นไป และส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเพเดิมในจังหวัดปทุมธานีและอยู่ในชุมชนนี้มาแต่เดิมและมีญาติพี่น้องและเกิดที่นี่ และการรู้จักกันเนื่องจากเป็นญาติพี่น้องกันเป็นส่วนใหญ่ เหตุผลของการเลือกมาอยู่ในพื้นที่ปัจจุบันเนื่องจากเกิดที่นี่/พ่อแม่อยู่ที่นี้ ลักษณะดังกล่าวนี้อาจจะเนื่องมาจากลักษณะพื้นที่ของชุมชนและลักษณะเฉพาะของประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่เน้นถือศาสนาอิสลาม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มคนทำให้ไม่มีคนภายนอกเข้าไปตั้งถิ่นฐานปะปนคนพื้นที่ ยกเว้นคนที่อยู่ในพื้นที่เดิมอยู่แล้ว นอกจากนี้ระยะทางในการเดินทางที่ค่อนข้างไกลและมีรถขนส่งสาธารณะระหว่างพื้นที่ค่อนข้างน้อย ทำให้มีความสะดวกของการเดินทางน้อยยกเว้นคนที่มารถยนต์ส่วนตัว ดังนั้น คนที่อยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่จึงเป็นผู้ที่เป็นคนดั้งเดิมไม่ค่อยมีคนภายนอกเข้าไปตั้งหลักแหล่งใหม่ในพื้นที่ และจากการสำรวจอุปกรณ์เครื่องใช้ในครัวเรือนถึงแม้จะมีสภาพทางกายภาพที่ค่อนข้างจะเป็นธรรมชาติ แต่มีอุปกรณ์เครื่องใช้ในครัวเรือนและเครื่องมือติดต่อสื่อสารและการเดินทางที่ค่อนข้างทันสมัย โดยเฉพาะรถจักรยานยนต์ รถยนต์และโทรศัพท์มือถือ

5.4.2 รูปแบบปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชน

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชน สามารถวิเคราะห์ได้จากการติดต่อระหว่างกันของคนในชุมชน นอกชุมชนและการติดต่อกับเมืองใหญ่ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่สามารถสังเกตเห็นได้ ซึ่งการติดต่อหมายถึงมีการพูดคุยกัน มีเครื่องมือติดต่อสื่อสารได้แก่โทรศัพท์บ้าน โทรศัพท์มือถือ มีโทรศัพท์สาธารณะ การมีโทรทัศน์ มีวิทยุ วิทยุชุมชน มีการประชุมภายในชุมชน มีการจัดกิจกรรมภายในชุมชน มีการร่วมมือกันทำงานภายในชุมชน มีการประกาศของชุมชน มีการจัดงานประเพณีและมีการทำกิจกรรมที่กล่าวมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากตารางที่ 1 (ภาคผนวก ข.) แสดงถึงการปรากฏของสิ่งที่มีอยู่ในครัวเรือนและในชุมชนซึ่งแสดงนัยของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชน ระหว่างชุมชนและกับเมืองใหญ่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนตัวอย่างในพื้นที่ตำบลพิชอุดมมีเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารของคนภายในชุมชนและภายนอกชุมชนที่ทันสมัย นัยของอุปกรณ์และเครื่องมือติดต่อสื่อสารได้แก่ รถจักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ โทรศัพท์บ้าน โทรศัพท์มือถือ วิทยุ โทรทัศน์ และคอมพิวเตอร์

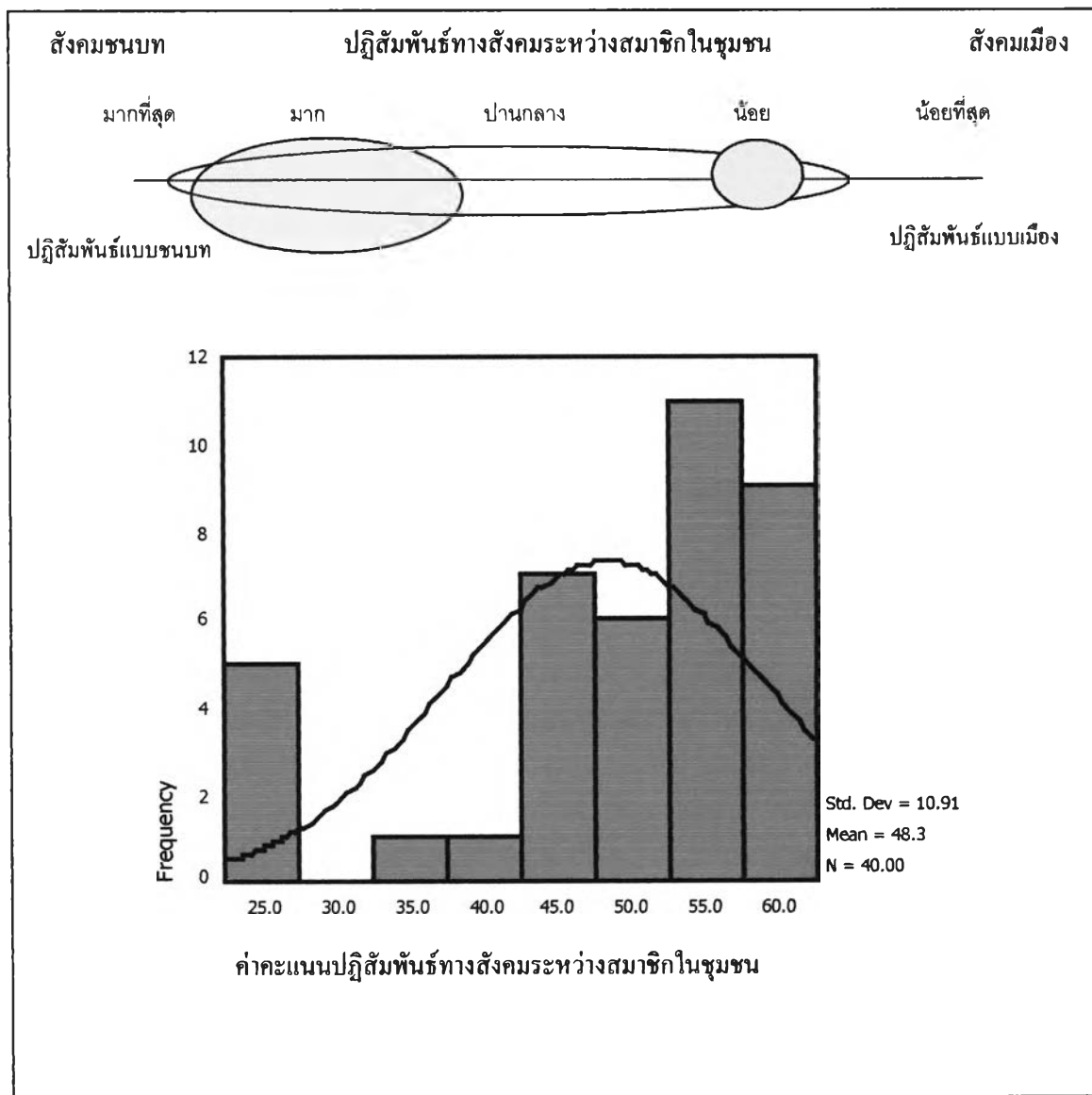
ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชน พิจารณาได้จากการมีรถเป็นของตนเองเพื่อใช้ในการเดินทางซึ่งแสดงนัยของการมีการติดต่อกับคน ๆ หนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งหรือไปยังกิจกรรมหนึ่ง ๆ นอกเหนือจากการเดินทาง การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนจากการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม พบว่าส่วนใหญ่คนในชุมชนจะรู้จักกันเนื่องจากความเป็นญาติหรือจากปู่ย่าตายายพ่อแม่พี่น้องแนะนำมากที่สุด และรู้จักกันมาตั้งแต่สมัยพ่อแม่ปู่ย่าตายาย มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับคนในชุมชนมาก และเมื่อมีการพบปะกันจะมีการทักทายกันดีมาก มีการพบปะพูดคุยกันและการไปมาหาสู่กันของคนในชุมชนบ่อยเนื่องจากส่วนหนึ่งต้องไปทำพิธีทางศาสนาทุกวัน และมีการพูดคุยกันถึงเรื่องญาติครอบครัว รวมถึงการพูดคุยปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับปัญหาของชุมชนกับเพื่อนบ้านเป็นครั้งคราว และส่วนใหญ่จะเคยไปร่วมพูดคุยหรือปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาของชุมชนกับผู้นำชุมชนหรือการประชุมของชุมชน เนื่องจากมีความคุ้นเคยกับผู้นำชุมชนและผู้นำกลุ่มในชุมชนค่อนข้างดี แต่ไม่ค่อยจะได้ไปร่วมกับภายนอกชุมชนเลยหรือน้อยที่สุดแต่มีการร่วมกิจกรรมของชุมชนกับเพื่อนบ้านในระดับมาก

รูปแบบปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชน วิเคราะห์จากระดับของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนจากน้อยไปถึงมาก ซึ่งเป็นการวัดความเคลื่อนไหวของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมตามแนวคิดระบบสังคมที่อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของความเป็นชนบทไปสู่ความเป็นเมืองหรือความเรียบง่ายของสังคมไปสู่ความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้นที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลาที่ต่อเนื่อง ในหลักการเดียวกันกับการวิเคราะห์ชุมชนตัวอย่างศึกษาในพื้นที่เทศบาล ต. ประชาธิปัตย์ เทศบาล ต. คลองสอง และต. เชียงรากใหญ่ ซึ่งพบว่าปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนของชุมชนตัวอย่างศึกษาพื้นที่ ต. พิชอุดม อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (แผนภูมิที่ 47)

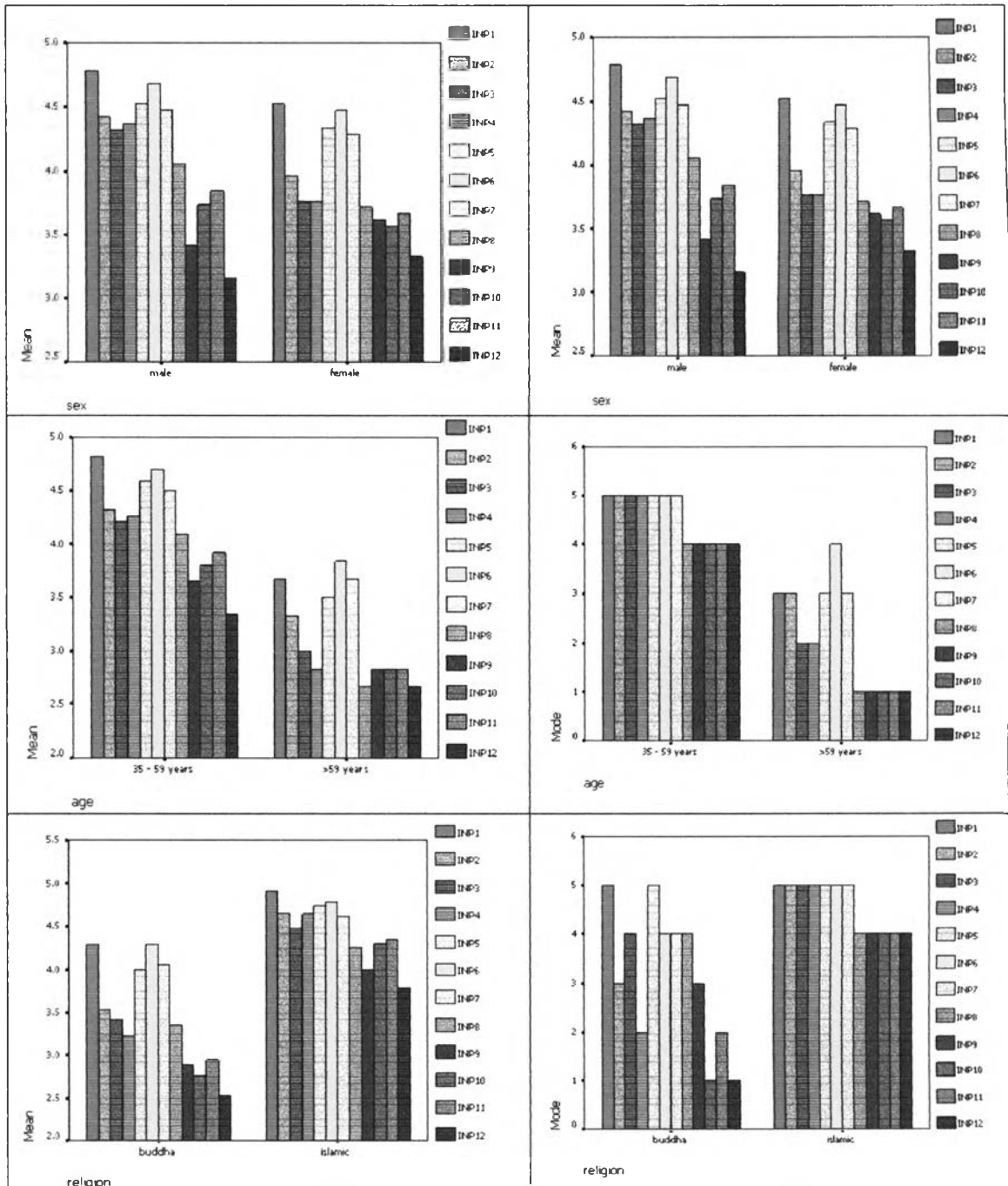
ซึ่งแสดงถึงลักษณะสังคมที่ค่อนข้างไปทางชนบทเรียบง่าย ไม่ซับซ้อนไม่มีความหลากหลายของการมีปฏิสัมพันธ์กัน มีอยู่กลุ่มหนึ่งที่มีความแตกต่างของการมีปฏิสัมพันธ์น้อยซึ่งเป็นรูปแบบปฏิสัมพันธ์ที่ค่อนข้างไปทางแบบเมืองสูงซึ่งน่าจะเป็นกลุ่มคนที่มาจากนอกพื้นที่หรือต่างจังหวัด ส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างของการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนจากการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่า อายุ รายได้ และระยะเวลาการอยู่อาศัยที่ต่างกันมีความแตกต่างกันกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 2.5 ,2.20 และ 2.25 ภาคผนวก ข.) โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ระหว่าง 6,000 – 11,999 บาทและกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ตั้งแต่ 12,000 บาท มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ น้อยกว่า 6000 บาท และพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยในช่วงเวลา 10-20 ปี และกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยมากกว่า 30 ปี มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ระยะเวลาการอยู่อาศัยน้อยกว่า 10 ปี ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนในลักษณะดังกล่าวอาจจะเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุเฉลี่ยไม่ต่างกันอยู่ในวัยเดียวกัน และอยู่อาศัยในพื้นที่มานานและเป็นคนพื้นเพเดียวกันทำให้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนมาก

การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชน ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดปทุมธานี คนในพื้นที่ที่มีมาจากภาคต่าง ๆ น้อยมาก และสังเกตได้ว่าไม่มีผู้ย้ายถิ่นที่มาจากกรุงเทพมหานคร (ตารางที่ 1 ภาคผนวก ข.) แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของกลุ่มคนที่มาอยู่ในพื้นที่ที่มาอยู่รวมกันและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับเมืองใหญ่น้อย ดังนั้น คนในชุมชนจึงมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนมากและคนส่วนใหญ่อยู่อาศัยมานานมากกว่า 30 ประกอบกับลักษณะทางกายภาพของชุมชน และลักษณะเฉพาะของศาสนาอิสลามที่ทำให้คนกลุ่มนี้มีกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติร่วมกันทุกวันทำให้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนมีสูงมาก และส่วนใหญ่คนในชุมชนเป็นญาติพี่น้องกันรู้จักกันเกือบหมดหมู่บ้านทำให้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนค่อนข้างสูงซึ่งเป็นลักษณะของสังคมแบบชนบทและรูปแบบของปฏิสัมพันธ์แบบชนบท

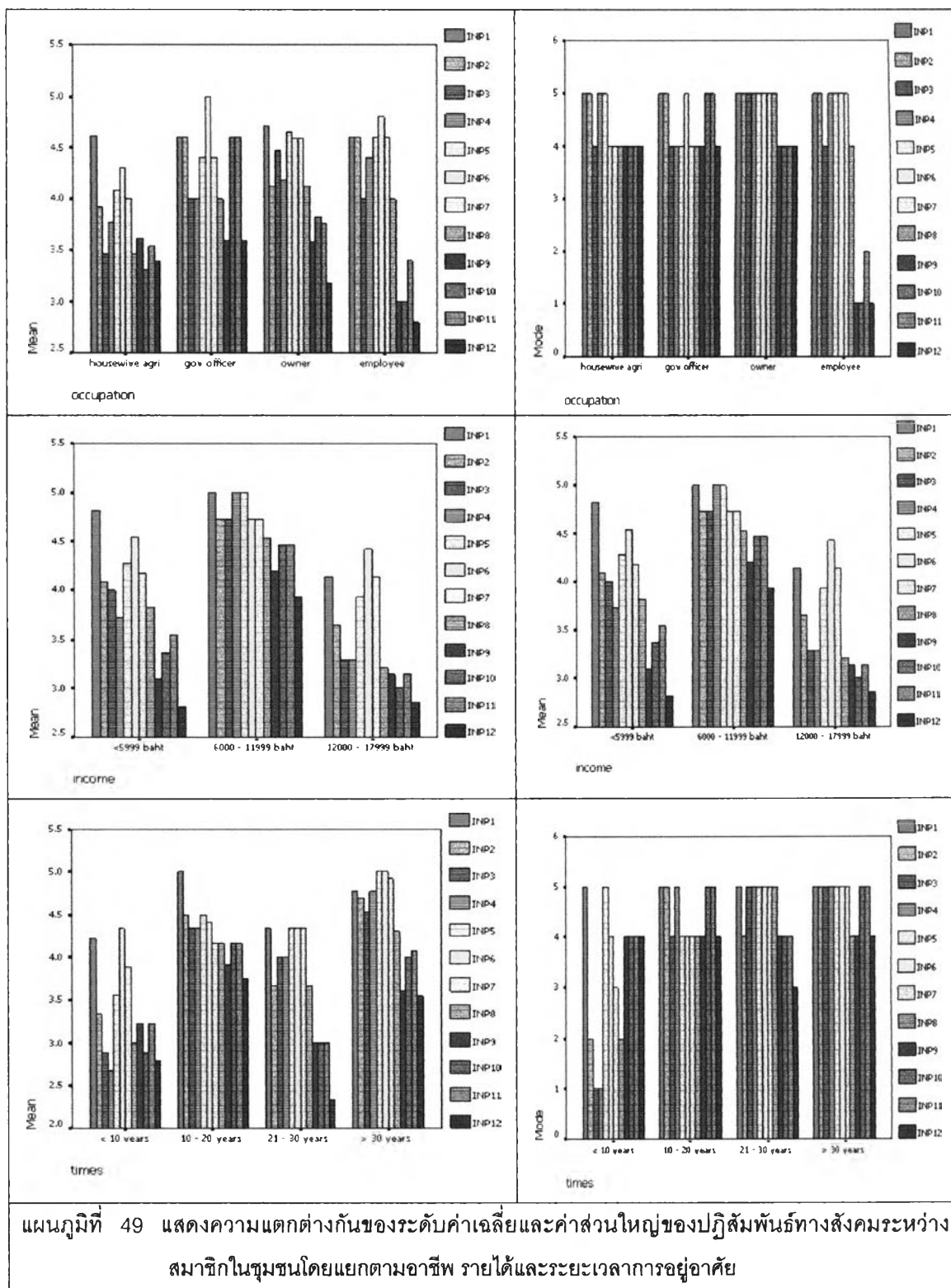
แผนภูมิที่ 47 แสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนตัวอย่างศึกษาพื้นที่ ต.พีชอุดม

เมื่อพิจารณาลักษณะประชากรพบว่า (แผนภูมิที่ 48) โดยทั่วไปแล้วในด้านการรู้จักคนในชุมชนความแตกต่างทางด้านเพศไม่มีผลต่อส่วนใหญ่จะรู้จักกันทั้งชุมชน เนื่องจากเป็นญาติพี่น้องกันหรือบางส่วนอาจจะมาจากการแนะนำของผู้นำชุมชนและเพื่อน ทำให้คนในชุมชนมีความสนิทสนมกัน แต่ความแตกต่างทางด้านอายุจะมีผลต่อการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนค่อนข้างชัดเจน ในการวิจัยนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 35-59 ปี ซึ่งคนกลุ่มนี้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนมากกว่ากลุ่มคนที่อายุมากกว่า 59 ปี จากลักษณะสังคมและชุมชนซึ่งมีสภาพค่อนข้างจะชนบทอยู่ห่างไกลเมืองใหญ่ ในชุมชนมีแหล่งงานน้อยทำให้กลุ่มคนหนุ่มสาวออกไปหางานทำนอกพื้นที่ ในพื้นที่จึงเหลือแต่กลุ่มประชากรวัยกลางคนและวัยสูงอายุและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นคนวัยกลางคนมากกว่าวัยสูงอายุที่จะอยู่ดูแลบ้าน ประกอบกับลักษณะของประชากรมีความแตกต่างทางศาสนาซึ่งจะเห็นได้ว่ากลุ่มประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามจะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนมากกว่ากลุ่มประชากรที่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งจากลักษณะความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนาของศาสนาอิสลามซึ่งมีข้อบัญญัติให้ผู้นับถือศาสนาต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและต้องมีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาทุกวันโดยเฉพาะเพศชายที่จะต้องทำละหมาดทุกวันในช่วงบ่ายทำให้คนกลุ่มนี้มีการพบปะกันทุกวันและมีกิจกรรมร่วมกันทำให้คนกลุ่มนับถือศาสนาอิสลามมีความผูกพันระหว่างสมาชิกค่อนข้างเข้มแข็ง ถึงแม้ศาสนาพุทธจะมีการปฏิบัติกิจทางศาสนาเหมือนกันแต่ความเคร่งครัดมีน้อยกว่า และพบว่าในทุกกลุ่มอาชีพส่วนใหญ่แล้วมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกค่อนข้างดีไม่แตกต่างกัน (แผนภูมิที่ 49) ยกเว้นในกลุ่มอาชีพของลูกจ้างและผู้ใช้แรงงานที่ค่อนข้างจะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ โดยเฉพาะในด้านของการเข้ามามีส่วนร่วมพูดคุยปัญหาชุมชนกับเพื่อนบ้านหรือผู้นำหรือร่วมกิจกรรมของชุมชนทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากลักษณะของการทำงานซึ่งไม่เป็นเวลาที่ค่อนข้างแน่นอนซึ่งต่างจากเวลาในการทำกิจกรรมของคนในชุมชนจึงทำให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนมีน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ ในส่วนของรายได้ผู้ที่มีรายได้ในกลุ่มปานกลางจะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนสูงกว่ากลุ่มรายได้อื่น รองลงมาได้แก่กลุ่มผู้มีรายได้น้อย ส่วนผู้มีรายได้สูงมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนน้อยกว่ากลุ่มอื่น ส่วนระยะเวลาการอยู่อาศัยพบว่าผู้ที่อยู่อาศัยน้อยกว่า 10 ปีจะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนน้อยกว่ากลุ่มอื่น ส่วนกลุ่มอื่น ๆ ที่อยู่อาศัยมากกว่า 10 ปีขึ้นไปจะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้จากลักษณะของประชากรซึ่งส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้องกันทำให้รู้จักกันทั้งชุมชนตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายายมีความเป็นเครือญาติกันค่อนข้างเหนียวแน่น

แผนภูมิที่ 48 แสดงความแตกต่างกันของระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนโดยแยกตามเพศ อายุ และศาสนา

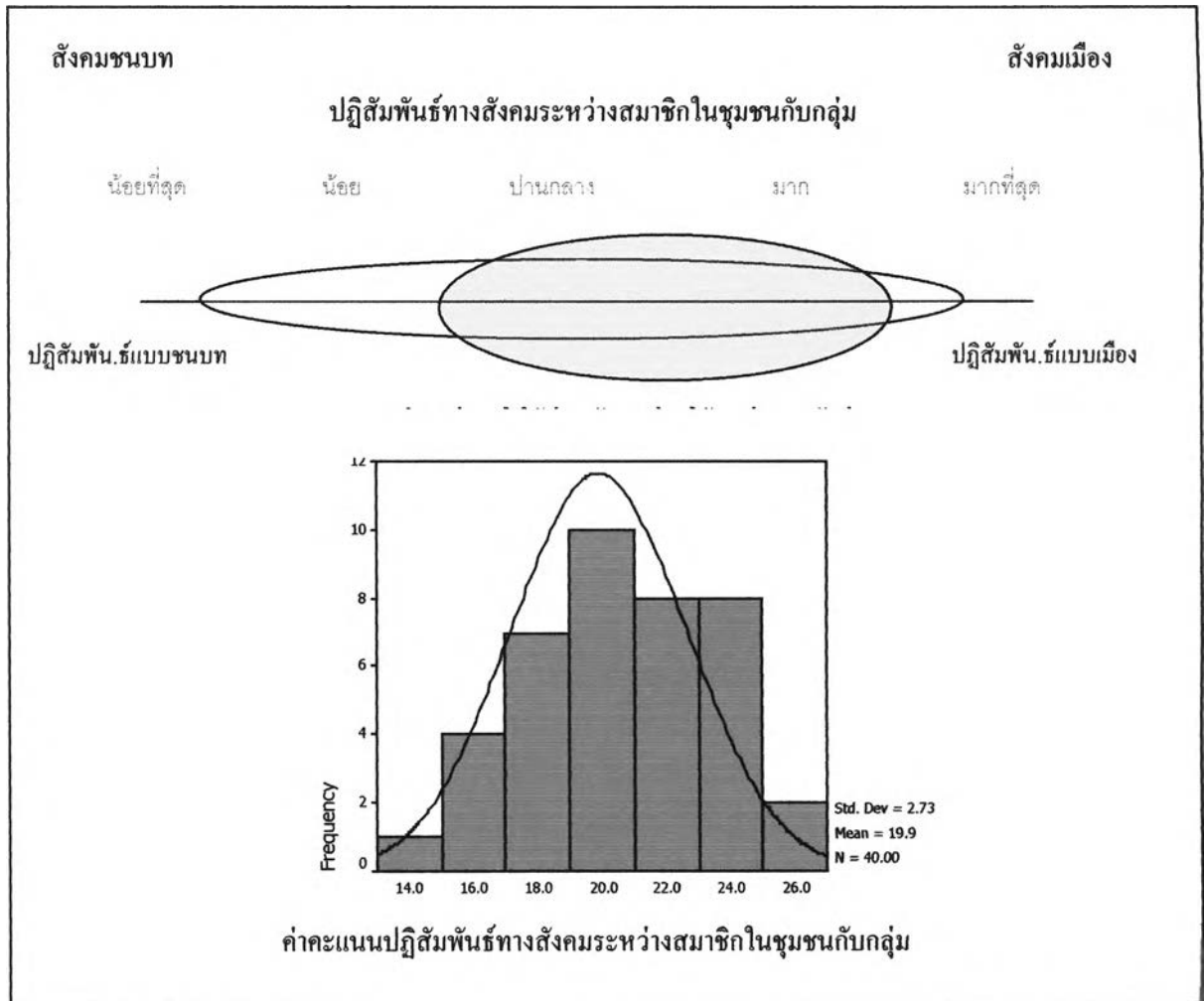

แผนภูมิที่ 49 แสดงความแตกต่างกันของระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่ของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนโดยแยกตามอาชีพ รายได้และระยะเวลาการอยู่อาศัย

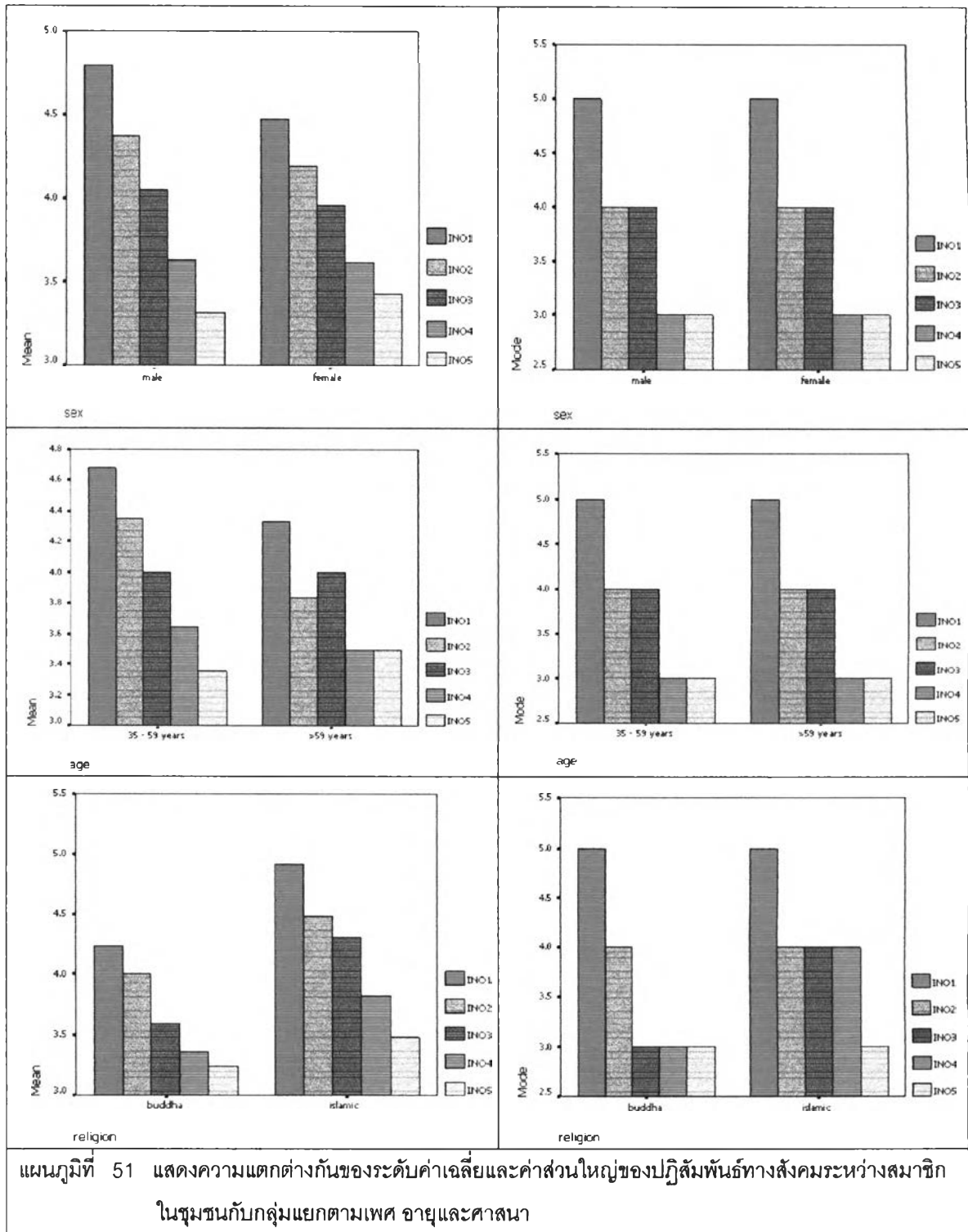
ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม นัยของการมีปฏิสัมพันธ์นี้ได้แก่การส่วนเข้าไปสังเกต การเข้าไปรับรู้รับฟังและมีส่วนร่วมในการจัดการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยส่วนใหญ่ จำนวนร้อยละ 75 จะเห็นว่าเมื่อมีกิจกรรมในชุมชนจะมีคนร่วมมือกันทำกิจกรรม เช่น งานทางศาสนา งานประเพณี งานแต่งงาน งานบวช งานพัฒนาชุมชนมากที่สุด ซึ่งมีคนชุมชนอื่นมาร่วมกิจกรรมในเดียวกันนั้นมากเช่นกัน และคนในชุมชนไปมีส่วนการร่วมกิจกรรมกับชุมชนอื่นมากเช่นเดียวกัน แต่ในส่วนของร่วมปรึกษาหารือมีการประชุมในชุมชนหรือการปรึกษาหารือเรื่องต่าง ๆ เช่น การประชุมกลุ่มพัฒนาอาชีพ การประชุมปัญหาชุมชน การประชุมแจ้งข่าวชุมชน การประชุมเพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับปานกลางและมีคนนอกชุมชนมาร่วมประชุมปานกลางและคนในชุมชนก็ไปร่วมประชุมลักษณะเดียวกันนี้กับชุมชนอื่นในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากคนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่มากกว่า 30 ปี และเป็นผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานีจากภาคอื่น ๆ เพียงเล็กน้อย (ตารางที่ 1 ภาคผนวก ข.) ซึ่งการที่เป็นคนพื้นเพเดิมและอยู่มาตั้งแต่พ่อแม่ปู่ย่าตายาย คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นญาติกันทำให้รู้จักคนในชุมชนดีดังนั้นทำให้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนในระดับมากถึงมากที่สุดเนื่องจากเป็นญาติกันเกือบทั้งชุมชน ทำให้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มดีตามไปด้วยเนื่องจากขอความร่วมมือให้ทำกิจกรรมได้ง่าย

รูปแบบปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มวิเคราะห์จากระดับของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนจากน้อยไปถึงมากเช่นเดียวกับการวัดระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนในหลักการเดียวกัน ซึ่งพบว่าปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ซึ่งตามระดับค่าคะแนนแล้วน่าจะมีความเป็นสังคมเมืองสูง (แผนภูมิที่ 50) แต่เนื่องจากลักษณะของกลุ่มตัวอย่างมีความเป็นเครือญาติกันสูงและลักษณะเฉพาะของคนในพื้นที่ที่ส่วนหนึ่งนับถือศาสนาอิสลามซึ่งกิจปฏิบัติร่วมกันทางศาสนาเป็นประจำ ดังนั้นการจะทำกิจกรรมไม่ว่าจะมีลักษณะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการจะได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือด้วยดี ดังนั้นกรณีมีกิจกรรมที่เป็นทางการก็สามารถที่จะขอความร่วมมือให้ไปร่วมได้ง่ายทำให้ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มมีค่า และจากการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่าปัจจัยทางด้าน อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการอยู่อาศัยที่ต่างกันมีความแตกต่างกันกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 2.45 และ 2.50 ภาคผนวก ข.)

แผนภูมิที่ 50 แสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มของชุมชนตัวอย่างศึกษาพื้นที่ ต.พีชอุดม

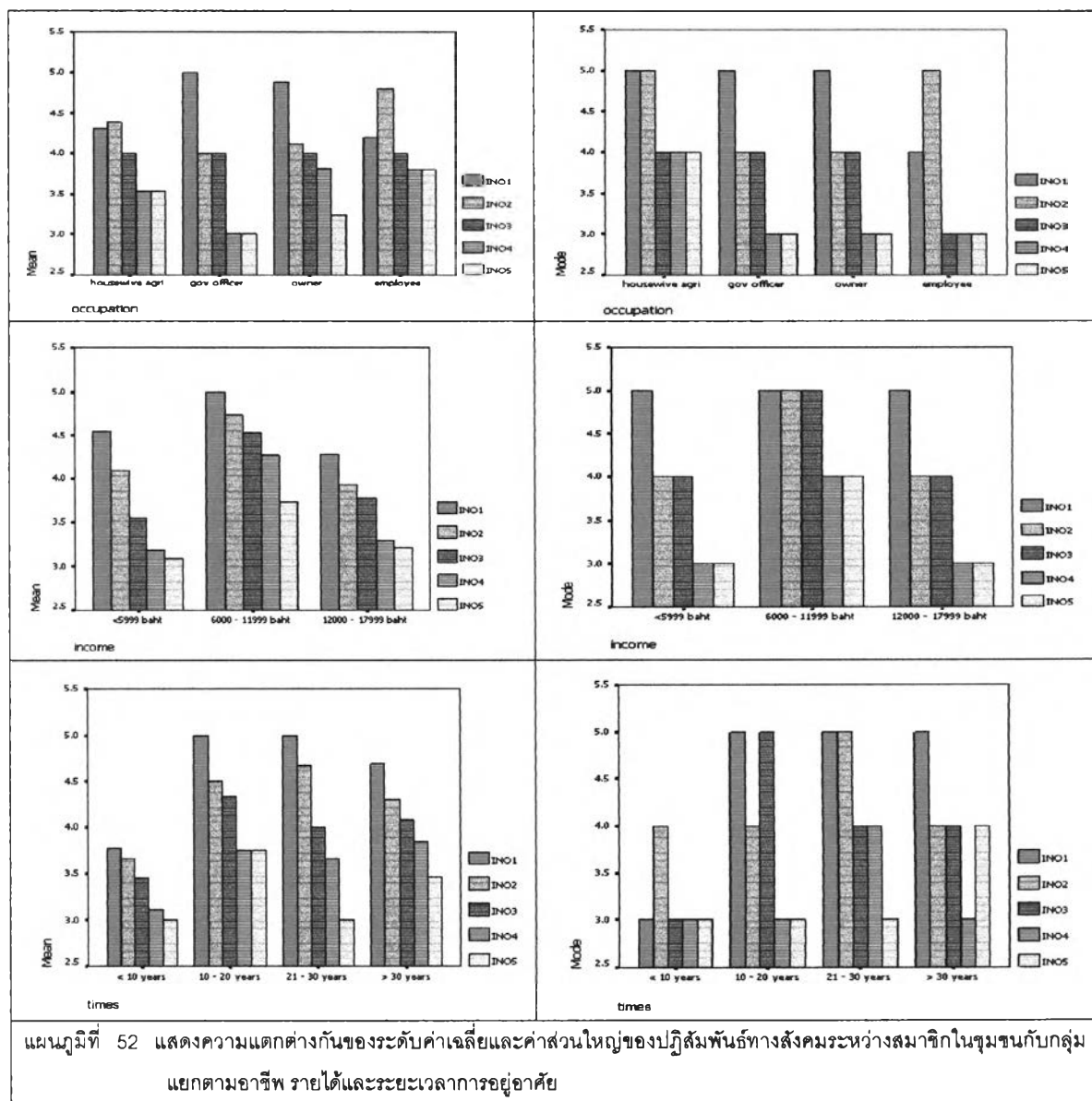

เมื่อพิจารณาลักษณะประชากรกับรูปแบบปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกกับกลุ่มพบว่าโดยทั่วไปแล้วเพศกับอายุไม่มีความแตกต่างกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกกับกลุ่ม (แผนภูมิที่ 51) แต่มีความแตกต่างกันในส่วนของกลุ่มคนที่นับถือศาสนา โดยกลุ่มตัวอย่างที่นับถือศาสนาอิสลามจะมี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มดีกว่ากลุ่มตัวอย่างที่นับถือศาสนาพุทธ โดยเฉพาะในเรื่องของการไปร่วมกิจกรรมหรือร่วมปรึกษาหารือเกี่ยวกับเรื่องของชุมชนหรือการประชุมกลุ่มพัฒนาอาชีพ ซึ่งพบว่าในพื้นที่มีกลุ่มอาชีพแม่บ้านซึ่งตั้งโดยกลุ่มคนไทยพุทธแต่มีสมาชิกกลุ่มทั้งที่เป็นไทยพุทธและไทยมุสลิมและเป็นกลุ่มอาชีพที่มีการรวมกลุ่มกันค่อนข้างเข้มแข็งและจากการพูดคุยกับกลุ่มแม่บ้านไทยพุทธและไทยมุสลิมพบว่าส่วนใหญ่กลุ่มคนไทยมุสลิมจะร่วมมือในการทำกิจกรรมค่อนข้างเข้มแข็งและมีการนำไปสร้างเครือข่ายในการสร้างอาชีพมากกว่ากลุ่มคนไทยพุทธ

รูปแบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มเมื่อพิจารณาตามกลุ่มอาชีพแล้วพบว่า (แผนภูมิที่ 52) กลุ่มคนที่มีอาชีพแม่บ้านและเกษตรกรจะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับกลุ่มมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่นซึ่งอาจจะเนื่องจากลักษณะของอาชีพที่อยู่กับบ้านมีเวลามากกว่าไม่ต้องเดินทางเหมือนอาชีพอื่นทำให้มีเวลาที่จะทำกิจกรรมของชุมชนได้มากกว่ากลุ่มอาชีพอื่นส่วนกลุ่ม

อาชีพลูกจ้าง โรงงานพนักงานห้างร้านจะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับกลุ่มน้อยที่สุดเนื่องจากลักษณะของการทำงานซึ่งไม่เอื้อต่อการร่วมกิจกรรมในชุมชน และกลุ่มที่มีรายได้ปานกลางเป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับกลุ่มมากที่สุดเช่นเดียวกับผู้ที่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยมากกว่า 20 ปีจะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับกลุ่มสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ ซึ่งในพื้นที่เรียกคนที่อยู่มานานและอายุมากเรียกว่าคนแก่คนแก่ซึ่งจะมีส่วนในการทำกิจกรรมของชุมชนค่อนข้างมาก

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับชุมชนและปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับเมืองใหญ่ จากทำเลที่ตั้งของชุมชนตัวอย่างศึกษา ชุมชนมีความสามารถในการเข้าถึงของพื้นที่ในระดับน้อยถึงน้อยมากถึงแม้จะมีเส้นทางถนนสายหลักและสายรองเชื่อมต่อกับชุมชนและคนในชุมชนสามารถเดินทางและเข้าถึงระหว่างชุมชนใกล้เคียงได้โดยสะดวกแต่เนื่องจากลักษณะพื้นที่เป็นลักษณะแนวยาวเลียบคลองและการตั้งบ้านเรือนค่อนข้างกระจายประกอบกับทำเลที่ตั้งของพื้นที่มีระยะทางห่างจากเมืองใหญ่โดยวัดจากระยะทางสายรองที่เชื่อมกับถนนพหลโยธินประมาณ 37 กิโลเมตร ทำให้การติดต่อระหว่างชุมชนกับเมืองใหญ่ค่อนข้างน้อย และการใช้สิ่งบริการจากเมืองใหญ่ค่อนข้างน้อยเนื่องจากระยะทางที่ไกลและไม่สะดวกกับการเดินทางเข้า-ออกพื้นที่ ยกเว้นครัวเรือนที่มีลูกเรียนหนังสืออยู่ในเขตกรุงเทพเท่านั้นที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับเมืองใหญ่หรือกลุ่มคนที่มีอาชีพค้าขายจะไปซื้อของที่ตลาดสะพานใหม่ เป็นต้น ส่วนปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับชุมชนอื่น เนื่องจากในพื้นที่ไม่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจทำให้คนในชุมชนต้องออกนอกพื้นที่ไปใช้บริการในพื้นที่ชุมชนใกล้เคียงทำให้คนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนค่อนข้างมาก ประกอบกับลักษณะของคนนับถือศาสนาอิสลามที่ค่อนข้างจะมีความเหนียวแน่นในความเป็นกลุ่มศาสนาและชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียงมีประชาชนนับถือศาสนาอิสลามจำนวนมาก ทำให้คนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสูงในการทำกิจทางศาสนาร่วมกัน

กลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชน

กลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชน เป็นสิ่งที่แสดงถึงการประสานส่วนต่าง ๆ ของคนและกิจกรรมทางสังคมในชุมชนเข้าด้วยกันวิเคราะห์จากการที่คนในชุมชนสามารถมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันโดยมีกลไกการผสมผสานได้แก่คนที่อยู่ในชุมชนซึ่งเป็นแกนนำหรือมีส่วนในการทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ วิธีการที่ควบคุมสังคมทั้งทางด้านกฎหมาย กฎศีลธรรมจรรยา องค์กรหรือกลุ่มภายในชุมชน ที่ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน รวมถึงการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ การค้า การทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ วิธีการติดต่อสื่อสารและการขนส่ง และสถานที่หรือพื้นที่ที่คนในชุมชนรับรู้ร่วมกันในการใช้ทำ กิจกรรมหรือใช้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งกลไกการผสมผสานทางสังคมนี้จะมีตั้งแต่กลไกที่ไม่เป็นทางการซึ่งเป็นสังคมที่ไม่มีความหลากหลายของคนและกิจกรรมไปจนถึงกลไกที่เป็นทางการซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในสังคมที่มีความหลากหลายของคนและกิจกรรมเช่นสังคมเมือง ซึ่งพบว่าในชุมชนกลไกการผสมผสานที่เป็นตัวบุคคลที่เป็นแกนหรือมีส่วนในการทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนนั้นมีค่อนข้างมากในการเป็นผู้แจ้งข่าวหรือเหตุการณ์ในชุมชนให้ผู้อื่นทราบ ส่วนใหญ่การรับรู้ข่าวสารในชุมชนจะมาจากการแจ้งข่าวของผู้นำชุมชนหรือผู้นำศาสนาหรือผู้นำกลุ่ม มากที่สุด ส่วนการรับรู้ข่าวสารหรือเหตุการณ์จากการแจ้งข่าวของเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องด้วยวาจาจะอยู่ในระดับมาก ส่วนการรับรู้ข่าวสารหรือเหตุการณ์จากการแจ้งข่าวของเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องจากทางโทรศัพท์จะค่อนข้างน้อย การรับรู้จากเจ้าของงานหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นด้วยวาจาและการัดเชิญอยู่ในระดับปานกลาง

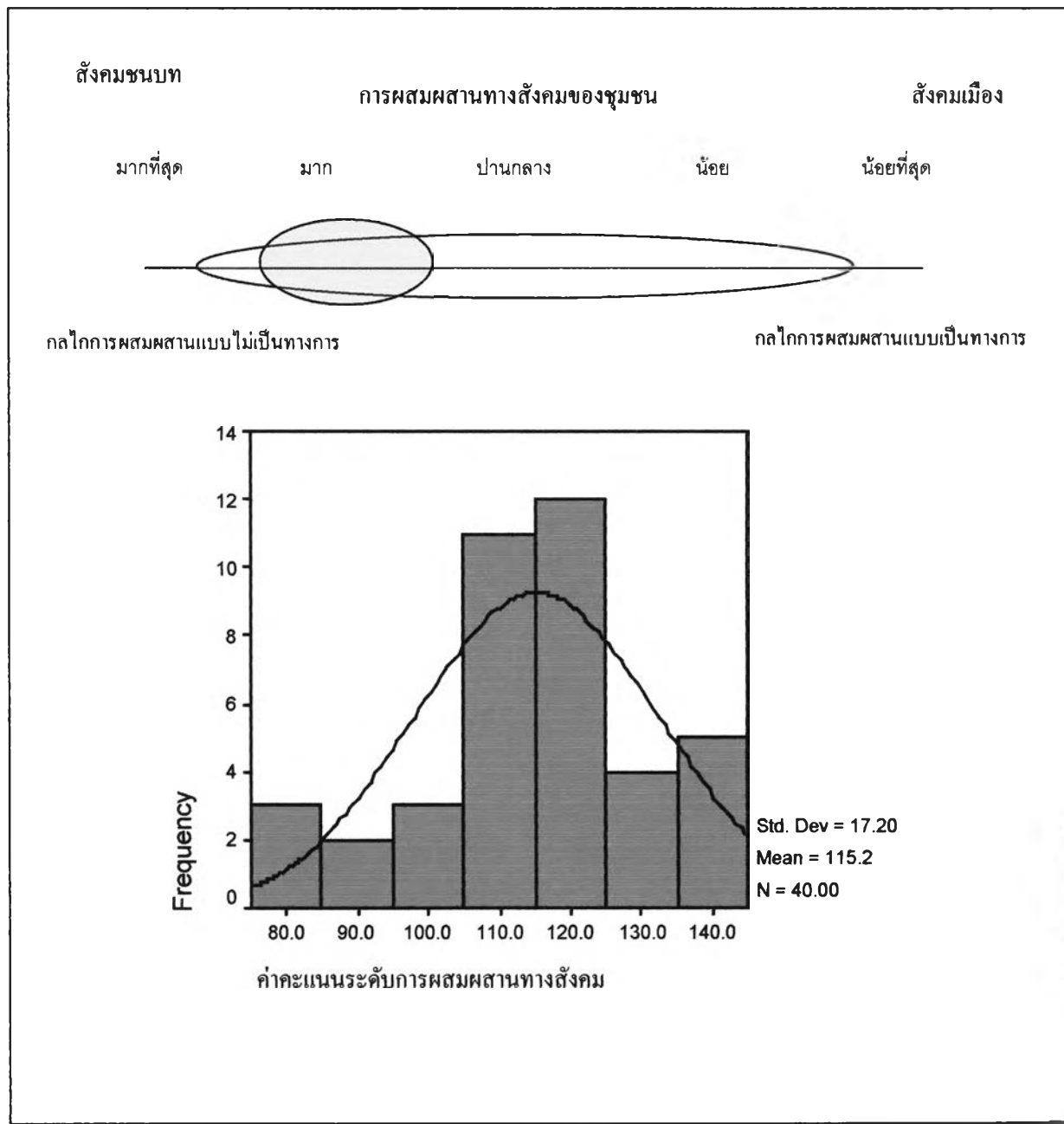
ถึงมาก ในชุมชนไม่มีเสียงตามสายของชุมชน ส่วนการรับรู้ข่าวสารมีค่อนข้างมาก ส่วนจากใบปลิวหรือใบโฆษณา หรือข่าวสารชุมชนจากวิทยุหรืออุปกรณ์สื่อสารจะมีน้อยที่สุด คนในชุมชนส่วนใหญ่จะรับรู้ข่าวสารหรือเหตุการณ์ที่เป็นแผนกิจกรรมของชุมชน สิ่งที่เป็นกลไกการผสมผสานอันหนึ่งที่ดีของชุมชนได้แก่การมีกลุ่มอาชีพแม่บ้าน ซึ่งได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนค่อนข้างดี นอกจากนี้ในชุมชนยังมีโครงการจัดตั้งกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ในอนาคตเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันและเป็นการสร้างเสริมอาชีพ เนื่องจากคนส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นแม่บ้านไม่ได้ไปทำงานนอกบ้านจึงต้องการอาชีพเสริมเพื่อหารายได้เพิ่ม ทำให้มีคนในชุมชนส่วนหนึ่งที่เป็นสมาชิกของกลุ่มหรืออีกส่วนหนึ่งยังไม่ได้เป็นเนื่องจากยังไม่ได้ตั้งกลุ่มอาชีพใหม่ ส่วนกลุ่มอาชีพเดิมนั้นสมาชิกเต็มแล้ว คนในชุมชนมีส่วนร่วมกันในการทำกิจกรรมการพัฒนาเพื่อสาธารณประโยชน์ค่อนข้างมาก และมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานประเพณี งานบวชงานมงคลและงานอวมงคลมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่เป็นงานประเพณีงานที่เกี่ยวกับศาสนาไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธหรืออิสลาม แต่การติดต่อกันเพื่อการค้าและประโยชน์ทางธุรกิจนั้นมีน้อยมากสำหรับกลุ่มคนที่ไม่มีอาชีพทางการค้าขาย ส่วนกลุ่มที่มีอาชีพค้าขายจะติดต่อในเชิงเศรษฐกิจค่อนข้างบ่อย แสดงให้เห็นถึงสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนที่ยังค่อนข้างจะเป็นสังคมไม่ซับซ้อนมากนัก เมื่อมีการทำกิจกรรมร่วมกันส่วนใหญ่จะไม่ค่อยมีการจ้างแรงงาน แต่อาจจะให้เป็นค่าตอบแทนหรือซื้ออาหารให้รับประทานร่วมกัน และการอยู่ร่วมกันในชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้สึกว่าการรู้จักคนในชุมชนมาก ๆ จะทำให้เกิดความปลอดภัยในชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของชุมชนที่เป็นสังคมที่ไม่มีความหลากหลายและซับซ้อน และเชื่อมั่นในการเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งของตนเองเคารพ โดยเชื่อว่าการทำบุญการเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะช่วยให้มีความปลอดภัยและทำให้คนมีจิตใจที่ดีงามซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานของสังคมทั่วไป และที่สำคัญการที่เชื่อว่าหากมีการจัดงานพื้นบ้านหรืองานประเพณีในชุมชนทุกปีจะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และการไปร่วมทำบุญหรือการจัดงานบุญที่วัดทุกวันพระจะทำให้ให้คนมารวมกันและรู้จักกันมากขึ้น

กรณีที่มีการพิพาทกันระหว่างคนในชุมชนนั้นส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ค่อยจะมีการวิวาทกันทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนหรือหากมีก็จะมีไกล่เกลี่ยตกลงกันแต่ถ้ามีปัญหากันมากส่วนใหญ่จะบอกครอบครัวรองลงไปคือการบอกผู้นำชุมชนหรือแจ้งผู้นำชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ไกล่เกลี่ย โดยเฉพาะในชุมชนนี้ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามจะใช้คำสอนทางศาสนาในการทำให้คนในชุมชนอยู่ด้วยกันอย่างสันติตามคำสอนของศาสนาจนแสดงให้เห็นถึงการใช้กลไกในการแก้ไขปัญหาที่ไม่เป็นทางการ การจัดงานประเพณีร่วมกันในชุมชนจะมีการมาร่วมกันมากโดยเฉพาะงานประเพณีงานสำคัญทางศาสนา งานสำคัญของชาติ งานพัฒนาชุมชน รวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวกับการประชุมหารือเรื่องเกี่ยวกับชุมชนจะมีคนมาร่วมกันปานกลาง ส่วนการใช้พื้นที่ส่วนกลางร่วมกันของชุมชนเนื่องจากภายในชุมชนไม่มีพื้นที่ของตนเองต้องใช้พื้นที่ของวัดหรือโรงเรียนในบริเวณใกล้เคียงและคนในชุมชนจะรับรู้ว่าจะสามารถไปใช้พื้นที่ส่วนกลางดังกล่าวได้ และรับรู้ถึงขอบเขตของชุมชนที่อาศัยอยู่ว่ามีพื้นที่ของ

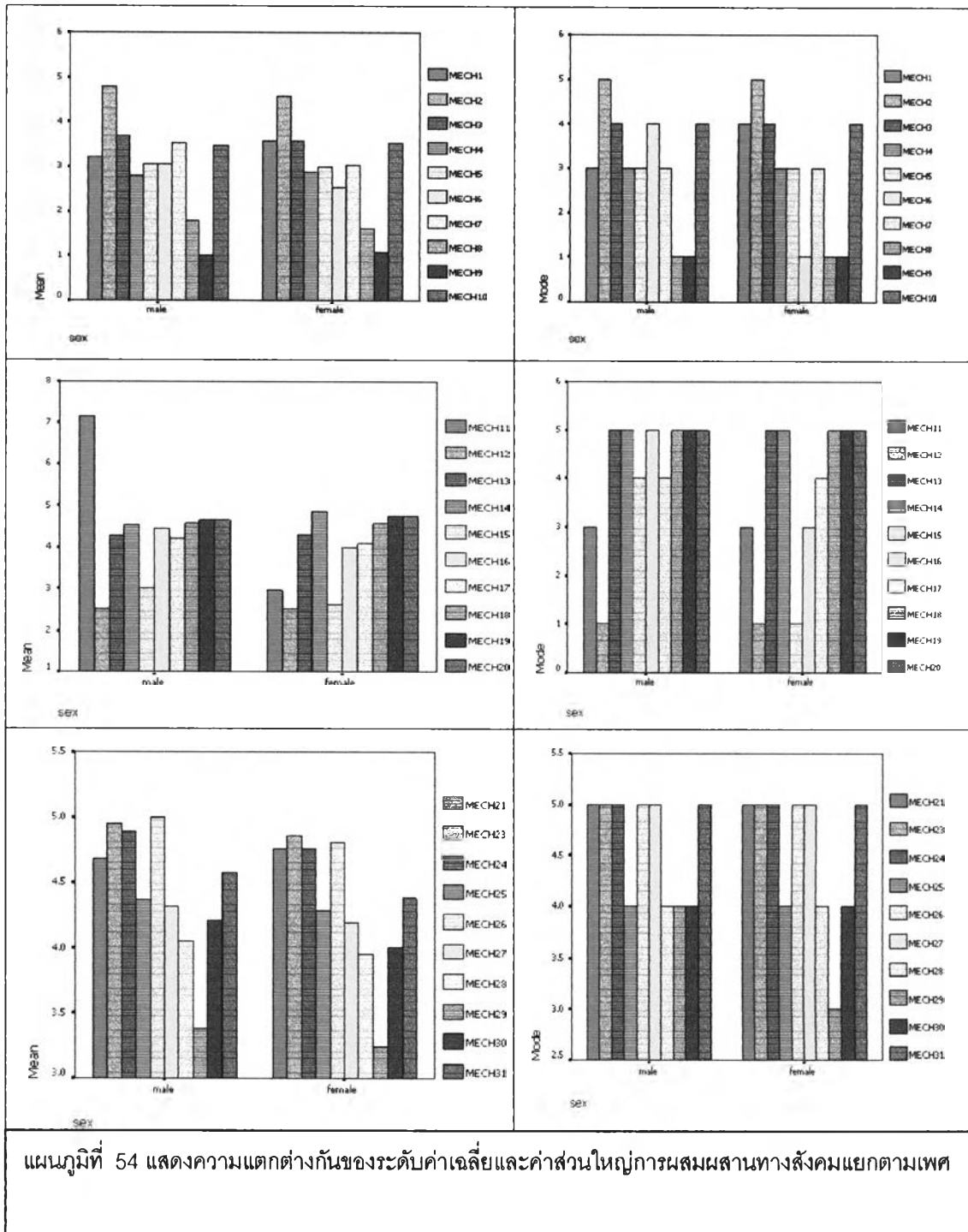
ชุมชนในขอบเขตไหนถึงไหนทั้งนี้ อาจจะเป็นลักษณะเฉพาะของชุมชนที่มีสภาพกายภาพที่จำกัดทำให้
 ง่ายต่อการรับรู้ถึงขอบเขตของตนเอง กรณีเมื่อมีการไปทำกิจกรรมนอกบ้านส่วนใหญ่คนในชุมชนจะใช้
 การเดิน และจักรยานยนต์ ตารางที่ 1 (ภาคผนวก ข.) แสดงถึงอุปกรณ์เครื่องใช้ในครัวเรือนแล้วจะ
 เห็นได้ว่าส่วนใหญ่จะมีโทรศัพท์ทั้งโทรศัพท์บ้านและโทรศัพท์มือถือในการติดต่อกันและการรับรู้รับฟัง
 ข่าวสารจากแหล่งอื่น ๆ จะมาจาก โทรศัพท์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นกลไกการผสมผสานทางสังคมของ
 ชุมชนที่สำคัญที่ทำให้เกิดการผสมผสานของชุมชนกับชุมชนอื่นและเมืองใหญ่ได้ง่ายและสะดวก
 ลักษณะที่สำคัญของอุปกรณ์เครื่องใช้ในครัวเรือน กลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนวิเคราะห์
 จากระดับของการการผสมผสานทางสังคมของชุมชนจากน้อยไปถึงมากเช่นเดียวกับการวัดระดับ
 ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม ใน
 หลักการเดียวกัน ซึ่งพบว่าในชุมชนมีว่าการผสมผสานทางสังคมอยู่ในระดับมาก (แผนภูมิที่ 53)
 แสดงถึงการมีลักษณะสังคมที่ค่อนข้างไปทางสังคมชนบท ใช้กลไกการผสมผสานแบบไม่เป็นทางการมาก
 ขึ้นเป็นสังคมที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อนมากนัก ส่วนปัจจัยที่ทำให้มีความแตกต่างการผสมผสานทางสังคม
 ของชุมชนจากการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่า อาชีพและศาสนาที่ต่างกันมีความแตกต่างกันกับการผสม
 ผสานทางสังคมที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 2.65 ภาคผนวก ข.)
 โดยกลุ่มตัวอย่างที่อาชีพแม่บ้าน เกษตรกรรม ที่แตกต่างกันมีการผสมผสานทางสังคมมากกว่าคน
 อาชีพรับราชการ กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพรับราชการมีการผสมผสานทางสังคมมากกว่ากลุ่มอาชีพ
 พนักงาน ลูกจ้าง ฯลฯ และกลุ่มที่มีอาชีพค้าขาย มีการผสมผสานทางสังคมมากกว่ากลุ่มแม่บ้าน
 เกษตรกรรม และศาสนาที่ต่างกันมีการผสมผสานทางสังคมที่แตกต่างกันด้วย

**การผสมผสานทางสังคมของชุมชนระหว่างชุมชนกับชุมชน และการผสมผสานทาง
 สังคมของชุมชนระหว่างชุมชนกับเมืองใหญ่** ในด้านกายภาพก็เช่นเดียวกับการมีปฏิสัมพันธ์ทาง
 สังคมของชุมชนทั้งระดับบุคคลและระดับองค์กรจากทำเลที่ตั้งของชุมชนกลุ่มตัวอย่าง ชุมชนดังกล่าวมี
 ความสามารถในการเข้าถึงของพื้นที่น้อยถึงแม้จะมีเส้นทางถนนสายรองเชื่อมต่อชุมชนช่วยให้คนใน
 ชุมชนสามารถเดินทางและเข้าถึงระหว่างชุมชนใกล้เคียงได้โดยสะดวก แต่พื้นที่ที่เป็นชุมชนมีระยะทาง
 ห่างจากกรุงเทพมหานครและมีบริการรถขนส่งสาธารณะน้อยทำให้การติดต่อสื่อสารและการผสม
 ผสานของชุมชนกับภายนอกและเมืองใหญ่ค่อนข้างยาก

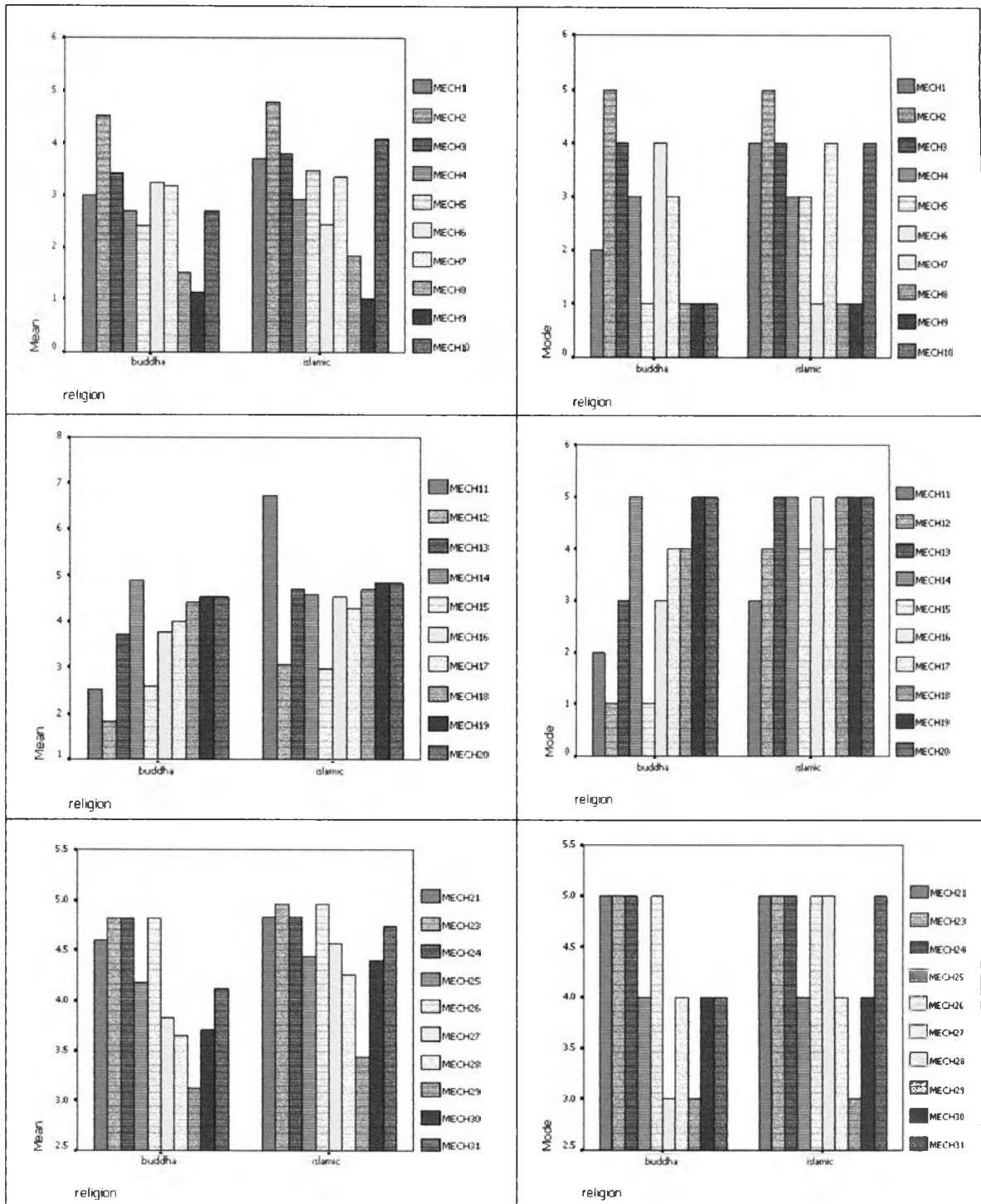
แผนภูมิที่ 53 แสดงระดับการผสมผสานทางสังคมของชุมชนตัวอย่างศึกษาพื้นที่ต.พีชอุดม

จากระดับการผสมผสานทางสังคมของชุมชนเมื่อพิจารณาถึงลักษณะประชากรในด้านเพศ แล้วพบว่าเพศชายค่อนข้างจะมีการผสมผสานทางสังคมและเป็นกลไกในการผสมผสานทางสังคมมากกว่าเพศหญิง (แผนภูมิที่ 54) และเมื่อพิจารณาความแตกต่างของศาสนาจะเห็นได้ว่ากลุ่มศาสนาอิสลามจะมีการผสมผสานทางสังคมในระดับมากกว่ากลุ่มศาสนาพุทธ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสถาบันทางศาสนายังคงมีความสำคัญในการเป็นกลไกที่สำคัญที่ทำให้เกิดการผสมผสานทางสังคมของคนในชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องของการรวมกลุ่มทางสังคมในการทำกิจกรรมในส่วนอื่น ๆ ไม่มีข้อแตกต่างกันมากนัก (แผนภูมิที่ 55)

แผนภูมิที่ 54 แสดงความแตกต่างกันของระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญการผสมผสานทางสังคมแยกตามเพศ

แผนภูมิที่ 55 แสดงความแตกต่างกันของระดับค่าเฉลี่ยและค่าส่วนใหญ่การผสมผสานทางสังคมแยกตามศาสนา

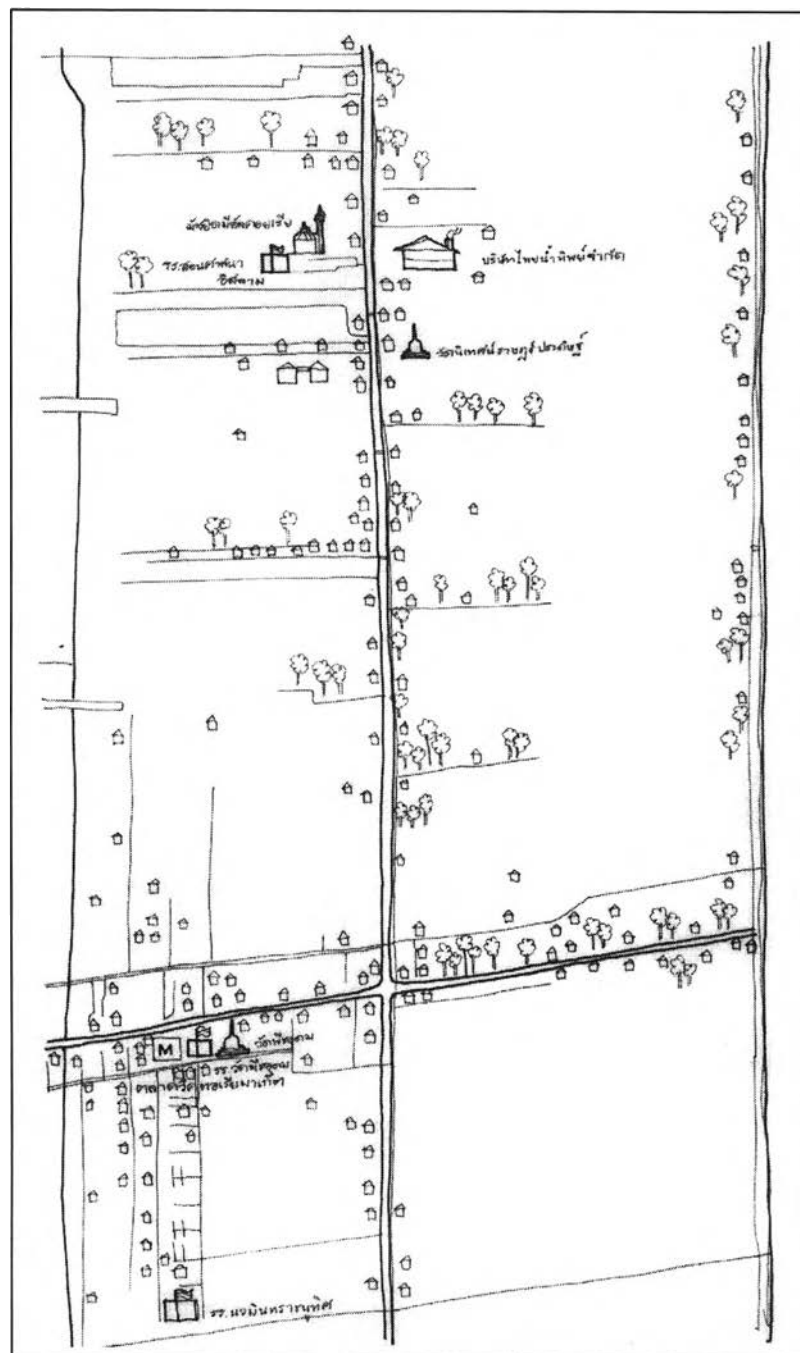
ความรู้สึกผูกพันกับชุมชน หมายถึงความรู้สึกว่าเป็นคนชุมชนเดียวกัน มีความรู้สึกปลอดภัยในการอยู่อาศัยสูงมาก มีความผูกพันกับถิ่นที่อยู่อาศัย เป็นความผูกพันหรือความประทับใจของคนต่อพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งวิเคราะห์จากนัยของการรู้จักกันของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการรับรู้ถึง กิจกรรมในชุมชน การรู้สึกถึงความปลอดภัยในการอยู่อาศัย ความต้องการมีสถานที่หรือมีกิจกรรมที่ทำให้ทำร่วมกัน ความต้องการการพัฒนาพื้นที่ที่อาศัยอยู่ และความต้องการการย้ายที่อยู่อาศัยที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จากการวิจัยพบว่าชุมชนตัวอย่างมีความรู้สึกถึงความปลอดภัยในการอยู่อาศัย แต่ก็ยังคงต้องการให้มีการจัดตั้งกลุ่มในชุมชนในการดูแลความปลอดภัยในชุมชนถ้าหากเป็นไปได้ และคิดว่าจะต้องรู้จักคนในชุมชนให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการอยู่อาศัยร่วมกันถึงแม้จะรู้จักกันแล้วจากความเป็นญาติเป็นเพื่อนแต่ถ้ามีคนใหม่เข้ามาก็ต้องทำความรู้จักอีก และส่วนมากต้องการให้มีศูนย์กลางในการทำกิจกรรมร่วมกันเนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีโดยเฉพาะสถานที่ให้เด็กเล่นส่วนใหญ่เด็ก ๆ จะเล่นกันที่บ้านหรือในวัดหรือมัสยิด และต้องการให้มีการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมร่วมกันเช่นการพัฒนาอาชีพหรือการเล่นกีฬา และอยากให้มีการจัดกิจกรรมประเพณีท้องถิ่นร่วมกัน รวมถึงการร่วมกันการพัฒนาชุมชนและการรักษาความสะอาดของชุมชนอยากให้มีการร่วมกันมากที่สุด และในส่วนของความคิดเห็นในการย้ายที่อยู่อาศัยจะมีน้อยมากที่สุดที่จะย้ายที่อยู่อาศัย แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกผูกพันกับที่อยู่อาศัยของคนในพื้นที่

เมื่อวิเคราะห์ทางสถิติพบว่ากลุ่มตัวอย่างชุมชนของพื้นที่พบว่าปัจจัยทางด้าน อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการอยู่อาศัยและศาสนา ของกลุ่มตัวอย่างชุมชนของพื้นที่ต.เชียงรากใหญ่ที่แตกต่างกัน มีความรู้สึกความเป็นชุมชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากกลุ่มคนที่มีอาชีพค้าขายต้องติดต่อพบปะคนในพื้นที่ตลอดเวลา และส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเพเดิมหรือเป็นคนในพื้นที่เดิมอยู่แล้วและอยู่อาศัยร่วมกันมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย และไม่มี ความหลากหลายจากภายนอกเข้ามาในพื้นที่ทำให้คนในพื้นที่ไม่ว่าจะมีปัจจัยส่วนบุคคลลักษณะใดก็มีความรู้สึกความเป็นชุมชนเหมือนกันอันเนื่องมาจากความผูกพันที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่เกิดในพื้นที่นั้น ๆ จึงทำให้ปัจจัยส่วนบุคคลไม่มีความแตกต่างกันต่อความรู้สึกความเป็นชุมชน

สรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่ต.พิชอุดม ปัจจัยทางอายุ รายได้ ระยะเวลาการอยู่อาศัย และศาสนาที่แตกต่างกันมีความแตกต่างกันกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมทางของสมาชิกในชุมชน และปัจจัยด้านรายได้ ระยะเวลาการอยู่อาศัยและศาสนาที่ต่างกันมีความแตกต่างกันในปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม และปัจจัยด้านรายได้กับศาสนา ที่แตกต่างกันมีความแตกต่างกับการผสมผสานทางสังคม และอาชีพ รายได้ ระยะเวลาการอยู่อาศัยและศาสนาที่แตกต่างกันมีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนต่างกัน ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ร่วมกับทำเลที่ตั้งของพื้นที่ของกลุ่มตัวอย่างของชุมชนแล้วพบว่า ลักษณะประชากรและข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและการมีนัยสำคัญทางสถิติของปัจจัยทางต่าง ๆ นั้น ปฏิสัมพันธ์และการผสมผสานที่เกิดขึ้นอาจจะเนื่องมาจากปัจจัยทางศาสนาเป็น

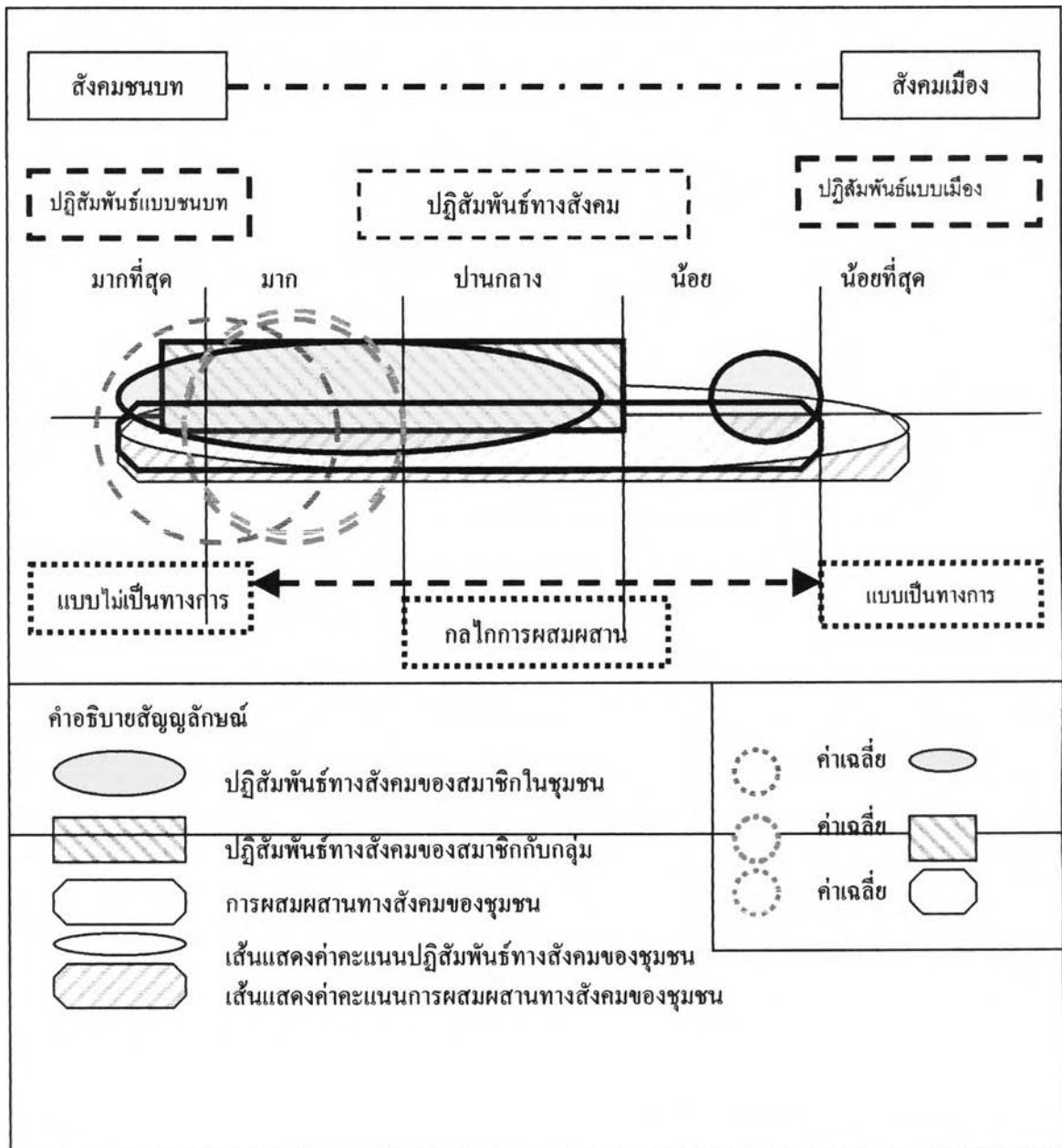
สำคัญ เนื่องจากปัจจัยทางศาสนาทำให้เกิดความแตกต่างในทุกลักษณะของปฏิสัมพันธ์ การผสมผสานและความรู้สึกผูกพันกับชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสรุปเมื่อพิจารณาจากแผนที่ทางสังคมจะเห็นได้อย่างชัดเจนถึงรูปแบบปฏิสัมพันธ์และการผสมผสานทางสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชนระหว่างชุมชนและชุมชนกับเมืองใหญ่ (ภาพที่ 58)

ภาพที่ 58 แสดงแผนที่ทางสังคมภาพร่างของชุมชนตัวอย่างศึกษาในพื้นที่ตำบลพิชชอุดม

รูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนตัวอย่างศึกษาในพื้นที่ตำบลพิชอุดมเขียนเป็นแบบจำลองได้ดังนี้ (แผนภูมิที่ 56)

แผนภูมิที่ 56 แบบจำลองที่ 4 แบบจำลองรูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนตัวอย่างศึกษาพื้นที่ ต.พิชอุดม

จากสภาพกายภาพของชุมชนพบว่าชุมชนมีลักษณะเด่นในด้านทำเลที่ตั้งที่มีความเป็นธรรมชาติของพื้นที่ริมคลองและเป็นที่ยอมรับเหมาะสำหรับทำนา มีโครงข่ายถนนผ่านพื้นที่ซึ่งทำให้สามารถเดินทางติดต่อกับชุมชนต่าง ๆ ได้ แต่ต้องใช้รถส่วนตัวหรือรถขนส่งสาธารณะซึ่งมีน้อยในพื้นที่ซึ่งลักษณะจำกัดในการเข้าถึงทำให้ชุมชนสามารถรักษาสภาพของความเป็นอยู่ร่วมกันมาแต่เดิมเหมือนญาติพี่น้องได้ง่ายและความแตกต่างในด้านศาสนาของศาสนาอิสลามซึ่งมีข้อปฏิบัติที่ค่อนข้างจะเคร่งครัดทำให้คนในพื้นที่กลุ่มหนึ่งรักษาสถานภาพของการอยู่อาศัยอยู่ได้ค่อนข้างดีและจากสิ่งแวดล้อมภายนอกไม่สามารถเข้ามากระทบกับคนกลุ่มนี้ได้หรือมีน้อยมาก นอกจากนี้พื้นที่ของชุมชนซึ่งติดคลองเป็นภูมิทัศน์ที่มีความเป็นธรรมชาติของชุมชนและสภาพคลองยังคงมีความเป็นธรรมชาติดั้งเดิมของคลองอยู่ ส่วนในด้านเศรษฐกิจภายในบริเวณพื้นที่ชุมชนตัวอย่างศึกษาเองไม่มีเศรษฐกิจในชุมชนชุมชนมีสภาพเป็นพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยและพื้นที่ส่วนใหญ่มียังคงความอุดมสมบูรณ์เพื่อการทำนาคนในชุมชนจะไปใช้บริการทางเศรษฐกิจ สันทนาการนอกชุมชน และการอยู่อาศัยร่วมกันมีหัวหน้าชุมชนซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแลและพัฒนาพื้นที่ชุมชนในเขตรับผิดชอบ

จากสภาพกายภาพของชุมชนซึ่งยังคงเป็นธรรมชาติของพื้นที่ดั้งเดิมและสิ่งแวดล้อมเข้าไปปะปนค่อนข้างน้อยทำให้ชุมชนไม่เกิดปัญหาเหมือนชุมชนอื่น ๆ ที่รับเอาความเจริญของเมืองใหญ่เข้าสู่ชุมชนและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมของชุมชน ซึ่งความเป็นชุมชนดั้งเดิมที่มีสภาพธรรมชาติ และพื้นที่ยังคงเป็นพื้นที่สมบูรณ์เพื่อการทำนาจึงควรจะมีการวางแผนพัฒนาในการรักษาพื้นที่ส่วนนี้ไว้

5.5 เปรียบเทียบรูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา 4 พื้นที่

ลักษณะประชากรและข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละพื้นที่ 4 พื้นที่

ลักษณะของประชากรและข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เทศบาลตำบลประชาธิปไตย เทศบาลตำบลคลองสอง ตำบลเชิงรอกใหญ่และตำบลพิชอุดม แต่ละพื้นที่ไม่มีความแตกต่างกันด้านจำนวนประชากรเพศ โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจะมีอัตราส่วนประชากรเพศชายและเพศหญิง 40 ต่อ 60 และมีอายุอยู่ในช่วง 35-59 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส มีระดับการศึกษาตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 6 ลงไป และนับถือศาสนาพุทธ ยกเว้นกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตำบลพิชอุดมพื้นที่เดียวที่มีประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามมากกว่าประชากรที่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งลักษณะของความแตกต่างของการนับถือศาสนาของประชากรในพื้นที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมนระหว่างสมาชิกในชุมชนและระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มรวมทั้งการผสมผสานของคนใน

ชุมชน ส่วนลักษณะประชากรด้านอื่น ๆ จะมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนในด้านอาชีพ รายได้ ระยะเวลาการอยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยเดิมก่อนมาอยู่ในพื้นที่ปัจจุบัน เหตุผลการเลือกมาอยู่อาศัยในพื้นที่และการรู้จักคนในชุมชน

กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เทศบาลตำบลประชาธิปไตย และเทศบาลตำบลคลองสองจะมีความหลากหลายของอาชีพมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในตำบลเชียงรากใหญ่และตำบลพิชอุดม ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากลักษณะทางด้านกายภาพในด้านทำเลที่ตั้งและความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่แล้วพบว่า ที่ตั้งของเทศบาลตำบลประชาธิปไตยตั้งอยู่ในรัศมีการเดินทางในระยะที่ใกล้กับเขตกรุงเทพมหานคร มีเส้นทางการคมนาคมและการขนส่งที่สามารถเดินทางเข้าสู่กรุงเทพมหานครได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว และในพื้นที่ใกล้เคียงบริเวณดังกล่าวมีศูนย์การค้า ตลาด แหล่งบริการและแหล่งงานที่สำคัญตั้งกระจายตัวอยู่รอบบริเวณพื้นที่ในรัศมี 20 กิโลเมตร ของเส้นทางการเดินทางตามเส้นทางถนนสายหลักและสายรองจากจากทำเลที่ตั้งของพื้นที่ ซึ่งพื้นที่และสิ่งบริการในพื้นที่โดยรอบบริเวณดังกล่าวทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการค้าและบริการรวมถึงแหล่งงานที่สำคัญของประชากรในพื้นที่รวมทั้งประชากรที่อยู่นอกรัศมี 30 กิโลเมตร พื้นที่ดังกล่าวเชื่อมโยงกับกรุงเทพมหานครด้วยเส้นทางถนนสายหลักหรือทางหลวงหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) การเกิดขึ้นของสิ่งบริการในพื้นที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับการขยายตัวทางด้านประชากรและโครงข่ายการคมนาคมขนส่ง ทำให้พื้นที่บริเวณดังกล่าวกลายเป็นศูนย์กลางของพื้นที่ที่สำคัญทางด้านเหนือของกรุงเทพมหานคร เป็นทั้งพื้นที่เพื่อที่อยู่อาศัย การค้าและบริการและแหล่งงาน โดยเฉพาะพื้นที่เพื่อที่อยู่อาศัยเนื่องจากพื้นที่บริเวณดังกล่าวเดิมเป็นพื้นที่ทำนา ทำการเกษตรกรรม ทำให้พื้นที่ดังกล่าวมีมูลค่าที่ดินต่ำ นักลงทุนได้กว้านซื้อและนำมาพัฒนาเป็นที่จัดสรรและหมู่บ้านจัดสรร กลายเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยชานเมืองกรุงเทพมหานคร และการใช้ที่ดินบางส่วนถูกนำไปใช้เพื่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมและนิคมอุตสาหกรรมศูนย์การค้า ตลาดและแหล่งบริการ

จากสภาพทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ พื้นที่บริเวณดังกล่าวทำให้เกิดการพัฒนาในหลายด้านจนกลายเป็นแหล่งงานที่สำคัญในพื้นที่ ทำให้มีความหลากหลายของสถานประกอบการ ส่งผลให้คนในพื้นที่ที่ประกอบอาชีพมีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เทศบาลตำบลประชาธิปไตย ซึ่งอยู่ใกล้เขตติดต่อของกรุงเทพมหานครมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างมีรายได้ค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ โดยในกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เทศบาลตำบลประชาธิปไตย มีรายได้ตั้งแต่ 6,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 82.5 และกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้น้อยกว่า 6,000 บาทเพียงร้อยละ 7 ทำเลที่ตั้งของพื้นที่ เทศบาลตำบลประชาธิปไตยมีระยะทางห่างจากเขตติดต่อกรุงเทพมหานครวัดจากระยะตามเส้นทางถนนพหลโยธินประมาณ 7 กิโลเมตร ส่วนพื้นที่เทศบาลตำบลคลองสองถึงแม้จะตั้งอยู่ในพื้นที่ไม่ห่างจากพื้นที่เทศบาลตำบลประชาธิปไตยมากนัก แต่เนื่องจากลักษณะของพื้นที่ที่มีความจำกัดในการพัฒนาทำให้พื้นที่ดังกล่าวไม่มีความหลากหลายของกิจกรรมในพื้นที่ รายได้ของคนใน

พื้นที่มีทุกระดับไม่แตกต่างกัน แต่มีรายได้ไม่น้อยกว่า 6,000 บาท ถึงร้อยละ 45 เช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตำบลเชียงรากใหญ่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ไม่น้อยกว่า 6,000 บาท ถึงร้อยละ 47.5 ทั้งนี้เนื่องมาจากคนส่วนใหญ่ในพื้นที่เป็นผู้สูงอายุซึ่งไม่ได้ประกอบอาชีพมีบางส่วนที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรด้วยการปลูกผัก รับจ้างเล็กน้อยซึ่งมีรายได้พอใช้จ่ายในแต่ละวัน และรายได้อีกส่วนหนึ่งมาจากบุตรหลานที่ให้มาเพื่อใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นในชีวิตประจำวันเท่านั้น และคนหนุ่มสาวส่วนใหญ่ไปตั้งหลักแหล่งนอกพื้นที่และทำงานนอกพื้นที่ เนื่องจากภายในพื้นที่ไม่มีแหล่งงาน

เมื่อเปรียบเทียบทำเลที่ตั้งของพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ของพื้นที่ตำบลเชียงรากใหญ่ และตำบลพิชอุดมด้านลักษณะทางด้านกายภาพ ในด้านทำเลที่ตั้งและความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่แล้วพบว่าพื้นที่ตำบลเชียงรากใหญ่และตำบลพิชอุดมตั้งอยู่ในทำเลที่ตั้งและการเข้าถึงพื้นที่ในรัศมีที่ห่างจากกรุงเทพมหานครมากกว่าพื้นที่เทศบาลตำบลประชาธิปไตยและเทศบาลตำบลคลองสอง พื้นที่ตำบลเชียงรากใหญ่ตั้งอยู่ในระยะห่างจากกรุงเทพมหานครตามระยะทางวัดจากถนนจุดเริ่มต้นการเชื่อมต่อพื้นที่กรุงเทพ-ปทุมธานีไปตามแนวถนนพหลโยธินจนถึงพื้นที่ตำบลเชียงรากใหญ่ประมาณ 18 กิโลเมตร ตำบลพิชอุดมตั้งอยู่ในระยะห่างจากกรุงเทพมหานครจากกรุงเทพมหานครตามระยะทางวัดจากถนนจุดเริ่มต้นการเชื่อมต่อพื้นที่กรุงเทพ-ปทุมธานีจากถนนพหลโยธินไปตามแนวถนนพหลโยธิน-ลำลูกกา ประมาณ 35 กิโลเมตร ทั้งสองพื้นที่ไม่มีศูนย์กลางกิจกรรมด้านการค้าและบริการ และแหล่งงานในพื้นที่ สภาพพื้นที่แต่มีเส้นทางคมนาคมในการเดินทางสะดวก สามารถเดินทางเข้าสู่พื้นที่กรุงเทพมหานครได้สะดวกและรวดเร็ว

นอกจากนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่อยู่อาศัยในพื้นที่เทศบาลตำบลประชาธิปไตย จำนวนร้อยละ 55 เป็นผู้ที่มีมาจากจังหวัดอื่น และส่วนใหญ่มาจากกรุงเทพมหานคร และส่วนใหญ่เป็นผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่น้อยกว่า 10 ปีถึงร้อยละ 25 โดยร้อยละ 40 ให้เหตุผลในการเลือกมาอยู่ในพื้นที่เนื่องจากราคาของที่อยู่อาศัยมีราคาถูก ทั้งค่าเช่า ราคาที่ดิน กลุ่มตัวอย่างจำนวนร้อยละ 55 ระบุว่ามีการอยู่อาศัยราคาถูกในพื้นที่นี้จากเพื่อน และการหาเองโดยดูจากป้ายประกาศที่มีในพื้นที่ การรับรู้จากญาติเพื่อนน้อยกว่า ส่วนกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เทศบาลตำบลคลองสองระบุว่ามีการอยู่อาศัยราคาถูกในพื้นที่นี้จากเพื่อน และการหาเองโดยดูจากป้ายประกาศที่มีในพื้นที่จำนวนน้อยกว่าคือร้อยละ 32.5 จำนวนร้อยละ 67.5 ระบุว่าญาติพี่น้องและจากคู่สามีภรรยา กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เทศบาลตำบลคลองสองเป็นผู้ที่มาจากจังหวัดอื่นร้อยละ 45 อยู่อาศัยในพื้นที่น้อยกว่า 10 ปี ร้อยละ 20 ส่วนกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตำบลเชียงรากใหญ่มีเพียงร้อยละ 5 เท่านั้นที่มาจากจังหวัดอื่น เนื่องจากคนส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ดั้งเดิมมีระยะเวลาการอยู่อาศัยอยู่อาศัยมากกว่า 30 ปี ถึงร้อยละ 65 เป็นคนพื้นเพเดิมส่วนใหญ่ที่อยู่อาศัยในพื้นที่นี้โดยร้อยละ 97.5 ให้เหตุผลว่าเกิดที่นี่ พ่อแม่อยู่ที่นี่และแต่งงาน

การรู้จักกันของคนในชุมชน กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เทศบาลตำบลประชาติปัตย์จำนวนร้อยละ 47.5 บอกว่าไม่รู้จักใครเลยเมื่อเข้ามาในชุมชนครั้งแรกและรู้จักกันมากขึ้นเมื่ออยู่อาศัยโดยส่วนใหญ่จะเป็นเพื่อนบ้าน ร้อยละ 32.5 รู้จักกันเนื่องจากเป็นญาติกันร้อยละ 22.3 และรู้จักกันผิวเผินร้อยละ 20.0 นอกนั้นรู้จักเพราะผู้ร่วมงาน ผู้นำชุมชน เป็นลูกค้าและรู้จักจากคู่สมรส พื้นที่เทศบาลตำบลคลองสอง จำนวนร้อยละ 22.5 ไม่รู้จักใครเลยเมื่อเข้ามาครั้งแรก และรู้จักกันมากขึ้นเมื่อระยะเวลาผ่านไปส่วนใหญ่จะเป็นญาติกันจำนวนร้อยละ 57.5 รู้จักกันผิวเผินเคยทักทาย ร้อยละ 32.5 และรู้จักกันเนื่องจากเป็นเพื่อนบ้านกันร้อยละ 10 ส่วนตำบลเชียงรากใหญ่กลุ่มตัวอย่างเกือบจะทั้งหมด จำนวนร้อยละ 95 รู้จักกันมาก่อน ไม่รู้จักกันเพียงร้อยละ 5 และส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้องกัน จำนวนร้อยละ 87.5 มีเพียงร้อยละ 5 เท่านั้นที่ตอบว่ารู้จักเนื่องจากเป็นเพื่อนบ้านกัน ซึ่งความแตกต่างของระยะเวลาการอยู่อาศัยของคนในพื้นที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของคนที่เป็นพื้นเพเดิมและเป็นคนดั้งเดิมหรือคนในจังหวัดปทุมธานี ส่วนผู้อยู่อาศัยที่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยน้อยกว่า 10 ปี ส่วนใหญ่จะมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ต่างจังหวัดมาอยู่อาศัยในพื้นที่เพื่อมาหางานทำดังนั้นการรู้จักกันในชุมชนของคนกลุ่มที่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยอยู่น้อยจะเป็นกลุ่มคนรู้จักกันในชุมชนอย่างผิวเผินไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมชุมชน เมื่อมีกิจกรรมสำคัญประจำปีจะกลับไปภูมิลำเนาเดิม ซึ่งจะเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนตัวอย่างศึกษาพื้นที่เทศบาลต.ประชาติปัตย์และชุมชนตัวอย่างศึกษาในพื้นที่เทศบาลต.คลองสอง

จากการเปรียบเทียบลักษณะประชากรที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่และหน้าที่ของพื้นที่เป็นสิ่งแสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มคนที่อยู่ในแต่ละพื้นที่ ที่มีลักษณะภูมิศาสตร์และทำเลที่ตั้งของพื้นที่ที่ต่างกันรวมถึงระยะทางที่ห่างจากกรุงเทพมหานครที่ต่างกันด้วย

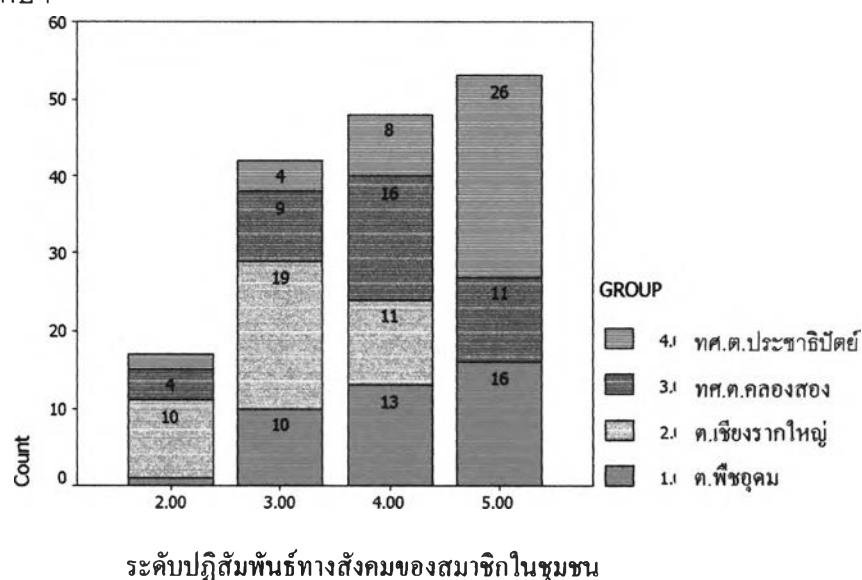
ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชน ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกใน ชุมชนกับกลุ่ม การผสมผสานทางสังคม และความผูกพันกับชุมชน

จากตารางที่ 34 พบว่ากลุ่มตัวอย่างของพื้นที่ประชาติปัตย์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนระดับบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 47.5 กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่คลองสอง ส่วนใหญ่มีระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนระดับบุคคลอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 40.0 พื้นที่เชียงรากและพื้นที่ตำบลพิชอุดมส่วนใหญ่มีระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนระดับบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.0 และ 65.0 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างในทุกพื้นที่ มีระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนระดับบุคคลตั้งแต่ระดับปานกลาง ระดับมาก ถึงระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.75 , 30.00 และ 33.12 ตามลำดับ ระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนทั้ง 4 พื้นที่แสดงได้ดังแผนภูมิที่ 56

ตารางที่ 34 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิก
ในชุมชนของกลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่ศึกษา

ระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกชุมชน	พื้นที่ประชาธิปไตย		พื้นที่คลองสอง		พื้นที่เชียงราก		พื้นที่พิชอุดม		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
น้อย	10	25.0	4	10.0	1	2.5	2	5	17	10.63
ปานกลาง	19	47.5	9	22.5	10	25.0	4	10	38	23.75
มาก	11	27.5	16	40.0	13	32.5	8	20	48	30.00
มากที่สุด	-	-	11	27.5	16	40.0	26	65	53	33.12
รวม	40	100.0	40	100.0	40	100.0	40	100.0	160	100.0

แผนภูมิที่ 57 แสดงค่าระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนของกลุ่มตัวอย่างชุมชนใน
พื้นที่ศึกษา

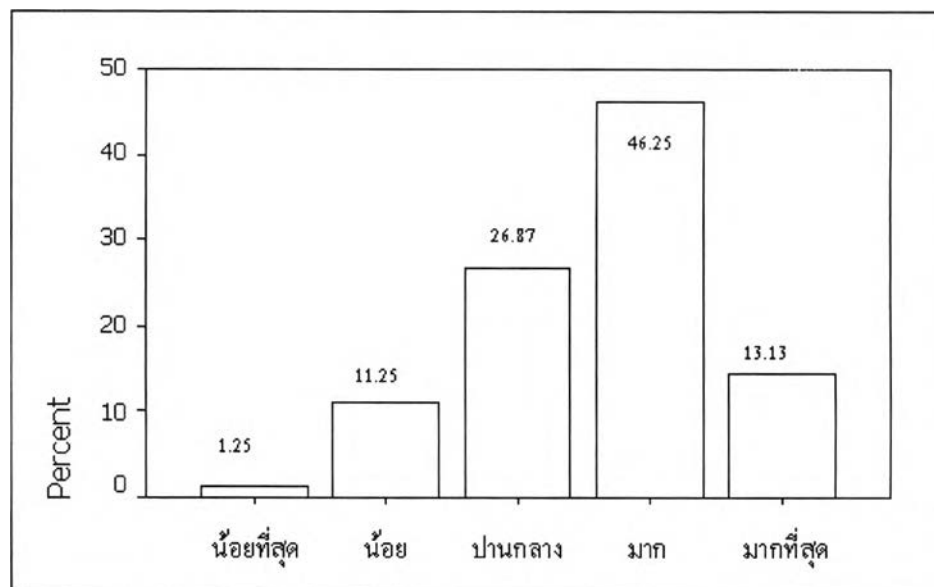
จากตารางที่ 35 ว่ากลุ่มตัวอย่างของพื้นที่ประชาธิปไตยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 50.0 ส่วนกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่คลองสอง ส่วนใหญ่มีระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 65.0 พื้นที่เชียงราก ส่วนใหญ่มีระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มอยู่ในระดับปานกลางและระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 37.5 และ 32.5 ตามลำดับ ส่วนพื้นที่ตำบลพิชอุดมระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

จำนวนร้อยละ 52 และ ร้อยละ 45.0 ตามลำดับและเมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างในทุกพื้นที่ส่วนใหญ่มีระดับ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มอยู่ในระดับมากคิดเป็นร้อยละ 46.5 ระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มในภาพของทั้ง 4 พื้นที่ศึกษาแสดงดังแผนภูมิที่ 58

ตารางที่ 35 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม

ระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่ม	พื้นที่ประชาติปัตย์		พื้นที่คลองสอง		พื้นที่เชิงรอก		พื้นที่พิชอุดม		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	-	-	1	2.5	1	2.5	-	-	2	1.25
น้อย	3	7.5	4	10.0	11	27.5	-	-	18	11.25
ปานกลาง	20	50.0	7	17.5	15	37.5	1	2.5	43	26.87
มาก	14	35.0	26	65.0	13	32.5	21	52.5	74	46.25
มากที่สุด	3	7.5	2	5.0	-	-	16	45.0	21	13.13
รวม	40	100.0	40	100.0	40	100.0	40	100.0	160	100.0

แผนภูมิที่ 58 แสดงค่าระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่ ศึกษาในภาพรวม

การผสมผสานทางสังคมของชุมชน กลุ่มตัวอย่างของพื้นที่ประชาธิปไตยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการผสมผสานทางสังคมของชุมชนอยู่ในระดับมากและระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 57.5 และ 40.0 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่คลองสอง ส่วนใหญ่มีการผสมผสานทางสังคมของชุมชนอยู่ในระดับมากและระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 55.0 และ 40.0 ตามลำดับ พื้นที่เชิงรกราก ส่วนใหญ่มีการผสมผสานทางสังคมของชุมชนอยู่ในระดับมากและระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 50.0 และ 45.0 ตามลำดับ พื้นที่ต.พีชอุดมมีระดับการผสมผสานทางสังคมระดับมากที่สุดร้อยละ 50 และเมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างในทุกพื้นที่ ส่วนใหญ่มีการผสมผสานทางสังคมของชุมชนอยู่ในระดับมากและในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 50.00 และ 34.37 ตามลำดับ (ตารางที่ 36)

ตารางที่ 36 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการผสมผสานทางสังคมของชุมชน

ระดับการผสมผสานทางสังคมของชุมชน	พื้นที่ประชาธิปไตย		พื้นที่คลองสอง		พื้นที่เชิงรกราก		พื้นที่พีชอุดม		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
น้อย	-	-	2	5.0	2	5.0	-	-	4	2.50
ปานกลาง	16	40.0	16	40.0	18	45.0	5	12.5	55	34.37
มาก	23	57.5	22	55.0	20	50.0	15	37.5	80	50.00
มากที่สุด	1	2.5	-	-	-	-	20	50.0	21	13.13
รวม	40	100.0	40	100.0	40	100.0	40	100.0	160	100.0

ความรู้สึกผูกพันกับชุมชนจากตารางที่ 33 พบว่ากลุ่มตัวอย่างของ พื้นที่ประชาธิปไตย พื้นที่คลองสอง และพื้นที่เชิงรกราก ส่วนใหญ่มีความรู้สึกความเป็นชุมชนอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 52.5 ร้อยละ 70.0 และ ร้อยละ 72.5 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างในทุกพื้นที่ส่วนใหญ่มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 65.0

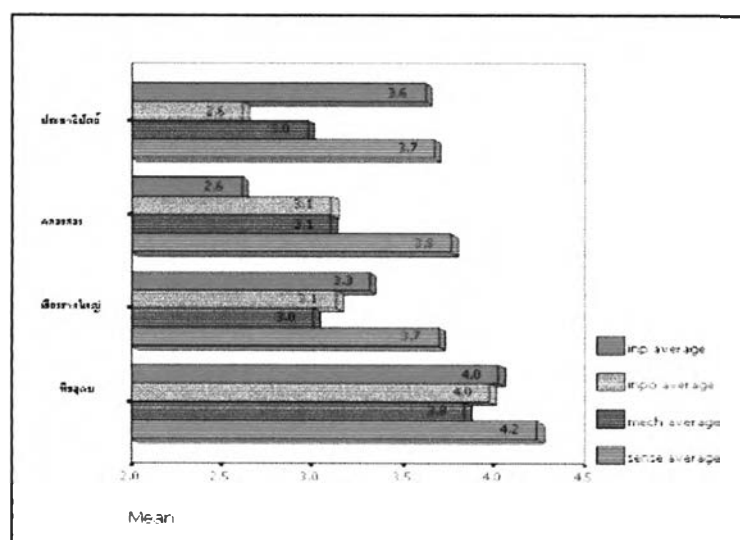
ผลการวิจัยพบว่าในทุกกลุ่มตัวอย่างของพื้นที่ศึกษามีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนในระดับมาก แต่มีระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการผสมผสานทางสังคมที่แตกต่างกัน (ตารางที่ 29,30 และ 31) โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างของพื้นที่ประชาธิปไตยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 50.0 ส่วนกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่คลองสอง ส่วนใหญ่มีระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 65.0 พื้นที่เชิงรกราก ส่วนใหญ่มีระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มอยู่ในระดับปานกลางและระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 37.5 และ 32.5 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างในทุกพื้นที่ ส่วนใหญ่มีระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่าง

สมาชิกในชุมชนกับกลุ่มอยู่ในระดับมากและในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 44.2 และ 35.0 ตามลำดับ ในภาพรวมของชุมชนตัวอย่างในพื้นที่ศึกษาแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนอยู่ในระดับมาก ส่วนปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชนกับกลุ่มและการผสมผสานทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง(ตารางที่ 37) เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับกลุ่ม การผสมผสานทางสังคมของชุมชนและความรู้สึกผูกพันกับชุมชนจะเห็นชัดเจนว่าถึงระดับของความเป็นชุมชนเมืองและชุมชนบท แสดงดังแผนภูมิที่ 59

ตารางที่ 37 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับความรู้สึกผูกพันกับชุมชน 4 พื้นที่

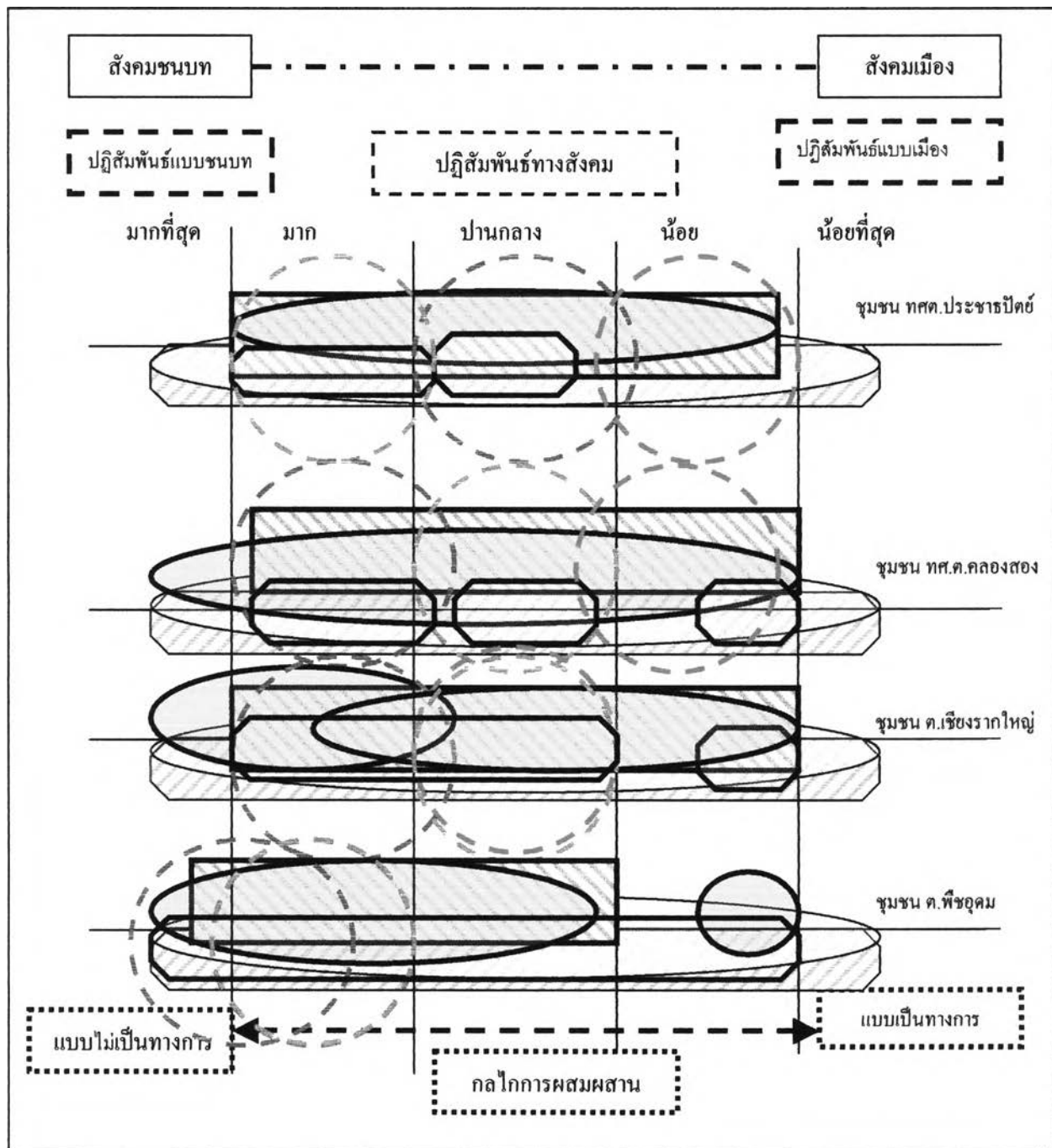
ระดับความรู้สึก	พื้นที่ประชาธิปไตย		พื้นที่คลองสอง		พื้นที่เชิงราก		พื้นที่ชัชวาล		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ความเป็นชุมชน										
ความรู้สึกความเป็นชุมชนน้อยที่สุด	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ความรู้สึกความเป็นชุมชนน้อย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ความรู้สึกความเป็นชุมชนปานกลาง	4	10.0	6	15.0	3	7.5	3	7.5	16	10.0
ความรู้สึกความเป็นชุมชนมาก	21	52.5	28	70.0	29	72.5	6	15	84	52.5
ความรู้สึกความเป็นชุมชนมากที่สุด	15	37.5	6	15.0	8	20.0	31	77.5	60	37.5
รวม	40	100.0	40	100.0	40	100.0	40	100.0	160	100.0

แผนภูมิที่ 59 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน ระหว่างสมาชิกกับกลุ่ม การผสมผสานทางสังคมและความรู้สึกผูกพันกับชุมชนของ 4 ชุมชน

จากรูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนในแต่ละชุมชนนำมาเปรียบเทียบในเชิงของรูปแบบจำลองของ 4 พื้นที่ได้ดังนี้ (แผนภูมิที่ 60)

แผนภูมิที่ 60 แบบจำลองที่ 5 แบบจำลองเปรียบเทียบรูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนในพื้นที่ขยายตัวด้านเหนือของกรุงเทพมหานคร

จากแบบจำลองที่ 5 นำมาเขียนในรูปเชิงเส้นอย่างง่ายเพื่อเปรียบเทียบระดับของความเป็นเมืองและชนบทและการเคลื่อนไหวของชุมชนโดยพิจารณาจากรูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนตามแนวคิด ชุมชนสองชั่ว แสดงดังแผนภูมิที่ 61

แผนภูมิที่ 61 แสดงการเปรียบเทียบการเคลื่อนไหวของชุมชนจากความเป็นชนบทไปสู่เมืองของชุมชน 4 ชุมชน

